Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

ΛΕΥΚΩΣΙΑ, *Κυριακή 2 Οκτωβρίου 2022 • Ετος 14ο • Αρ. φύλλου 734* | Κυπριακή Πολιτική και Οικονομική Εφημερίδα | www.kathimerini.com.cy | €2,90

ΧΕΝΡΙ ΚΙΣΙΝΓΚΕΡ

Πώς θα τερματιστεί ο πόλεμος στην Ουκρανία;

Ο βετεράνος του Ψυχρού Πολέμου μιλάει για το Ουκρανικό, την Κίνα και τους όρους μιας βιώσιμης ειρήνης. Σημειώνει πως με τη λήξη του πολέμου πρέπει να βρεθεί θέση για την Ουκρανία και τη Ρωσία – αν δεν θέλουμε η Ρωσία να γίνει ένα προκεχωρημένο φυλάκιο της Κίνας στην Ευρώπη και θεωρεί πως ο Πούτιν είναι επικεφαλής μιας παρακμάζουσας χώρας. **Σελ. 22, 23**

ΛΟΥΚΑΣ ΦΟΥΡΛΑΣ

Εχω εμπλοκή στην προεκλογική

Έχουμε υποψήφιο Πρόεδρο της Δημοκρατίας και αυτός είναι ο Αβέρωφ Νεοφύτου, ο οποίος έχει τις ικανότητες να οδηγήσει τη χώρα σε ακόμα καλύτερες μέρες», λέει στην «Κ» ο ευρωβουλευτής ΔΗΣΥ & ΕΛΚ Λουκάς Φουρλάς. **Σελ. 16**

ΓΡΑΦΟΥΝ ΣΤΗΝ «Κ»

ΓΙΑΝΝΑΚΗΣ Λ. ΟΜΗΡΟΥ
Προσοχή στο μεταναστευτικό. **Σελ. 9**

ΑΛΕΞΗΣ ΠΑΠΑΧΕΛΑΣ
Το μήνυμα Ερντογάν προς το «βαθύ κράτος» των ΗΠΑ. **Σελ. 13**

ΚΩΣΤΑΣ ΙΟΡΔΑΝΙΔΗΣ
Ευρωπαϊκή δυσανεξία. **Σελ. 13**

ΙΡΑΝ

Η απελευθέρωση από το χιτζάμπ

Δύο Ιρανές και δύο Αφγανές που ζουν στην Ελλάδα εξηγούν στην «Κ» την επιλογή τους να φορούν ή να μη φορούν μαντίλα, και πώς φεύγοντας από τις χώρες τους ένιωσαν ελεύθερες να φοράνε και να λένε ό,τι θέλουν. **Σελ. 18**

ΕΛΛΑΔΑ

Η Ν.Δ. ζητεί νέους ψηφοφόρους

Η Νέα Δημοκρατία προσπαθεί με κάθε τρόπο να επανασυνδεθεί με τα νεανικά κοινά, στα οποία ταξινομούνται οι ηλικίες 18-35, καθώς στο πέρασμα των ετών χάνει ερείσματα στις νεότερες γενιές. **Σελ. 17**

Η Κύπρος στο σκηνικό έντασης που στήνει και πάλι ο Ερντογάν

Ποια σενάρια έχει ενώπιόν της η Λευκωσία μπροστά στις τελευταίες εξελίξεις

Η πρόσληψη της διάστασης της Κύπρου ως του «αδύναμου κρίκου» μιας ελληνοτουρκικής κρίσης κρίνεται ως ρεαλιστική. Κοινοτικοί κύκλοι αναφέρουν στην «Κ» πως η επένδυση σε μία συνεχιζόμενη ένταση, στην Κύπρο και στο Αιγαίο, είναι η προσφορότερη επιλογή που έχει στη διάθεσή του ο Ταγίπ Ερντογάν, εκτιμώντας παράλληλα ότι μπορεί να την εκτονώσει, όποτε το κρίνει, για λόγους εσωτερικής κατανάλωσης. Ο τρόπος δράσης της Τουρκίας στο σενάριο κλιμάκωσης στο τρίγωνο με Κύπρο και Ελλάδα θα μπορούσε να είναι άμεσος, έμμεσος ή και υβριδικός. Στο χειρότερο σενάριο που η κρίση φτάσει στα πρόθυρα της στρατιωτικής αντιπαράθεσης καθίσταται και κρίση στους κόλπους της νότιας πτέρυγας της Βορειοατλαντικής Συμμαχίας. Το ερώτημα είναι πώς ακριβώς θα αντιμετωπίσει η Κύπρος μία τέτοια κινητοποίηση λαμβάνοντας υπόψη την περιπλοκότητα. Πώς διαβάζει το Μαξίμου τις απειλές Ερντογάν και πώς καταστρώνει αναλόγως το εκλογικό ημερολόγιο. **Σελ. 3, 4, 6**

Διαπραγματευτικά όπλα... προσάρτηση και πυρηνικά

Η σπουδή του Ρώσου προέδρου Βλαντιμίρ Πούτιν λίγες εβδομάδες μετά την εντυπωσιακή αντεπίθεση των Ουκρανών και μερικές μόνο μέρες αφότου προχώρησε σε μερική επιστράτευση ερμηνεύεται σαν ένδειξη πανικού από δυτικούς παρατηρητές. Τα παίζει «όλα για όλα» είναι η εξήγηση που δίνουν, έχοντας συνειδητοποιήσει ότι για πρώτη φορά μια τελική νίκη του Κιέβου δεν φαντάζει πλέον αδιανόητη. Οι επόμενοι μήνες θα είναι κρίσιμοι όχι μόνο για τις εξελίξεις στο πεδίο των μαχών, αλλά για και τη διαφαινόμενη γιγάντωση της λαϊκής δυσαρέσκειας κατά του Πούτιν. **Σελ. 20**

Οι αναταράξεις για τα αεροδρόμια

Ερωτηματικά και υποψίες

Αναταράξεις αφήνει πίσω της η απόρριψη από τη Βουλή της αποδέσμευσης κονδυλίου ύψους 190 εκατ. ευρώ για αγορά συμβουλευτικών υπηρεσιών προκειμένου να προχωρήσουν οι διαβουλεύσεις κυβέρνησης - Hermes για τα αεροδρόμια. Ερωτηματικά και υποψίες. **Οικονομική, σελ. 4**

Ερωτήματα γεννά το παραλίγο deal

Η Lone Star, η τιμή της μετοχής της Τρ. Κύπρου και το νομοσχέδιο

Ορισμένα ζητήματα εγείρονται από το τέλος της προσπάθειας εξαγοράς της Τράπεζας Κύπρου από τη Lone Star. Το πρώτο είναι η τιμή της μετοχής της Τράπεζας. Κατά πόσον δηλαδή θα ανέβει ή αν θα επιστρέψει στα επίπεδα του 1 ευρώ. Από την επόμενη που ανακοίνωσε η Lone Star ότι δεν ενδιαφέρεται, η τιμή της έχασε 8% και έφτασε στο 1,27 ευρώ. Το δεύτερο αφορά το κράτος. Μετά το άκουσμα ότι η Lone Star δεν θα υπέβαλλε νέα προσφορά, το νομοσχέδιο που είχε τη μορφή κατεπείγοντος και θα πήγαινε στην Ολομέλεια της Βουλής, δεν πήγε ποτέ. Άλλο ζήτημα είναι η πιθανή επιθετική προσέγγιση από άλλο ταμείο. **Οικονομική, σελ. 5**

ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΚΟ

Σήματα κινδύνου από την υπόθεση Τιτίνας Λοϊζίδου

Η Ερατώ Κοζάκου Μαρκουλλή, ο Χρίστος Τριανταφυλλίδης και ο Λουκής Λουκαΐδης εξηγούν πώς φτάσαμε στον τερματισμό της διαδικασίας επιτήρησης και επίβλεψης εφαρμογής της απόφασης του ΕΔΑΔ στην προσφυγή της Τιτίνας Λοϊζίδου κατά της Τουρκίας. Υπάρχει ανησυχία για την ουρά της απόφασης σε πολιτικό αλλά και σε νομικό επίπεδο. **Σελ. 8**

ΠΡΟΕΔΡΙΚΕΣ 2023

Οταν ο προεκλογικός ψηφιοποιείται

Η επικοινωνία μπορεί να μην κερδίζει εκλογές, ωστόσο η εικόνα είναι δύναμη. Οι υποψήφιοι μπαίνουν σε έναν αγώνα εντυπώσεων στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Οι κίνδυνοι δεν πρέπει να παραβλέπονται καθώς δεν αποκλείεται τα social media να αποτελούν τελικά μία εικονική πραγματικότητα. **Σελ. 10**

ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΟ

Οι πράσινες επενδύσεις και τα εμπόδιά τους

Η Κομισιόν αποφεύγει να καταθέσει την απόφασή της για τις πράσινες επενδύσεις. Η Κύπρος έχει πολλά να κερδίσει από τη χρηματοδότηση των υποδομών φυσικού αερίου ως «καύσιμου γέφυρα». **Σελ. 9**

ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ

Οι ισορροπίες

Οι γεωπολιτικές εξελίξεις αλλάζουν συνεχώς τις προτεραιότητες των κυβερνήσεων των κρατών-μελών της Ε.Ε. και τις αναγκάζουν να ακολουθούν ολοένα και πιο περίπλοκες διπλωματικές οδούς. Σε αυτόν τον γεωπολιτικό κυκεώνα η Κυπριακή Δημοκρατία διά των αρμοδίων υπηρεσιών της οφείλει να επαγρυπνεί και να «διαβάζει» καλά το διεθνές σκηνικό. Οι ιταμές κινήσεις του Ερντογάν, ο ρωσικός επεκτατισμός και οι αναταραχές στο ευρωπαϊκό ενεργειακό πεδίο εκπέμπουν το μήνυμα πως η Κυπριακή Δημοκρατία θα πρέπει, μακριά από κομματικούς ή εκλογικούς τακτικισμούς, να έχει σχέδια αντιμετώπισης της κάθε πρόκλησης. Οι ισορροπίες αλλάζουν συνεχώς, προσοχή!

ΔΙΑΒΑΣΤΕ ΣΤΟ ΕΝΘΕΤΟ «ΤΕΧΝΕΣ ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΤΑ»

ΙΣΤΟΡΙΑ

Και εγένετο Δημοκρατία

Τα συγχαρητήρια τηλεγραφήματα των τριών εγγυητριών δυνάμεων, Ελλάδας, Τουρκίας και Ηνωμένου Βασιλείου και ο Τύπος της εποχής για την ανακήρυξη της Δημοκρατίας, που μετατέθηκε το 1963 από τις 16 Αυγούστου την πρώτη του Οκτώβρη! **Τέχνες, σελ. 1**

ΚΟΜΙΚΣ

Κόσμος ερωτισμού και φαντασίας

Τα σενάρια που δημιούργησαν τον διάσημο σκιτσογράφο Μίλο Μανάρα. Πρόσφατα κυκλοφόρησε και η απολαυστική αυτοβιογραφία του Ιταλού σκιτσογράφου, με τον αναγνώστη να μπαίνει για τα καλά μέσα στη ζωή του καλλιτέχνη. **Τέχνες, σελ. 4**

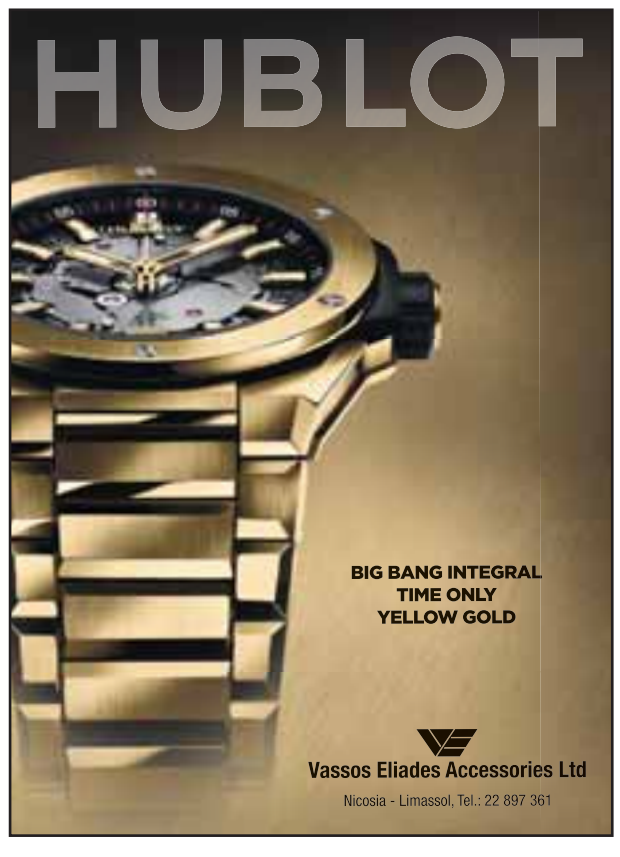

ΤΑ ΙΟΥΛΙΑΝΑ / *Γράφει ο* **ΣΤΑΥΡΟΣ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ**

Πολιτικοί Νέου Τύπου

Το βίντεο του Ευθύμιου Δίπλαρου στην 33η Μοίρα Καταδρομών κυκλοφορούσε από κινητό σε κινητό στη σάλα του Pralina, ανεβάζοντας την πίεση των κυριών στα μη περαιτέρω. Μια χήρα συνταγματάρχη, μάλιστα, παρασυρμένη από τις συζυγικές αναμνήσεις της πάλαι ποτέ ακμάζουσας λοκατζίδικης λίμπιντο, όταν ακούστηκε το παράγγελμα «άρξατε πυρ» ξέσπασε σε λυγμούς. «Στην μπάντα - στην μπάντα περνάνε τα κομάντα» φώναξε, καθώς παρακολουθούσε τον λεβέντη Ευθύμιο με το λευκό πουκάμισο και το κράνος να κατατροπώνει τον στόχο στο πεδίο βολής. «Φάε τη σκόνη μας, Ντάνιελ Γκρεγκ» είπε η Ευγενία η Καλαμαρού και το καρέ ασμένως συγκατάνευσε.

Μόνο η Θεογνωσία (Σία) Λαμπρινού παρέμεινε ατάραχη. Οι σταθεροί αναγνώστες της στήλης ίσως θυμούνται τη Μελλοντολόγο – Επικοινωνιολόγο, επικεφαλής της εταιρείας Σία & Σία, από παλαιότερη guest εμφάνισή της. Σε κάθε περίπτωση, η εν λόγω Σία, με το κληρονομικό χάρισμα και την επιστημοσύνη που τη διακρίνει, προέβη σε βαρυσήμαντη δήλωση: «Επιστημονικά ομιλούντες, ο Ευθύμιος αποτελεί ένα θαυμάσιο παράδειγμα Πολιτικού Νέου Τύπου». «Τουτέστιν;». «Τουτέστιν, όλοι πλέον παλεύουν για τα 15 λεπτά δημοσιότητας που τους αναλογούν σε αυτό τον άγριο μιντιακό κόσμο, μάνα μου».

Η τύπου Τζέιμς Μποντ εμφάνιση του Ευθύμιου Δίπλαρου, με λευκό πουκάμισο και όπλο στο πεδίο βολής, ανέβασε ψηλά τον πήχη του πολιτικού στιλ.

«Διδακτικό παράδειγμα, ο πρώην ΔΗΣΥ, τέως ΕΛΑΜ και νυν υποστηρικτής του Νίκου Χριστοδουλίδη, βουλευτής Ανδρέας Θεμιστοκλέους. Ο οποίος έγραψε το εξής στο Twitter, εκλιπαρώντας προφανώς για λίγα ψίχουλα δημοσιότητας: "Περαστικά στους όπου Ευρώπης πικραμένους, πονεμένους, ΛΟΑΤΙΚ, λαθρομετανάστες, πολυπολιτισμικούς, εθνομηδενιστές, αλαβρούς, φτανούς, πουλημένους, εξαγορασμένους, ψευτοδημοκράτες, διεθνιστές και σε όλα τα ορφανά του Μαρξ, όλους τους ναυαγούς χρεοκοπημένων ιδεολογιών"» είπε η Σία. «Στο επιτελείο Χριστοδουλίδη όλα καλά; Πάντα καλά!» σχολίασε η Ιουλία, εκφράζοντας το κοινό περί ανδίας αίσθημα.

«Με το θάρρος της γνωριμίας μας, αγαπητή Σία, θα ήθελα τα φώτα σας» είπε η αριστερή (με την καλή έννοια) Κουλλίτσα Κυριακού. «Τι ακριβώς σημαίνει... για τα τεράτσια;». «Επιστημονικά ομιλούντες;». «Ακατάχνωτα, αγαπητή». «Επιστημονικά ομιλούντες σημαίνει ότι εν γερατίζεις για τίποτε». Έπειτα από αυτή την εξήγηση, οι κυρίες συμφώνησαν ότι παρά την προσβολή από τον Νίκο Χριστοδουλίδη, ο Άθως Αντωνιάδης αποδείχτηκε τζέντλεμαν. «Όπως είπε εξάλλου στην Οριάνα Παπαντωνίου ο Πρόεδρος Χωρίς Κόμμα Μαρίνος Σιζόπουλος για τα περιβόητα fake accounts: "Η δική μας έκκληση είναι μην ασχοληθείτε". Αυτό είναι η Πολιτική Νέου Τύπου, κοπέλες!» θριαμβολόγησε η Σία.

Μιλώντας για Πολιτική και Πολιτικούς Νέου Τύπου, μοιραία η συζήτηση οδηγήθηκε στη Μαρία Κοκκίνου Μπέγκε. Την οποία, να θυμίσω, γνωρίσαμε ως υποψήφια του ΔΗΣΥ στις βουλευτικές εκλογές όπου ξεχώρισε για το ιδιοσυγκρασιακό βιογραφικό της με αναφορές όπως: "Επιπλέον της πολυπολιτισμικότητας και της πολυγλωσσίας της μιλά 7 γλώσσες". «Τι έκανε η αγαπημένη μας Μαρία Κοκκίνου Μπέγκε;» αναρωτήθηκε η Ιουλία. «Τίποτε κακό. Απλώς ζει σε ένα ολότελα δικό της πολιτικό σύμπαν. Κάτι σαν το στρουμφοχωριό...». «Τουτέστιν;». «Τουτέστιν έγραψε προχθές: "Αγαπημένοι μου τουϊτεράδες, σας εύχομαι ένα χαρούμενο και λιγότερο τοξικό τουιτεράδικο Σαββατοκυριάκο! (...) Ας απολαύσουμε αυτό το προεκλογικό ταξίδι δημιουργώντας φιλίες και εμπλουτίζοντας την ζωή μας"». «Όμορφος Κόσμος Το Πρωί» ομοφώνησε το καρέ.

Στον δικό του κόσμο ζει προφανώς και ο υπουργός Μεταφορών Γιάννης Καρούσος, ο οποίος πήγε στα εγκαίνια των οδών Μισιαούλη - Καβάζογλου και Δημοκρατίας οδηγώντας ποδήλατο. «Ανέμελος!» ξέσπασε η Ιουλία. «Εδώ γίνανε τα νεύρα μας τσατάλια από το μποτιλιάρισμα στους δρόμους και ο υπουργός φαντασιώνεται ότι ζει στην Κοπεγχάγη!». «Επιστημονικά ομιλούντες, αυτή είναι άλλη μια περίπτωση Πολιτικού Νέου Τύπου» σχολίασε η έγκυρη Θεογνωσία (Σία) Λαμπρινού.

Ο νέος γύρος gin and tonic έριξε τους προεκλογικούς τόνους. «Η ζωή είναι πολύ μικρή για να είναι θλιβερή, οπότε ας μην παίρνουμε τοις μετρητοίς όσα συμβαίνουν καθημερινά κοπέλες» τις συμβούλευσε η Μελλοντολόγος – Επικοινωνιολόγος Σία. Κι έπειτα, τους παρουσίασε ένα παράδειγμα Υπαρκτού Σουρεαλισμού στο κυπριακό Twitter, εκεί όπου όλα τα σφάζουν και όλα τα μαχαιρώνουν. «Μια κυρία ονόματι Χριστίνα Βωνιάτη, επέμενε πως ο Μαυρογιάννης δεν πήγε στο Gay Pride κι ότι η παρουσία του ανάμεσα στο πλήθος είναι προϊόν φωτομοντάζ. Βρε καλή μου, βρε χρυσή μου, ο άνθρωπος ήταν εκεί, ιδού και τα τεκμήρια της έλεγαν διάφοροι προβάλλοντας φωτογραφίες και βίντεο. Ατού η Βωνιάτη!». «Αυτά τα 15 λεπτά δημοσιότητας κατέστρεψαν πολύ κόσμο στα social media» αποφάνθηκε η επικεφαλής της Σία & Σία.

Για να είμαστε δίκαιοι πάντως, η Πολιτική Νέου Τύπου δεν αποτελεί προνόμιο μονάχα της μικρής μας βραχονησίδας. «Και σε χώρες υπεράνω πάσης υποψίας, όπως στη Γαλλία για παράδειγμα, λέγονται αδιανόητες κουλαμάρες» ενημέρωσε το καρέ η Ιουλία. «Όπως ο υπουργός Οικονομικών Μπρουνό Λεμέρ, ο οποίος ανέβασε φωτογραφία με ζιβάγκο και δήλωσε ότι ένας τρόπος αντιμετώπισης της ενεργειακής κρίσης είναι να ντύνονται οι Γάλλοι ζεστά. Περιττό να σας πω ότι ο χαρακτηρισμός Μαρία Αντουανέτα ήταν ο ηπιότερος που ακούστηκε».

«Επιστημονικά ομιλούντες, το Σύνδρομο Μαρία Αντουανέτα είναι επίσης ένα σύμπτωμα του Πολιτικού Νέου Τύπου. Γλαφυρό παράδειγμα η πρόταση του Αβέρωφ να νοικιάσουν οι φοιτητές δωμάτια σε ξενοδοχεία» σχολίασε η πάντα ενημερωμένη Σία. «Πρόταση βεβαίως που πήγε άπατη καθώς δωμάτια χωρίς κουζίνα και πλυντήριο, 700 ευρώ το κεφάλι, δεν τα λες και κελεπούρι». «Ο Αβέρωφ πήρε επί πόνου την απόρριψη;». «Σκασίλα του Φούλλη! Πήρε τη Μαρία του κι έκανε αρχηγική εμφάνιση στην Αραδίππου όπου τους υποδέχτηκε και Φιλαρμονική». «Μεγαλεία! Εβίβα κοπέλες» είπε η Σία και κατέβασε το gin and tonic άσπρο πάτο.

stavros.christodoulou@gmail.com

Ο ΦΙΛΙΣΤΩΡ

Επιλογή και επιμέλεια:
ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΗΝΑΚΑΚΗΣ, ΜΥΡΤΩ ΚΑΤΣΙΓΕΡΑ

90 χρόνια πρίν στην «Κ»

2.10.1932

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΣΤΙΓΜΗ: Ο ασύρματος μετέδωκεν ήδη την είδησιν της καταπληκτικής ανακοινώσεως του νεαρού Βιεννέζου ιατρού Ερνέστου Κλάιν, εις το ιατρικόν συνέδριον του Βερολίνου, σχετικώς με μίαν νέαν μέθοδον θεραπείας της φυματιώσεως. Πράγματι, οι παρακολουθούντες τας εργασίας τού εν λόγω συνεδρίου είχον το συναίσθημα ότι επρόκειτο περί μιας αληθώς ιστορικής στιγμής, όταν ο νεαρός δόκτωρ ηγέρθη και προέβη διά βραχέων λόγων εις την έκθεσιν της νέας μεθόδου του.

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η νέα ανακάλυψις όχι μόνον ανοίγει ευρύ έδαφος εις τας πρακτικάς θεραπευτικάς και διαγνωστικάς εφαρμογάς, αλλά συντελεί τέλος και εις την εξιχνίασιν ενός από τα βασικώτερα μυστικά της τρομεράς νόσου.

ΠΕΡΙΤΡΟΜΟΙ: Η τραγική εικών του εσωτερικού τής [πληγείσας από τον σεισμό] Χαλκιδικής αποκαλύπτεται ενώπιόν μας διά πρώτην φοράν: Χωρικός περιπλανηθείς νύκτα διά να πληροφορηθή τον δρόμον του, εκτύπησε μίαν θύραν, η οποία άνοιξε. Εκάλεσε. Δεν έλαβε απάντησιν. Περιήλθε ολόκληρον το χωριό, οι πόρτες ανοίγουν μόναι των. Εστάθη εις την πλατείαν και έκρουσε το σήμαντρον της εκκλησίας. Ουδείς ενεφανίσθη, τέλος συνήντησε το χωριό ως περίτρομον αγέλην εις εν ύψωμα. Ησαν νηστικοί και χωρίς νερό από δύο ημερών. Περίπου τα αυτά διαδραματίζονται εις όλα τα χωριά της ενδοχώρας.

ΑΠΕΤΥΧΕΝ: Η δυσμένεια της Ιταλίας έναντι της Κ.Τ.Ε. εξεδηλώθη πάλιν δι' άρθρου του «Πόπολο ντ' Ιτάλια». Εν αυτώ ο αρθρογράφος λέγει ότι η Κ.Τ.Ε. απέτυχεν οικτρώς, ιδίως μάλιστα εις τα ζητήματα της Απω Ανατολής και της Διασκέψεως του αφοπλισμού, ήτις κινδυνεύει ν' αποβή η επιτύμβιος πλαξ της Κ.Τ.Ε. Αναφερόμενος εις το ζήτημα της αναστηλώσεως του γοήτρου της Κ.Τ.Ε. γράφει ότι ο μόνος τρόπος προς τούτο είνε η μεταβολή του χαρακτήρος της Κ.Τ.Ε. ήτις, ως έχει σήμερον, αποτελεί όργανον των νικητών [...].

ΣΤΑΘΕΡΑ ΒΗΜΑΤΑ ΠΙΣΩ / *Γράφει* **Ο ΣΠΟΝΔΟΦΟΡΟΣ**

Με άριστα το 10

1 **Στο νέφος.** Εξαίρεση στη φορολογία για υπερκέρδη της ΑΗΚ ζητάει η Κύπρος. Γιατί αν δεν υπερχρεώνει και δεν έχει υπερκέρδη πώς θα πληρώνει η κυβέρνηση τα 300 εκατ. πρόστιμο για μόλυνση του περιβάλλοντος από το μαζούτ; Το γράφω για όσους έχουν απορία.

2 **Στην επιστροφή.** Από την άλλη η πρόταση των συντρόφων για φόρο 90% στα υπερκέρδη των εταιρειών, φέρνει στη μνήμη άλλες εποχές. Ξέρετε οι παλαιότεροι, κοινοκτημοσύνη και σοσιαλδημοκρατία της δεκαετίας του '80. Μπρρρ.

3 **Στη φυγή.** Μετά τους γάμους, τα μπίνγκο και τα πάρτι στις φυλακές η Άννα του χιονιά θέλει θέση γενικού διευθυντή Υπουργείου. Η στήλη στηρίζει το αίτημά της και προτείνει την τοποθέτησή της στο Άμυνας. Εκεί οι χοροί θα είναι χρήσιμοι. Του Ζαλόγγου.

4 **Στο γένος.** Μόλις λοιπόν ο σύντροφος Βλαδίμηρος κήρυξε επιστράτευση το ξανθό γένος έτρεξε άρον-άρον να φύγει από τη χώρα του. Η πρεσβεία μας στο Ντουμπάι έχει μείνει από μελάνι για τις σφραγίδες.

«Είναι αλήθεια ότι η ελευθερία είναι πολύτιμη. Τόσο πολύτιμη, που μερικές φορές πρέπει να τη χορηγούμε με δελτίο». *Βλαδίμηρος Λένιν*

5 **Στον τρελό.** Από την άλλη ο αδελφός μας Ταγίπ, μπροστά στο φάσμα της εκλογικής ήττας που σημαίνει και ταυτόχρονη φυσική του εξόντωση σήκωσε το μπαϊράκι για τα καλά. Αυτή τη φορά όμως είναι for real.

6 **Στις θεωρίες.** Επιτάχυνση της διαδικασίας θεωρήσεων ζητούν οι ξενοδόχοι. Να επιστρέψουμε ίσως στις fake που κάναμε στη Μόσχα το 2020-21 και μας τσάκωσαν οι Ευρωπαίοι; Απλώς ρωτώ.

7 **Στον λαϊκισμό.** Θέλουμε ή δεν θέλουμε τουρίστες; Συνδεσιμότητα στα αεροδρόμια; Θέλουμε ή δεν θέλουμε βάσεις στην Κύπρο από Ryan, Wizz, Aegean και άλλους; Αν ναι κάποιος να μαζέψει τον πολυμήχανο, γιατί όταν θα μείνουμε μόνοι στη βραχονησίδα, αυτός μια χαρά θα λαμβάνει τον παχυλό μισθό του.

8 **Στα υπερκέρδη.** Στην ιστορία της η Hermes έκανε κέρδη τρία μόλις χρόνια. Επιστρέφει στο κράτος 35% από ΟΛΑ της τα έσοδα του αεροδρομίου αλλά και το 60% των πιθανών κερδών της. Εγώ πιστεύω επιπλέον να πηγαίνουν οι μέτοχοί της να καθαρίζουν μία φορά την εβδομάδα τα τζάμια στην Ελεγκτική Υπηρεσία και στο ΑΚΕΛ.

9 **Στη βαρεμάρα.** Μια βδομάδα πέρασε χωρίς ένα πικάντικο WhatsApp μήνυμα από τον Μάνο. Χωρίς μια άστοχη εξαγγελία του Φούλη. Χωρίς το βλέμμα της αγελάδας από τον μπον βιβέρ. Ελάτε πίσω, αστειευόμασταν.

10 **Στα τελευταία μέλη.** Ο famous Πρόεδρός μας τρέχει για τις τελευταίες εκκρεμότητες πριν από την αποχώρηση. Δείχνει ακμαίος, μη σας πω και ερωτευμένος, όσο ποτέ, και προσπαθεί να διαφυλάξει την υστεροφημία του. Μέχρι και με τον Κυριάκο τα βρήκε. Εκκρεμεί ένα δείπνο με το Μουσταφούδιν, τον Ακιντζί.

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Ιδιοκτησία
«Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΕΚΔΟΣΗ ΚΥΠΡΟΥ ΛΤΔ»

Εκδίδεται σε συνεργασία και μετά από άδεια της εταιρείας ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ Α.Ε.

Διευθύνων Σύμβουλος: Δημητρης Λοττιδης • Διευθύντρια: Μαρινα Οικονομιδου • Σύμβουλος Εκδοσης: Αλκης Ανδρεου
Υπεύθυνος Υλης: Αποστολος Κουρουπακης • Υπεύθυνος Ατελιέ: Παντελης Δαμιανου

Νίκου Κρανιδιώτη 7Ε, 3ος όροφος, 2411 Έγκωμη, Λευκωσία, Κύπρος
e-mail: info@kathimerini.com.cy Τηλ.: 22472500 Fax: Σύνταξη +357 22472540
Fax: Διαφημιστικό Τμήμα - Μικρές Αγγελίες +357 22472550

ΑΠΑΓΟΡΕΥΕΤΑΙ η αναδημοσίευση, αναπαραγωγή, διασκευή ή απόδοση του περιεχομένου της εφημερίδας με οποιονδήποτε τρόπο, χωρίς προηγούμενη γραπτή άδεια του εκδότη.

Διευθυντής: Αλεξης Παπαχελας • Διεύθυνση συντάξεως: Κωστης Φαφουτης - Νοτης Παπαδοπουλος

Εβρος-Αιγαίο... αντανάκλαση στην Κύπρο

Μέχρι και τις τουρκικές εκλογές του 2023 υπάρχει πολύς χρόνος για κλιμάκωση από πλευράς του Τούρκου προέδρου

Του **ΓΙΑΝΝΗ ΙΩΑΝΝΟΥ**

Ο ΥΠΕΞ Ιωάννης Κασουλίδης στην τοποθέτησή του στο Bloomberg υπενθύμισε την πραγματική διάσταση, για τη Λευκωσία, μιας κρίσης με στρατιωτικό αποτύπωμα Ελλάδας - Τουρκίας, εντάσσοντας στην ευρύτερη συζήτηση τη διαφοροποίηση ισχύος της Κύπρου –έναντι της Ελλάδας– στο τρίγωνο Αθήνας-Άγκυρας-Λευκωσίας.

Όταν την περασμένη εβδομάδα ο υπουργός Εξωτερικών της Κύπρου, Ιωάννης Κασουλίδης, δήλωνε στο Bloomberg πως «ο τουρκικός στρατός βρίσκεται στη χώρα μας, είναι παρών στο νησί μας και φοβόμαστε ότι οποιαδήποτε διένεξη στο Αιγαίο θα έχει άμεση επίδραση σε εμάς, γιατί θα χρησιμοποιηθούμε ως ο αδύναμος κρίκος στην όλη υπόθεση» δεν έκανε τίποτα άλλο από το να υπενθυμίζει την πραγματική διάσταση, για τη Λευκωσία, μιας κρίσης με στρατιωτικό αποτύπωμα Ελλάδας - Τουρκίας. Ο ΥΠΕΞ Ιωάννης Κασουλίδης εντάσσει στη συζήτηση τη διαφοροποίηση ισχύος της Κύπρου –έναντι της Ελλάδας– στο τρίγωνο Αθήνας-Άγκυρας-Λευκωσίας, με όλους τους ποιοτικούς παράγοντες να είναι γνωστοί, όπως η ντε φάκτο στρατιωτική κατοχή, μικρότερα μεγέθη στον τομέα της άμυνας, απουσία μέσων (και δη αεροπορικών και ναυτικών) και μια πράσινη γραμμή 180 περίπου χλμ. που χωρίζει την Κύπρο στη μέση. Κι όλα αυτά σε μια συγκυρία που το Κυπριακό, μετά το 2017, έχει περιέλθει σε μια εξαιρετική κρίσιμη κατάσταση τόσο ως προς την προοπτική επανέναρξης των συνομιλιών όσο και σε σχέση με τα τετελεσμένα της Τουρκίας τόσο επί του εδάφους όσο και επί των θαλασσίων ζωνών της Κυπριακής Δημοκρατίας. Ασφαλώς, μεταξύ της αναθεωρητικής ρητορικής του Τούρκου προέδρου και του ενδεχόμενου μιας στρατιωτικής κρίσης Ελλάδας - Τουρκίας (π.χ. ένα θερμό επεισόδιο) μεσολαβεί μια εύλογη απόσταση για να διανύσει κανείς. Χωρίς αυτό ωστόσο και να σηματοδοτεί οποιαδήποτε υποτίμηση της εθνικιστικής ρητορικής Ερντογάν, που θα μπορούσε να λειτουργήσει από το απλό πεδίο της συσπείρωσης στο εσωτερικό μέχρι τη μετάθεση ή την ακύρωση των τουρκικών εκλογών του Ιουνίου του 2023 στην Τουρκία, μέσω της εκτόνωσης του αρνητικού πολιτικού κλίματος σε μια μορφή αναμέτρησης με την Ελλάδα. Η σημαντικότερη διάσταση που υπάρχει ενώπιόν μας είναι αυτή του χρόνου. Μέχρι την ημερομηνία διεξαγωγής των τουρκικών εκλογών, στις 18 Ιουνίου 2023, υπάρχει πολύ μεγάλος χρόνος και για να κλιμακώσει, περαιτέρω, ο Ερντογάν τη ρητορική του αλλά και για να αποκτήσει το αποτέλεσμα αυτής της κλιμάκωσης συγκεκριμένο αποτύπωμα σε Ελλάδα κι αναπόφευκτα σε Κύπρο.

Ο τρόπος δράσης της Τουρκίας στο σενάριο κλιμάκωσης στο τρίγωνο με Κύπρο και Ελλάδα θα μπορούσε να είναι άμεσος, έμμεσος ή και υβριδικός.

Ξεκάθαρες διαστάσεις

Ο τρόπος δράσης της Τουρκίας στο σενάριο κλιμάκωσης στο τρίγωνο με Κύπρο και Ελλάδα, όπως έδειξαν οι κρίσεις του 1996, του 1998/99 αλλά και οι σύγχρονες κρίσεις σε Έβρο και Αιγαίο (2020), θα μπορούσε να είναι άμεσος, έμμεσος ή και υβριδικός. Πέραν της σεναριολογίας, ωστόσο, αν θα αφορά στον Έβρο, σε νησιά του Αιγαίου, τι ακριβώς θα περιλαμβάνει κ.λπ., καθίσταται σαφές πως στο σενάριο κλιμάκωσης ή και σύγκρουσης (μικρότερης ή μεγαλύτερης έντασης) Ελλάδα και Τουρκία τηρούν όλες τις προϋποθέσεις για στρατιωτική αναμέτρηση ίσης ή περίπου ίσης διάστασης ως προς την πτυχή της αντιπαράθεσης με στρατιωτικά μέσα. Επιπλέον, σε ένα τέτοιο σενάριο τύπου, Αθήνα και Άγκυρα διατηρούν και το κανάλι επικοινωνίας για σκοπούς αποκλιμάκωσης του ΝΑΤΟ στο οποίο ανήκουν αμφότεροι. Πρόκειται δηλαδή για μια κρίση που αν φτάσει στα πρόθυρα της στρατιωτικής αντιπαράθεσης καθίσταται και κρίση στους κόλπους της νότιας πτέρυγας της Βορειοατλαντικής Συμμαχίας. Επιπλέον, Ελλάδα και Τουρκία βρίσκονται, εδώ και δεκαετίες, σε καθημερινό στρατιωτικό ανταγωνισμό με αερομαχίες πάνω από το Αιγαίο λόγω παραβιάσεων, τη διάσταση του προσφυγικού-μεταναστευτικού να έχει προσδώσει ακόμη μια πτυχή αντιπαράθεσης σε Έβρο και Αιγαίο και συχνά φαινόμενα αντιπαράθεσης –στη θάλασσα– μεταξύ πλοίων ακόμη και ατυχημάτων. Δηλαδή ακόμη και στο σενάριο που ο Ταγίπ Ερντογάν «θα άνοιγε την πόρτα του τρελοκομείου» των ελληνοτουρκικών η διάσταση της στρατιωτικής αντιπαράθεσης είναι γνώριμη για τα δύο μέρη ως προς την επιχειρησιακή πτυχή ή το operandi επί του πεδίου.

Ο «αδύναμος κρίκος»

Η Κύπρος αναπόφευκτα θα προχωρούσε προς την κατεύθυνση της κινητοποίησης, αν Ελλάδα και Τουρκία έμπαιναν στους ρυθμούς μιας στρατιωτικής κρίσης. Τα δεδομένα ωστόσο εδώ είναι πιο πολύπλοκα σε σχέση με την Ελλάδα για σειρά λόγων:

• Ένα stand off κατά μήκος της Πράσινης Γραμμής (Γραμμή Κατάπαυσης του Πυρός) διαφέρει επιχειρησιακά ως προς τον τρόπο διαχείρισης της απαγκίστρωσης στη φάση της αποκλιμάκωσης μιας ελληνοτουρκικής κρίσης. Ο Έβρος, π.χ., στο σενάριο επανάληψης του 2020 παραμένει σύνορο μεταξύ δύο κρατών σε αντίθεση με την Πράσινη Γραμμή.

• Η υβριδική διάσταση της εργαλειοποίησης του προσφυγικού / μεταναστευτικού από την Τουρκία, παρά τις πιέσεις που δέχεται η Κύπρος από ροές παράτυπων μεταναστών, δεν έχει γίνει ακόμη αντιληπτή ως σενάριο κρίσης. Μια εφαρμογή τέτοιας κρίσης στην Κύπρο ανάλογη του Έβρου το 2020 ή της Λευκορωσίας, θα αποτελεί πρωτόγνωρο συμβάν για την Κ.Δ. αν π.χ. μέσω του παράνομου αεροδρομίου της Τύμβου στοχευμένα αφιχθούν 35 ή 50 χιλιάδες πρόσφυγες από την Τουρκία για να διεκπεραιωθούν, βιαίως, στις ελεύθερες περιοχές

• Τα μεγέθη και η εγγύτητα των στρατιωτικών δυνάμεων κατοχής στην Κύπρο διαφέρουν αισθητά από το αντίστοιχο περιβάλλον του Αιγαίου ή του Έβρου, διάσταση που αφορά και στο σενάριο επέκτασης τετελεσμένων επί του εδάφους ή της νεκρής ζώνης.

• Η διάσταση των τετελεσμένων σε Βαρώσι και ΑΟΖ αλλά και η όλη προσπάθεια της Τουρκίας για εμπέδωση του αφηγήματος της λύσης δύο κρατών θα ενισχύονταν.

• Η προοπτική επανέναρξης του διαλόγου στο Κυπριακό, ιδίως αν μια κρίση Ερντογάν ακύρωνε ή μετατόπιζε χρονικά τις τουρκικές εκλογές, θα δυσκόλευε ακόμη περαιτέρω.

Υπό το βάρος των ως άνω η πρόσληψη της διάστασης της Κύπρου ως του «αδύναμου κρίκου» μιας ελληνοτουρκικής κρίσης κρίνεται ως απόλυτα ρεαλιστική.

Προκλήσεις για Ερντογάν

Ο Ερντογάν όχι μόνο πιέζεται από την οικονομία και τις δημοσκοπήσεις αλλά δείχνει και να μην μπορεί να ενισχύσει την εικόνα του έναντι του τρόπου με τον οποίο η αντιπολίτευση στη χώρα οργανώνεται ενόψει εκλογών. Η ρητορική του δεν αποσκοπεί μόνο στο εσωτερικό ακροατήριο (συντηρητικοί και εθνικιστές ψηφοφόροι) αλλά αναζητεί και την επιλογή παραμονής στην εξουσία μέσω της ακύρωσης της ίδιας της εκλογικής διαδικασίας, αν τελικά αντιληφθεί πως η κατάσταση δεν ανατρέπεται υπέρ του. Αυτό μπορεί μεν να περνάει μέσα από επιλογές όπως η στρατιωτική επέμβαση στη Συρία (η πέμπτη στη σειρά, αν συμβεί) ή και η κλιμάκωση με την Ελλάδα και την Κύπρο. Η πρόσφατη απόφαση των ΗΠΑ για άρση του αμερικανικού εμπάργκο όπλων προς την Κ.Δ. είναι επίσης μια διάσταση που η Άγκυρα θέλει να εργαλειοποιήσει προκειμένου να αναζητήσει και εδώ «ισόποση απάντηση» όπως και η «ανισορροπία» ισχύος Ελλάδας-Τουρκίας λόγω του σημαντικού για την Τουρκία θέματος των F-16. Τέλος, δεν πρέπει να αγνοηθεί η διάσταση του κοινωνικο-πολιτικού μετασχηματισμού των Κατεχομένων. Η παρουσία Ερντογάν στα Κατεχόμενα στις 15 Νοεμβρίου φέρνει μαζί της ανακοινώσεις που ασχέτως πώς θα εξελιχθούν τα πράγματα με την Ελλάδα δεν προβλέπονται και ως οι καλύτερες για το Κυπριακό.

ECONOMIST IMPACT

18th Annual Cyprus Summit

Navigating the crisis through mastery and inclusiveness

October 18th-19th 2022 | Hilton Park, Nicosia

hazlis & rivas
Economist Impact Events for Greece, Cyprus, Malta and south-east Europe

In collaboration with European Commission

Confirmed speakers include:

Constantinos Petrides
Minister of finance
Cyprus

Charalambos Petrides
Minister of defence
Cyprus

Nikos Dendias
Minister of foreign affairs
Greece

Ioannis Kasoulides
Minister of foreign affairs
Cyprus
(recorded message)

Gus Bilirakis
Member, House Committee on Energy and Commerce
Member
United States House of Representatives
(via connection)

Andreas Borgeas
State senator
California State Senate

Natasa Pilides
Minister of energy, commerce and industry
Cyprus

Konstantinos Skrekas
Minister of environment and energy
Greece

www.hazliseconomist.com | www.18thcyprussummit.economist.com

Economist Impact Events for Greece, Cyprus, Malta and southeast Europe @Economist Impact_SEUR
Economist Impact SE Europe Events Economist Impact SE Europe Events

Premium energy sponsor: ExxonMobil
Gold sponsors: capital.com, ecommbx
Silver sponsors: kaizen GAMING, Stoiximan, HELLENIC BANK
Bronze sponsors: the human energy company, European University Cyprus
Communication sponsor: KATHIMERINI
Official airline carrier: AEGEAN A STAR ALLIANCE MEMBER
Logistics supplier: DHL
Contributor: NESPRESSO.
Supported by: CYPRUS CHAMBER OF COMMERCE AND INDUSTRY
Supporters: Proclium, CONEQ AUDIO VISUAL EQUIPMENT, ARTECNIK PRODUCTIONS, GNOA

Ενταση διαρκείας μέχρι τις κάλπες

Πώς διαβάζει το Μαξίμου τις απειλές του Ταγίπ Ερντογάν και πώς καταστρώνει αναλόγως το εκλογικό ημερολόγιο

Του **Κ.Π. ΠΑΠΑΔΙΟΧΟΥ**

Με την εκτίμηση ότι οι ελληνοτουρκικές σχέσεις θα συνεχίσουν να κινούνται σε «βαθιά νερά» μέχρι οι δύο χώρες να οδηγηθούν στις κάλπες χαράσσει τον σχεδιασμό του ο πρωθυπουργός Κυριάκος Μητσοτάκης. Για το Μέγαρο Μαξίμου όλες οι ημερομηνίες μετά την 2α Απριλίου είναι πιθανές για τη διεξαγωγή των πρώτων εκλογών της απλής αναλογικής με «κυκλωμένες» ως πιθανότερες εκείνες της 21ης και της 28ης Μαΐου.

Στο κυβερνητικό επιτελείο έχει πλέον εδραιωθεί η εκτίμηση πως ο Τούρκος πρόεδρος Ταγίπ Ερντογάν θα επιμείνει στη στρατηγική της έντασης, χωρίς να αποκλείεται η πρόκληση ακόμη και ανοικτής κρίσης, μέχρι τις τουρκικές εκλογές, που είναι προγραμματισμένες για τον προσεχή Ιούνιο. Οπως λέγεται χαρακτηριστικά, «ο Ερντογάν δεν είναι σε θέση να "γυρίσει το παιχνίδι", θα ηττηθεί και είναι πιθανόν να επιχειρήσει να δημιουργήσει συνθήκες αναβολής των εκλογών για έξι ή δώδεκα μήνες με την ενεργοποίηση των άρθρων του τουρκικού Συντάγματος που έχουν σχετικές πρόνοιες για περιπτώσεις έκτακτης ανάγκης ή εμπλοκής σε πόλεμο» προκειμένου να παρατείνει την παραμονή του στην εξουσία.

Σε πρώτη φάση, στο πεδίο των ελληνοτουρκικών σχέσεων η Αθήνα αναμένει την «έκβαση» της Συνόδου της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Κοινότητας στην Πράγα την προσεχή Πέμπτη και Παρασκευή, στην οποία έχει προσκληθεί –αλλά μέχρι προχθές δεν ήταν σαφές εάν τελικώς θα παραστεί– ο Ερντογάν. Ο Κυριάκος Μητσοτάκης είναι αποφασισμένος να αναδείξει στην Πράγα το νέο κρεσέντο της τουρκικής επιθετικότητας, ενώ από την Αγκυρα δεν εκπέμπεται καμία διάθεση να πέσουν οι τόνοι. Είναι ενδεικτικό ότι, σύμφωνα με πληροφορίες, την περασμένη Πέμπτη βρέθηκαν στις Βρυξέλλες, στο πλαίσιο προπαρασκευαστικής συνάντησης εκπροσώπων των μετεχουσών χωρών ενόψει της Συνόδου, η επικεφαλής του διπλωματικού γραφείου του πρωθυπουργού Ελένη Μπούρα και ο Τούρκος υφυπουργός Εξωτερικών Φαρούκ Καϊμακτσί. Ομως, ο Τούρκος αξιωματούχος φέρεται να απέφυγε κάθε συζήτηση ουσίας και πολύ περισσότερο κάθε προσπάθεια διερεύνησης της πιθανότητας ενός τετ α τετ μεταξύ των κ. Μητσοτάκη και Ερντογάν, περιοριζόμενος σε έναν τυπικό κοινωνικό χαιρετισμό.

Πιθανότερες ημερομηνίες για να γίνουν οι πρώτες εκλογές με το σύστημα της απλής αναλογικής είναι η 21η ή η 28η Μαΐου.

Οπως προαναφέρθηκε, ανεξαρτήτως της έκβασης της «μάχης της Πράγας» στην Αθήνα επικρατεί ανησυχία ότι ο Τούρκος πρόεδρος είναι πιθανόν τους επόμενους μήνες να προκαλέσει μείζονα κρίση στις διμερείς σχέσεις για εσωτερικούς λόγους. Παρά τη φημολογία και τις συζητήσεις των τελευταίων ημερών, το σενάριο περί «αποκλεισμού» κάποιου ελληνικού νησιού με το πρόσχημα της στρατιωτικοποίησης κατά παράβαση των Διεθνών Συνθηκών δεν θεωρείται ισχυρό.

Αντιθέτως, ως πιθανές κινήσεις πρόκλησης μείζονος έντασης θεωρούνται:

• Η δημιουργία προσφυγικής κρίσης κατά τα πρότυπα του 2020 στον Εβρο.

• Η επανάληψη του σκηνικού των Ιμίων, με πυροδότηση κρίσης με αφορμή «κινήσεις» ιδιωτών, τις οποίες θα έχει ενορχηστρώσει η τουρκική πλευρά.

• Το πρόσχημα των ερευνών, με το «Οροΰτς Ρέις» να κινείται δυτικά του 28ου μεσημβρινού ή, στα νότια της Κρήτης για λογαριασμό της Τρίπολης, μέσω της ενεργοποίησης του παράνομου τουρκολιβυκού μνημονίου.

Τα σενάρια κρίσης

Οπως προαναφέρθηκε, η πορεία των ελληνοτουρκικών σχέσεων είναι η μόνη μεταβλητή που μπορεί να επηρεάσει τα δεδομένα ενόψει της επερχόμενης διπλής εκλογικής αναμέτρησης στη χώρα. Και τούτο, υπό την έννοια ότι, αναφορικά με τη δεύτερη μεγάλη κρίση, την ενεργειακή, η κυβέρνηση έχει ήδη ανακοινώσει τη δέσμη των μέτρων στήριξης που θα ισχύσουν τους επόμενους μήνες.

Είναι προφανές πως το Μέγαρο Μαξίμου απασχόλησε το ενδεχόμενο ο Ταγίπ Ερντογάν να πυροδοτήσει μια μείζονα κρίση ενώ η Ελλάδα θα βρίσκεται σε προεκλογική περίοδο, ή, ακόμη χειρότερα, ενώ τα ηνία θα έχει αναλάβει η υπηρεσιακή κυβέρνηση που θα σχηματιστεί μεταξύ των εκλογών με απλή αναλογική και των δεύτερων, οι οποίες θα διεξαχθούν με τον εκλογικό νόμο που ψήφισε η Ν.Δ. Ομως, με δεδομένο ότι τυχόν «επιθετική κίνηση» από τουρκικής πλευράς μπορεί να εκδηλωθεί ανά πάσα στιγμή –ακόμη και εάν οι εκλογές διεξάγονταν νωρίτερα– φαίνεται ότι προκρίνεται το σενάριο ουσιαστικής εξάντλησης της τετραετίας, με τις πρώτες κάλπες να στήνονται στα τέλη Μαΐου και τις δεύτερες, αφού έχουν διεξαχθεί και οι Πανελλαδικές Εξετάσεις, στα τέλη Ιουνίου ή αρχές Ιουλίου, όπως είχε συμβεί και το 2019.

Το σενάριο περί «αποκλεισμού» κάποιου ελληνικού νησιού με το πρόσχημα της στρατιωτικοποίησης δεν θεωρείται ισχυρό.

Θα πρέπει να επισημανθεί πως παρότι μετά τη διεξαγωγή των εκλογών με απλή αναλογική θα ακολουθήσει η διαδικασία των διερευνητικών εντολών, αυτή θα είναι «εξπρές»: Ο πρωθυπουργός έχει διαμηνύσει πως προκρίνει τη διεξαγωγή νέων εκλογών με στόχο τον σχηματισμό αυτοδύναμης κυβέρνησης που θα μπορεί να υλοποιήσει το πρόγραμμά της χωρίς καθυστερήσεις, συμβιβασμούς και «παζάρια». Παράλληλα, ο πρόεδρος του ΣΥΡΙΖΑ πλέον κάνει λόγο για την προοπτική σχηματισμού «προοδευτικής κυβέρνησης» και άρα αξιοποίησης της διερευνητικής εντολής που θα λάβει από την Προέδρο της Δημοκρατίας Κατερίνα Σακελλαροπούλου μόνο εάν ο ΣΥΡΙΖΑ είναι πρώτο κόμμα, κάτι που δεν διαφαίνεται, με βάση όλες τις τρέχουσες δημοσκοπήσεις.

Γιατί Μάιο

Η εξάντληση της τετραετίας, πέραν του ότι θα υπογραμμίζει τη «θεσμικότητα» του πρωθυπουργού, δίδει κάποια πρόσθετα πλεονεκτήματα στη Ν.Δ.:

• Πρώτον, θα έχουν «εντυπωθεί» στο σώμα των ψηφοφόρων μέτρα όπως η κατάργηση της εισφοράς αλληλεγγύης για τους δημοσίους υπαλλήλους και συνταξιούχους και οι αυξήσεις στις συντάξεις.

• Δεύτερον, η κυβέρνηση θα έχει αποδείξει εμπράκτως ότι, όπως και την περίοδο της πανδημίας, στήριξε επιχειρήσεις και νοικοκυριά τον δύσκολο χειμώνα της ενεργειακής κρίσης.

• Τρίτον, θα έχουν διαχυθεί στην αγορά σημαντικοί πόροι από το Ταμείο Ανάκαμψης και το ΕΣΠΑ.

• Τέταρτον, θα είναι ορατές οι προοπτικές για μια ακόμη θετική χρονιά στο μέτωπο του τουρισμού.

• Πέμπτον, θα έχει ανακοινωθεί η νέα αύξηση του κατώτατου μισθού που προγραμματίζεται να τεθεί σε ισχύ από την 1η Μαΐου.

Αντιθέτως, όπως αναγνωρίζουν στελέχη του Μεγάρου Μαξίμου, η απόκτηση επενδυτικής βαθμίδας θα πρέπει να αναμένεται μετά τις εκλογές.

INTIME NEWS

Στο κυβερνητικό επιτελείο έχει εδραιωθεί η εκτίμηση πως ο Ταγίπ Ερντογάν θα επιμείνει στη στρατηγική της έντασης, χωρίς να αποκλείεται η πρόκληση ακόμη και ανοικτής κρίσης, μέχρι τις τουρκικές εκλογές. Από την πλευρά της, η Αθήνα αξιολογεί κάθε κίνηση της Αγκυρας, διαμηνύοντας ότι η Ελλάδα βρίσκεται σε ετοιμότητα (στιγμιότυπο από την πρόσφατη τελετή ονοματοδοσίας της πυραυλακάτου «Υποπλοίαρχος Βλαχάκος».

«Εχουν οι ΗΠΑ αποφασίσει να θυσιάσουν την Τουρκία;»

Ο καθηγητής του Πανεπιστημίου Γαλατάσαραϊ, Ενίς Τούλτσα, εξηγεί στην «Κ» τη στάση της Αγκυρας στα ελληνοτουρκικά

Του ανταποκριτή μας στην ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΗ
ΜΑΝΩΛΗ ΚΩΣΤΙΔΗ

Η ουσία των αντιφατικών μηνυμάτων που στέλνει η Αγκυρα στις Βρυξέλλες και στην Ουάσιγκτον για τις σχέσεις της με το ΝΑΤΟ, τις ΗΠΑ, την Ελλάδα ίσως να κρύβονται στις πρόσφατες δηλώσεις του Μεβλούτ Τσαβούσογλου. Ο υπουργός Εξωτερικών της Τουρκίας αποκάλυψε τον τρόπο δράσης της Αγκυρας και δήλωσε ότι χρησιμοποιούμε όλες τις δυνατότητες της διπλωματίας για να προστατεύσουμε τα δικαιώματα και τα συμφέροντά μας. «Είμαστε δυνατοί στο πεδίο και στο τραπέζι (των διαπραγματεύσεων). Μερικές φορές το τραπέζι καταρρέει, τότε κατεβαίνουμε στο πεδίο. Κάνουμε ό,τι χρειάζεται στο πεδίο. Και μετά λέμε σε όλους: "Ορίστε. Ελάτε ξανά στο τραπέζι. Ετσι εμείς καθορίζουμε το παιχνίδι"».

Η τουρκική κυβέρνηση θεωρεί πως έχει τη δυνατότητα να ανήκει «και στη Δύση και στην Ανατολή», όπως δήλωσε ο πρόεδρος της Τουρκίας, και να έχει λόγο στα ζητήματα που αφορούν την κυριαρχία των ελληνικών νησιών, της στρατιωτικοποίησής τους, της παρουσίας των ΗΠΑ σε Ελλάδα και Κύπρο και αντιδρά έντονα, φτάνοντας στο σημείο να απειλεί με στρατιωτική εισβολή με τελικό στόχο, όπως υποστηρίζει ο υπουργός Εξωτερικών, τη διαπραγμάτευση με δικούς της όρους. Εντύπωση προκάλεσε πως ενώ ο υπουργός Αμυνας της Τουρκίας την περασμένη εβδομάδα κατηγόρησε την Ελλάδα για «επιθετική, επεκτατική, προκλητική, και εχθρική πολιτική» μια ημέρα μετά την κάλεσε σε διάλογο και τόνισε πως η Τουρκία θέλει να μετατρέψει το Αιγαίο σε θάλασσα ειρήνης. Πάντως, πληροφορίες αναφέρουν πως η Αγκυρα δέχεται αφόρητες πιέσεις από την Ουάσιγκτον και τις Βρυξέλλες να σταματήσει τις απειλές για στρατιωτική εισβολή και αμφισβήτηση της ελληνικής κυριαρχίας σε νησιά και καλούν την Τουρκία να ρίξει τους τόνους. Στο πλαίσιο αυτό η τουρκική κυβέρνηση έχει δεχθεί πρόσκληση για την πρώτη σύνοδο της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Κοινότητας. Ομως μέχρι στιγμής δεν έχει ξεκαθαρίσει αν ο Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν θα ταξιδέψει στην Πράγα. Από υψηλόβαθμους αξιωματούχους έχουν σταλεί μηνύματα στην Αγκυρα πως σε περίπτωση που η τουρκική κυβέρνηση συνεχίζει να απειλεί την Ελλάδα και την Ευρώπη και με στρατιωτική δράση, τα μηνύματα που θα σταλούν στην Τουρκία στη συγκεκριμένη σύνοδο θα είναι αρκετά σκληρά. Γι' αυτό υπάρχουν πληροφορίες πως τις τελευταίες ώρες γίνονται προετοιμασίες και παρασκηνιακές προσπάθειες επικοινωνίας μεταξύ όλων των πλευρών.

«Ο συνεχόμενος εξοπλισμός της Ελλάδας και η τρέχουσα διεθνής συγκυρία αποτελούν απειλή για την Τουρκία προερχόμενη από τη Δύση. Γι' αυτό και αντιδρά».

«Σε καμία στιγμή στην ιστορία της Δημοκρατίας, η Τουρκία δεν διεκδίκησε και δεν διεκδικεί δικαιώματα στα νησιά των οποίων η κυριαρχία ανήκει στην Ελλάδα», επισημαίνει ο πρόεδρος του τμήματος Διεθνών Σχέσεων του Πανεπιστημίου Γαλατάσαραϊ, καθηγητή Evis Τούλτσα, στον οποίο η «Κ» απευθύνθηκε ζητώντας τη δική του ερμηνεία για τη στάση της τουρκικής ηγεσίας. Ο Τούλτσα έχει συμμετάσχει σε πολλές φάσεις του ελληνοτουρκικού διαλόγου από την εποχή του προέδρου της Τουρκίας Τουργούτ Οζάλ. «Ολοι γνωρίζουμε ότι αυτά τα νησιά είναι στρατιωτικοποιημένα εδώ και πολύ καιρό (Το Egeaydak/γκρίζες περιοχές είναι ξεχωριστό θέμα). Ωστόσο, κατά την άποψή μου, ο συνεχόμενος εξοπλισμός της Ελλάδας και η τρέχουσα διεθνής συγκυρία αποτελούν πλέον απειλή για την Τουρκία προερχόμενη από τη Δύση. Αυτή είναι η ενόχληση της Τουρκίας και πρέπει να λάβει μέτρα για αυτό το ενδεχόμενο και αντιδρά».

Για τη συνεχιζόμενη αντίδραση της Αγκυρας προς την Ουάσιγκτον ο κ. Τούλτσα αναφέρει ότι «αν και η παρουσία των ΗΠΑ στην Αλεξανδρούπολη θεωρείται ως η συμβατική περικύκλωση της Ρωσίας από το ΝΑΤΟ, υπάρχει πιθανότητα να χρησιμοποιηθεί κατά της Τουρκίας κατά τη διάρκεια μιας σύγκρουσης με τον ελληνικό εξοπλισμό και των περιφερειακών εξελίξεων. Αναρωτιέμαι αν οι ΗΠΑ συμφώνησαν ή αποφάσισαν να θυσιάσουν τον 70χρονο σύμμαχό τους, την Τουρκία, σε μια σημαντική γεωγραφία, για έναν τέτοιο σκοπό; Η απάντηση σε αυτό το ερώτημα θα δοθεί από την κατεύθυνση που θα πάρει αυτή η στρατιωτική παρουσία των ΗΠΑ».

Το ενδεχόμενο σύγκρουσης

Ο κ. Τούλτσα δεν αποκλείει το ενδεχόμενο θερμού επεισοδίου. «Δεν μπορούμε να πούμε ότι δεν υπάρχει πιθανότητα ένα ατύχημα να μετατραπεί σε στρατιωτική γενική σύγκρουση. Η Τουρκία προσπαθεί να παραμείνει ήρεμη και ψύχραιμη. Από τη σκοπιά της Τουρκίας, η πιθανότητα να δραστηριοποιούνται κατά καιρούς διάφορα κέντρα εξουσίας στην Ελλάδα φαίνεται να είναι ίδια όπως στο παρελθόν. Ωστόσο, προσωπικά θέλω να πιστεύω ότι ο πρωθυπουργός Μητσοτάκης έχει μια μετριοπαθή και ειρηνική βούληση στις τουρκικές υποθέσεις. Η τουρκική πλευρά θα πρέπει να ενισχύσει την ειρηνική και ειλικρινή προσέγγισή της τις τελευταίες ημέρες προσέχοντας τη ρητορική της. Η τελευταία ομιλία του πρωθυπουργού στον ΟΗΕ και οι πρόσφατες δηλώσεις του κ. Ερντογάν στην Τουρκία είναι προς αυτή την κατεύθυνση και είναι κάπως ελπιδοφόρες».

Ο καθηγητής του Πανεπιστημίου Γαλατάσαραϊ για τον τρόπο προσέγγισης των δύο χωρών αναφέρει πως «θα πρέπει να δημιουργηθούν κανάλια "back track diplomacy" μεταξύ των δύο χωρών. Αυτή η κατάσταση δεν μπορεί να συνεχιστεί έτσι. Η γεωγραφική και πολιτική κυριαρχία στο Αιγαίο είναι ήδη στην Ελλάδα, εδώ και χρόνια. Αλλά πέρα από αυτό, μια προσέγγιση που θα στραγγαλίσει την Ανατολία, μετατρέπεται σε ζωτική διάσταση για την Τουρκία και δημιουργεί τα σημερινά προβλήματα και αντιδράσεις».

ΜΠΡΟΣΤΑ

Kaizen σημαίνει διαρκής εξέλιξη.
Συμπληρώνουμε 10 χρόνια μέσα στα οποία η ομάδα μας μεγάλωσε,
η τεχνολογία μας εξελίχθηκε,
εξαπλωθήκαμε σε 10 αγορές και, πάνω απ΄όλα, κάναμε το παιχνίδι καλύτερο.

10 χρόνια, η διαδρομή μας είναι μόνο μπροστά.

kaizen GAMING | 10 YEARS

Stoiximan | BETANO

Ο Ερντογάν παίζει το χαρτί Κύπρου-Ελλάδας

Σερβίρει εθνικισμό και ένταση ενόψει εκλογών στην Τουρκία, μετά από υπαναχώρηση σε Συρία – Σύστημα ρωσικών καρτών MIR

Του **ΠΑΥΛΟΥ Κ. ΞΑΝΘΟΥΛΗ**

Το «χαρτί» της Κύπρου και της Ελλάδας επιμένει ν' ανασύρει ο Ταγίπ Ερντογάν, προσδοκώντας ότι με εθνικιστικές κορώνες και με τη συντήρηση της έντασης, θα εξασφαλίσει ένα «βατό πεδίο δράσης», το οποίο θα του επιτρέψει να επενδύσει και να κεφαλαιοποιήσει τους προσεχείς μήνες, με απώτερο, αν όχι αποκλειστικό, στόχο την επανεκλογή και παραμονή του στην προεδρία της Τουρκίας. Στο πλαίσιο αυτό, όπως έλεγαν στην «Κ» κοινοτικοί κύκλοι, «ο Τούρκος Πρόεδρος φέρεται να θεωρεί ότι με βάση τα υφιστάμενα δεδομένα, η επένδυση στη θεμελίωση μιας συνεχιζόμενης έντασης, στην Κύπρο και στο Αιγαίο, είναι η προσφορότερη επιλογή που έχει στη διάθεσή του, εκτιμώντας παράλληλα ότι μπορεί να την εκτονώσει, εάν, όταν και εφόσον επιθυμεί, για λόγους εσωτερικής κατανάλωσης και δημιουργίας ρεύματος προς την επανεκλογή του». Αν μάλιστα στην εξίσωση αυτή προστεθούν οι απώλειες που έχει υποστεί ο Ταγίπ Ερντογάν προσφάτως, σε άλλα «πεδία», τότε γίνεται κατανοητό ότι το «πεδίο» Κύπρου και Ελλάδας εκλαμβάνεται ενδεχομένως ως μονόδρομος από τον Τούρκο πρόεδρο. Τόσο, καθώς η προσπάθειά του να εκδηλώσει νέα εισβολή στη Συρία δεν απέδωσε και υποχρεώθηκε σε «αναπροσαρμογή πολιτικής», συνεπεία αντιδράσεων ΗΠΑ και Ρωσίας. Όσο και γιατί στη μείζονα προσπάθεια αποδόμησης των κυρώσεων κατά της Ρωσίας, μέσω τουρκικών τραπεζών και αποκόμισης τεράστιων κερδών για την τουρκική οικονομία, υποχρεώνεται –επί του παρόντος τουλάχιστον– σε άτακτη υποχώρηση συνεπεία των παρεμβάσεων των ΗΠΑ και των προειδοποιήσεων για επιβολή «δευτερογενών κυρώσεων» κατά της Άγκυρας.

Άλλωστε, δυστυχώς η Κύπρος και η Ελλάδα αποτελούν μέχρι στιγμής για τον Ερντογάν το μόνο ανέξοδο «πεδίο δράσης», καθώς ο φυσικός χώρος των δύο κρατών, η Ε.Ε., συνεχίζει να εστιάζεται σε φραστικές υποδείξεις, οι οποίες όπως έχει αποδειχθεί και στην πράξη, αποθρασύνουν απλώς την Άγκυρα, η οποία θεωρεί ότι μπορεί να κάνει ό,τι θέλει, χωρίς το παραμικρό κόστος. Μια μόνο σύγκριση της Τουρκίας με τη Ρωσία ή/και τη Λευκορωσία, καταδεικνύει ότι η Ε.Ε. υιοθετεί δύο μέτρα και δύο σταθμά, αφήνοντας την Άγκυρα στο απυρόβλητο, ενώ την ίδια ώρα έχει ορθώς επιβάλει κυρώσεις κατά του Μινσκ (και για εργαλειοποίηση μεταναστών) και εξίσου ορθώς, πακέτα κυρώσεων κατά της Μόσχας για την απάνθρωπη εισβολή και τα εγκλήματα πολέμου στην Ουκρανία. Κανείς βεβαίως δεν θα μπορούσε να απαιτήσει προκαταβολικά την επιβολή κυρώσεων κατά της Τουρκίας. Αλλά, θα μπορούσε η Ε.Ε. να κάνει την απαραίτητη προεργασία

Η λύση του Κυπριακού δεν αποτελεί μέρος της ατζέντας του Τούρκου προέδρου, ο οποίος επικεντρώνεται αποκλειστικά, στη συντήρηση ενός εθνικιστικού κλίματος έντασης, τόσο στην Κύπρο, όσο και στο Αιγαίο.

και να προειδοποιήσει την Άγκυρα ότι εάν υλοποιήσει τις προθέσεις της, τότε θα υποστεί συνέπειες, όπως έγινε και στην περίπτωση της Μόσχας. Κάτι όμως που δεν υπάρχει στον ορίζοντα. Ούτε ως άσκηση επί χάρτου, κυρίως λόγω των εντάσεων που διατυπώνονται από τη Γερμανία, η οποία μέχρι στιγμής τουλάχιστον, έχει υψώσει τείχος προστασίας γύρω από την Τουρκία.

Αυτό που φαίνεται να μην έχει ακόμη γίνει αντιληπτό στην Ε.Ε., συλλογικά, περιλαμβανομένου του Βερολίνου αλλά όπως πληροφορείται η «Κ», γίνεται αντιληπτό σε υπουργεία Εξωτερικών άλλων κρατών, είναι ότι η πρόκληση από την Τουρκία μιας ενδεχόμενης κρίσης στην Κύπρο ή/και στο Αιγαίο, θα οδηγήσει μοιραία σε μια εντελώς ανεξέλεγκτη κατάσταση για την ίδια την Ε.Ε. Την οποία είναι αμφίβολο εάν η Ε.Ε. μπορεί να διαχειριστεί, ειδικά υπό τη σημερινή αμφιλεγόμενη ηγεσία των θεσμών στις Βρυξέλλες (Κομισιόν - Ευρωπαϊκό Συμβούλιο), σε συνδυασμό με την εξίσου αμφιλεγόμενου εκτοπίσματος ηγεσία, στο Βερολίνο. Πόσω μάλλον, εάν ένα τέτοιο τουρκικό εγχείρημα συμπέσει χρονικά με την εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία.

Σε κάθε περίπτωση, ο Ερντογάν εκπέμπει σαφές στίγμα, φλερτάροντας με ένταση τόσο στην Κύπρο, όσο και στο Αιγαίο, το οποίο η Ε.Ε. εξακολουθεί να αδυνατεί να εισπράξει με τη δέουσα σοβαρότητα:

Παρά το γεγονός ότι ο Πρόεδρος της Τουρκίας παραδέχθηκε ότι αν και διατηρεί 40.000 στρατό κατοχής στην Κύπρο, θα ενισχύσει ακόμη περισσότερο την κατοχική παρουσία στην Κύπρο, στέλνοντας και άλλους Τούρκους στρατιώτες στο ψευδοκράτος. Μιλώντας στο CNN Turk, ο Τούρκος Πρόεδρος χαρακτήρισε ως «ανεξήγητη» την απόφαση των ΗΠΑ για πλήρη άρση του εμπάργκο στην πώληση όπλων προς την Κυπριακή Δημοκρατία. «Θα καθίσουμε με τα χέρια σταυρωμένα; Δεν μπορούμε», τόνισε, σημειώνοντας ότι η Τουρκία διαθέτει ήδη 40.000 στρατιώτες στο νησί και θα ενισχύσει τη στρατιωτική της παρουσία εκεί. «Όλοι πρέπει να γνωρίζουν ότι αυτό το τελευταίο βήμα δεν θα μείνει αναπάντητο και ότι θα ληφθεί κάθε προφύλαξη για την ασφάλεια των Τουρκοκυπρίων», πρόσθεσε ο πρόεδρος της Τουρκίας. Με το θέμα ασχολήθηκε λίγες ώρες αργότερα και το Συμβούλιο Εθνικής Ασφάλειας της Τουρκίας, σύμφωνα με το οποίο έγινε έκκληση ώστε η εν λόγω απόφαση των ΗΠΑ ν' ανατραπεί, ενώ σημειώθηκε η πρόθεση της Άγκυρας να ενισχύσει τις προσπάθειες για αναγνώριση του ψευδοκράτους.

Αυτό πάντως που κατά κύριο λόγο επεχείρησε να εδραιώσει το Συμβούλιο Εθνικής Ασφαλείας της Τουρκίας είναι η επιχειρηματολογία για τη στρατιωτικοποίηση νησιών του Αιγαίου, κάτι που προφανώς εκλαμβάνεται από την Άγκυρα ως μια ισχυρή αφορμή για να προκαλέσει επεισόδιο, εάν και εφόσον το επιθυμεί. Η ανακοίνωση του τουρκικού Συμβουλίου Εθνικής Ασφαλείας μοιράζει μάλιστα υποδείξεις, επισημαίνοντας ότι «οι κύκλοι που ενθαρρύνουν την Ελλάδα να εξοπλίσει τα νησιά σε ένα μη στρατιωτικό καθεστώς καλούνται να επανέλθουν στην κοινή λογική». Τους εν λόγω «κύκλους» είχε φροντίσει να κατονομάσει νωρίτερα ο ίδιος ο κ. Ερντογάν στη συνέντευξή του στο CNN Turk, παραπέμποντας στις ΗΠΑ. «Είναι απαράδεκτο για τις ΗΠΑ να στέλνουν τόσα οχήματα από τη Σάμο στη Λέσβο. Όλα αυτά εντοπίστηκαν από τα μη επανδρωμένα αεροσκάφη. Όχι μόνο τα εντοπίσαμε, αλλά και αμερικανικά τεθωρακισμένα χρησιμοποιούνται (σ.σ. από την Ελλάδα) για να μας απειλήσουν», ισχυρίστηκε ο Τούρκος Πρόεδρος.

Ο Ταγίπ Ερντογάν παραδέχθηκε ότι αν και διατηρεί 40.000 στρατό κατοχής στην Κύπρο, θα ενισχύσει ακόμη περισσότερο την κατοχική παρουσία, στέλνοντας και άλλους Τούρκους στρατιώτες στο ψευδοκράτος.

Προ το φόβου δευτερογενών κυρώσεων

Σε άτακτη υποχώρηση εξαναγκάστηκε ο Ταγίπ Ερντογάν, ο οποίος είχε επιστρατεύσει τον τουρκικό χρηματοπιστωτικό τομέα, δίνοντας διέξοδο στον Πούτιν από το πλέγμα δυτικών κυρώσεων. Ο κ. Ερντογάν είχε συμφωνήσει με τον κ. Πούτιν στην υιοθέτηση του ρωσικού συστήματος πληρωμής καρτών MIR, από τουρκικές τράπεζες, μέσων των οποίων επιχειρήθηκε η υποκατάσταση της Visa και της Mastercard που ανέστειλαν τις εργασίες τους στη Ρωσία, από την περασμένη άνοιξη. Κατά συνέπεια οι ρωσικές κάρτες του συστήματος MIR, μπορούσαν να χρησιμοποιούνται από Ρώσους για την πληρωμή λογαριασμών στην Τουρκία, αλλά και για την ανάληψη μετρητών, σε τουρκικές λίρες, κάτι που οδηγούσε σε παράκαμψη των κυρώσεων που επιβλήθηκαν στη Ρωσία, με παράλληλη στήριξη του τουρκικού νομίσματος. Η επωφελής συμφωνία για την Άγκυρα και τη Μόσχα, σήμανε συναγερμό στις ΗΠΑ, καθώς καταγράφηκε, μεταξύ άλλων, η εισροή κεφαλαίων «αγνώστου προελεύσεως» στην Τουρκία, 30 περίπου δισεκατομμυρίων δολαρίων, όσο διαρκεί η ρωσική εισβολή στην Ουκρανία, ενώ παράλληλα «εκτοξεύθηκε» η αγορά κατοικιών από Ρώσους στην τουρκική επικράτεια, που φέρονται να βρίσκονται στην πρώτη θέση των ξένων που αγόρασαν ακίνητα στην Τουρκία, από τον περασμένο Απρίλιο.

Οι ΗΠΑ προειδοποίησαν την Τουρκία και τις τράπεζές της με δευτερογενείς κυρώσεις, ενώ ο αναπληρωτής υπουργός Οικονομίας Wally Adeyemo εξήγησε ότι κανείς που συνεργάζεται με τον Πούτιν δεν μπορεί να συναλλάσσεται με την Ουάσιγκτον και το δολάριο, στέλνοντας μάλιστα και επιστολή. Ως αποτέλεσμα και προ του κινδύνου επιβολής δευτερογενών κυρώσεων, ο Ερντογάν συγκάλεσε σύσκεψη του οικονομικού του επιτελείου και οι πέντε τουρκικές τράπεζες συμμορφώθηκαν με τις υποδείξεις της Ουάσιγκτον. Η άμεση κατάργηση του MIR από τουρκικές τράπεζες προκάλεσε μάλιστα ήδη κάποια πρακτικά προβλήματα, καθώς Ρώσοι τουρίστες δεν ήταν σε θέση να πληρώσουν τους λογαριασμούς τους σε πολυτελή ξενοδοχεία κυρίως στην Αττάλεια. Κοινοτική πηγή επεσήμανε ότι και στο ζήτημα της κοινής προσπάθειας Ερντογάν - Πούτιν να αποδομήσουν τις δυτικές/ευρωπαϊκές κυρώσεις, η Ε.Ε. και η ηγεσία της ήταν για άλλη μία φορά απούσες. Η Ε.Ε. επέλεξε να παραμείνει απλός θεατής, παρακολουθώντας απλώς τις παρεμβάσεις της Ουάσιγκτον προς την Άγκυρα. Η ίδια κοινοτική πηγή διατύπωσε παράλληλα την εκτίμηση ότι «το όλο ζήτημα δεν έχει κλείσει και ότι Ερντογάν και Πούτιν θα επιχειρήσουν να βρουν άλλους τρόπους για να συνεχίσουν τις δουλειές τους».

Η άμεση κατάργηση του MIR από τουρκικές τράπεζες προκάλεσε ήδη πρακτικά προβλήματα, καθώς Ρώσοι τουρίστες δεν ήταν σε θέση να πληρώσουν τους λογαριασμούς τους σε πολυτελή ξενοδοχεία, κυρίως στην Αττάλεια.

Εκτός ατζέντας η λύση του Κυπριακού

Η λύση του Κυπριακού δεν αποτελεί μέρος της ατζέντας του Ταγίπ Ερντογάν, ο οποίος επικεντρώνεται αποκλειστικά, όπως σημειώνουμε πιο πάνω, στη συντήρηση ενός εθνικιστικού κλίματος έντασης, τόσο στην Κύπρο, όσο και στο Αιγαίο, ως «διαβατήριο» για την επανεκλογή του. Διπλωματική πηγή επεσήμανε ότι με βάση αυτή την ανάγνωση, η λέξη «διαλλακτικότητα» σε οποιοδήποτε κεφαλαίο του Κυπριακού βρίσκεται εκτός του τουρκικού λεξικού και της ατζέντας Ερντογάν, πόσω μάλλον το ενδεχόμενο υποχώρησης σε κάποια σημεία, όπως για παράδειγμα στις εγγυήσεις/ασφάλεια, που εκ των πραγμάτων θα απαιτηθεί, προκειμένου να υπάρξει προοπτική για μια ενδεχόμενη συμφωνία.

Ο ειδικός αντιπρόσωπος του γενικού γραμματέα του ΟΗΕ, Κόλιν Στιούαρτ, διέγνωσε ότι ξεθωριάζουν οι προοπτικές λύσης του Κυπριακού, καθώς όπως είπε, «οι θέσεις των δυο πλευρών απέχουν πραγματικά πολύ μεταξύ τους – δεν μπορούν καν να συμφωνήσουν για το τι θα αφορούν οι συνομιλίες για λύση, αλλά και για τις συνθήκες για επάνοδο στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων». Μιλώντας στο Cyprus Forum, ο εκπρόσωπος του κ. Γκουτέρες απέφυγε για ακόμη μία φορά να κατονομάσει την πλευρά η οποία υπαναχωρεί από το συμφωνημένο πλαίσιο λύσης, κάτι άλλωστε που έπραξε και ο προϊστάμενός του, προϊδεάζοντας για την πρόθεσή του να τετραγωνίσει τον κύκλο. Μεταξύ των όρων εντολής του και των τουρκικών θέσεων για λύση δύο κρατών.

Σημειώνεται ότι ο κ. Στιούαρτ πρόταξε ΜΟΕ και τεχνικές επιτροπές, υποστηρίζοντας ότι δεν αποτελούν υποκατάστατο, αλλά την «οδό προς τις συνομιλίες». Ωστόσο, στην πρόσφατη έκθεση του γ.γ. του ΟΗΕ, ο κ. Γκουτέρες φλέρταρε με την αυτονόμηση των τεχνικών επιτροπών, προκρίνοντας παράλληλα «διμερείς» (και όχι δικοινοτικούς) μηχανισμούς συνεργασίας και επίλυσης προβλημάτων. Με ό,τι μπορεί να συνεπάγεται η «διφυής» υπόσταση που προκρίνεται για τη συνεργασία και τη διευθέτηση προβλημάτων, ακόμη και για το μεταναστευτικό, το οποίο είναι ζήτημα κρατικής αρμοδιότητας.

Wi-Fi
onboard

Καλωσορίζουμε μια νεο εποχή.
Το Wi-Fi έφτασε!

Το Wi-Fi onboard έρχεται στο νεο στόλο μας
και αλλάζει τα δεδομένα. Ολοένα και περισσότερα
αεροσκάφη μας θα διαθέτουν Wi-Fi,
για να είστε συνδεδεμένοι στο internet καθ' όλη
τη διάρκεια της πτήσης σας και να κάνετε
το ταξίδι σας ακόμη πιο απολαυστικό.

A STAR ALLIANCE MEMBER

AEGEAN

aegeanair.com

Εκπέμπουν σήμα κινδύνου για περιουσιακό

Αρνητικές πολιτικές εξελίξεις εντοπίζουν μία πολιτικός και δύο νομικοί στην απόφαση του ΣτΕ στην υπόθεση «Λοϊζίδου»

Του **ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΤΟΜΑΡΑ**

Τριάντα και πλέον χρόνια από την πρώτη απόφαση σταθμός του ΕΔΑΔ στο περιουσιακό, η απόφαση της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης ήλθε να προκαλέσει σκεπτικισμό, στην καλύτερη των περιπτώσεων, για τον αγώνα προσφύγων να στραφούν προς το ΕΔΑΔ και να πετύχουν, μέσω της Δικαιοσύνης, ό,τι δεν έγινε κατορθωτό σε πολιτικό επίπεδο. Να εξαναγκάσουν την Τουρκία πρώτον να επωμισθεί το οικονομικό κόστος για τον σφετερισμό ε/κ περιουσιών στα Κατεχόμενα και δεύτερον να επιστρέψει τις περιουσίες αυτές στους νόμιμους ιδιοκτήτες τους. Η «Κ» ζήτησε από την πρώην ΥΠΕΞ Ερατώ Κοζάκου Μαρκουλλή, τον νομικό Χρίστο Τριανταφυλλίδη, και τον πρώην δικαστή του ΕΔΑΔ, Λουκή Λουκαΐδη να εξηγήσουν πώς από τις αποφάσεις - χαστούκια του ΕΔΑΔ κατά της Τουρκίας φθάσαμε στην απόφαση της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης για τον τερματισμό της διαδικασίας επιτήρησης και επίβλεψης εφαρμογής της απόφασης του ΕΔΑΔ στην προσφυγή της Τιτίνας Λοϊζίδου κατά της Τουρκίας. Οι απόψεις που εκφράζουν, προκαλούν ανησυχία για την ουρά της απόφασης σε πολιτικό αλλά και σε νομικό επίπεδο. Η πρώην υπουργός προειδοποιεί για συνέπειες στο Κυπριακό, δίνοντας μια ερμηνεία για την αρνητική στάση που τήρησαν κράτη μέλη της Ε.Ε. Ο δικηγόρος Χρίστος Τριανταφυλλίδης εκφράζει ανησυχίες για επηρεασμό και άλλων υποθέσεων που έχουν περάσει από το ΕΔΑΔ, ενώ ο κ. Λουκαΐδης εμφανίζεται απογοητευμένος από την πολιτική απόφαση, όπως τονίζει, της Επιτροπής.

Το πώς φθάσαμε από τις αποφάσεις - χαστούκια κατά της Τουρκίας, στο ΕΔΑΔ, στην απόφαση του Συμβουλίου της Ευρώπης αναλύουν στην «Κ» η πρώην ΥΠΕΞ Ερατώ Κοζάκου Μαρκουλλή, ο δικηγόρος Χρίστος Τριανταφυλλίδης και ο Λουκής Λουκαΐδης, πρώην δικαστής του ΕΔΑΔ.

> *Μεθοδική προετοιμασία και αντίδραση της πολιτικής ηγεσίας προκειμένου να αποφευχθούν τα χειρότερα στο περιουσιακό ζητούν οι τρεις.*

ΕΡΑΤΩ ΚΟΖΑΚΟΥ ΜΑΡΚΟΥΛΛΗ, Πρώην υπουργός Εξωτερικών

Κίνδυνος το περιουσιακό να υποστεί πλήγμα

–Σε πολιτικό επίπεδο ποια μπορεί να είναι η ουρά της απόφασης της Επιτροπής Αναπληρωτών Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης για την υπόθεση Τιτίνας Λοϊζίδου;

–Η απόφαση στέλνει ένα ηχηρό μήνυμα και αν δεν το αφουγκραστούμε θ' αντιμετωπίσουμε πολύ σοβαρότερα προβλήματα στο μέλλον όσον αφορά τη λύση του Κυπριακού. Το πρώτο μήνυμα είχε σταλεί από το ΕΔΑΔ με την απόφαση στην υπόθεση «Δημόπουλος», που προκάλεσε τεράστια ζημιά στην προώθηση των θέσεών μας στις διαπραγματεύσεις για επίλυση του περιουσιακού. Οι Τ/κ και η Γραμματεία των Η.Ε. μάς παρέπεμπαν συνεχώς στις διάφορες πτυχές της απόφασης «Δημόπουλος», που δυστυχώς ευνοούν τον χρήστη περιουσίας. Επομένως, αν δεν καταφέρουμε να ξεκινήσει εκ νέου η διαδικασία για την επίλυση του Κυπριακού στη συμφωνημένη βάση και από εκεί που μείναμε στο Κραν Μοντανά, η κατάσταση αδιεξόδου θα παγιωθεί και το περιουσιακό θα έχει τραγική κατάληξη.

–Μπορεί να θεωρηθεί πως αυτό είναι το πρώτο βήμα και άλλες υποθέσεις θα έχουν την ίδια τύχη;

–Κάτι που δεν επεξηγήθηκε αυτές τις μέρες, είναι ότι στην ίδια απόφαση που αφορούσε την υπόθεση Λοϊζίδου, η Επιτροπή Αναπληρωτών Υπουργών επέμεινε στην άνευ όρων υποχρέωση της Τουρκίας να καταβάλει, χωρίς περαιτέρω καθυστέρηση, τη δίκαιη ικανοποίηση που επιδίκασε το ΕΔΑΔ σε 33 υποθέσεις της ομάδας Ξενίδη-Αρέστη. Αποφάσισε δε να επαναλάβει την εξέταση αυτών των υποθέσεων τον Σεπτέμβριο του 2023 και ανέθεσε στη Γραμματεία, εάν η κατάσταση παραμείνει αμετάβλητη, να ετοιμάσει ενδιάμεσο ψήφισμα, σχετικά με την καταβολή της δίκαιης ικανοποίησης. Η διαφοροποίηση αυτών των υποθέσεων έγκειται στο ότι υπάρχουν τελεσίδικες αποφάσεις του ΕΔΑΔ με επιδίκαση χρηματικής αποζημίωσης για την απώλεια χρήσης, που η Τουρκία αρνείται να εφαρμόσει. Είναι σημαντικό ότι η Επιτροπή συνεχίζει να επιμένει στη συμμόρφωση της Τουρκίας, όμως δεν θα πρέπει να εφησυχάζουμε, αλλά να γίνει πολύ καλή προετοιμασία, ώστε να αποτραπεί οποιαδήποτε αρνητική εξέλιξη.

Αν δεν καταφέρουμε να ξεκινήσει εκ νέου η διαδικασία για την επίλυση του Κυπριακού στη συμφωνημένη βάση και από εκεί που μείναμε στο Κραν Μοντανά, η κατάσταση αδιεξόδου θα παγιωθεί και το περιουσιακό θα έχει τραγική κατάληξη.

–Μπορεί να ερμηνευθεί πολιτικά η εχθρική στάση ευρωπαϊκών κρατών απέναντι στην Κυπριακή Δημοκρατία;

–Δυστυχώς, η αναξιοπιστία της πλευράς μας, μετά το Κραν Μοντανά, έχει δημιουργήσει αμφιβολίες όσο αφορά την πολιτική μας βούληση για λύση και έχει απομακρύνει αρκετές χώρες από θέσεις που τηρούσαν στο παρελθόν. Η πρόσφατη περαιτέρω αναβάθμιση του ρόλου της Τουρκίας, οι προτεραιότητες των εταίρων μας όσον αφορά τις παραβιάσεις του κράτους δικαίου και ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην Τουρκία, η ελλιπής στελέχωση της διπλωματικής μας υπηρεσίας και η μη διπλωματική μας εκπροσώπηση στα μισά κράτη μέλη, έχουν επίσης συμβάλει στην αυξανόμενη διάβρωση στήριξης των θέσεών μας. Είναι τραγικό ότι 24 εταίροι μας στην Ε.Ε. είτε ψήφισαν υπέρ του τερματισμού της επιτήρησης είτε τήρησαν αποχή. Εναντίον του τερματισμού η Κύπρος κατόρθωσε να συγκεντρώσει μόνο τέσσερις χώρες. Αυτό αποτελεί παταγώδη αποτυχία της εξωτερικής μας πολιτικής και εξέλιξη που θα πρέπει να μας προβληματίσει.

–Σύμφωνα με πληροφορίες της «Κ» εκφράζονται ανησυχίες για την 4η Διακρατική Κυπριακής Δημοκρατίας κατά του Τουρκίας. Πολιτικά μια τέτοια εξέλιξη τι σημαίνει;

–Παρόλες τις νομικές επιτυχίες της Κυπριακής Δημοκρατίας στις αποφάσεις του ΕΔΑΔ για την 4η Διακρατική και για τη δίκαιη αποζημίωση στις περιπτώσεις των αγνοουμένων και εγκλωβισμένων, η Τουρκία συνεχίζει να μην τις εφαρμόζει, οδηγώντας την Επιτροπή Αναπληρωτών Υπουργών σε αδιέξοδα και κόπωση, που την καθιστούν ευάλωτη σε πολιτικές σκοπιμότητες. Θα πρέπει, όμως, να διευκρινιστεί ότι η πρόταση της Γραμματείας του ΣτΕ δεν αφορά στην απόφαση για τη δίκαιη αποζημίωση, όπου η Επιτροπή εμμένει στη συμμόρφωση της Τουρκίας, αλλά στον τερματισμό της επιτήρησης εφαρμογής μέρους της απόφασης της 4ης Διακρατικής που αφορά την κατοικία και τα περιουσιακά δικαιώματα των Ελληνοκυπρίων, υιοθετώντας την επιχειρηματολογία της Τουρκίας που παραπέμπει στην Επιτροπή Ακίνητης Ιδιοκτησίας. Ευτυχώς, αυτή τη φορά απετράπησαν οι προσπάθειες. Όμως, αν δεν υπάρξουν εξελίξεις στο Κυπριακό, οι πιέσεις θ' αυξηθούν και δεν αποκλείεται να έχουμε παρόμοιες εξελίξεις με την υπόθεση «Λοϊζίδου». Γι' αυτό, το υπουργείο Εξωτερικών και η Νομική Υπηρεσία θα πρέπει να εργαστούν μεθοδικά για την αποτροπή μιας τέτοιας εξέλιξης. Διαφορετικά, το περιουσιακό θα υποστεί ένα σοβαρότατο πλήγμα με αρνητικότατες και μη ανατρέψιμες συνέπειες, έχοντας εγκλωβιστεί οριστικά στη μέγγενη της Επιτροπής Ακίνητης Ιδιοκτησίας.

ΛΟΥΚΗΣ ΛΟΥΚΑΪΔΗΣ, Πρώην δικαστής ΕΔΑΔ

Άλλο μία απόφαση του ΕΔΑΔ και άλλο η εκτέλεσή της

–Η απόφαση της Επιτροπής των Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης επηρεάζει το νομικό κομμάτι προσφυγών στο ΕΔΑΔ;

–Η απόφαση του ΕΔΑΔ είναι σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Συνθήκη δεσμευτική για τα κράτη που αποδέχονται τη Συνθήκη. Άρα και για εμάς. Η εκτέλεση της Συνθήκης είναι άλλο θέμα, το οποίο ανήκει στην αρμοδιότητα της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου, στην αρμοδιότητα του οποίου προσδιορίζεται η επόπτευση της εκτέλεσης των αποφάσεων του ΕΔΑΔ. Το σώμα αυτό είναι πολιτικό και συνεπώς πάσχει από την ύπαρξη πολιτικών σκοπιμοτήτων των κρατών μελών.

–Στην προσφυγή Δημόπουλου-Βαρνάβα κατά Τουρκίας, το ΕΔΑΔ αναγνώρισε ως ικανοποιητικό ένδικο μέσο την Επιτροπή Περιουσιών που έχει συστήσει η Τουρκία στα Κατεχόμενα. Η απόφαση της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης ενδυναμώνει την Επιτροπή Περιουσιών;

–Η απόφαση στην προσφυγή Δημόπουλου – Βαρνάβα κατά της Τουρκίας, παρά το ότι πιστεύω ότι ήταν πολύ λανθασμένη, είναι δεσμευτική. Δεν χρειαζόταν για να γίνει πιο δεσμευτική απόφαση της Επιτροπής Υπουργών. Η απόφαση της εν λόγω Επιτροπής ενεθάρρυνε το λανθασμένο κλίμα που δημιουργήθηκε από την εν λόγω απόφαση του ΕΔΑΔ.

–Στο ΕΔΑΔ πώς αντιμετώπιζαν τον μεγάλο αριθμό προσφυγών για το περιουσιακό;

–Το ΕΔΑΔ ήταν ήδη βαρυφορτωμένο, όταν ξεκίνησαν οι προσφυγές για το περιουσιακό. Αναμένετο δε λόγω του θέματος ότι θα πολλαπλασιάζονταν. Το ΕΔΑΔ αντιμετώπισε το θέμα αυτό πρακτικά και πολιτικά.

Ως νομικός θεωρώ ότι δεν υπάρχει καμία ευθύνη στους νομικούς για τις μαζικές προσφυγές στο ΕΔΑΔ. Αυτοί έκαναν το καθήκον τους με βάση του τι προβλέπει η Συνθήκη για την αρμοδιότητα του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου.

Κακώς. Αλλά κρίθηκε ότι ήταν αδύνατο να επαναλαμβάνει την παραβίαση σε κάθε περιουσία (και ήταν πολλές) και ορισμένοι δικαστές (όχι εγώ) κατόπιν διπλωματικής πίεσης και της Τουρκίας εφηύραν τη διαδικασία της Επιτροπής Αποζημιώσεως στα Κατεχόμενα. Αυτό ήταν μεγάλο λάθος και στίγμα στην αξιοπιστία και στις αρχές της Ευρωπαϊκής Σύμβασης που δημιούργησε το Δικαστήριο.

–Ο μεγάλος αριθμός προσφυγών στο ΕΔΑΔ θεωρείτε πως ήταν λάθος στρατηγική;

–Εκ των υστέρων απεδείχθη ότι ο μεγάλος αριθμός προσφυγών στο ΕΔΑΔ συνέβαλε στη δημιουργία της πιο πάνω Επιτροπής Αποζημιώσεως στα Κατεχόμενα.

–Ως νομικός θεωρείτε πως υπάρχουν ευθύνες και σε νομικούς για τις μαζικές προσφυγές στο ΕΔΑΔ;

–Ως νομικός θεωρώ ότι δεν υπάρχει καμία ευθύνη στους νομικούς για τις μαζικές προσφυγές στο ΕΔΑΔ. Αυτοί έκαναν το καθήκον τους με βάση του τι προβλέπει η Συνθήκη για την αρμοδιότητα του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου. Εφόσον είχαν δικαίωμα προσφυγής το άσκησαν. Δεν μπορούσαν να τους πει κανένας ότι η σκοπιμότητα επιβάλλει να μην ασκείτε τα δικαιώματα των πελατών σας.

ΧΡΙΣΤΟΣ Μ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΗΣ, Νομικός

Η «ναυαρχίδα» κατ' ουσίαν «βούλιαξε»

–Πώς εκλαϊκεύεται η απόφαση της Επιτροπής Αναπληρωτών Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης για τερματισμό της διαδικασίας επιτήρησης και επίβλεψης στην εφαρμογή της απόφασης του ΕΔΑΔ, αναφορικά με την ιδιωτική προσφυγή της Τιτίνας Λοϊζίδου κατά της Τουρκίας;

–Η πρόσφατη απόφαση σε επίπεδο Συμβουλίου της Ευρώπης σχετικά με την υπόθεση Τιτίνας Λοϊζίδου είναι, αντικειμενικά ομιλούντες, μία πολύ αρνητική εξέλιξη. Η απόφαση του ΕΔΑΔ στην υπόθεση αυτή ήτο η «ναυαρχίδα» αναφορικά με την προστασία του δικαιώματος του πολίτη στην περιούσια του και συγκεκριμένα των Ελληνοκυπρίων αναφορικά με την ακίνητη περιούσια τους στην κατεχόμενη Κύπρο. Και με την απόφαση του Συμβουλίου της Ευρώπης, η «ναυαρχίδα» κατ' ουσίαν «βούλιαξε».

–Νοουμένου ότι υπάρχουν και άλλες καταδίκες της Τουρκίας στο ΕΔΑΔ για το περιουσιακό αυτές επηρεάζονται;

–Αυτή η απόφαση αδιαμφισβήτητα επηρεάζει και άλλες αποφάσεις του ΕΔΑΔ που υπάρχουν σχετικά με το περιουσιακό. Μετά την έκδοση των αποφάσεων σ' αυτές, οι τελευταίες παραμένουν ανεκτέλεστες και σε κάποιο στάδιο το Συμβούλιο της Ευρώπης πολύ πιθανόν θα λάβει την ίδια απόφαση όπως και στην υπόθεση της Τιτίνας Λοϊζίδου.

–Μετά τη συγκεκριμένη εξέλιξη μπορεί να θεωρηθεί πως κλείνει ένα κεφάλαιο του περιουσιακού που στηρίχθηκε στο ΕΔΑΔ;

–Η εξέλιξη αυτή έρχεται σε συνέχεια του εξοστρακισμού των υποθέσεων ενώπιον του ΕΔΑΔ για το περιουσιακό στην Επιτροπή για το περιουσιακό που λειτουργεί η Τουρκία στην κατεχόμενη Κύπρο. Αυτές οι εξελίξεις δεν απεμπολούν βεβαίως σε καμία περίπτωση το αναφαίρετο δικαίωμα του ιδιοκτήτη στην περιουσία του. Επηρεάζει όμως σε πολύ μεγάλο, ελπίζω όχι καθοριστικό, βαθμό τον τρόπο, τη μεθοδολογία δηλαδή της διεκδίκησης του δικαιώματος αυτού. Θα πρέπει αυτό το θέμα να μελετηθεί πολύ προσεκτικά από ανθρώπους εξειδικευμένους στο αντικείμενο και να ληφθούν οι σχετικές αποφάσεις κατεπειγόντως.

Θεωρώ ότι οι λόγοι για την τωρινή κατάληξη είναι πάρα πολλοί. Σίγουρα έπαιξε ρόλο και η τακτική που ακολούθησε η δική μας πλευρά. Υπήρξε υπερβολική χρήση του ένδικου μέσου της προσφυγής στο ΕΔΑΔ και το τελευταίο μας «φοβήθηκε».

–Υπήρξε μια υπέρμετρη χρήση του ΕΔΑΔ που συνέβαλε πρώτα να κριθεί ως αποτελεσματικό εσωτερικό ένδικο μέσο η Επιτροπή Αποζημιώσεων της Τουρκίας στα Κατεχόμενα και τώρα η απόφαση της Επιτροπής Αναπληρωτών Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης;

–Θεωρώ ότι οι λόγοι για την τωρινή κατάληξη είναι πάρα πολλοί. Σίγουρα έπαιξε ρόλο και η τακτική που ακολούθησε η δική μας πλευρά. Υπήρξε υπερβολική χρήση του ένδικου μέσου της προσφυγής στο ΕΔΑΔ και το τελευταίο μας «φοβήθηκε». Γι' αυτό με την πρώτη ευκαιρία – την υπόθεση «Δημόπουλος» – έστειλε όλες τις υποθέσεις στην Επιτροπή που λειτουργεί η Τουρκία στην κατεχόμενη Κύπρο. Κακώς όμως διότι η δουλειά και ο ρόλος του Δικαστηρίου ήταν να προστατεύει τα δικαιώματα του πολίτη και στην περίπτωση της Κύπρου υπήρξε τεράστια ανάγκη για την προστασία αυτή μετά την τουρκική εισβολή και την τουρκική έκτοτε κατοχή.

Όμως θα πρέπει να λάβουμε υπόψη και ακόμη ένα παράγοντα που συνέτεινε σ' αυτήν την εξέλιξη, τον παράγοντα χρόνο και τις σκοπιμότητες που η έλευση του χρόνου επέτρεψε να δημιουργηθούν. Δυστυχώς, δεν ζούμε σ' έναν αγγελικά πλασμένο κόσμο και οι σκοπιμότητες και τα συμφέροντα «παίζουν» και αυτά τον ρόλο τους.

Απαράδεκτο, αλλά δυστυχώς είναι μία πραγματικότητα και θα πρέπει να τη βάλουμε και αυτή μέσα στην εξίσωση για να «δούμε» πώς θα αντιμετωπίσουμε τα προβλήματα που συσσώρευσε η τουρκική εισβολή με πρώτιστο την κατοχή μέρους της πατρίδας μας με συνεπακόλουθο την καταπάτηση ατομικών ανθρωπίνων δικαιωμάτων όπως είναι το δικαίωμα στην περιουσία.

Κολλάνε στα πυρηνικά οι πράσινες επενδύσεις

Δύσκολη εξίσωση αποδεικνύεται για την Κομισιόν και τα κράτη μέλη τα κριτήρια για τη μεταρρύθμιση της εμπορίας εκπομπών

Η Κύπρος βρίσκεται μεταξύ των χωρών, που στηρίζουν τις επενδύσεις σε φυσικό αέριο, κυρίως οι ανατολικές χώρες, που επιχειρούν τη μετάβαση από ορυκτά καύσιμα και χρειάζονται να καλύψουν τις ενεργειακές ανάγκες τους μέχρι την ανάπτυξη των εναλλακτικών.

Βρυξέλλες: Του ανταποκριτή μας
ΓΙΩΡΓΟΥ ΚΑΚΟΥΡΗ

Καθώς σε εθνικό επίπεδο η Βουλή των Αντιπροσώπων παρέπεμπε, κατά την παραδοσιακή νομοθετική πρακτική, τη μεταρρύθμιση της τοπικής αυτοδιοίκησης για τον επόμενο χρόνο, σε υπερεθνικό επίπεδο στις Βρυξέλλες οι ηγέτες των κρατών μελών παρέπεμπαν μία ακόμα σημαντική συζήτηση για παρακάτω, έχοντας σημειώσει μηδενική πρόοδο στη συζήτηση για τον ρόλο του φυσικού αερίου και της πυρηνικής ενέργειας στην μετάβαση σε μια πιο πράσινη οικονομία.

Κατά το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της 16ης Δεκεμβρίου στις Βρυξέλλες, οι 27 ηγέτες των κρατών μελών επρόκειτο να συζητήσουν την αντιμετώπιση της ραγδαίας ανόδου στις τιμές της ενέργειας, με βάση μια σειρά εκθέσεων για τη λειτουργία των αγορών ενέργειας σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Ωστόσο, αυτή η θεωρητικά απλή συζήτηση δεν κατέληξε σε συγκεκριμένα γραπτά συμπεράσματα λόγω δύο διαφορετικών, αλλά σχετικών θεμάτων: του ορισμού του ποιες επενδύσεις σε ενεργειακές υποδομές μπορούν να θεωρούνται «πράσινες» (πράσινη ταξινομία) και ως εκ τούτου κατάλληλες για χρηματοδότηση από την Ευρωπαϊκή Ένωση από τη μία, και την αναθεώρηση του συστήματος εμπορίου δικαιωμάτων εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα. Ειδικά για το θέμα των πράσινων επενδύσεων, η Κομισιόν αποφεύγει να καταθέσει την πολυαναμενόμενη απόφασή της για το θέμα, την οποία αναμένει με ιδιαίτερο ενδιαφέρον και η Κύπρος, η οποία έχει πολλά να κερδίσει από τη χρηματοδότηση των υποδομών φυσικού αερίου ως ενός «καύσιμου γέφυρα» μέχρι να αναπτυχθεί περισσότερο ο τομέας των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.

Όλοι ανέμεναν πως η πράσινη ταξινομία θα είχε ανακοινωθεί πριν από τη Σύνοδο Κορυφής ως κατ' εξουσιοδότηση πράξη, διαδικασία για την οποία δεν απαιτείται έγκριση από το Συμβούλιο και το Κοινοβούλιο. Αν και το μέρος της κατ' εξουσιοδότηση πράξης που αφορά τους κανονισμούς για την χρηματοδότηση επενδύσεων στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας έχει εγκριθεί, το δύσκολο μέρος που καλύπτει το φυσικό αέριο και την πυρηνική ενέργεια εκκρεμεί καθώς η πολιτική συζήτηση που αφορά την πυρηνική ενέργεια αποδεικνύεται δύσκολη.

Πυρηνικά, αέριο, Κύπρος

Ομάδα χωρών με επικεφαλής τη Γερμανία επιχειρηματολογούν κατά της συμπερίληψης της πυρηνικής ενέργειας στις επενδύσεις προς χρηματοδότηση (με την Αυστρία, τη Δανία, το Λουξεμβούργο και την Πορτογαλία), ενώ ομάδα κρατών με πρώτο βιολί τη Γαλλία (Βουλγαρία, Κροατία, Ουγγαρία, Πολωνία, Ρουμανία, Σλοβακία, Σλοβενία, Τσεχία, Φινλανδία) ζητά τη συμπερίληψή της. Στην καρδιά της διαφωνίας βρίσκεται η ανησυχία για την ασφάλεια της πυρηνικής ενέργειας, με τις χώρες που διαφωνούν να επιχειρηματολογούν

> *Η Κύπρος έχει πολλά να κερδίσει από τη χρηματοδότηση των υποδομών φυσικού αερίου ως ενός «καύσιμου γέφυρα» μέχρι να αναπτυχθεί περισσότερο ο τομέας των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.*

πως η χρηματοδότησή της αντιβαίνει την αρχή πως οι ενεργειακές επενδύσεις πρέπει να μην προκαλούν σημαντική ζημιά στο περιβάλλον.

Η Κύπρος μέχρι στιγμής δεν έχει τοποθετηθεί ανοιχτά για το θέμα της πυρηνικής ενέργειας σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Ωστόσο, η συζήτηση καθυστερεί και συμπαρασύρει το φυσικό αέριο, το οποίο είναι μέρος του ίδιου πακέτου και προκαλεί και αυτό ιδιαίτερες διαφωνίες. Η Κύπρος βρίσκεται μεταξύ των χωρών που στηρίζουν τις επενδύσεις σε φυσικό αέριο, κυρίως οι ανατολικές χώρες που επιχειρούν τη μετάβαση από ορυκτά καύσιμα (στη δική μας περίπτωση το πετρέλαιο, σε άλλες χώρες ο άνθρακας) και χρειάζονται να καλύψουν τις ενεργειακές ανάγκες τους μέχρι την ανάπτυξη των εναλλακτικών.

Επόμενη στάση

Το ζήτημα της ταξινομίας για το φυσικό αέριο και τα πυρηνικά βρίσκεται πλέον στην προσωπική ατζέντα Προέδρου της Κομισιόν Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν προσωπικά σύμφωνα με τα όσα συζητούνται στις Βρυξέλλες. Την περασμένη εβδομάδα ο αρμόδιος Επίτροπος για το Περιβάλλον Βιργκίνιους Σινκέβιτσιους ανακοίνωσε πως η έγκριση της απόφασης δρομολογείται για τις αρχές του 2022, καθώς μεσολαβεί διαβούλευση με ειδικούς από την ενεργειακή βιομηχανία και την κοινωνία των πολιτών, αλλά και τα κράτη μέλη και το Κοινοβούλιο. Τα κράτη μέλη και το Κοινοβούλιο μπορούν θεωρητικά να σταματήσουν την εφαρμογή της απόφασης, όμως δεν μπορούν να επιβάλουν αλλαγές, κάτι που τους δίνει κίνητρο να συμμετάσχουν στη διαβούλευση διαμόρφωσης της πρότασης.

Όπως σημείωσε ο επικεφαλής της επιτροπής περιβάλλοντος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου Πασκάλ Κανφίν (Φιλελεύθεροι, Γαλλία) σε συνέντευξη στην ευρωπαϊκή ειδησεογραφική ιστοσελίδα Euractiv τον Νοέμβριο, ο αναγκαίος συμβιβασμός θα μπορούσε να περιλαμβάνει το φυσικό αέριο και την πυρηνική ενέργεια κάτω από την κατηγορία των μεταβατικών πηγών ενέργειας, σε συνδυασμό με πολύ συγκεκριμένους όρους και προϋποθέσεις. Μεταξύ των προτάσεων στις οποίες είχε αναφερθεί ήταν και ένα σύστημα με το οποίο ένας επενδυτής θα μπορεί να επιλέξει κατά πόσο θα συμπεριληφθούν φυσικό αέριο ή πυρηνική ενέργεια στο επενδυτικό του χαρτοφυλάκιο, καθώς και ένα ευέλικτο καθεστώς διαφορετικών κριτηρίων ανάλογα με τον ενεργειακό τομέα. Μια πρόταση που αφορά την Κύπρο για παράδειγμα, είναι όπως θεωρείται μεταβατική η χρήση του φυσικού αερίου, όταν οι νέες εγκαταστάσεις αντικαθιστούν παραδοσιακά ορυκτά καύσιμα, αλλά και η ύπαρξη μιας τελικής ημερομηνίας μετά την οποία το φυσικό αέριο δεν θα χρηματοδοτείται.

Εμπορία εκπομπών

Το άλλο μεγάλο, και ιδιαίτερα πολιτικό ζήτημα, αφορά τη μεταρρύθμιση του συστήματος εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπών της Ε.Ε., μέσω του οποίου τα κράτη μέλη μπορούν ουσιαστικά να «αγοράζουν» από ή να «πωλούν» σε άλλα κράτη μέλη το δικαίωμα εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα, αναλόγως των αναγκών για παραγωγή ενέργειας και τη δυνατότητα μετάβασης.

Το θέμα αποτελεί ακόμα μία από τις εστίες σύγκρουσης μεταξύ ορισμένων κρατών της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης με τις Βρυξέλλες, ιδιαίτερα όσον αφορά την Πολωνία και την Τσεχία.

Σε δηλώσεις του ο Πολωνός πρωθυπουργός Ματέους Μοραβιέτσκι έχει χαρακτηρίσει το σύστημα εμπορίας εκπομπών «ενεργειακό φόρο», υποστηρίζοντας πως για την αύξηση των τιμών της ενέργειας ευθύνονται και οι υψηλές τιμές του δικαιώματος εκπομπών. Τιμές που, εκ του αποτελέσματος, αποτελούν επιπρόσθετο οικονομικό βάρος στις χώρες που δεν έχουν μειώσει ικανοποιητικά τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου.

Αυτό το οποίο ζητάει η Πολωνία είναι να υπάρξουν σημαντικές αλλαγές στο σύστημα, καθώς προκαλεί στρεβλώσεις στην αγορά ενέργειας αλλά και στην ενιαία αγορά, με τη χώρα να διαφωνεί ειδικά με την επέκταση του συστήματος σε άλλους τομείς (όπως τη ναυτιλία και τις επικοινωνίες) προτού υπάρξουν βελτιώσεις στο υπάρχον σύστημα. Στον αντίποδα βρίσκονται οι Βρυξέλλες, οι οποίες με κάθε ευκαιρία επαναλαμβάνουν πως δεν θεωρούν πως το σημερινό σύστημα συνεισφέρει στις αυξημένες τιμές ενέργειας, αλλά πως αποτελούν μέρους της λύσης.

ΑΡΘΡΟ / *Του* **ΓΙΑΝΝΑΚΗ Λ. ΟΜΗΡΟΥ**

Προσοχή στο μεταναστευτικό

Καθώς η αντιμεταναστευτική ρητορική σαρώνει τις κοινωνίες στην Ευρώπη και αναδεικνύει στην εξουσία ξενοφοβικά και «μεταφασιστικά» κόμματα (Ουγγαρία, Σουηδία, Ιταλία) δεν επιτρέπεται κανένας εφησυχασμός. Η απειλή για παλινόρθωση των φαντασμάτων της ιστορίας είναι πλέον άμεση. Η μετανάστευση έχει καταστεί ένα από το μεγάλα προβλήματα που αντιμετωπίζει ο πλανήτης. Οι πολεμικές συγκρούσεις, η φτώχεια, η άνιση κατανομή πλούτου και τεχνολογίας οδηγούν σε τεράστιες μετακινήσεις πληθυσμών προς τις ανεπτυγμένες χώρες.

Η Κύπρος δεν εξαιρείται. Έχει ενταθεί τελευταίως η ροή της παράνομης ή παράτυπης μετανάστευσης και ορθώς εκφράστηκε από την κυβέρνηση ανησυχία στο πλαίσιο των ευρωπαϊκών οργάνων και ζητήθηκε η λήψη μέτρων. Ιδιαίτερα ανησυχητικό είναι το γεγονός ότι η Τουρκία εργαλειοποιεί το προσφυγικό, προωθώντας πρόσφυγες - μετανάστες μέσω θαλάσσης ή μέσω της γραμμής αντιπαράταξης.

Ότι σήμερα η μετανάστευση είναι μείζον ζήτημα στην Ε.Ε. είναι γεγονός. Αυτός είναι και ο λόγος για τον οποίο συζητούνται και εισάγονται μεταρρυθμίσεις που θα διασφαλίζουν την ενσωμάτωση και θα καταπολεμούν την παράνομη μετανάστευση, την παράνομη εργασία και την εμπορία ανθρώπων. Ταυτόχρονα υιοθετούνται πολιτικές που στοχεύουν να δημιουργήσουν μια καλύτερη ζωή για τους ανθρώπους των φτωχότερων χωρών εκτός Ευρώπης, εμποδίζοντας παράλληλα τη διαρροή επιστημονικού δυναμικού από τις αναπτυσσόμενες χώρες. Βέβαια υπάρχουν χώρες-μέλη που αρνούνται να εφαρμόσουν ευρωπαϊκές πολιτικές, όπως η Ουγγαρία, γεγονός που υπονομεύει την κοινοτική αλληλεγγύη.

Οι ανησυχίες των πολιτών για την παράνομη μετανάστευση πρέπει να είναι κατανοητές. Χωρίς αυτό να σημαίνει ότι η απάντηση στις ανησυχίες αυτές είναι είτε τα γκέτο, είτε η ξενοφοβία. Πολύ περισσότερο δεν μπορεί να είναι φαινόμενα ρατσιστικής βίας που προσβάλλουν βάναυσα τη δημοκρατία και τον πολιτισμό.

Από αυτό το σημείο μέχρι τη διαστρέβλωση της πραγματικότητας υπάρχει όμως μεγάλη απόσταση. Επειδή διάφοροι αυτόκλητοι παρουσιάζονται ως διαπρύσιοι συνήγοροι των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, εκφέροντας αυθαίρετα διάφορες απόψεις που εξισώνουν και εξομοιώνουν πρόσφυγες και μετανάστες, καλό είναι τα πράγματα να μπαίνουν στη θέση τους. Και τα πράγματα είναι απλά. Οι εισερχόμενοι παράνομα στο έδαφος της Κυπριακής Δημοκρατίας χωρίς ταξιδιωτικά έγγραφα ή χωρίς θεώρηση δεν έχουν άλλα δικαιώματα εκτός από αυτά που επιβάλλουν διεθνείς και ευρωπαϊκές συνθήκες και βεβαίως ο πολιτισμός μας. Σεβασμός στη ζωή, στοιχειώδεις υπηρεσίες στέγασης, υγειονομικών συνθηκών και διατροφής. Περαιτέρω για όσους

Είναι αδύνατο αλλά και εθνικά επικίνδυνο να υπάρχει ανοχή προς τους λεγόμενους οικονομικούς μετανάστες, οι οποίοι σε κύματα δεκάδων εκατομμυρίων διακινούνται ανά τον κόσμο.

καταθέτουν αίτηση παροχής ασύλου, για να στοιχειοθετηθεί η ιδιότητα του πρόσφυγα, πρέπει να αποδειχθούν τα εξής, όπως προβλέπονται ρητά από τη Σύμβαση της Γενεύης του 1951. Δηλαδή, ύπαρξη απειλής και κινδύνου για τη ζωή, τη θρησκευτική ελευθερία, τις πολιτικές πεποιθήσεις και της ιδιαιτερότητας ευρύτερα.

Να το διευκρινίσουμε για να μην υπάρχει παρερμηνεία. Είναι αδύνατο αλλά και εθνικά επικίνδυνο να υπάρχει ανοχή προς τους λεγόμενους οικονομικούς μετανάστες, οι οποίοι σε κύματα δεκάδων εκατομμυρίων διακινούνται ανά τον κόσμο. Ιδιαίτερα προς μια μικρή χώρα όπου η φροϋρηση των θαλασσίων συνόρων είναι πρακτικά αδύνατη, ενώ το ίδιο ισχύει και για τη γραμμή αντιπαράταξης λόγω της τουρκικής κατοχής.

Άρα η λύση είναι η ταχεία επαναπροώθηση στους τόπους προέλευσης των παράτυπων μεταναστών. Όλα τα άλλα είναι ιδεολογικά φληναφήματα νοσηρά και άκρως επικίνδυνα. Τελικά, ως ευρωπαϊκό κράτος και με βάση τις κατευθυντήριες γραμμές της Ε.Ε., πρέπει να εφαρμόζουμε ένα ολοκληρωμένο σχέδιο υπεύθυνης μεταναστευτικής πολιτικής που να περιλαμβάνει:

1) Επιδίωξη θέσπισης κοινών κανόνων στην Ευρωπαϊκή Ένωση για τη νόμιμη μετανάστευση που θα βασίζονται στην αλληλεγγύη και τον επιμερισμό των βαρών, ενώ ταυτόχρονα θα σέβονται πλήρως τις αρμοδιότητες των κρατών-μελών. Κύπρος, Ελλάδα, Μάλτα και Ιταλία, που πλήττονται έντονα από κύματα παράτυπων μεταναστών και αιτητών πολιτικού ασύλου, θα πρέπει να αναλάβουν πρωτοβουλίες προς αυτή την κατεύθυνση.

2) Εντατικοποίηση των προσπαθειών, μέσω της Ε.Ε. για την καταπολέμηση της παράνομης μετανάστευσης μέσω μιας κοινής πολιτικής ελέγχου των εξωτερικών συνόρων και μια βελτιωμένη συνεργασία για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων από εγκληματικά δίκτυα.

3) Σύναψη συμφωνιών με τρίτες χώρες οι οποίες να συμπεριλαμβάνουν και διαδικασίες επανεισδοχής.

4) Επίδειξη μηδενικής ανοχής στην παράτυπη μετανάστευση. Στόχος να μην υπάρχει κανένας παράτυπος μετανάστης στην Κύπρο.

5) Μέτρα φύλαξης των ακτών και πρόσθετα μέτρα στη γραμμή αντιπαράταξης. Αίτηση στην Ε.Ε. για οικονομική στήριξη αυτών των μέτρων.

6) Σαφής πολιτική απέναντι στους αιτητές πολιτικού ασύλου. Αυτό σημαίνει ταχύτατη εξέταση των αιτήσεων από τις κυπριακές αρχές για το ποιοι δικαιούνται άσυλο από το κυπριακό κράτος και ταυτόχρονα ποιοι είναι παράτυποι μετανάστες που πρέπει να επαναπροωθηθούν.

7) Προγράμματα για ενσωμάτωση των νόμιμων μεταναστών στην κυπριακή κοινωνία. Συγκεκριμένες πολιτικές και διάθεση πόρων στον χώρο της παιδείας, στη διασφάλιση του δικαιώματος νόμιμης εργασίας και στον τομέα της καταπολέμησης της μαύρης εργασίας.

8) Ειδικά προγράμματα για την αναμόρφωση περιοχών στα αστικά κέντρα όπου παρατηρούνται φαινόμενα ή τάσεις γκετοποίησης. Οι παρεμβάσεις πρέπει να έχουν χαρακτήρα οικονομικό, χωροταξικό, πολεοδομικό και κοινωνικό. Σε συνεργασία με τις εκλεγμένες αρχές της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, θα πρέπει άμεσα να προχωρήσουν ουσιαστικές δημόσιες επενδύσεις, στεγαστικά προγράμματα και εκπαιδευτικές πολιτικές έτσι ώστε να διασφαλίζεται η αρμονική συμβίωση και η συνοχή της κοινωνίας. Εκκλησία και Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις θα πρέπει να κληθούν να συνδράμουν την προσπάθεια.

Σημ.: Τα αποτελέσματα των πρόσφατων εκλογών σε Σουηδία και Ιταλία έχουν αναδείξει νικητές «μεταφασιστικά» κόμματα που είχαν ως βασικές πολιτικές θέσεις την ξενοφοβία, τον νεορατσισμό και την αντιμεταναστευτική ρητορική. Αυτό το γεγονός πρέπει να ηχήσει ως σήμα κινδύνου στην Ευρώπη. Έλεγχος της παράνομης μετανάστευσης. Ενσωμάτωση των νόμιμων μεταναστών. Το μήνυμα πρέπει να το λάβουν ιδιαίτερα οι Βρυξέλλες. Οι οποίες υπνώττουν «μακάριο ύπνο».

Ο Γιαννάκης Λ. Ομήρου είναι πρώην πρόεδρος της Βουλής.

Ενας ψηφιακός προεκλογικός

Η μετάβαση από τα παραδοσιακά μέσα επικοινωνίας στα κοινωνικά μέσα δικτύωσης και οι κίνδυνοι που εξαπλώνονται

Της **ΜΑΡΙΝΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ**

Η αποχώρηση του Νίκου Αναστασιάδη από τον πολιτικό στίβο δεν προκαλεί μόνο ανακατατάξεις στην κυβερνώσα παράταξη αλλά σηματοδοτεί μία νέα εποχή πρώτα στον τρόπο που εκτυλίσσεται ο προεκλογικός και στη συνέχεια στην πολιτική σκηνή εν γένει. Είναι ο τελευταίος της παλιάς σχολής των πολιτικών, που ενημερώνεται αποκλειστικά από τα παραδοσιακά μέσα (διαβάζει προσεκτικά τα παραπολιτικά των εφημερίδων και παρακολουθεί τις ειδήσεις στο κρατικό κανάλι), δεν είναι καθόλου εξοικειωμένος με τα κοινωνικά μέσα δικτύωσης και εξακολουθεί να «μετρά» την κοινή γνώμη από τα μεγάλα συλλαλητήρια, το χειροκρότημα στους πύρινους λόγους, τις θερμές χειραψίες στους γάμους και τα μνημόσυνα.

Οι σημερινοί υποψήφιοι, επικοινωνούν μέσω whatsapp, διαβάζουν ειδήσεις κυρίως μέσω ηλεκτρονικών μέσων και όταν θέλουν να μετρήσουν τη δημοτικότητά τους, τις θετικές ή αρνητικές αντιδράσεις των πολιτικών τους, τότε παρακολουθούν στενά τα κοινωνικά μέσα δικτύωσης. Αυτό αποτυπώνει τη μετάβαση του προεκλογικού από τα παραδοσιακά μέσα στα κοινωνικά μέσα δικτύωσης. Από την πολιτική της εξέδρας στο ποιος θα αποκτήσει τους περισσότερους ακόλουθους, ποιος θα έχει τα περισσότερα like και share. Το μεγάλο ερώτημα είναι κατά πόσο η διαδικτυακή είναι η πραγματική εικόνα της κατάστασης ή αν παρακολουθούμε σιγά σιγά την επικράτηση μιας εικονικής πραγματικότητας που πόρρω απέχει από την πραγματική ζωή και την ανταπόκριση των πολιτών στα κοινά.

Το γιατί η προεκλογική εκστρατεία μετατοπίζεται πλέον στο διαδίκτυο, είναι ένα ζήτημα που τυγχάνει διαφόρων ερμηνειών. Το ενδιαφέρον της σημερινής κοινωνίας για τις πολιτικές εξελίξεις εξασθενεί, οι ψηφοφόροι δεν έχουν τους στενούς δεσμούς που είχαν άλλοτε με τα κόμματα που στήριζαν. Σήμερα είναι πιο επικριτικοί και απαιτητικοί, ενώ ο τρόπος ζωής τους έχει αλλάξει από τη δεκαετία του '90. Δεν είναι τυχαίο ότι τα σωματεία και οι σύλλογοι που αποτελούσαν στο παρελθόν τον κύριο πυρήνα των κομμάτων, πλέον αραιώνουν και γερνούν μαζί με τους θαμώνες τους. Οι πολιτικοί αντιλήφθηκαν πως πρέπει να βρουν άλλους τρόπους να απευθυνθούν στο νεότερο ακροατήριο και να περάσουν το μήνυμά τους. Σε αυτό το πλαίσιο μπαίνουν οι επιχορηγούμενες διαφημίσεις, τα σποτάκια μέσω facebook και twitter και κυρίως οι φωτογραφήσεις στο Instagram. Όλο αυτό διευκολύνει θεωρητικά την κατάσταση, καθώς ο πολιτικός νιώθει πως δεν χρειάζεται τη μεσολάβηση ενός μέσου, ενός δημοσιογράφου για να περάσει το μήνυμά του. Σύμφωνα με τον διευθυντή επικοινωνίας της εταιρείας ΓΝΩΡΑ Χαράλαμπο Ρωσσίδη, τα social media προσφέρουν αμεσότητα στην επικοινωνία θέσεων και μηνυμάτων αλλά και τη δυνατότητα στόχευσης ακροατηρίων βάσει δημογραφικών δεδομένων και ενδιαφερόντων που δηλώνει κάθε χρήστης. «Αυτό μάλλον συνεπάγεται με καλύτερη διαχείριση του διαθέσιμου διαφημιστικού budget, αφού μια δέσμη προτάσεων και πολιτικών που αφορά συγκεκριμένο ακροατήριο, όπως για παράδειγμα τη νεολαία Αγλαντζιάς, μπορεί αν μεταδοθεί με ακρίβεια» αναφέρει χαρακτηριστικά ο κ. Ρωσσίδης.

Οι τρεις βασικοί υποψήφιοι αποφεύγουν τη διαδραστικότητα με τους χρήστες των κοινωνικών μέσων δικτύωσης, τις αυθόρμητες απαντήσεις καθώς κάτι τέτοιο φοβούνται πως θα γυρίσει τελικά εναντίον τους.

Εκπρόσωπος της εικόνας

Τη δύναμη της εικόνας έχει καταλάβει καλύτερα από τον καθένα ο Νίκος Χριστοδουλίδης. Ο ίδιος φρόντισε να κτίσει μεθοδικά ένα ατσαλάκωτο προφίλ με τη βοήθεια των ΜΜΕ αλλά και τον τρόπο που χειριζόταν ο ίδιος προσωπικά τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Ανέκαθεν παρακολουθούσε το twitter προσεκτικά, πάντα όμως γνώριζε πως είναι ένα πιο δύσκολο κοινό. Σε αυτό το πλαίσιο μέχρι και σήμερα αποφεύγει αυθόρμητες τοποθετήσεις όπως κάνει για παράδειγμα ο Γιώργος Παμπορίδης και περιορίζεται σε αναδημοσιεύσεις τοποθετήσεών του είτε όταν ήταν στο υπουργείο Εξωτερικών είτε σήμερα ως υποψήφιος.

Στο παρελθόν είχε κτίσει μάλιστα γέφυρα επικοινωνίας μέσω προσωπικών μηνυμάτων, με δραστήριους χρήστες, οι οποίοι έβλεπαν επικριτικά τους χειρισμούς του στο υπουργείο. Το πόσο αυτό τον βοήθησε είναι άγνωστο, όμως η αλήθεια είναι πως το twitter είναι το μέσο που εξακολουθεί να του ασκεί την περισσότερη κριτική. Καθόλου τυχαίο ότι η τελευταία φορά που έχει κάνει ανάρτηση είναι ο περασμένος Ιούλιος. Δραστήριος υπήρξε από νωρίς με το Instagram, προβάλλοντας κυρίως φωτογραφίες από προσωπικές του στιγμές με την οικογένειά του.

Ο Νίκος Χριστοδουλίδης αντιλαμβάνεται πως το Instagram είναι η λιγότερο πολιτικοποιημένη πλατφόρμα και γι' αυτό ακριβώς τον λόγο αποφεύγει τις όποιες πολιτικές τοποθετήσεις. Μάλιστα, μία ανάρτησή του η οποία προκάλεσε την αρχή των μεγάλων προστριβών με την Πινδάρου ήταν η φωτογραφία που ανάρτησε παίζοντας με την κόρη του την παραμονή των βουλευτικών εκλογών. Ο τέως υπουργός Εξωτερικών χρησιμοποίησε το Instagram την περίοδο του lockdown, συνομιλώντας προσωπικά με φοιτητές που ήθελαν να επιστρέψουν στην Κύπρο.

Έκτοτε έστησε ένα καλό δίκτυο επικοινωνίας με τη νεότερη γενιά. Ενδιαφέρον προκαλεί το γεγονός ότι ο κ. Χριστοδουλίδης, αν και είναι ιδιαίτερα δημοφιλής στο facebook, δεν διατηρεί δικό του λογαριασμό, εκτός από δύο σελίδες υποστήριξης που φέρουν το όνομά του και έχουν 9.100 like και 1.500 ακόλουθους αντιστοίχως. Αρχικά ο στόχος του κ. Χριστοδουλίδη ήταν να δημιουργήσει ψεύτικα προφίλ που θα μπορούν να μεταφέρουν και να προωθούν τις θέσεις του, να αναδημοσιεύουν φωτογραφίες του αλλά και να απαντούν στις επικρίσεις, καθώς σε αντίθεση με τα δύο μεγάλα κόμματα δεν έχει ούτε τον μηχανισμό ούτε τα στελέχη που να μπορούν να στηρίξουν κάτι τέτοιο. Μετά την αποκάλυψη Κυριάκου για fake accounts, έχει εξαφανιστεί ο λογαριασμός του Αλέκου Τριανταφύλλη, εξακολουθεί να υπάρχει ωστόσο ο λογαριασμός Διονύσιος Σολωμού που σύμφωνα με συναγερμικούς κύκλους είναι ψεύτικο προφίλ.

Εδώ βεβαίως ανοίγει και ο μεγάλος κίνδυνος της κατάχρησης των κοινωνικών μέσων δικτύωσης. Όλη αυτή η ευκολία της πλατφόρμας και των μέσων επικοινωνίας τον εξέθεσε στον κίνδυνο, ανατραπεί το προφίλ που για χρόνια έκτιζε και το οποίο αποτελεί εν πολλοίς έναν από τον κύριους λόγους που τον επιλέγουν οι πολίτες. Δεν γνωρίζουμε βεβαίως ακόμα πόσο και αν έπληξε την υποψηφιότητά του, με τη δημοσιοποίηση των ιδιωτικών του συνομιλιών στις οποίες μεταξύ άλλων δίνει οδηγίες για τη δημιουργία ψεύτικων λογαριασμών και την αποδόμηση επικριτών του ή αν απλώς είναι και αυτή μία συζήτηση που περιορίζεται στον στενό χώρο των μέσων κοινωνικής δικτύωσης.

Διαφάνηκε πάντως πως ο τέως υπουργός Εξωτερικών παρακολουθεί ο ίδιος μέχρι και την τελευταία λεπτομέρεια την καμπάνια του. Τουλάχιστον σε ό,τι αφορά την εικόνα έχει προσλάβει συγκεκριμένο σκηνοθέτη που τον ακολουθεί στις ομιλίες του, φτιάχνει τα κατάλληλα σποτ και τα διαχέει στα κοινωνικά μέσα δικτύωσης.

Αγώνας εντυπώσεων

«Οι εκλογές δεν είναι Instagram και απολιτίκ» έλεγε πέρυσι ο Αβέρωφ Νεοφύτου, στέλνοντας μήνυμα στον Νίκο Χριστοδουλίδη. Όσο όμως κι αν ο ίδιος υποστηρίζει πως η πολιτική είναι θέσεις και όχι επικοινωνία, αντιλαμβάνεται τη δυναμική που έχει η εικόνα. Καθόλου τυχαίες οι φωτογραφίες που ανά καιρούς δημοσιεύει, σε Instagram και facebook, άλλοτε σερβίροντας, άλλοτε μαζεύοντας κεράσια και άλλοτε με jet ski μαζί με τη σύζυγό του Μαρία Σελίπα. Το αν λοιπόν η πολιτική είναι Instagram, είναι θέμα υποψηφίου που το στηρίζει και σε πολλές περιπτώσεις ο κ. Νεοφύτου δεν κατάφερε να έχει το αποτέλεσμα που ήθελε μέσω των κοινωνικών μέσων δικτύωσης. Είναι ιδιαίτερα ενεργός στο Instagram, όμως αγαπημένη του πλατφόρμα ήταν πάντα το twitter. Ο ίδιος έχει επιχειρήσει στο παρελθόν να έχει έντονη παρουσία, απαντώντας σε χρήστες, ωστόσο στενοί του συνεργάτες τον συμβούλευσαν να κρατήσει αποστάσεις, καθώς η έντονη κριτική που δέχεται κατά διαστήματα στο twitter ενδεχομένως να επηρεάσουν την ψυχολογία του. Ενδεικτικό ότι ο ίδιος απέχει από το καλοκαίρι από το twitter. Διατηρεί βεβαίως σελίδες υποστήριξης στο facebook με τη μία να αριθμεί 11.000 ακόλουθους και το group «Αβέρωφ Νεοφύτου για την προεδρία της Κυπριακής Δημοκρατίας» να μετρά 3.000 μέλη. Στην προώθηση των φωτογραφιών και των θέσεών του, έχει το πλεονέκτημα να έχει μία πλειάδα υποστηρικτών που διοχετεύουν το μήνυμά του. Είτε συναγερμικών στελεχών, εμμίσθων κυβερνητικών αξιωματούχων, συναγερμικών μελών και φίλων. Υπάρχουν βεβαίως ανώνυμοι λογαριασμοί τόσο στο facebook όσο και στο twitter που παραπέμπουν σε ψεύτικα προφίλ, τα οποία διακινούν θέσεις, προτάσεις και φωτογραφίες του συναγερμικού προέδρου και απαντούν σε όσους επικρίνουν τον υποψήφιο για την Προεδρία. Ο Α. Νεοφύτου έχει δώσει έμφαση στο οπτικοακουστικό υλικό. Έχει επενδύσει σε φωτογράφους και κατάλληλους σκηνοθέτες μετά το ιδεολογικοπολιτικό συνέδριο του ΔΗΣΥ, οι οποίοι μοντάρουν σποτάκια, όπως για παράδειγμα στην περίπτωση της επίσκεψής του στο Κονγκό και κυρίως από τις προεκλογικές του συγκεντρώσεις, καθώς το μήνυμα που θέλει να στείλει, είναι αυτό της δυναμικής και της προοπτικής νίκης. Δεν περνά απαρατήρητο πως οι δύο συναγερμικοί υποψήφιοι μπαίνουν πλέον σε μία διαδικασία ανταγωνισμού για το ποιος θα παρουσιάσει τον περισσότερο κόσμο στις συγκεντρώσεις του. Όχι τόσο για τον παλμό της εκδήλωσης όπως γινόταν άλλοτε, αλλά για να διαχυθούν φωτογραφίες με τις πολυπληθείς εκδηλώσεις τους.

Ψηφιακά άπειρος

Τελευταίος στη μάχη της εικόνας μπαίνει ο Ανδρέας Μαυρογιάννης. Ούτε ο υποψήφιος που στηρίζει το ΑΚΕΛ διατηρεί λογαριασμό στο facebook αλλά μία σελίδα στήριξης της υποψηφιότητάς του που δημιουργήθηκε πρόσφατα και μετρά 4.843 ακόλουθους, ενώ μόλις τον περασμένο Σεπτέμβριο δημιούργησε προφίλ στο Instagram, όχι τόσο από προσωπικές του στιγμές –εκτός από τη φωτογραφία από τον γάμο του γιου του, Διομήδη, αλλά κυρίως δημοσιεύει φωτογραφίες του προεκλογικού. Οι δημοσιεύσεις στις δύο διαφορετικές πλατφόρμες καταδεικνύουν πως ο λογαριασμός τυγχάνει χειρισμού από τρίτους όχι από τον ίδιο, ενώ ο ίδιος φέρεται να προτιμά να παρακολουθεί τις εξελίξεις στο twitter (διατηρεί λογαριασμό από το 2012), αποφεύγοντας ωστόσο να κάνει δικές του αναρτήσεις. Η πρόσκληση άλλωστε για την εκδήλωσή του στις 4 Οκτωβρίου, η οποία είναι σε μορφή σελιδοδείκτη, καταδεικνύει και τη διαφορά του από τους άλλους δύο βασικούς υποψηφίους που παίζουν καθαρά ψηφιακά.

Στο επιτελείο του Ανδρέα Μαυρογιάννη αντιλαμβάνονται τη δύναμη που έχει η εικόνα, και τη δυσκολία δεδομένου ότι ο υποψήφιός τους είναι χαμηλών τόνων, προσεκτικός στις δημόσιες τοποθετήσεις του και αρκετά άπειρος με τον φακό. Ήδη έχει δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στην προσωπική επαφή του με τους ΑΚΕΛικούς ψηφοφόρους, ωστόσο ερώτημα εγείρεται γύρω από το πώς θα φτάσει σε ένα ευρύτερο ακροατήριο. Σε αυτό το πλαίσιο έχουν κάνει ταχύρρυθμα στον έμπειρο διπλωμάτη για το πώς θα τοποθετείται και θα κινείται δημοσίως, ενώ μεγάλο στοίχημα αποτελεί για το ΑΚΕΛ και τον ίδιο η εκδήλωση της Τρίτης. Η εν λόγω εκδήλωση, εκτός από τις θέσεις του υποψηφίου θα προβάλει οπτικοακουστικό υλικό και φιλοδοξεί σε μία μαζική παρουσία μελών του ΑΚΕΛ και υποστηρικτών του Ανδρέα Μαυρογιάννη, καθώς η εικόνα αυτή θέλει να ανατρέψει την αίσθηση που έχει μερίδα της κοινωνίας –ιδιαίτερα στην Αριστερά– πως δεν αποτελεί επιλογή νίκης. Οι τρεις βασικοί υποψήφιοι τρέχουν συνεπώς σε μία κούρσα εντυπώσεων, με πολλή προσοχή. Ο μόνος ίσως πολιτικός που επιχειρεί τη διαδραστικότητα αυτή τη στιγμή είναι ο Γιώργος Παμπορίδης και ο ίδιος κατάφερε να καθορίσει πολιτική ατζέντα δημιουργώντας ψηφιακό τείχος προστασίας γύρω από το ΓεΣΥ και αναγκάζοντας ακόμα και τους πολέμιούς του να το στηρίξουν. Το ίδιο έκανε μαζί με τον Κωνσταντίνο Ιωάννου μετά και τον διορισμό Αγαθαγγέλου, οδηγώντας στην αναδίπλωση. Η διαδραστικότητά του ωστόσο του στοίχισε πολιτικά, αν ληφθεί υπόψη ότι διαρρέονταν παλιές αναρτήσεις του που επέκριναν ΑΚΕΛ και ΔΗΚΟ. Η εικόνα από μόνη της, ως επικοινωνία, δεν κερδίζει εκλογές ούτε απαραίτητα οδηγεί τους ψηφοφόρους στην κάλπη. «Η συνταγή της επιτυχίας έχει πολλές μεταβλητές και παραμέτρους, όλες εξίσου σημαντικές» σημειώνει υπογραμμίζοντας την προσωπικότητα, τον δείκτη αποδεκτικότητας και αναγνωσιμότητάς του, αν υποστηρίζεται από προσωπικότητες που έχουν κοινωνικό εκτόπισμα και ικανούς συνεργάτες. Αν έχει καθαρό παρελθόν και μπορεί να εμπνεύσει τους πολίτες. «Ένα πιο σημαντικό στοιχείο από την επικοινωνία είναι η οργανωτική ικανότητα, αν δηλαδή διαθέτει τον μηχανισμό για αποτελεσματική εκστρατεία. Όσο σημαντική κι αν είναι η διαμόρφωση της επιδιωκόμενης εικόνας, άλλο τόσο είναι η ανθρώπινη αλληλεπίδραση και η πρόσβαση στη βάση των ψηφοφόρων» αναφέρει χαρακτηριστικά ο κ. Ρωσσίδης. Ίσως το πιο ενδεικτικό παράδειγμα στην Κύπρο που καταδεικνύει πως τα social media δεν βγάζουν Πρόεδρο είναι η περίπτωση των δημοτικών εκλογών στην Αγλαντζιά. Ενώ το twitter, κατακεραύνωνε τους υποψηφίους που παρευρέθηκαν στη διαδήλωση διαμαρτυρίας για τη δημιουργία Κέντρου Φιλοξενίας των αιτητών πολιτικού ασύλου και εκθείαζε την στάση της Έφης Ξάνθου, αυτό σίγουρα δεν αποτυπώθηκε στην κάλπη.

Η μεγάλη στιγμή του Μαυρογιάννη

Η ανατομία ενός εγκλήματος.

Το ορόσημο

Ημερομηνία ορόσημο θεωρείται η 4η Οκτωβρίου, για την υποψηφιότητα Ανδρέα Μαυρογιάννη, καθώς η δυναμική που θα έχει θεωρείται πως θα καθορίσει την θέση του στη σκακιέρα των προεδρικών εκλογών. Η προεκλογική εκδήλωση θα γίνει στην Πλατεία Ελευθερίας και ο συμβολισμός του έχει ως στόχο να περάσει το μήνυμα της σύνδεσης του υποψηφίου με την κοινωνία αλλά και της μετάβασης από το παλιό στο νέο. Ήδη η Εζεκία Παπαϊωάννου στοχεύει σε μαζική παρουσία πολιτών και γι' αυτό έχει ήδη οργανώσει λεωφορεία ΑΚΕΛικών που θα έρθουν από άλλες επαρχίες. Στόχος του επιτελείου Μαυρογιάννη είναι να παρουσιάσει μαζική προσέλευση, ούτως ώστε να εμπεδωθεί στο υποσυνείδητο της προοδευτικής ψήφου ότι έχει προοπτική νίκης. Το ενδιαφέρον βεβαίως θα επικεντρωθεί στις παρουσίες. Αν δηλαδή στις πρώτες θέσεις θα βρίσκονται προσωπικότητες από άλλους πολιτικούς χώρους, οι οποίοι θα στηρίξουν τον κ. Μαυρογιάννη και θα στείλουν το μήνυμα πως πρόκειται για μία υπερκομματική υποψηφιότητα. Η «Κ» είχε αποκαλύψει πως μεταξύ των προσώπων που θα στηρίξουν ανοικτά τον Ανδρέα Μαυρογιάννη είναι και ο πρώην Πρόεδρος της Δημοκρατίας Γιώργος Βασιλείου, ο οποίος θα δηλώσει τη στήριξή του μέσω βίντεο.

Η εικόνα

Μαθαίνουμε πως εκτός από μία σύγχρονη παρουσία σε θέματα οπτικοακουστικού υλικού στην εν λόγω εκδήλωση θα συμμετέχουν παιδιά από τη χορωδία Charisma, τα οποία θα ανοίξουν την εκδήλωση. Ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί στις πολιτικές προτάσεις που θα καταθέσει και θα παρουσιάσει ο Ανδρέας Μαυρογιάννης. Προτάσεις τις οποίες επιμελήθηκε ως επικεφαλής του προεκλογικού προγράμματος η γνωστή δικηγόρος Αλεξία Κουντούρη.

Οι απουσίες και οι παρουσίες

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον όπως είπαμε έχουν ποιοι θα παρευρίσκονται, όμως ενδιαφέρον έχουν και οι απουσίες, αν αυτές υπάρξουν... Για παράδειγμα άγνωστο είναι ακόμα αν η Ειρήνη Χαραλαμπίδου, που βάσει ανάρτησής της στο facebook θα βρίσκεται ως επικεφαλής της αποστολής του ΟΑΣΕ στην εκλογική αναμέτρηση της Βοσνίας Ερζεγοβίνης, θα καταφέρει να είναι παρούσα. Η κα Χαραλαμπίδου εξακολουθεί να διατηρεί πολύ χαμηλούς τόνους γύρω από τον προεκλογικό. Μέχρι τώρα δεν έχει τοποθετηθεί για παράδειγμα εναντίον της υποψηφιότητας Αβέρωφ Νεοφύτου, εναντίον της υποψηφιότητας Νίκου Χριστοδουλίδη και σίγουρα δεν έχει τοποθετηθεί υπέρ της υποψηφιότητας Ανδρέα Μαυρογιάννη. Υπενθυμίζουμε πως η ίδια είχε παρακαθήσει σε γεύμα με τον υποψήφιο που στηρίζει το ΑΚΕΛ τον περασμένο Αύγουστο σε γνωστό εστιατόριο της πρωτεύουσας, ωστόσο δεν είναι γνωστό τι ακριβώς λέχθηκε.

Το καταστατικό του ΑΚΕΛ

Στο ΑΚΕΛ αντιλαμβάνονται πλήρως πως αυτή η εκλογική μάχη θα κρίνει και τη θέση του κόμματος στην κομματική σκακιέρα. Ήδη πάντως ο Στέφανος Στεφάνου προετοιμάζεται για ένα εκλογικό συνέδριο που στόχο θα έχει να ανοίξει το κόμμα στην κοινωνία και στο αριστερό ακροατήριο. Το τι θα περιλαμβάνουν οι αλλαγές, είναι ακόμη ανοικτό. Θετικό ωστόσο είναι το γεγονός ότι αντιλαμβάνονται έστω και αργοπορημένα πως είναι καιρός ν' αλλάξουν νοοτροπία.

Φωνή της (οικο)λογικής

Δύσκολα τα πράγματα για το Κίνημα Οικολόγων -Συνεργασία Πολιτών, αφού η πολυπόθητη εσωτερική δημοσκόπηση δεν κατάφερε να δώσει σαφείς κατευθυντήριες γραμμές ως προς τον υποψήφιο που θα στηρίξουν στις επικείμενες προεδρικές εκλογές. Τα αποτελέσματα της δημοσκόπησης αλλά και τα όσα συζητήθηκαν στις επαφές της ηγεσίας με τους υποψήφιους που ζήτησαν συνάντηση, αναμένεται να παρουσιαστούν εκτενέστερα στην Κεντρική Επιτροπή της Κυριακής. Εκεί θα συζητήσουν και τον τρόπο που θα προχωρήσουν προς την Εκλογική Συνδιάσκεψη στις 23 Οκτωβρίου. Ωστόσο, για να βγει λευκός καπνός, για τον υποψήφιο που θα στηρίξουν οι Οικολόγοι, θα πρέπει τα μέλη της συνδιάσκεψης να του δώσουν πέρα του 60%, ποσοστό που βάσει των σημερινών δεδομένων δεν είναι εύκολο να επιτευχθεί. Πάντως, στο Κίνημα υπάρχουν και οι φωνές της λογικής που προειδοποιούν πως αν δεν προχωρήσουν με τη στήριξη συγκεκριμένου υποψήφιου θ' αντιμετωπίσουν μεγάλες δυσκολίες στο κοινοβουλευτικό τους έργο, μιας και είναι απαραίτητη η στήριξη για να περάσουν προτάσεις. Δεν αποκλείουν μάλιστα το ενδεχόμενο να τοποθετηθούν δημόσια υπέρ συγκεκριμένης υποψηφιότητάς, αν η Εκλογική Συνδιάσκεψη δεν καταλήξει. Μήπως θα πρέπει ακουστούν αυτές οι φωνές για να μη μείνουν οι Οικολόγοι... άφωνοι στη Βουλή;

Ο ΗΡΩΣ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΟΣ

Ο δήμαρχος Πάφου Φαίδωνας Φαίδωνος που αποφάσισε να δώσει το χρυσό κλειδί της πόλης του στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας.

Το φιάσκο των τεσσάρων

Σε φιάσκο τείνει να μετατραπεί η φερόμενη συνεργασία των τεσσάρων ανεξάρτητων υποψηφίων Δημητριάδη, Χριστοφίδη, Ηλιάδη και Πρωτοπαπά. Ο Αχιλλέας Δημητριάδης, ο οποίος για να είμαστε δίκαιοι, έχει αποφασίσει εδώ και τρία χρόνια πως θα είναι υποψήφιος, δηλώνει πως θα μείνει υποψήφιος μέχρι τέλους. Ο Κωνσταντίνος Χριστοφίδης περιμένει τα αποτελέσματα δημοσκοπήσεων, θεωρεί τον εαυτό του φαβορί και έχει ανακοινώσει δύο εκπροσώπους Τύπου για το επιτελείο του. Ο Χριστόδουλος Πρωτοπαπάς από την άλλη δηλώνει πως θα μπορούσε να είναι ο νέος Βασιλείου λόγω της πείρας του και των ταξιδιών. Δικαίωμά τους να είναι υποψήφιοι. Άλλωστε ο καθένας είναι διαφορετικός και θεωρεί πως έχει άλλα πράγματα να δώσει. Για ποιο λόγο όμως βασανίζονται και προκαλούν τη νοημοσύνη μας ότι ίσως και να τα βρουν μεταξύ τους;

Κουίζ: Ποιου συναγερμικού αξιωματούχου γόνος που αναμένεται να μετακινηθεί σε άλλο επίδοξο πόστο -λαμβάνοντας μάλιστα και άδεια άνευ αποδοχών- έχει εργοδοτηθεί αμέσως μετά την αποφοίτησή του σε υπουργείο;

Γράφει **Ο ΙΑΝΟΣ**

ΑΥΘΟΡΜΗΤΩΣ / *Γράφει ο* ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗΣ

Περίφημα όλα

Τέλεια και με την υπόθεση της Τιτίνας Λοϊζίδου, τα πήγαμε περίφημα. Ειλικρινά, θέλω να καταλάβω αν υπάρχει κάποια μάχη στο πεδίο του Κυπριακού που έχουμε καταφέρει να κερδίσουμε ως κράτος. Άνοιξε το Βαρώσι και όσο προχωράμε ο κ. Τατάρ λαμβάνει εντολές να ανοίγει και άλλο λίγο. 35.000 - 40.000 στρατιώτες, στα Κατεχόμενα, και τώρα ο κ. Ερντογάν λέει θα φέρει και άλλους. Τρυπάνια και ΑΟΖ, τα έχουμε και δεν τα χαιρόμαστε και αυτοί που δεν τα είχαν και δεν θα έβρισκαν, σε λίγο θα τα κάνουν συλλογή. Και μέσα σε όλα αυτά οι υποψήφιοι για την προεδρία της Δημοκρατίας κκ. Χριστοδουλίδης, Νεοφύτου και Μαυρογιάννης μιλάνε στον λαό για την επανένωση, για την ενότητα, για τον ΟΗΕ... Μάλλον, όλοι τους ήταν κάπου αλλού, πέταγαν χαρταετό και τώρα μας βγάζουν πύρινους λόγους...

- - - - - - - - -

Μαυρογιαλούρος Vs Digital Era

Προεκλογικός αγώνας στα social media (διαβάστε το ρεπορτάζ της Μαρίνας Οικονομίδου στη σελίδα 10) και όποιος αντέξει. Εγώ πάντως το παράπονό μου στον διαδικτυακό μου φίλο Διονύση Σολωμού θα το κάνω, ούτε ένα like σε καμία μου ανάρτηση, σε καμία μου φωτογραφία. Εμ, έτσι ψήφους δεν κερδίζεις... Από την άλλη έχουμε τον παραδοσιακό προεκλογικό αγώνα, αυτόν στα καφενεία, στα σωματεία και στις πλατείες, με κομματάρχες παλιάς κοπής, σαν τον καθόλου διασκεδαστικό κ. Φαίδωνος, που νουθετούν τους χώρκατους πώς να συμπεριφερθούν στην κάλπη... Οι νεότερες γενιές που αδιαφορούν, το φασιστικό ΕΛΑΜ να αλωνίζει, αφού βρίσκει εύφορο έδαφος και όταν θα έρθει και η σειρά μας ν' αντιμετωπίσουμε ακραία σενάρια δεν θα ξέρουμε από πού να ξεκινήσουμε.

Προεκλογικός αγώνας στα social media Vs καφενέδες και σωματεία... Άνω και Κάτω Παναγιά και όποιος αντέξει!

- - - - - - - - -

Δεν αρκεί η πρόθεση

Σχετικά με την παρουσίαση της πολιτιστικής πολιτικής του κ. Ανδρέα Μαυρογιάννη την περασμένη Δευτέρα θα ήθελα να πω ότι περίμενα περισσότερα και πιο συγκεκριμένα, διότι τα πλείστα που αναφέρθηκαν ήταν χιλιοειπωμένα και πάγιες θέσεις που ήδη προχωρούν. Εφόσον μπήκε στον κόπο το επιτελείο του Μαυρογιάννη να ασχοληθεί με τα του πολιτισμού θα έπρεπε να είχαν ασχοληθεί λίγο περισσότερο, μιας και ο ίδιος ο υποψήφιος είναι άνθρωπος καλλιεργημένος και διαβασμένος. Δεν αρκεί η στήριξη μερικών αξιόλογων ανθρώπων του πολιτισμού, και το υπόβαθρο, χρειάζεται διάβασμα και από το επιτελείο... Τώρα, για τους άλλους δύο υποψήφιους, τον κ. Χριστοδουλίδη και τον κ. Νεοφύτου, εικόνα δεν έχω, αλλά δεν αναμένω και πολλά, άλλωστε η κυβέρνησή τους διόρισε τον κ. Τουμαζή και περιμένουν να δουν τι θα αποσώσει ο νέος υφυπουργός... διότι δρυός πεσούσης, πας ανήρ ξυλεύεται. Πάντως, αν κρινόταν ο προεκλογικός από το επίπεδο πολιτισμού, ο κ. Μαυρογιάννης θα ήταν αδιαμφησβήτητο φαβορί.

- - - - - - - - -

Πανάκριβη φοιτητική στέγη

Θα πρέπει επειγόντως να βρεθεί λύση για την πανάκριβη φοιτητική στέγη σε Λεμεσό και Λευκωσία και οι φοβέρες για όσους ενοικιάζουν στα Κατεχόμενα δεν είναι λύση. Ιδεοθύελλες (λέξη κι αυτή...) περί ξενοδοχείων και φιλοξενίας από οικογένειες δεν είναι σοβαρές, αφού αυτές δεν είναι μελετημένες και ανακοινώνονται εν είδει πυροτεχνήματος. Οι ακριβές περιοχές γίνονται ακριβότερες, οι σχετικά φτηνές οδεύουν και αυτές σε πιο υψηλά επίπεδα, τα υποτιθέμενα γκέτο εξευγενίζονται και γίνονται σταδιακά ακριβές συνοικίες. Λύσεις, λύσεις προς όφελος των φοιτητών και των φοιτητριών και όχι για να γεμίσουν οι τσέπες επενδυτών και υποψήφιων επιχειρηματιών.

- - - - - - - - -

Πεντάστερο Vs παλιόροτσων

Το κτίζει η Αρχιεπισκοπή τελικά το πεντάστερο στη Γεροσκήπου, τι κι αν εκεί βρέθηκαν αρχαία, μετά από γνωμάτευση γενικού εισαγγελέα το τεμάχιο αποχαρακτηρίστηκε, τα οποία μάλλον δεν ήταν πολύ σημαντικά, αλλά επειδή τα αγαπάμε τα αρχαία, στους όρους που έθεσε η περιβαλλοντική αρχή είναι όπως μέρος των ανευρεθέντων αρχαίων αρχιτεκτονικών καταλοίπων, ενσωματωθούν στο υπό ανέγερση ξενοδοχείο και να διατηρηθούν ορατά. Για να τα βλέπουν οι έχοντες και να χαίρονται, να μη χρειάζεται να πάνε ούτε μέχρι τους Τάφους των Βασιλέων, ούτε καν στο Μουσείο Λαϊκής Τέχνης της Γεροσκήπου. Εγώ λέω να μεταφέρουν στο λόμπι του ξενοδοχείου μια βούφα, τρεις-τέσσερις κούζες και καμιά πινακωτή από το Μουσείο να ζουν οι ένοικοι μια ολοκληρωμένη εμπειρία...

Το ηθικό χρέος της κοινωνίας των πολιτών

Της **ΕΛΕΝΗΣ ΞΕΝΟΥ**

Αναμφισβήτητα η κοινωνία των πολιτών αναζητεί και επιζητεί μια αλλαγή στην πολιτική ζωή του τόπου. Έχει μπουχτίσει από το πολιτικό κατεστημένο, έχει δεινοπαθήσει με τις διαπλοκές και τις διαφθορές του συστήματος και έχει χάσει κάθε εμπιστοσύνη στα κόμματα και στους πολιτικούς. Έχει θυμώσει, έχει απελπιστεί, έχει ταλαιπωρηθεί οικονομικά και ψυχολογικά και έχει αποφασίσει (συνειδητά ή υποσυνείδητα) να πει ένα «φτάνει πια» σε ό,τι εκπροσωπεί ή θυμίζει το σαθρό κατεστημένο. Όλα αυτά βεβαίως είναι απολύτως κατανοητά, αν αναλογιστούμε τι έχουν βιώσει οι πολίτες τα τελευταία χρόνια (από οικονομική κρίση μέχρι πανδημία, από σκάνδαλα διαφθοράς μέχρι νέα επικείμενη οικονομική κρίση). Και σε όλα αυτά προσθέστε και τη χρεοκοπία του κυπριακού μας θέματος με τις ανυπολόγιστες συνέπειές της. Άρα η κοινωνία των πολιτών σ' αυτές τις προεδρικές προφανώς αναζητεί εναγωνίως το καινούργιο που θα αντικαταστήσει το ανυπόφορο παλαιό και θα θέσει τέλος σε ό,τι ευθύνεται για την κατάντια του τόπου και την κατρακύλα θεσμών και αξιών. Αυτή όμως η θέση όσο αποφασισμένους κι αν καθιστά τους πολίτες ταυτόχρονα τους καθιστά και ευάλωτους.

Ένα οξύμωρο ομολογουμένως σχήμα το οποίο ως τέτοιο άνετα μπορεί να τύχει πολιτικής χειραγώγησης και δη σ' αυτή τη χρονική στιγμή. Η «αποφασιστικότητα» του ευάλωτου (και η κοινωνία των πολιτών είναι ευάλωτη λόγω συσσωρευμένου θυμού), είναι το τέλειο θήραμα για ένα «έξυπνο» θηρευτή που ξέρει πότε να ρίξει τα δίχτυά του και πού να στήσει τις παγίδες του. Και αυτές οι εκλογές ενέχουν δυστυχώς αυτή την πολύ σοβαρή επικινδυνότητα. Να πέσει η κοινωνία των πολιτών στα δίχτυα μιας υπόσχεσης αλλαγής, η οποία ωστόσο δεν θα ανταποκρίνεται σ' εκείνο που θα έπρεπε να είναι η ουσία και το περιεχόμενο αυτής της αλλαγής. Ποιο είναι αυτό; Η δημιουργία ενός νέου πολιτικού ήθους. Υπογραμμίστε το. Διότι προκειμένου να γυρίσουμε σελίδα τότε οφείλουμε να μην επιζητούμε μόνο την αλλαγή αλλά και τη δημιουργία –μέσω αυτής– νέου πολιτικού ήθους. Χωρίς νέο πολιτικό ήθος το μόνο που πετυχαίνουμε είναι μια τρύπα στο ίδιο βρώμικο νερό. Οφείλουμε λοιπόν να διερωτηθούμε αν η πολιτική μας κρίση εμπεριέχει όντως τη συνειδητή αναγνώριση της επείγουσας απαίτησης για δημιουργία αυτού του νέου ήθους. Ή αν τελικά όσο αποφασισμένοι κι αν νομίζουμε πως είμαστε, βρισκόμαστε ακόμα στο στάδιο της μετάβασης, στο οποίο αναγνωρίζουμε μόνο το τι δεν θέλουμε χωρίς να έχουμε την ικανότητα να ορίσουμε και το τι θέλουμε. Στη μεταβατική φάση μόνο η άρνηση είναι βέβαιη, η θέση ακόμα όχι (δεν θέλουμε τη διαφθορά αλλά τι συνιστά την εντιμότητα δεν έχουμε ξεκαθαρίσει). Και το επικίνδυνο είναι να μπερδεύουμε την άρνηση με τη θέση. Να θεωρούμε ότι αυτό που δεν θέλουμε συνιστά σαφή πολιτική θέση. Η άρνηση δεν είναι θέση. Θέση είναι ξέρουμε τι θέλουμε και με αυτή τη γνώση να διακρίνουμε ποιο είναι το πραγματικά καινούργιο που πρέπει και μπορεί να αντικαταστήσει το παλιό. Υπάρχει αυτό το καινούργιο στις επιλογές μας;

Και βάσει ποιου κριτηρίου αποφασίζουμε πως υπάρχει; Της άρνησης ή της ξεκάθαρης θέσης; Δεδομένης της ευθύνης που φέρουμε στην κατάντια του τόπου, έχουμε ηθικό χρέος να θέσουμε αυτά τα ερωτήματα στους εαυτούς μας. Και αφού τα θέσουμε έχουμε ηθικό χρέος να απαιτήσουμε από όλους όσοι διεκδικούν την ψήφο μας και υπόσχονται την αλλαγή να διαχωρίσουν τη θέση τους με ξεκάθαρες τοποθετήσεις από πρόσωπα και μεθόδους του παλιού κατεστημένου τρόπου σκέψης. Μόνο έτσι θα μας αποδείξουν πως είναι σε θέση να δημιουργήσουν το νέο πολιτικό ήθος που επιζητούμε. Και όποιος δεν αποτολμά αυτό το έμπρακτο διαχωρισμό έχουμε ηθικό χρέος να τον στριμώξουμε μέχρι να το πράξει απαιτώντας απαντήσεις σε ξεκάθαρα ερωτήματα. Διότι μόνο έτσι μετατρέπουμε την άρνηση σε θέση. Όταν ως κοινωνία των πολιτών διεκδικούμε το νέο πολιτικό ήθος που μας αξίζει και όχι απλά μια οποιαδήποτε αλλαγή.

elenixenou11@gmail.com

EPO/MOHAMED MESSARA

Τυνήσια κόβει την αλογοουρά της κατά τη διάρκεια διαμαρτυρίας για τον θάνατο της 22χρονης Mahsa Amini, ενώ βρισκόταν υπό κράτηση από την ιρανική αστυνομία, μπροστά από το ιρανικό πολιτιστικό κέντρο στην Τύνιδα της Τυνησίας.

Η πλάνη της εκούσιας υποταγής

Του **ΑΡΗ ΑΛΕΞΑΝΔΡΗ**

Ο **απόηχος** της δολοφονίας της Μαχσά Αμίνι και των αιματοβαμμένων διαδηλώσεων που ακολούθησαν στο Ιράν θυμίζει αρκετά τον απόηχο των τρομοκρατικών χτυπημάτων ανά την Ευρώπη στο όνομα του Ισλάμ: ένα σημαντικό τμήμα του λεγόμενου δημοκρατικού κόσμου τείνει να συμπονά όχι τα άμεσα θύματα, αλλά τους θύτες και ό,τι τους πλαισιώνει. Υπάρχει μία σύγχυση προτεραιοτήτων που μπορεί να αποδοθεί είτε σε κακό χρονισμό είτε σε στοχευμένη ατζέντα: όταν στην Ευρώπη μετρούσαμε αποκεφαλισμένους, διαμελισμένους και μαχαιρωμένους «άπιστους», διάφοροι δυτικοί ανθρωπιστές ανησυχούσαν κυρίως για την ισλαμοφοβία. Σαν να συμβαίνει ένα τροχαίο δυστύχημα, ας πούμε, και η προσοχή να μη στρέφεται στους ανθρώπους στα συντρίμμια, αλλά στο κακό όνομα που βγαίνει για τους οδηγούς. Αντίστοιχα τώρα, πολλοί πιστοποιημένοι ανθρωπιστές δεν δείχνουν να κόπτονται ιδιαίτερα για τη νεκρή γυναίκα, αλλά για την προκατάληψη εναντίον της μαντίλας της· μπορούν να χωνέψουν, λοιπόν, το ότι κάποιος σκοτώθηκε επειδή δεν φορούσε καλά ένα σύμβολο πίστης, αλλά οποιαδήποτε κουβέντα περί του συμβόλου πίστης και της απάνθρωπης θρησκευτικής - κοσμικής δύναμης που αυτό ασκεί, τους κάθεται στον λαιμό.

Όταν στην Ευρώπη μετρούσαμε αποκεφαλισμένους «άπιστους», διάφοροι ανθρωπιστές ανησυχούσαν κυρίως για την ισλαμοφοβία.

Το εύλογο αλλά παραπεισταικά απλοϊκό σύνθημα ότι «οι γυναίκες πρέπει να επιλέγουν τι θα φοράνε» σκοντάφτει σε μία ζωτική λεπτομέρεια: δεν υπάρχει επιλογή χωρίς ελευθερία· δεν υπάρχει ελευθερία χωρίς εναλλακτική επιλογή. Αν το δίλημμα είναι μαντίλα ή βία (άμεση ή έμμεση, ψυχολογική ή σωματική), δεν πρόκειται για δίλημμα, αλλά για παγίδα. Η συζήτηση για το αν υπάρχει εκεί έξω κάποιο περιβάλλον στο οποίο η μαντίλα αποτελεί ελεύθερη επιλογή, μία επιλογή που προτιμάται από την ελεύθερη επιλογή απόρριψης της μαντίλας χωρίς δυσβάσταχτο κόστος, μπορεί να τραβήξει πολύ. Κάποιοι, για παράδειγμα, πιστεύουν ότι επιβολή είναι μόνο η άμεση επιβολή. Κατά τη γνώμη τους, η οικογενειακή πίεση, οι ψυχολογικοί εκβιασμοί, η κακοποιητική παράδοση και ο κοινοτισμός ως έμμεσες παράμετροι επιβολής δεν θα έπρεπε να λογίζονται ως παραβίαση της αυτοδιάθεσης. Ας υποθέσουμε πως είναι όντως έτσι τα πράγματα, πως υπάρχουν γυναίκες που επιλέγουν αυτοβούλως να περάσουν τη ζωή τους τυλιγμένες σε χιτζάμπ: τι σημασία έχει η εικασία αυτή; Πώς συνδέεται με την επικαιρότητα; Η Μαχσά Αμίνι δολοφονήθηκε επειδή δεν ήταν καλυμμένη σωστά. Αν διάλεξε ελεύθερα τη μαντίλα της, διάλεξε και τη δολοφονία της; Συναίνεσε στο να θανατωθεί αν δεν περιβληθεί καταλλήλως το σύμβολο της πίστης της; Ο προοδευτισμός για τον προοδευτισμό και η επίδειξη αρετής (το περίφημο virtue signaling) συχνά τείνουν να διαστρέφουν το θέμα συζήτησης: αντί να μιλάμε για την κοπέλα που χάθηκε επειδή δεν υποτάχθηκε καταλλήλως στο χιτζάμπ, μιλάμε για το δικαίωμα όσων δεν έχουν χαθεί ακόμη να συνεχίσουν να υποτάσσονται εκουσίως.

Μετά την αλλαγή θέματος, ακολουθεί η σχετικοποίηση της καταπίεσης: οι υπερασπιστές της μαντίλας δεν αρκούνται στην επισφαλή τους υπόθεση πως η μαντίλα μπορεί να αποτελέσει προϊόν επιλογής (ίσως επειδή δεν την πιστεύουν ούτε οι ίδιοι). Εχουν την απαίτηση να σταματήσει να λογίζεται ως καταπίεση κι απ' όλους τους υπόλοιπους (ίσως για να πειστούν ότι έχουν δίκιο). Ετσι, το σκεπτικό τους εξελίσσεται ως εξής: η ισλαμική μαντίλα δεν είναι περισσότερο καταπιεστική από τον βαφτιστικό σταυρό· δεν είναι περισσότερο σκοταδιστική από τη μαντίλα της βαρυπενθούσας γιαγιάς σε ορεινό χωριό· δεν είναι πιο απολυταρχική από τον καπιταλισμό! Συνεπώς, και μόνο το ότι κάποιος, κάπου, κάπως καταπιέζεται αρκεί για να αποδεχτούμε και την καταπίεση που επιφέρει η μαντίλα, διαφορετικά είμαστε υποκριτές· δεν έχει σημασία το συμφραζόμενο, η ένταση, η κατάληξη. Το δέκα ισούται με το ένα.

Τα μήλα είναι ίδια με τις πατάτες. Και κάπως έτσι, η ιδεοληψία και ο βολονταρισμός γίνονται αόρατες μαγκούρες χωλών συνειδήσεων. Δυστυχώς, όμως, δεν ανασταίνουν τους νεκρούς ούτε αποτρέπουν τους θανάτους που έρχονται. Αυτό είναι το κακό με τις ευγενείς πλάνες: όσο κι αν τις αρωματίσεις, στο τέλος μυρίζουν φρικτά. Και παραμένουν πλάνες.

Ο φασισμός του λευκού κολάρου

Του **ΣΤΑΥΡΟΥ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ**

Πολλά γράφτηκαν για τη νίκη της Τζόρτζια Μελόνι και τον θρίαμβο της ακροδεξιάς στη χώρα που γέννησε τον φασισμό. Το πρωτοσέλιδο της Liberation ξεχώρισε, γιατί αποτύπωσε με γλαφυρό τρόπο τη νέα πραγματικότητα. Με ένα τρομακτικό κοντινό της πρωθυπουργού εν αναμονή, ένα φτηνό snap shot που χλευάζει τη σοκαρισμένη Ευρώπη για την πολιτική ανατροπή στην Ιταλία. Ο τίτλος απευθύνεται ξεκάθαρα σε όσους επιμένουν να καλλιεργούν ψευδαισθήσεις: «Φασισμός στην Ευρώπη: Όλοι οι φόβοι οδηγούν στη Ρώμη». Φόβοι που εκπορεύονται από τις Βρυξέλλες και διαχέονται στα κράτη μέλη καθώς βλέπουν τον πολιτικό χάρτη της Ευρώπης ν' αλλάζει.

Το αποτέλεσμα των εκλογών στην Ιταλία πάντως δεν ήταν κεραυνός εν αιθρία σε σχέση με την προέλαση της ακροδεξιάς. Στη Σουηδία, μερικές βδομάδες πριν, το εθνικιστικό κόμμα του Τζίμι Άκερσον κατέγραψε ιστορικά υψηλό ποσοστό αγγίζοντας το 20%. Είναι σημαντικό να θυμόμαστε ότι μιλάμε για μια χώρα με δημοκρατική παράδοση και εμβληματικό ρόλο στο παγκόσμιο κίνημα της σοσιαλδημοκρατίας. Αλλά και στη Γαλλία, χώρα με ειδικό πολιτικό βάρος στην Ευρωπαϊκή Ένωση, πολλοί καρδιοχτύπησαν μέχρι το τελικό αποτέλεσμα των προεδρικών εκλογών. Ο Εμανουέλ Μακρόν νιώθει πλέον ζεστή την ανάσα του Εθνικού Μετώπου της Μαρί Λεπέν, η οποία δεν κουβαλά μόνο την κληρονομιά του ακροδεξιού πατέρα της αλλά και τις περγαμηνές της φιλίας της με τον Πούτιν. Η Ουγγαρία είναι το τρίτο παράδειγμα από τις νέες ισορροπίες στην Ευρώπη το πολιτικά ασταθές 2022. Τον περασμένο Απρίλιο ο Βίκτορ Όρμπαν κατάφερε να αναδειχθεί στον μακροβιότερο πρόεδρο στην ιστορία της χώρας, κερδίζοντας τις εκλογές για τέταρτη φορά. Ένας ηγέτης με τοξικό λόγο και με καταλυτική επιρροή στα ΜΜΕ, γεγονός που του επέτρεψε να βυθίσει τον ουγγρικό λαό στις εθνικιστικές φοβίες.

Όλα έχουν να κάνουν με τους φόβους. Δεν τρελάθηκαν ξαφνικά οι Έλληνες και γίναν νεοναζί, ούτε οι Ιταλοί φασίστες, ούτε οι Ούγγροι ή οι Σουηδοί ακροδεξιοί. Οι φόβοι και οι ανασφάλειες θρέφουν το μαύρο θεριό που σαρώνει την Ευρώπη. Πρόκειται για τα επίχειρα μιας βαθιάς οικονομικής κρίσης που οδηγεί τους μικρομεσαίους σε απελπισία και τις κοινωνικά ευάλωτες ομάδες στο φάσμα της φτώχιας. Όταν δεν έχεις να πληρώσεις το ρεύμα, όταν έχεις παιδιά και δεν μπορείς να τους εξασφαλίσεις τα απαραίτητα, όταν είσαι νέος και δεν μπορείς να ξεκινήσεις τη ζωή σου, όταν η απόκτηση στέγης είναι απαγορευτική και ο κατώτατος μισθός οριακός για να επιβιώσεις, τότε ξεκινά η γκρίνια. Γκρίνια για τους ξένους που μας πιάνουν τις δουλειές και λαμβάνουν επιδόματα, γκρίνια για τους αλλόθρησκους που απειλούν να αλλοιώσουν τον εθνικό κορμό, γκρίνια για τους προνομιούχους και το κομματικό κατεστημένο.

Σε αυτό το σημείο εμφανίζεται ως από μηχανής Θεός ο ακροδεξιός με το λαϊκό προσωπείο και τη λαϊκίστικη ρητορική. Δεν είναι ο παλιός βίαιος φασίστας που ξέραμε. Στην εποχή μας ο φασισμός φοράει λευκό κολάρο και φιλτράρεται μέσα από την περιβόητη πια «κανονικοποίηση». Αλλά ας μην πάμε τόσο μακριά. Δείτε τι γίνεται εδώ, στο σπίτι μας, με τα στελέχη της Χρυσής Αυγής που κρύβονται πίσω από την ταμπέλα του ΕΛΑΜ. Οι δικοί μας Χρυσαυγίτες δεν βρίζουν, ούτε καν προκαλούν. Δεν δίνουν χαστούκια όπως τον Κασιδιάρη, ούτε ενεργοποιούν ομάδες κρούσης όπως στη Νίκαια και το Πέραμα. Δεν έχουν επίσης τη γενναιότητα να συνταχθούν με τους ομοϊδεάτες τους στην Αθήνα, οι οποίοι προχθές χαιρετούσαν ναζιστικά στη δίκη της Χρυσής Αυγής σε δεύτερο βαθμό. Ο υποψήφιος για την προεδρία Χρίστος Χρίστου προτιμά να μιλάει για την πατρίδα ή να χαϊδεύει τον συντηρητισμό του μέσου Κύπριου ψηφοφόρου.

Έτσι δημιουργούνται οι Όρμπαν και οι Μελόνι. Με το ξέπλυμα φασιστικών ιδεολογιών στην κολυμβήθρα του κοινοβουλευτισμού και την «κανονικοποίηση» μιας ρητορικής που ξεχειλίζει μίσος για οτιδήποτε το διαφορετικό. Όποιοι τους ανέχονται, ή πολύ περισσότερο όποιοι τους χρησιμοποιούν, ας μην ολοφύρονται μετά πάνω από τα αποκαΐδια της δημοκρατίας. Δεν πρόκειται για θεωρητική τοποθέτηση. Να θυμίσω ότι η κατά τ' άλλα συμπαθής Αννίτα Δημητρίου εκλέχθηκε πρόεδρος της Βουλής με ψήφους του ΕΛΑΜ.

stavros.christodoulou@gmail.com

Οι κυβερνήσεις των «εισαγωγικών» που πολεμάνε λέξεις

Του **ΠΑΥΛΟΥ Κ. ΞΑΝΘΟΥΛΗ**

Η Κυπριακή Δημοκρατία, εδώ και πολλά χρόνια, πολεμάει τις λέξεις και τη σημειολογία, αποφεύγοντας να αγγίξει την ουσία. Έχει χάσει κατά κράτος στον πολιτικό και νομικό στίβο από την Τουρκία, αλλά το μόνο που ενδιαφέρεται είναι να διαστρεβλώνει μια εικόνα, η οποία ωστόσο έχει αποτυπωθεί με διεθνείς σφραγίδες, είτε μέσω Ε.Ε. είτε και μέσω του Συμβουλίου της Ευρώπης ή/και του ΟΗΕ.

Στο πλέον πρόσφατο παράδειγμα, η Κυπριακή Δημοκρατία υπέστη ήττα στην υπόθεση της Τιτίνας Λοϊζίδου, με το Συμβούλιο της Ευρώπης να καθιστά πλέον σαφές ότι όσοι εκτοπισμένοι επιθυμούν να διεκδικήσουν την περιουσία τους, (περιλαμβανομένης της ίδιας της κ. Λοϊζίδου, αναφορικά με την αποκατάσταση και αποζημιώσεις μετά το 1998), οφείλουν να προσφύγουν στην «Επιτροπή Ακίνητης Ιδιοκτησίας» που έχει εγκαθιδρύσει η Τουρκία, στο ψευδοκράτος. Όλες οι κυπριακές κυβερνήσεις τοποθέτησαν και τοποθετούν την εν λόγω «Επιτροπή» σε εισαγωγικά και αναφέρονται σε αυτήν, ως λεγόμενη ή ούτω καλούμενη. Ωστόσο, η πραγματικότητα είναι ότι αυτή η «Επιτροπή Ακίνητης Ιδιοκτησίας» έχει εξασφαλίσει διεθνή νομιμοποίηση, την οποία όσο κι αν θα επιθυμούσαμε, ως Κυπριακή Δημοκρατία, δεν καταφέραμε να αποτρέψουμε. Άλλωστε, οι χειρισμοί που έγιναν όλα αυτά τα χρόνια, εξαντλήθηκαν στη σημειολογία και στα εισαγωγικά. Και δεν αντέχουν σε ιδιαίτερη κριτική, καθώς όλες οι κυβερνήσεις παρακολουθούσαν την Άγκυρα, με συγκεκριμένη στρατηγική να αποδομεί τα νομικά και πολιτικά κέρδη της απόφασης Λοϊζίδου από το 1998, με τα γνωστά αποτελέσματα που εισπράξαμε το 2022, για να αντιληφθούμε ότι το περιουσιακό/προσφυγικό είναι πλέον γυμνό και τα εισαγωγικά δεν μπορούν να σώσουν κανέναν. Κυρίως αυτούς που μας κυβέρνησαν και μας κυβερνούν.

Ομοίως και στο ζήτημα της «απομόνωσης» των Τουρκοκυπρίων. Ούτω καλούμενη και λεγόμενη λέμε εμείς. Όμως η Ε.Ε., στην παρουσία της Κυπριακής Δημοκρατίας (στις 26 Απριλίου 2004, 5 μέρες πριν από την ένταξη), είχε αναφερθεί με κάθε επισημότητα στον «τερματισμό της απομόνωσης» των Τουρκοκυπρίων, εκδίδοντας Συμπεράσματα. Συμπεράσματα εκδόθηκαν όμως και μετά την ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε., προβαίνοντας σε συγκεκριμένες μάλιστα υποδείξεις, την 8η Ιανουαρίου 2007. Και εκεί γινόταν ευθεία παραπομπή στα Συμπεράσματα του 2004, για τον «τερματισμό της απομόνωσης». Με την επισήμανση μάλιστα ότι η εργασία για απευθείας εμπόριο από την κατεχόμενη Κύπρο, «πρέπει να επαναρχίσει χωρίς καθυστέρηση». Αναφορά, με την οποία δυστυχώς συνέπλευσε η Κυπριακή Δημοκρατία, προσυπογράφοντάς την. Αν και εμφανίζεται να απορρίπτει τον «τερματισμό της απομόνωσης» και «το απευθείας εμπόριο», τοποθετώντας εισαγωγικά και εισάγοντας τύπους φραστικής και μόνο αποδόμησης ενός ζητήματος, στο οποίο όμως η ίδια προσέδωσε υπόσταση, επιτρέποντας την έγκριση Συμπερασμάτων που την αφορούν.

Και όλα αυτά δεν είναι άρες, μάρες, κουκουνάρες, αλλά συνδέονται άρρηκτα με το Κυπριακό, καθώς και οι γενικοί γραμματείς του ΟΗΕ κάνουν λόγο για την «απομόνωση» των Τουρκοκυπρίων και δρομολογούν ενέργειες που μας έχουν φέρει μια ανάσα από την αναγνώριση της ύπαρξης χωριστής οντότητας στη «βόρεια Κύπρο», στην οποία εμείς εννοούμε γεωγραφικά και η Τουρκία και ο διεθνής παράγοντας διχαστικά. Και οι κυβερνήσεις μας συνεχίζουν να βάζουν εισαγωγικά.

Ένας δημοσιογράφος θεωρώ ότι νομιμοποιείται να αρθρογραφεί, απορρίπτοντας την έννοια του «τερματισμού της απομόνωσης» των Τουρκοκυπρίων, ή την «Επιτροπή Ακίνητης Περιουσίας» της Τουρκίας, που αποζημιώνει πρόσφυγες σε τιμές του 1974 και δεν παρέχει αποτελεσματική θεραπεία, καθώς δεν προσφέρει πραγματική δυνατότητα «αποκατάστασης». Ένα όμως ολόκληρο κράτος και τόσες κυβερνήσεις που δεν έκαναν τα απαιτούμενα για να φρενάρουν την «απομόνωση» και έχουν υποστεί ήττες οι οποίες εδραίωσαν την «Επιτροπή Ακίνητης Ιδιοκτησίας», πόσο ειλικρινείς είναι όταν βάζουν εισαγωγικά; Ειδικά όταν τα έχουν κάνει θάλασσα; Εκτός εισαγωγικών. Και επειδή οδεύουμε σε εκλογές και είθισται όλα τα παραμύθια να έχουν ένα τέλος, θα πρέπει να βρεθεί ένας άνθρωπος, ειλικρινής και σοβαρός, εάν υπάρχει, ο οποίος να μπορεί να σταθεί στο ύψος των περιστάσεων και να πει την αλήθεια. Γιατί απαιτείται και απολογισμός και αυτοκριτική από όλους αυτούς που μας έχουν οδηγήσει μια ανάσα πριν από την αναγνώριση χωριστής οντότητας των Τουρκοκυπρίων. Και οι οποίοι αντί να χαράξουν στρατηγική τόσα χρόνια προκειμένου να αναχαιτίσουν την τουρκική πολιτική, αναλώνονται στην αποδόμηση των λέξεων και στην τοποθέτηση εισαγωγικών, εντός Κύπρου, για λόγους εσωτερικής κατανάλωσης. Για έννοιες τις οποίες εμείς απορρίπτουμε, αλλά το κράτος που μας διοικεί τις έχει καταπιεί. Απλώς δεν το παραδέχεται.

xanthoulis.pavlos@gmail.com

Το μήνυμα Ερντογάν προς το «βαθύ κράτος» των ΗΠΑ

Του **ΑΛΕΞΗ ΠΑΠΑΧΕΛΑ**

Οσο περίεργο και αν ακούγεται, οι τελευταίες κινήσεις και δηλώσεις του Ερντογάν απευθύνονται σχεδόν αποκλειστικά στο αμερικανικό «βαθύ κράτος». Στους Αμερικανούς αξιωματούχους, δηλαδή, που στελεχώνουν το Στέιτ Ντιπάρτμεντ, το Πεντάγωνο και το Συμβούλιο Εθνικής Ασφαλείας. Τι τους λέει ο Τούρκος πρόεδρος; Οτι «με αυτά που κάνατε αυξάνετε την ένταση στις ελληνοτουρκικές σχέσεις και θα οδηγήσετε σε μια κρίση που θα σκάσει στο δικό σας κεφάλι».

Η αλήθεια είναι ότι υπάρχουν πολλά ευήκοα ώτα στην Ουάσιγκτον. Κάθε κίνηση αναβάθμισης

Αν τα πράγματα φτάσουν στα άκρα κάποιο βράδυ στο Αιγαίο, τότε θα εκτυλιχθεί το πιο σημαντικό μπρα ντε φερ στην Ουάσιγκτον.

ή διεύρυνσης της αμερικανικής παρουσίας στην Ελλάδα έχει συναντήσει την παθιασμένη αντίδραση σημαντικού μέρους της αμερικανικής γραφειοκρατίας στον τομέα της εξωτερικής πολιτικής. Η πρώτη κρίσιμη μάχη δόθηκε για το αν θα συμπεριληφθούν η Αλεξανδρούπολη και η Σκύρος στη συμφωνία για τις αμερικανικές βάσεις. «Είστε τρελοί; Θα θυμώσουν οι Τούρκοι και θα ευθυνόμαστε εμείς αν βάλουμε βάσεις εκεί», επέμεναν οι απολογητές των τουρκικών θέσεων. Τελικά κέρδισαν το μπρα ντε φερ για τη Σκύρο, αλλά το έχασαν για την Αλεξανδρούπολη, η οποία αποδείχθηκε αργότερα πολύτιμη για τους αμερικανικούς σχεδιασμούς λόγω του πολέμου στην Ουκρανία.

Μία ακόμη μάχη δόθηκε γύρω από την επίσκεψη του πρωθυπουργού στον Λευκό Οίκο και την ομιλία του στο Κογκρέσο. Υπήρξε έντονη αντίδραση όταν σχεδιαζόταν και πάλι, με το επιχείρημα ότι θα προκαλέσει την οργή της Αγκυρας. Οπως και συνέβη, καθώς η κλιμάκωση της τουρκικής επιθετικότητας άρχισε αμέσως μετά. Αν δεν μεσολαβούσε πάντως η έντονη παρασκηνιακή παρέμβαση κορυφαίων παραγόντων της ομογένειας στο άμεσο περιβάλλον του προέδρου Μπάιντεν, η επίσκεψη και η ομιλία ίσως να μην είχαν γίνει ποτέ.

Ο Ερντογάν αντιλαμβάνεται, όμως, ότι χάνει το εσωτερικό παιχνίδι στα ισχυρά κέντρα εξουσίας στην αμερικανική πρωτεύουσα. Οι δηλώσεις του Στέιτ Ντιπάρτμεντ γίνονται όλο και πιο αυστηρές απέναντι στην Τουρκία. Η άρση του εμπάργκο στην πώληση στρατιωτικού υλικού στην Κύπρο ήταν μια κίνηση υψηλού συμβολισμού που «πόνεσε» την Τουρκία.

Ο Τούρκος πρόεδρος αυξάνει την πίεση, αλλά ταυτόχρονα κάνει ό,τι μπορεί για να χάσει πολύτιμους συμμάχους. Οι συνευρέσεις με το dream team των αντιδυτικών ηγετών προφανώς και δεν τον βοηθούν. Ακόμη και οι πιο παραδοσιακοί υποστηρικτές της Τουρκίας στο Πεντάγωνο αρχίζουν να αμφισβητούν την αξιοπιστία της ως συμμάχου. Παζαρεύει όμως σκληρά ο Ερντογάν και ο «χορός» όσων υποστηρικτών του έχουν απομείνει συνεχίζει μονότονα να φωνάζει ότι «δεν πρέπει να χαθεί η Τουρκία. Οχι άλλες κινήσεις που θα την ωθήσουν στα άκρα».

Τι σημαίνουν όλα αυτά; Οτι αν όντως τα πράγματα φτάσουν στα άκρα κάποιο βράδυ στο Αιγαίο, τότε θα εκτυλιχθεί το πιο σημαντικό μπρα ντε φερ στην Ουάσιγκτον. Δεν θα κρατήσει πολύ, ενδεχομένως μόνο λίγες ώρες. Εκείνη τη στιγμή όμως θα έχει τεράστια σημασία τι θα εισηγηθούν όσοι θα καθίσουν γύρω από τον Μπάιντεν στο μακρύ τραπέζι του Situation Room στα υπόγεια του Λευκού Οίκου. Οπως ακριβώς συνέβη το 1964, το 1967, το 1974, το 1987, το 1996...

Ευρωπαϊκή δυσανεξία

Του **ΚΩΣΤΑ ΙΟΡΔΑΝΙΔΗ**

Ηταν ωραία ως σύνολο τα αναπτυξιακά διαγράμματα, οι τεκμηριωμένες επιστημονικές παρουσιάσεις και αναλύσεις, τα επιβλητικά συμβούλια με τις συνάξεις των περιωνύμων ηγετών, που οικοδομούσαν με επιμέλεια έναν «επίγειο παράδεισο» για τα έθνη της Ευρώπης. Αυτό ήταν επί δεκαετίες το «παραμυθικό αφήγημα» της Ε.Ε. Υπήρχαν όμως κάποιοι άλλοι «ανήσυχοι», που διατύπωναν αιρετικές απόψεις. Και μεταξύ αυτών ο Robert Connolly, ένας πεισματωμένος Βρετανός οικονομολόγος και ανώτατο στέλεχος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής έγραφε στο μακρινό 1995 ότι «η εγχρήματη οικονομία –η νομισματική πολιτική, όπως τη λέμε σήμερα– είναι το μέσο της πολιτικής ηγεμονίας ενός κράτους ή μιας ελίτ». Για να επισημάνει στη συνέχεια πως «όσο ευρύτερη είναι η περιοχή κυκλοφορίας του νομίσματος τόσο είναι μεγαλύτερη η ισχύς εκείνων που το ελέγχουν».

Από την άλλη πλευρά, το πολιτικό σύστημα της μεταπολεμικής Ευρώπης οικοδομήθηκε κυρίως πάνω σε δύο πυλώνες – της Κεντροδεξιάς και της Σοσιαλδημοκρατίας. Η εναλλαγή στην εξουσία των δύο αυτών κομμάτων εξασφάλιζε μια ισορροπία μεταξύ κοινωνικών ομάδων με διαφορετικά οικονομικά συμφέροντα και ιδεολογικές αφετηρίες.

Η ανάγκη των βιαίων οικονομικών προσαρμογών της παγκοσμιοποίησεως και η πλήρης υιοθέτηση του φιλελευθερισμού στην αμερικανική του εκδοχή επέβαλαν ανορθόδοξες πολιτικές συγκλίσεις που οδήγησαν σταδιακώς στην απαξίωση των κομμάτων και στην ανάδειξη του ρόλου μιας απρόσωπης και ισχυρότατης ελίτ. Το αποτέλεσμα ήταν η ενίσχυση των εθνικιστικών κομμάτων της «άκρας Δεξιάς». Δεν πρόκειται βεβαίως για αναβίωση του φασισμού, αλλά για πλήρη αποτυχία της ευρωπαϊκής ελίτ να εναρμονίσει την οικονομική πολιτική της με τις ανάγκες των πολιτών μιας χώρας.

Ούτε όμως οι ανησυχίες που διατυπώνονται από διάφορες πλευρές έχουν καμία βάση. Ανύπαρκτη η δυνατότητα εξόδου από το σύστημα και ως εκ τούτου αναπόφευκτη η προσαρμογή. Ομως κάτι πολύ ουσιαστικό έχει συμβεί τους τελευταίους μήνες. Επί δεκαετίες αγωνίζονται οι ιθύνοντες της Ε.Ε. να συγκροτήσουν σύστημα ευρωπαϊκής πολιτικής ενοποιήσεως κατά τα πρότυπα του ισχύοντος στις ΗΠΑ. Και επί της προεδρίας του Ντόναλντ Τραμπ έντονη υπήρξε η δυσαρέσκεια των Ευρωπαίων, που άρχισαν να αερολογούν περί ευρωπαϊκής αμύνης και απεξαρτήσεως από την Ουάσιγκτον.

Και ανεδείχθη ο Τζο Μπάιντεν πρόεδρος της Αμερικής, ο παράκλητος, και εν μια νυκτί απαίτησε την ενεργειακή απεξάρτηση της Ε.Ε. από τη Ρωσία. Και στην πρώτη του συνάντηση με τον καγκελάριο Σολτς έσπευσε να δηλώσει ότι θα καταστρέψει τον νέο γερμανορωσικό αγωγό αερίου. Και διά της σιωπής του ο «ηγέτης» της ισχυρότερης ευρωπαϊκής χώρας εδήλωσε συμμόρφωση και υποταγή.

Αλλά as μην ανησυχούν οι «ευρωπαϊστές». Δεν πρόκειται να διαλυθεί ολοσχερώς η Ενωση. Θα γίνει απλώς «παράρτημα» της αμερικανικής ηγεμονίας. Κανείς δεν πρόκειται βεβαίως να θρηνήσει για την εξέλιξη αυτή. Και επί τέλους η Ευρώπη θα γίνει η ήπειρος «όπου οι νεκροί κυκλοφορούν και οι ζωντανοί είναι φτιαγμένοι από χαρτόνι», κατά πως έλεγε και ένας ποιητής.

Η βαρουφάκειος Αγγλία

Του **ΜΙΧΑΗΛ Γ. ΙΑΚΩΒΙΔΗ***

Η εβδομάδα που πέρασε ήταν δραματική όσο και πρωτόγνωρη για την Αγγλία. Ο νέος υπουργός Οικονομικών Κουάσι Κουάρτεγκ ανακοίνωσε αιφνιδιαστικά ένα πρόγραμμα ελάττωσης του φόρου εστιασμένο στα υψηλά οικονομικά κλιμάκια, δημιουργώντας μια πρωτόγνωρη και απολύτως αχρείαστη οικονομική κρίση. Το πρόβλημα ήταν διπλό. Ως προς την ίδια την πολιτική, η εμπειρία διδάσκει ότι η επιθετική ελάττωση φόρου σε μεγάλα κλιμάκια έχει περιορισμένη αναπτυξιακή επίδραση. Ο συνδυασμός περιορισμού φόρων με μεγάλες παροχές για να καλυφθεί από τον δημόσιο κορβανά το κόστος της αύξησης ενέργειας σημαίνει δυσβάστακτο βάρος δανεισμού για την Αγγλία, επικίνδυνο σε εποχή αύξησης επιτοκίων. Ως προς τη διαχείριση των αγορών κεφαλαίου και συναλλάγματος, ο κ. Κουάρτεγκ δεν φρόντισε να γίνει επαρκής προετοιμασία και να δοθούν πειστικά στοιχεία, που να διασφαλίζουν τη βιωσιμότητα του κρατικού χρέους. Το αποτέλεσμα ήταν η απώλεια εμπιστοσύνης στην Αγγλία, η πρωτοφανής πώληση στερλίνας και κρατικών τίτλων και το χάος στις χρηματαγορές, το οποίο απαίτησε τεράστια επέμβαση της Τράπεζας της Αγγλίας, για να αποφευχθούν χρεοκοπίες ασφαλιστικών ταμείων. Πλέον, η προσμονή είναι ότι τα επιτόκια θα πρέπει να ανέβουν για να εξισορροπηθεί το χάος που προκάλεσε η κομπορρημοσύνη του νέου υπουργού, του οποίου το κεφάλι ήδη ζητείται επί πίνακι.

Ο κ. Κουάρτεγκ έχει ήδη κοστίσει στη χώρα του εκατοντάδες εκατομμύρια στερλίνες λόγω της πεποίθησής του ότι «ξέρει καλύτερα». Καίτοι τέως στέλεχος επενδυτικής εταιρείας, αγνόησε τις κεφαλαιαγορές. Ο φέρελπις νέος υπουργός, απόφοιτος του Ιτον και του Κέμπριτζ, με διδακτορικό στην Οικονομική Ιστορία, απέδειξε ότι η αυταρέσκεια και οι θεωρητικές παρωπίδες δεν έχουν πολιτική χροιά. Η πρώτη του απόφαση ήταν να απομακρύνει τον μόνιμο διευθυντή του υπουργείου Οικονομικών κ. Σκόλαρ, ο οποίος είχε υπηρετήσει έξι πρωθυπουργούς και των δύο κομμάτων. Ως υπουργός Βιομηχανίας, είχε καταργήσει το Συμβούλιο Βιομηχανικής Στρατηγικής, και ως υπουργός Οικονομικών δεν ενέπλεξε στον προϋπολογισμό του το Ανεξάρτητο Γραφείο Προϋπολογισμού. Αγνόησε τις συμβουλές του υπηρεσιακού επιτελείου του, γιατί, όπως και ο καθ' ημάς κ. Βαρουφάκης, είχε την αυταπάτη της «βαθύτερης γνώσης».

Το ίδιον των λαϊκιστών, τόσο στη Δεξιά όσο και στην Αριστερά, είναι η πίστη στις εύκολες ακραίες λύσεις. Το ίδιον των αυτάρεσκων είναι η ιδέα ότι έχουν τη λύση, την οποία οι δύσμοιροι ειδήμονες αδυνατούν να αντιληφθούν. Δυστυχώς, η πραγματικότητα είναι πολύ διαφορετική. Οι ειδήμονες που έχουν ασχοληθεί με την εξέταση των προβλημάτων σε βάθος, τις περισσότερες φορές δίνουν μια ρεαλιστική ανάλυση που δεν ακολουθείται απλώς γιατί είναι πολιτικά δύσκολη. Το πραγματικό κατεστημένο είναι το πλέγμα των συμφερόντων στον ιδιωτικό και στον δημόσιο τομέα. Ο εχθρός είναι η αδράνεια και η απέχθεια προς τη διαρθρωτική αλλαγή, ίδιον όλων των οργανισμών, με διαβαθμίσεις, σε όλες τις χώρες. Αυτό που απαιτείται δεν είναι «μια ιδιοφυής ιδέα», αλλά συστηματική δουλειά που μπορεί να επιφέρει αλλαγή στο πώς διαρθρώνεται μια οικονομία και πώς οργανώνεται ένα κράτος.

Η Αγγλία στροβιλίζεται στη σκιά του Brexit, επιστέγασμα της «μαγικής σκέψης», η οποία, όπως επισήμανε η συντριπτική πλειονότητα των ειδημόνων, θα ήταν από κακή έως καταστροφική. Η σημερινή κρίση έρχεται από την ίδια πηγή, και μπορεί να κακοφορμίσει. Οπως (τι ειρωνεία!) σωστά επισήμανε ο ίδιος ο κ. Βαρουφάκης σε συνέντευξή του στο BBC, η εμμονή στην οικονομικά και πολιτικά παράλογη συνταγή θα επιφέρει περαιτέρω συρρίκνωση από τον περιορισμό των δημοσίων δαπανών, την πτώση των τιμών των κατοικιών και την επισφάλεια του οικονομικού περιβάλλοντος. Το πολιτικό αποτέλεσμα, πάντως, δείχνει ότι οι Αγγλοι μάλλον μαθαίνουν πιο γρήγορα από τους Ελληνες, με τους Εργατικούς να προαλείφονται ήδη ως η επόμενη κυβέρνηση. Αυτό που μένει να φανεί είναι αν θα μπορέσουν να αντιμετωπίσουν και τα βαθύτερα αίτια του προβλήματος – τη «μαγική σκέψη», την αυταρέσκεια και την περιφρόνηση των ειδημόνων.

* Ο κ. Μιχαήλ Γ. Ιακωβίδης (www.jacobides.com) κατέχει την Εδρα Sir Donald Gordon Chair Καινοτομίας και Επιχειρηματικότητας στο London Business School όπου είναι καθηγητής Στρατηγικής.

ΣΚΙΤΣΟ ΤΟΥ ΑΝΔΡΕΑ ΠΕΤΡΟΥΛΑΚΗ, apetroulakis@kathimerini.gr

Η αλογία της αυτοχειρίας

Του **ΧΡΗΣΤΟΥ ΓΙΑΝΝΑΡΑ**

Δυσερμήνευτη η ανθρώπινη ύπαρξη, η μόνη (μάλλον) λογική ύπαρξη στο αχανές σύμπαν. Αντιπαλεύει αινίγματα που δεν λύνονται (τουλάχιστον με την ανθρώπινη ικανότητα και θέληση), μοιάζει να αποτολμάει και τον αυτοαφανισμό της, ίσως σαν εκδικητική αυτοκαταξίωση.

Λέγεται ότι ο Στάλιν, σε κάποια χρονικά διαστήματα, υπέγραφε κάθε βράδυ την εκτέλεση έως και δύο χιλιάδων αντιπάλων του, πραγματικών ή κατά φαντασίαν. Η κόπια του Στάλιν, ο Χίτλερ, ήταν αρράγιστα πεπεισμένος ότι έπρεπε να αφανιστεί το «βιολογικό είδος» των Εβραίων. Σε κάθε εποχή, παντού και πάντοτε, η εκτρωματική λογική ολιγαρχικών τυράννων και παντοδαπών πλουτομανών, λειτουργεί με κώδικες παράνοιας και εγωλαγνείας.

Σίγουρα, είμαστε εκατομμύρια οι ζώντες θνητοί, που έχουμε δει, σε τηλεοπτικές οθόνες, τον Βλαδίμηρο Πούτιν να προσκυνάει, με ανεπιτήδευτη αυθορμησία, τις Εικόνες της ορθόδοξης εκκλησιαστικής παράδοσης και λατρείας. Τα διεθνή Μονοπώλια Ενημέρωσης, όλα ομοθυμαδόν βδελυσσόμενα τον Πούτιν, μας βεβαιώνουν ότι είναι διπρόσωπος αυτός ο άνδρας, αδίστακτος και αρρωστημένα επηρμένος, σταυροκοπιέται για

Τόση ευφυΐα εκατέρωθεν και η κατάληξη αφανισμός.

να ξεγελάει τους αφελείς, την ίδια ώρα που ισοπεδώνει ουκρανικές μεγαλουπόλεις και βιομηχανοποιεί τον θάνατο.

Το κλίμα είναι τόσο οξυμμένο και οι «πληροφορίες» τόσο αντιφατικές, ώστε να χάνεται κάθε ελπίδα συν-εννόησης. Υπάρχουν ερωτήματα, που μοιάζει αδιανόητο να τεθούν, γιατί θα επιτείνουν την αντιπαλότητα και το πάθος. Οταν οι φασίστες και οι ναζιστές ετοιμάζονταν πυρετωδώς για τη φρίκη του Δεύτερου Παγκόσμιου Πολέμου, οι δυτικές κοινωνίες προέκριναν την αδιαφορία και ανεμελιά. Σήμερα μοιάζει να επιχαίρουν, που μια πολεμική σύρραξη θα τονώσει οικονομικά τις «βιομηχανίες του θανάτου».

Η άκρως προηγμένη Δύση σαφώς προετοιμάζει τα προσχήματα που θα δικαιολογήσουν, χωρίς φανερά να δικαιώνουν, μιαν ακόμα παγκόσμια φρικωδία. Μοιάζει να μην υπάρχει «ιθύνων νους» σε αυτή την προετοιμασία, πρόκειται μάλλον για την αυτοματοποιημένη, ακαταγώνιστη δυναμική της «θέλησης για δύναμη» (der Wille zur Macht) που έλεγε ο Νίτσε. Διαβάζουμε για συμφορές, στερήσεις, παγίδες θανάτου, επιδείνωση του τρόμου, που μας περιμένουν στον φετινό χειμώνα. Για όλα αυτά θα φταίει ο δαιμόνιος Πούτιν, ένσαρκη αιτία κάθε αναμενόμενης οδύνης. Δεν είναι οπωσδήποτε μονόδρομος, φτηνιάρικη δυτική προπαγάνδα, όλες αυτές οι απειλές, όμως το στοιχειώδες αίτημα του δυτικού ορθολογισμού «να ακούγεται πάντοτε και η άλλη πλευρά» (audiatur et altera pars) μοιάζει μεθοδικά αποκλεισμένο. Ωσάν η Δύση να ζήλεψε τον σταλινισμό, τον μονόδρομο της προπαγάνδας και της αδίστακτης μονομέρειας.

Μην ξεχνάμε ότι ακόμα και το χιλιοταπεινωμένο ελληνώνυμο κρατίδιο, παραδομένο από τους Δυτικούς «συμμάχους» του στον καθημερινό εξευτελισμό από τον χυδαίο πρωτογονισμό των Τούρκων, δέχθηκε να οργανώσει πέρυσι επίσημη τιμητική υποδοχή του προέδρου της Ουκρανίας. Και υποχρεώθηκε εξευτελιστικά να συμβιβαστεί με την υποκατάσταση της φιέστας από βιντεοσκοπημένη κενή μεγαλοστομία, πλαισιωμένη από κομπάρσους, τυπικά δείγματα ακροδεξιάς αλαζονείας.

Τα λεγόμενα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης έχουν ολοκληρωτικά υποταχθεί στις σκοπιμότητες κερδοφορίας, διαφημίζουν ή έντεχνα δυσφημούν εμπορεύσιμα προϊόντα της διεθνοποιημένης αγοράς. Χαρακτηριστικό ότι και η ραδιοτηλεοπτική παραγωγή αξιολογείται μόνο με κριτήρια καταναλωτικής ζήτησης. Τόσο, ώστε να έχει κανείς την εντύπωση ότι η απάνθρωπη εισβολή των Ρώσων στην Ουκρανία ήταν μια ακριβά εξαγορασμένη εξυπηρέτηση της πολεμικής βιομηχανίας (έρευνας, εξειδικευμένης γνώσης, δοκιμασίας υλικών) σε Αμερική, Ευρώπη, και όχι μόνο.

Αν, τελικά, με κάποιο λάθος από τα αθέλητα και αναπότρεπτα, οδηγηθεί η ανθρωπότητα στον εφιάλτη γενικευμένου πολέμου, η «κάθαρση» θα είναι μόνο ανώφελος στεναγμός των όποιων ανθρωποειδών υπολειφθούν του ολέθρου. Αλλά αυτό ακριβώς το προνόμιο επιλογής της ζωής ή του θανάτου ορίζει και φωτίζει την υπαρκτική μοναδικότητα του ανθρώπου, τον καθιστά «εικόνα» της Αιτιώδους Αρχής τού υπάρχειν. Μπορεί να πει «ναι» ή «όχι» στην ύπαρξη, στη ζωή, στην υπαρκτική πληρότητα. Το συναρπαστικότερο στο υπαρκτικό θαύμα της ανθρώπινης ετερότητας, είναι το προνόμιο της ελευθερίας.

Καταλαβαίνουμε τη λέξη με ρεαλιστικό αντίκρισμα;

Οκτώ κρίσιμοι μήνες

Του **ΓΙΑΝΝΗ ΙΩΑΝΝΟΥ**

Στις 18 Ιουνίου του 2023 είναι προγραμματισμένες οι εκλογές στην Τουρκία. Σε περίπου οκτώ μήνες από σήμερα δηλαδή η Τουρκία εισέρχεται στην πιο κρίσιμη εκλογική της διαδικασία, όχι μόνο για το μέλλον του ίδιου του Ερντογάν αλλά και, συμβολικά, έναν αιώνα μετά την σύγχρονη γέννησή της, ως κράτος. Το αν θα φτάσουμε σε αυτές τις εκλογές ή αν ο Ερντογάν «θα κάνει πόλεμο στην Ελλάδα για να τις ακυρώσει» είναι κάτι που δεν γνωρίζουμε με ακρίβεια. Το μόνο σίγουρο ωστόσο είναι πως η χρονική περίοδος μέχρι τον Ιούνιο του 2023 είναι κρίσιμη από κάθε άποψη για την Ελλάδα και την Κύπρο. Γιατί τα γεγονότα που έχουμε ενώπιόν μας είναι αμείλικτα: Ο Ερντογάν δεν είναι ο πανίσχυρος πολιτικά άντρας του 2008. Χάνει

Η Ελλάδα διαθέτει πολεμικό στόλο, μια ισχυρή αεροπορία και είναι ένα κράτος με δέκα εκατομμύρια, που πολύ πρόσφατα, το 2020, αντιμετώπισε δύο κρίσεις –σε Έβρο και Αιγαίο– με αποτελεσματικότητα.

σε όλες τις δημοσκοπήσεις. Η Τουρκία βρίσκεται στη χειρότερη οικονομική της κατάσταση εδώ και δεκαετίες. Οι σχέσεις ΗΠΑ-Ουάσιγκτον περνούν σοβαρή κρίση. Και ο πόλεμος στην Ουκρανία έχει καταστήσει την Άγκυρα μεταξύ Δύσης και Πούτιν, με την ίδια τη ρωσική εισβολή στην Ουκρανία να ανοίγει την όρεξη κάθε αναθεωρητή εκεί έξω ηγέτη.

Ο Ερντογάν έχει πλέον ανεπιστρεπτί εντάξει την Ελλάδα και την Κύπρο στην εξίσωση της σκληρής ρητορικής του. Μιας ρητορικής καθαρά εθνικιστικής που στοχεύει τόσο το εσωτερικό όσο και πολλαπλούς αποδέκτες διεθνώς. Και κυριότερα όσο ο καιρός πλησιάζει προς τις εκλογές και η παράσταση νίκης δεν έρχεται τόσο θα φλερτάρει και με την ιδέα της ενίσχυσης αυτού του δημόσιου λόγου, διανθίζοντάς τον από όλα εκείνα τα κλασικά αφηγήματα των ελληνοτουρκικών και του Κυπριακού: Αμφισβήτηση διεθνών συνθηκών, γκριζάρισμα περιοχών κυριαρχίας ή άσκησης κυριαρχικών δικαιωμάτων, διεκδικήσεις απέναντι σε κάθε έννοια του πνεύματος και του γράμματος του Διεθνούς Δικαίου, θυματοποίηση σε σχέση με τον «αντίπαλο» και φυσικά τη διάσταση της ύπαρξης δύο κρατών στην Κύπρο, ενός αφηγήματος που πλέον όχι μόνο διακινείται επικοινωνιακά αλλά εφαρμόζεται –διά τετελεσμένων– στην πράξη.

Το αν ο Ερντογάν μετατρέψει αυτή τη ρητορική σε απευθείας απειλή της ασφάλειας της Ελλάδας και της Κύπρου είναι κάτι που δεν πρέπει ούτε να υποτιμηθεί αλλά ούτε και να θεωρηθεί δεδομένο. Μπορεί να το κάνει με πάρα πολλούς τρόπους, άμεσους, έμμεσους ή υβριδικούς. Ωστόσο, Ελλάδα και Κύπρος διαφέρουν. Και εδώ ο ψυχρός ρεαλισμός πρέπει να μας υπενθυμίζει πως τα μεγέθη δεν είναι ίδια. Η Ελλάδα διαθέτει πολεμικό στόλο, μια ισχυρή αεροπορία και είναι ένα κράτος με δέκα εκατομμύρια, που πολύ πρόσφατα, το 2020, αντιμετώπισε δύο κρίσεις –σε Έβρο και Αιγαίο– με αποτελεσματικότητα. Στον αντίποδα η Κύπρος δεν έχει τις συνθήκες του Έβρου ή του Αιγαίου. Τελεί υπό de facto στρατιωτική κατοχή και χωρίζεται, στη μέση, ως νησιωτική επικράτεια από μια γραμμή αντιπαράθεσης με όρους frozen σύγκρουσης. Επίσης, δεν διαθέτει πολεμικά αεροσκάφη και στόλο και ακόμη και σε ένα συμβάν στρατιωτικής αντιπαράθεσης Ελλάδας - Τουρκίας, που θα αποκλιμακωθεί, πιθανόν, εντός λίγων 24ωρων στην περίπτωση της Κύπρου η έννοια της «απαγκίστρωσης» περνάει από μια διαφορετική standard διαδικασία.

Ας ελπίσουμε πως οι πολιτικές ελίτ του τόπου, βυθισμένες στην προεκλογική τους νιρβάνα με τους «filotourkous» του κ. Χριστοδουλίδη, τον λαϊκισμό με τα τέλια του κ. Νεοφύτου και… τα start up τεράτσια των υπολοίπων, θα έχουν τόσο τη σοβαρότητα όσο και την αντίληψη για να αντιληφθούν πως οι επόμενοι οκτώ μήνες θα είναι κρίσιμοι. Να έχουν αποβάλει τον στείρο εθνικισμό των τελευταίων ετών και να έχουν συνειδητοποιήσει ότι η Κύπρος πιθανόν να κληθεί να αντιμετωπίσει τις επιπλοκές μιας σοβαρής και βαθιά υπαρξιακής κρίσης με την Τουρκία. Επιπλέον να είναι έτοιμοι να συναινέσουν εθνικά, αν υπό το βάρος μιας εξωτερικής απειλής κληθούμε να περάσουμε οποιουδήποτε είδους δοκιμασία. Και να έχουν αντιληφθεί πως ο πλουτισμός κάθε είδους, η έπαρση και η πολιτική αλαζονεία δεν σημαίνουν τίποτα αν αύριο πέσουν οι πρώτες ντουφεκιές που δυνητικά μπορεί να φέρουν τα παιδιά αυτών που τους ψηφίζουν πίσω σε σακούλες.

Οι καιροί είναι δύσκολοι και είναι καιρός να φέρουμε τον νου μας. Να ζητήσουμε το καλύτερο για τον τόπο μας και να τον υπερασπιστούμε, αν χρειαστεί.

ioannoug@kathimerini.com.cy
Twitter: @JohnPikpas

EPA/ABED AL HASHLAMOUN

Γυναίκες οδυρόμενες ακολουθούν τη νεκρώσιμη πομπή του νεαρού Ραγιάν Σουλεϊμάν στην ανατολική Βηθλεέμ, στη Δυτική Όχθη. Σύμφωνα με τον πατέρα του αγοριού, ο επτάχρονος πέθανε από καρδιακή ανεπάρκεια, ενώ τον καταδίωκαν Ισραηλινοί στρατιώτες στις 29 Σεπτεμβρίου, γεγονός που αμφισβητήθηκε από ισραηλινές αρχές.

Όταν η φόρμουλα ξεθωριάζει…

Του **ΛΑΡΚΟΥ ΛΑΡΚΟΥ**

Όλες οι παθογένειες της ε/κ μικροπολιτικής σε μια ομιλία. Η τελευταία ομιλία Ν. Αναστασιάδη στη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ στις 23/9. Γενικολογίες, καταγγελτική ρητορεία, εσωτερική κατανάλωση. Ο Ν. Αναστασιάδης δήλωσε πως «για χάρη της ιστορίας να παραθέσω κάποιες αλήθειες που οδηγούν σε σταδιακή απώλεια της αξιοπιστίας του ΟΗΕ». Ωστόσο, για χάρη της ιστορίας σημειώνω ότι ο πρόεδρος γνώριζε ευθύς εξαρχής πολύ καλά ποιος ήταν ο ΟΗΕ και ποια τα όριά του. Με αυτόν τον ΟΗΕ μπορούσε να λύσει το Κυπριακό και για να το αποφύγει σηκώθηκε και έφυγε από τις Συνόδους για την Κύπρο δύο φορές, Μον Πελεράν, Κραν Μοντάνα. Είπε επίσης πως «γνωρίζω ότι μπορεί να θεωρηθώ ως ένας ρομαντικός ιδεολόγος, παρά τη λήψη τολμηρών, αλλά αναγκαίων αποφάσεων για τον εκσυγχρονισμό του ΟΗΕ». Όχι, δεν νομίζω να κινδυνεύει. Δεν νομίζω να υπάρχει κανένας στον πλανήτη που θα μπορούσε να τον θεωρήσει έτσι. Σε άλλο σημείο της ομιλίας του ανέφερε πως «δυστυχώς αυτός ήταν ο μακροχρόνιος στόχος της Τουρκίας, από το 1956». Αλλά, τότε, γιατί ο ίδιος έκανε συνομιλίες για επίλυση; Τότε γιατί ο ίδιος στήριξε προηγούμενο σχέδιο λύσης του ΟΗΕ, αφού η Τουρκία είχε άλλο στόχο από το 1956; Το βασικό ερώτημα: από πότε ο Ν. Αναστασιάδης ανακάλυψε τις ανοησίες περί Νιχάτ Ερίμ; Ο Ν. Αναστασιάδης επέμενε ότι «ο λόγος της ανεπιτυχούς έκβασης των συνομιλιών στο Κραν Μοντάνα ήταν η επιμονή της Τουρκίας στη διατήρηση της αναχρονιστικής Συνθήκης Εγγυήσεων, του δικαιώματος επέμβασης και της μόνιμης παρουσίας στρατευμάτων». Ο Α. Γκουτέρες διαψεύδει τον Ν. Αναστασιάδη μέσω Αϊντε: «Από τις διάφορες διμερείς επαφές είδαμε τη δυνατότητα να φτάσουμε σε ένα συνολικό πακέτο με πολλά στοιχεία σε αυτό, ένα από τα οποία θα ήταν το τέλος των εγγυήσεων» (πηγή, ΚΥΠΕ, 22/7/2017).

Σημείωσε επίσης πως «η Τουρκία τον Απρίλιο 2021 παρουσίασε τη θέση της για λύση δύο κρατών». Αυτή είναι μια σωστή επισήμανση, μόνο που προηγήθηκε η δική του στροφή στα «δύο κράτη», οι δύο συναντήσεις του ιδίου με τον Τσαβούσογλου και η «ιδεοθύελλα» επί του ιδίου θέματος, επίσης.

Μετά την τελευταία ομιλία Αναστασιάδη, μπορούμε να δούμε τη σούμα. Τι παραδίδει στο τέλος της θητείας του; Ποιος είναι ο συνολικός απολογισμός της πολιτικής του; Τα δεδομένα μιλούν από μόνα τους:

1. Το Κυπριακό βρίσκεται εκτός διεθνούς ατζέντας –οι βασικοί παίκτες (ΟΗΕ, Ε.Ε.) το θεωρούν «παγωμένη διένεξη, εκτός και εάν οι κάλπες το 2023 αποφασίσουν διαφορετικά. Επειδή ο Ν. Αναστασιάδης γνωρίζει τι ακριβώς παραδίδει, κάνει ό,τι μπορεί για να ρίξει στάχτη στα μάτια των πολιτών. Δήλωσε πως «αυτό που ο γ.γ. έχει αφήσει να εννοηθεί και μάλλον ήταν ξεκάθαρος, έδωσε οδηγίες ώστε η βοηθός γ.γ. κα Ρόζμαρι ντι Κάρλο επισκεφθεί το φθινόπωρο την Κύπρο για μια διερευνητική αποστολή» (23/9). Το ζήτημα είναι τι ακριβώς θα διερευνήσει!

2. Θεσμική αλλαγή στάσης στο Συμβούλιο της Ευρώπης (ΣτΕ) γύρω από την υπόθεση Τιτίνας Λοϊζίδου. Το 2003 η μεγάλη νομική και πολιτική νίκη, η τρίτη σημαντικότερη νίκη μετά την ένταξη στην Ε.Ε. και την Ευρωζώνη. Η Επιτροπή Υπουργών, αναγνωρίζοντας το δικαίωμα στην περιουσία, υποχρέωσε την Τουρκία να πληρώσει αποζημιώσεις. Στις 22/9/22 το ίδιο ΣτΕ αποφάσισε να τερματίσει τη διαδικασία επιτήρησης και επίβλεψης στην εφαρμογή της απόφασης του ΕΔΑΔ. Το αποτέλεσμα της ψηφοφορίας ήταν:

- 25 ψήφοι υπέρ του τερματισμού της διαδικασίας από Αλβανία, Ολλανδία, Μαυροβούνιο, Πολωνία, Λετονία, Ιταλία, Ισπανία, Τουρκία, Ελβετία, Δανία, Ηνωμένο Βασίλειο, Γερμανία, Αζερμπαϊτζάν, Λιχτενστάιν, Σουηδία, Ισλανδία, Εσθονία, Νορβηγία, Λιθουανία, Βέλγιο, Φινλανδία, Βόρεια Μακεδονία, Κροατία, Τσεχία, Πορτογαλία
- 16 αποχές από Ρουμανία, Μάλτα, Σλοβενία, Ανδόρα, Αυστρία, Λουξεμβούργο, Ουκρανία, Μονακό, Ουγγαρία, Ιρλανδία, Μολδαβία, Γεωργία, Σαν Μαρίνο, Βοσνία Ερζεγοβίνη, Σλοβακία, Γαλλία
- 5 ψήφοι κατά του τερματισμού από Κύπρο, Ελλάδα, Σερβία, Βουλγαρία, Αρμενία, (Πηγή, «Καθημερινή» 23/9).

3. Μέσα σε έναν αλληλεξαρτώμενο κόσμο, έχει μεγάλη σημασία η αξιοπιστία και η εγκυρότητα μιας ηγεσίας. Επιπρόσθετα, αγνοούμε τις ικανότητες και τα συμφέροντα των άλλων. Οι πέντε ψήφοι δείχνουν πως η τακτική της στρουθοκαμήλου κάποια στιγμή αξιολογείται. Η κούζα πάει πολλές φορές στη βρύση. Κάποια στιγμή θα έσπαζε. Η Κύπρος, κράτος-μέλος της Ε.Ε. με πέντε ψήφους στο ΣτΕ!

Η συνέχεια στη Λευκωσία. Ο ειδικός αντιπρόσωπος του γ.γ. του ΟΗΕ στην Κύπρο, Κόλιν Στιούαρτ, μίλησε (29/9) τη γλώσσα της πραγματικότητας. Είπε πως «είμαι εξαιρετικά ανήσυχος ότι η επιλογή μιας αμοιβαία συμφωνημένης διευθέτησης του προβλήματος, με άλλα λόγια μια φόρμουλα για επανένωση του νησιού αποδεκτή και στις δύο πλευρές, ξεθωριάζει και δεν θα είναι διαθέσιμη για πολύ ακόμα».

Οι εξαιρετικά σοβαρές αυτές επισημάνεις δεν απέκτησαν θέση στον δημόσιο διάλογο. Άλλοι καιροί, άλλες προτεραιότητες, προέχουν οι συσπειρώσεις.

Μιλώντας στο Cyprus Forum ο Κόλιν Στιούαρτ σημείωσε, επίσης, πως «μεγαλύτερη εξάρτηση του βορρά από την Τουρκία, ειδικά οικονομική, σημαίνει απαραίτητα λιγότερη αλληλεξάρτηση μεταξύ των δύο πλευρών στο νησί. Και η αλληλεξάρτηση είναι η συγκολλητική ύλη που μπορεί να κρατήσει το νησί μαζί. Εάν συνεχιστούν οι υφιστάμενες τάσεις, η ιδέα μιας αμοιβαία συμφωνημένης λύσης θα καταστεί σύντομα μη βιώσιμη».

Ο Κ. Στιούαρτ άνοιξε θέματα: εξάρτηση, αλληλεξάρτηση, συγκολλητική ύλη, το νησί μαζί, υφιστάμενες τάσεις. Αυτά τα θέματα κανονικά οι Ε/κ πολιτικοί έπρεπε πρώτοι, και από καιρό, να είχαν συζητήσει και επεξεργαστεί. Αλλά, πρώτοι στα «μικρά» (Δένεια), σιωπηλοί στα «μεγάλα» (εξάρτηση, αλληλεξάρτηση). Αγέρωχοι στις εξαγγελίες (άρση του εμπάργκο), απόντες και σιωπηλοί στα μεγάλα και τα σημαντικά (μη συνομιλίες για πέντε χρόνια, Κυπριακό εκτός διεθνούς ατζέντας, «ξεθωριάζει μία φόρμουλα για επανένωση του νησιού αποδεκτή και στις δύο πλευρές»)!

www.larkoslarkou.org.cy

Το μαζούτ και η ενεργειακή μας μοναξιά

Του **ΓΙΩΡΓΟΥ ΚΑΚΟΥΡΗ**

Έχει καταντήσει το ευκολότερο αστείο που μπορεί να κάνει κάποιος εις βάρος της Κύπρου, στο πλαίσιο του στωικού αυτοσαρκασμού της κυπριακής ιδιοσυγκρασίας: ενώ οι εταίροι στις Βρυξέλλες επεξεργάζονται το πώς ακριβώς θα περιορίσουν το κόστος του φυσικού αερίου και τις επιπτώσεις τους στην τιμή ηλεκτρισμού, η Κύπρος χαλαρώνει και παρατηρεί, καθώς γνωρίζει πως δεν έχει πρόβλημα από τη στιγμή που καίει μαζούτ για να ζεσταθεί.

Μάλιστα, η απουσία υποδομών φυσικού αερίου καμιά δεκαετία μετά τις πρώτες ανακαλύψεις στην κυπριακή ΑΟΖ μας βγάζει και από τη δύσκολη θέση να ανησυχούμε για πιθανή δολιοφθορά σε αυτές από εχθρούς του έθνους γενικότερα και της Κυπριακής Δημοκρατίας ειδικότερα. Άλλωστε κανείς δεν μπορεί να βομβαρδίσει κάτι που δεν υπάρχει. Ή, όπως λέμε όταν η Τουρκία ξεκινά κυβερνοεπιθέσεις κατά αρχείων και οργανισμών του κυπριακού κράτους, η Κύπρος έχει εφαρμόσει την τακτική του air gap, καθώς πολλά συστήματα παραμένουν ψηφιακά μεν, αποσυνδεδεμένα δε, ή «αναλογικά» (βλέπε κάσιες σε υπόγεια υπουργείων).

Αυτός ο αυτοσαρκασμός όμως κρύβει και μια αυτοϋποτίμηση των δυνατοτήτων και της προόδου που έχει γίνει, και είναι μια καλή κάλυψη για όσους θα ήθελαν ενδεχομένως να δικαιολογήσουν γιατί η Κύπρος δεν στήριξε άκριτα την επικοινωνιακά λαμπερή πρόταση της Ελλάδας και άλλων 14 κρατών μελών για καθολικό πλαφόν στην τιμή φυσικού αερίου. Και ταυτόχρονα, καλή επιβεβαίωση των στερεοτύπων στην Ελλάδα είτε για υπανάπτυκτη Κύπρο είτε για συμφεροντολόγο κράτος που δεν επιστρέφει

Η Κύπρος έχει εφαρμόσει την τακτική του air gap, καθώς πολλά συστήματα παραμένουν ψηφιακά μεν, αποσυνδεδεμένα δε, ή «αναλογικά»

τη στήριξη που λαμβάνει (και ναι, συνυπάρχουν για αρκετούς και τα δύο στερεότυπα, ακόμα και αν, ως συνηθίζεται με τα στερεότυπα, είναι αντιφατικά).

Πιο ρεαλιστική ανάγνωση της στάσης της Κύπρου είναι πως τα συμφέροντά της, ως μικρής χώρας και ως χώρας που αυτή τη στιγμή δεν επηρεάζεται άμεσα από το ζήτημα της τιμής του φυσικού αερίου, πρόκριναν να περιμένει να αναπτυχθεί σε επίπεδο Ε.Ε. μια πιο συναινετική προσέγγιση που να λαμβάνει υπόψη όχι μόνο το αφήγημα «εμείς θέλουμε να βοηθήσουμε τον λαό αλλά η Γερμανία βλέπει μόνο το δικό της συμφέρον» (που αν και περιέχει αλήθειες, χρησιμοποιείται ως εργαλείο), αλλά και το αφήγημα «ένα καθολικό πλαφόν θα είχε αναπάντεχες επιπτώσεις γιατί η παγκόσμια αγορά δεν θα πουλήσει φτηνό αέριο στην Ε.Ε. επειδή έτσι θέλουμε» (που αγνοεί την στάση της Γερμανίας και την αποχή της Γαλλίας, αλλά έχει τεχνοκρατικό υπόβαθρο).

Επειδή και η πρόταση των 15 περιείχε τεχνοκρατικό υπόβαθρο και λεπτομέρειες, οι δύο πλευρές προχωρούν σε σύνθεση, με την Κύπρο να μη χρειάζεται να τοποθετηθεί με σκληρό τρόπο υπέρ της μιας ή της άλλης πλευράς από τη στιγμή που δεν θα άλλαζε μόνη της τις ισορροπίες και από τη στιγμή που μια πιο επεξεργασμένη πρόταση τη συμφέρει περισσότερο (καθώς δεν επείγεται μεν για μείωση της τιμής φυσικού αερίου, όμως στο μέλλον, ενδεχομένως και σύντομα, θα πρέπει να τη λάβει υπόψη). Το πραγματικό διακύβευμα για την Κύπρο στην αρένα της ευρωπαϊκής ενέργειας δεν είναι ποια θέση θα πάρει για χάρη της κοινής γνώμης δίπλα, απέναντι, ή παράλληλα με την Ελλάδα.

Το πραγματικό διακύβευμα είναι η ανάπτυξη των υποδομών φυσικού αερίου, η προώθηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας ώστε μαζί με το φυσικό αέριο ως «ενδιάμεσο» καύσιμο να απαλλαγούμε εντελώς και οριστικά από το ρυπογόνο πετρέλαιο, και το να στήσουμε από την αρχή, χωρίς να χρειαστεί χρόνια να κάνουμε catch up, υποδομές για παραγωγή ενέργειας με χρήση «πράσινου» υδρογόνου.

Τα πιο πάνω βρίσκονται στην ατζέντα της Κύπρου, και το δεύτερο διακύβευμα είναι αν μπορεί η ανάπτυξη του ενεργειακού τομέα να εξελιχθεί γρήγορα και χωρίς σπατάλες ή περιστατικά κακοδιοίκησης ώστε να σταματήσουμε να αποτελούμε την αιώνια εξαίρεση.

Το τρίτο διακύβευμα όμως, για το οποίο προς το παρόν η Κυπριακή Δημοκρατία δεν έχει μιλήσει, είναι πώς προστατεύονται οι ενεργειακές υποδομές που αναπτύσσονται και θα αναπτυχθούν από δολιοφθορές όπως αυτές που είδαμε στους αγωγούς Nord Stream, είτε από παραδοσιακούς εχθρούς (στα βόρεια), είτε από… παραδοσιακούς φίλους (στα πιο βόρεια).

ykakouris@gmail.com

Η «Ολυμπιάδα» του περιβάλλοντος στην Κύπρο

Του **ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΚΑΠΑΡΗ**

Για τους παροικούντες στα δώματα των Ηνωμένων Εθνών, η ανάληψη από την Κύπρο, της 9ης Υπουργικής Συνόδου για τον περιβάλλον στην Ευρώπη αποτελεί ένα μικρό θαύμα. Αποτελεί, λένε, την «Ολυμπιάδα» για το περιβάλλον, αφού πραγματοποιείται κάθε πέντε χρόνια και για τη διεκδίκηση της διοργάνωσης, οι υποψήφιες χώρες καταθέτουν ένα τεράστιο φάκελο, όπως γίνεται και για τη διεκδίκηση των Ολυμπιακών Αγώνων. Να σημειώσουμε ότι «αντίπαλοι» της Κύπρου, στην διεκδίκηση της συνόδου, ήταν η Γαλλία, ο Καναδάς και άλλες μεγάλες χώρες. Η σύναξη Υπουργών η οποία θα πραγματοποιηθεί στη Λευκωσία, από τις 5 έως τις 7 Οκτωβρίου, θα αποτελέσει τη μεγαλύτερη σύνοδο, η οποία πραγματοποιήθηκε ποτέ στο νησί. Θα λάβουν μέρος 980 άτομα, από 56 χώρες, 71 υπουργοί και υφυπουργοί Περιβάλλοντος και Παιδείας, 60 Οργανώσεις Νεολαίας και θα πραγματοποιηθούν τέσσερις συνεδριάσεις Υψηλού Επιπέδου και περισσότερες από 150 διμερείς και τριμερείς συναντήσεις.

Και όλα αυτά με τη δύναμη, μιας «αδύνατης» σωματικά, αλλά «γιγάντιας» ψυχικά γυναίκας, της πολυβραβευμένης δρος Αραβέλλας Ζαχαρίου, της Συντονίστριας της Εθνικής Γραμματείας. Η Αραβέλλα Ζαχαρίου αυτή την περίοδο προεδρεύει της Επιτροπής για την Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη της Οικονομικής Επιτροπής για την Ευρώπη, των Ηνωμένων Εθνών. Θέμα της Συνόδου της Λευκωσίας, θα είναι: «Κυκλική οικονομία, αειφόρος τουρισμός και εκπαίδευση για την αειφόρο ανάπτυξη». Αναμένεται να ληφθούν αποφάσεις, οι οποίες θα έχουν επιπτώσεις σε διεθνές επίπεδο. Για τη γιγαντιαία για τα δεδομένα της Κύπρου σύνοδο, συμβάλλουν το ΡΙΚ, το ΚΥΠΕ, το Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών και πολλοί άλλοι οργανισμοί.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον, έχουν οι μικρές λεπτομέρειες της συνόδου, οι οποίες από μόνες τους αποτελούν σημαντικά γεγονότα. Οι συμμετέχοντες θα διακινούνται αποκλειστικά με λεωφορείο, ενώ δεν θα γίνει χρήση χαρτιού. Τα διάφορα έπιπλα και κατασκευές, τα οποία θα χρησιμοποιηθούν στο χώρο του «Φιλοξενία», όπου θα διεξαχθεί η Σύνοδος, θα είναι ανακυκλώσιμα και θα επαναχρησιμοποιηθούν. Θα φυτευτούν φυτά και δέντρα τα οποία μετά τη Σύνοδο θα επαναφυτευτούν σε αυλές σχολείων. Τα φαγητά, τα οποία θα περισσεύουν καθημερινά, θα δίνονται σε άπορους και θα προέρχονται αποκλειστικά από τοπικούς παραγωγούς. Ακόμη οι υψηλοί επισκέπτες θα μπορούν να παρακολουθήσουν ταινίες animation για το περιβάλλον. Τα φιλμάκια ετοιμάστηκαν ύστερα από διαγωνισμό και στην ετοιμασία τους έλαβαν μέρος μαθητές από σχολεία της Κύπρου.

Εντυπωσιακό είναι και το λογότυπο του συνεδρίου, το οποίο συμβολίζει την υδρόγειο, ως ένα ελπιδοφόρο ανθισμένο λουλούδι με τρία χρώματα: το γαλάζιο (χρώμα της ελπίδας και της θάλασσας) το πράσινο (χρώμα της ελιάς, της γαλήνης και της φύσης) και το πορτοκαλί (χρώμα του ήλιου και της ενέργειας). Ξεχωριστά και τα δώρα τα οποία θα δοθούν στους συμμετέχοντες, τα οποία είναι χειροποίητα: Ο κορόκολος, είναι ένα μικρό ψάθινο καλάθι με καπάκι, το οποίο φτιάχνεται με το πλέξιμο καλαμιών. Οι οικογένειες στην Κύπρο αποθήκευαν τροφές μέσα στον κορόκολο, ενώ οι βοσκοί μετέφεραν το μεσημεριανό τους (ελιές, χαλούμι, ψωμί και άλλα φαγώσιμα). Το πιθκιάβλι, το αρχαιότερο κυπριακό μουσικό πνευστό όργανο. Ευρήματα από το ιερό της Αφροδίτης στην Πάφο, μαρτυρούν τη χρήση του αυλού από το 2500 π.Χ. Ο κατασκευαστής του πρέπει να κόψει τα καλάμια κατά την πανσέληνο του Δεκεμβρίου. Οι ήχοι από το πιθκιάβλι ήταν και το σύστημα επικοινωνίας μεταξύ των ζώων και των βοσκών. Κάθε ήχος και μελωδία συσχετίστηκε με μια συγκεκριμένη εργασία, όπως, για παράδειγμα, ότι «ήρθε η ώρα να σταματήσεις να βόσκεις», ή «ήρθε η ώρα να επιστρέψεις στο στάβλο» ή «ήρθε η ώρα για νερό».

Η ροή των φοβικών γεγονότων των ημερών μας, ο πόλεμος στην Ουκρανία, η οικονομική κρίση, οι απειλές στο Αιγαίο και οι φόβοι για νέο παγκόσμιο πόλεμο, θέτουν μοιραία σε δεύτερο επίπεδο το περιβάλλον. Ωστόσο, αν επιδεινωθεί η «τρέλα» των ημερών μας, σίγουρα εκτός από τον πόνο και τον θρήνο των ανθρώπων, θα θρηνήσουμε και για το φυσικό περιβάλλον, το οποίο δεν μπορεί να τεθεί χωριστά. Η Σύνοδος της Λευκωσίας, μέσα από τη συλλογική σοφία τόσων πολλών ειδικών και τόσων πολλών αξιωματούχων, οι οποίοι σίγουρα μπορούν να λάβουν αποφάσεις, θα αποτελέσει σταθμό για την παγκόσμια πορεία για το περιβάλλον.

Επιτέλους είναι η ώρα για σοβαρές αποφάσεις και όχι αποσπασματικές και πολλές φορές επικοινωνιακού τύπου αποφάσεις. Όλοι οι άνθρωποι θέλουν να ζουν σ' ένα καθαρό και υγιεινό περιβάλλον και κανένας δεν διαφωνεί. Το ζήτημα είναι οι αποφάσεις, να κινούνται σε επιστημονικό και λογικό επίπεδο και σίγουρα όχι σε συναισθηματικό. Ο «ζήλος ουκ κατ' επίγνωση», είναι κατά κανόνα επικίνδυνος.

kaparispan@yahoo.gr

Negative Campaigning: Πόσο «αρνητικό» είναι;

Του **ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΑ**

Η ποιότητα του πολιτικού λόγου της τρέχουσας προεκλογικής περιόδου φαίνεται ότι θα συνεχίσει να απασχολεί σε μεγάλο βαθμό την κυπριακή κοινή γνώμη μέχρι τον Φεβρουάριο. Οι επιθέσεις και η κριτική τόσο επί προσωπικού όσο και επί πολιτικών, οι επικλήσεις στον φόβο και οι διαρροές μικροπολιτικών σκανδάλων, έχουν δημιουργήσει μια «προβληματική» παρουσίαση του τι εστί «negative campaigning».

Το negative campaigning αποτελεί αντικείμενο μελέτης στο πεδίο της πολιτικής επικοινωνίας, απασχολώντας ιδιαίτερα ως προς την επίδραση (θετική ή αρνητική) που έχει στο πολιτικό περιβάλλον. Όντως, διάφορες μελέτες κατέδειξαν ότι το negative campaigning προκαλεί μια δυσανασχέτηση στο εκλογικό σώμα και αποστροφή προς την πολιτική, λόγω του ύφους του, αλλά και της εντύπωσης ότι αυτό εξυπηρετεί κυρίως τα προσωπικά συμφέροντα των υποψηφίων.

Άλλες έρευνες υπέδειξαν ότι η αρνητικότητα μπορεί να μειώσει το ενδιαφέρον των πολιτών για τις εκλογές, και επομένως, να περιορίσει τη συμμετοχή τους σε αυτές. Επίσης, μπορεί να οδηγήσει σε μιας μορφής δυσπιστία προς την εκλογική διαδικασία αλλά και μια απαισιοδοξία ως προς τα οφέλη που μπορεί να επιφέρει σε κάποιον η εμπλοκή του στις πολιτικές διαδικασίες, οι οποίες χαρακτηρίζονται από αρκετή αρνητικότητα.

Από την άλλη, υπάρχουν σημαντικές ενδείξεις ότι η αρνητικότητα στον πολιτικό λόγο δεν είναι εξ ολοκλήρου ζημιογόνα, αλλά ενδεχομένως μπορεί να είναι πιο πολύ ωφέλιμη για το πολιτικό περιβάλλον. Αρχικά, μέσω των επιθέσεων ασκείται μιας μορφής «έλεγχος» στους υποψήφιους που συμμετέχουν σε μια εκλογική διαδικασία, αυξάνοντας έτσι τη διαφάνεια που η κοινωνία απαιτεί σε μια εκλογική διαδικασία. Ταυτόχρονα, μαζί με τη διεύρυνση του πολιτικού debate, το πληροφοριακό περιβάλλον των ψηφοφόρων εμπλουτίζεται (εννοείται, όταν οι επιθέσεις συνοδεύονται από τις απαιτούμενες αποδείξεις).

Οι υποψήφιοι καλούνται να δώσουν απαντήσεις σε αυτή τη διαδικασία «ελέγχου» τους, εν μέσω συγκρούσεων με τους αντιπάλους τους, δημιουργώντας έτσι την αίσθηση στους ψηφοφόρους ότι πράγματι, υπάρχουν ζητήματα που διακυβεύονται στις εκλογές, και άρα, οι ίδιοι με την ψήφο τους έχουν μία «πραγματική» επιλογή να κάνουν. Η επίγνωση γύρω από ορισμένα θέματα τονώνεται και προκαλείται ένα είδος «άγχους» στους ψηφοφόρους ως προς τη σημαντικότητα της επιλογής που θα κάνουν. Ως αποτέλεσμα, η εμπιστοσύνη στις εκλογικές διαδικασίες ενισχύεται, και επομένως, η συμμετοχή τους σε αυτές αυξάνεται. Η επίδραση του negative campaigning επηρεάζεται από άλλους, τρίτους παράγοντες, και μπορεί να έχει διαφορετικές μορφές και διαβαθμίσεις. Μερικοί από τους παράγοντες που επηρεάζουν την επίδρασή του είναι η αξιοπιστία της επίθεσης (τεκμηρίωση, αποδείξεις, κ.λπ.), το timing, το είδος της επίθεσης (προσωπικό vs επίπεδο πολιτικής ή αν το θέμα της επίθεσης αφορά σε ζήτημα που ο επιτιθέμενος υποψήφιος έχει πείσει ότι κατέχει). Σημαντικά, επίσης, μπορούν να επηρεάσουν τόσο η προσωπικότητα του κάθε υποψηφίου (δηλαδή να συνάδει με τον αρνητικό λόγο και ο ίδιος ο υποψήφιος να μπορεί να υποστηρίξει επικοινωνιακά μια τέτοια τακτική), όσο και η προσωπικότητα του ψηφοφόρου (άτομα με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά, τείνουν να προτιμούν τον αρνητικό πολιτικό λόγο).

Είναι σχεδόν απίθανο ένας υποψήφιος να διαβεί ολόκληρη προεκλογική χωρίς να βγάλει το negative campaigning από τη φαρέτρα του. Οι συνθήκες του σύγχρονου επικοινωνιακού περιβάλλοντος (τεράστιος όγκος πληροφοριών, υψηλές ταχύτητες, πολυμορφικότητα καναλιών επικοινωνίας, κ.λπ.), φέρνουν τους πολίτες στη μέση μιας συνεχούς «μάχης» για την απόσπαση της προσοχής τους. Σε αυτές τις συνθήκες, τα αρνητικά μηνύματα αποσπούν πιο εύκολα την προσοχή σε σχέση με τα θετικά. Αυτό σε συνδυασμό με τη σημασία που δίνουν τα ΜΜΕ σε περιπτώσεις negative campaigning (λόγω της υψηλής εμπορικότητας τέτοιων ειδήσεων), «κατευθύνουν» τους υποψηφίους στο να επιστρατεύσουν το negative campaigning, σε μια προσπάθεια αποδόμησης των αντιπάλων τους από τη μία, και αύξησης της προβολής τους στα ΜΜΕ από την άλλη.

Δεδομένου ότι το negative campaigning θα είναι μέρος της καθημερινότητάς μας μέχρι τον ερχόμενο Φεβρουάριο, αυτό που θα πρέπει να μας απασχολήσει είναι ο τρόπος με τον οποίο «χρησιμοποιείται». Εάν θα είναι απλώς μια μορφή αντίδρασης ή μέσο εξυπηρέτησης βραχυπρόθεσμων στόχων και οφελών ή αν θα αξιοποιηθεί στον μέγιστο βαθμό, με τρόπο που να είναι ωφέλιμος τόσο για τους υποψήφιους, όσο και για τους ψηφοφόρους, το περιβάλλον των εκλογών, και την πολιτική γενικότερα.

Όπως και να 'χει, είναι κοινά αποδεκτό ότι η πολιτική αποτελεί «dirty business». Επομένως, προς τι η αντίδρασή μας στην υιοθέτηση «dirty» στρατηγικών από τους διεκδικητές του ανώτερου αξιώματος στη χώρα;

MSc Political Communication.

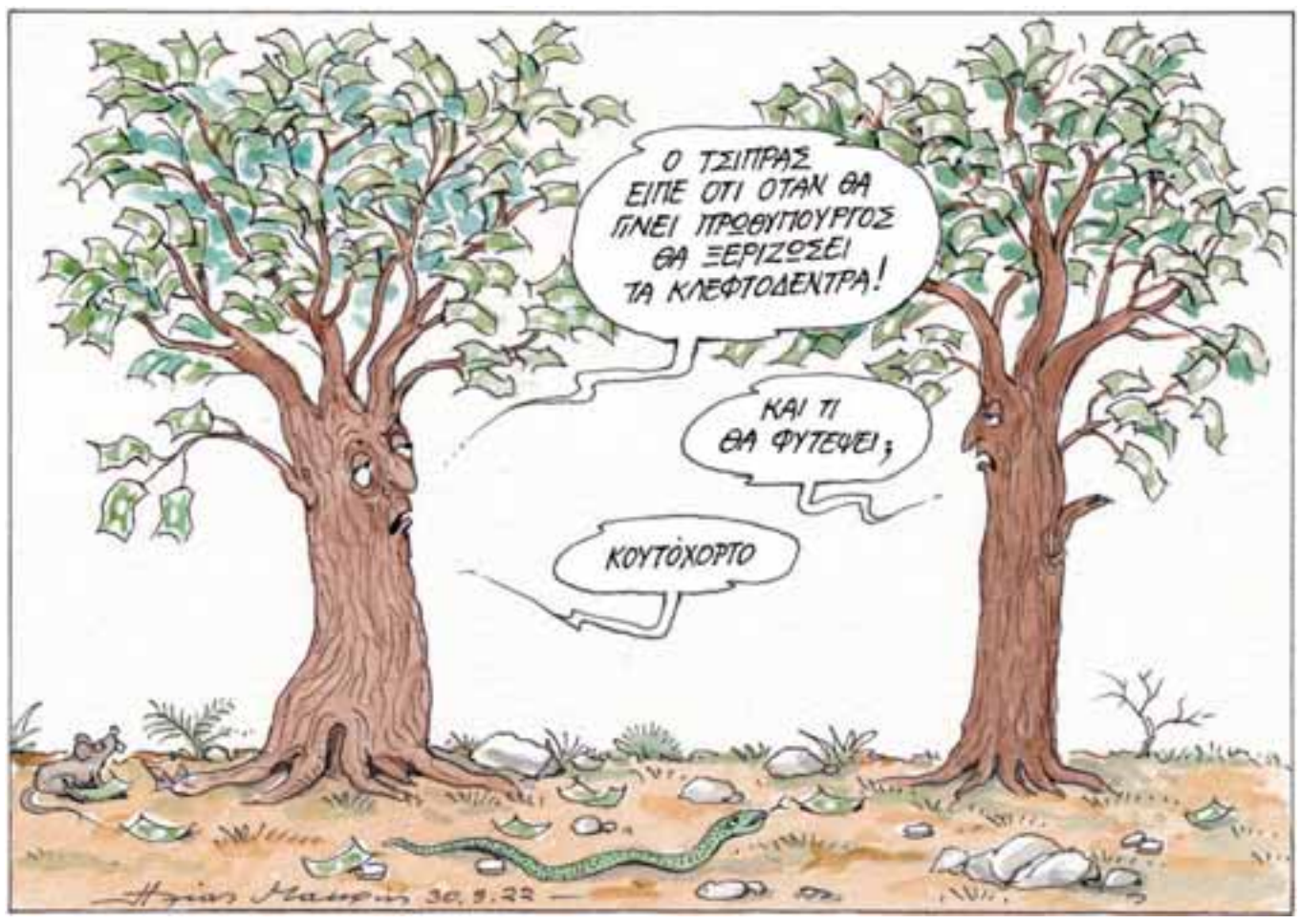

ΣΚΙΤΣΟ ΤΟΥ ΗΛΙΑ ΜΑΚΡΗ. imakris@kathimerini.gr

ΕΠΙΦΥΛΛΙΔΑ / Του **ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΧΡΙΣΤΙΑ**

Πόλεμος και απολυταρχία

Τα τυραννικά καθεστώτα είναι πολεμοχαρή. Η ιστορικά εξακριβωμένη αυτή πρόταση δεν σημαίνει τίποτε εάν δεν κατανοήσουμε την εσώτερη σχέση ανάμεσα στον πόλεμο και την απολυταρχία. Η σχέση ανάμεσα στις δύο αυτές συλλογικές ψυχικές καταστάσεις είναι διττή. Δεν είναι μόνο τα αυταρχικά καθεστώτα που οδηγούνται αργά ή γρήγορα σε πολεμικές συρράξεις, αλλά και αντίστροφα: όπου υπάρχουν πολεμικές συρράξεις, οι κοινωνίες διολισθαίνουν σε απολυταρχικά καθεστώτα.

Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα αντλούμε από την εποχή του μεσοπολέμου, αμέσως μετά το τέλος του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου. Τότε είδαμε την άνοδο των ολοκληρωτισμών: μπολσεβικισμός, φασισμός, χιτλερισμός, φρανκισμός. Τα καθεστώτα αυτά δεν θα ήταν δυνατό να επιβληθούν στην Ευρώπη πριν από την έναρξη του Πρώτου Παγκοσμίου, και αυτό επειδή σε μεγάλο βαθμό οι ευρωπαϊκές κοινωνίες ήταν ατομικιστικές και φιλελεύθερες. Είχε ήδη επέλθει η ουσιώδης μεταμόρφωση των δυτικών κοινωνιών, όπου πλέον, όπως χαρακτηριστικά έγραφε ο Georg Simmel, το πνεύμα του χρήματος είχε ήδη καταστήσει κυρίαρχη τη νέα συμπεριφοριστική κουλτούρα του ατομικού συμφέροντος και του εμπορικού οφέλους.

Σε μια τέτοια ατομικιστική κοινωνία, τα αισθήματα της φιλοπατρίας, της αυτοθυσίας, της συντροφικότητας, του ηρωισμού, της ανιδιοτελούς δέσμευσης και στράτευσης σε μια ανώτερη ιδέα ή σε έναν εθνικό μύθο είναι κατ' ουσίαν άγνωστα. Εν ολίγοις, οι πολεμικές αρετές δεν ευδοκιμούν σε ειρηνικές και ειρηνόφιλες κοινωνίες, προσανατολισμένες στη βιομηχανική παραγωγή και την τεχνολογία της απόλαυσης, υλική και πνευματική. Η βίαιη και απότομη αλλαγή που επέφερε ο Πρώτος Παγκόσμιος ήταν κυρίως η εισαγωγή του πνεύματος του πολέμου σε ένα φιλειρηνικό κοινωνικό σύνολο. Χωρίς αυτή την ουσιώδη μετάλλαξη, δεν θα ήταν εύκολο να επιβληθούν τυραννικά καθεστώτα σε όλη σχεδόν την Ευρώπη.

Η πολεμική προπαγάνδα βέβαια προϋπήρχε του Μεγάλου Πολέμου. Αποτελούσε απομεινάρι της αριστοκρατικής κοινωνίας, της κοινωνίας των διακρίσεων, όπου οι ευγενείς αντλούσαν την κοινωνική τους υπεροχή και ισχύ από τα πολεμικά ανδραγαθήματα ενός απώτατου παρελθόντος.

Οι οίκοι των ευγενών ήταν στην ουσία οικογένειες πολέμαρχων, οι οποίες μεγάλωναν τα παιδιά τους με πολεμικές αρχές και αρετές, προετοιμάζοντάς τα για τον πόλεμο και την πολιτική. Η ανάγκη των ευγενών για ανδραγαθήματα, προκειμένου να επιβεβαιώνουν τακτικά την ύπαρξή τους, ήταν ο κύριος λόγος για τον οποίο οι περίοδοι ειρήνης στο Παλαιό Καθεστώς ήταν οάσεις μέσα στην έρημο ενός διαρκούς πολέμου.

Με τη φιλελεύθερη Γαλλική Επανάσταση, αυτό άλλαξε. Οι Δημοκρατίες (Republiques), όπως άλλωστε τονίζει και ο Immanuel Kant, ήταν πλέον ικανές να φέρουν την ανθρωπότητα σε μια κατάσταση διαρκούς ειρήνης. Αυτή η κατάσταση όμως δεν ικανοποιούσε τους οπαδούς της απολυταρχίας. Στα ατομικά δικαιώματα αντέταξαν το καθήκον προς την πατρίδα και την κοινωνία, στο αίτημα για ατομική και οικογενειακή ευτυχία, αντέταξαν την αυτοθυσία και τη στράτευση, στο πνεύμα του εμπορίου και του χρήματος, αυτό του αίματος. Όταν τον Αύγουστο του 1914 Γάλλοι, Άγγλοι, Γερμανοί, Αυστριακοί, Ιταλοί, Ρώσοι κινητοποιούνταν μαζικά για την έναρξη του καταστροφικότερου μέχρι τότε πολέμου, οι προπαγανδιστές ενός απαρχαιωμένου καθεστώτος γνώριζαν ότι είχαν νικήσει κατά κράτος τις αρχές της Δημοκρατίας και του φιλελευθερισμού. Από τη δοκιμασία των χαρακωμάτων μόνο ισχυρές και παλαιές φιλελεύθερες δημοκρατίες, όπως η Αγγλία και η Γαλλία, επέζησαν και ανέπτυξαν ένα αντιπολεμικό πνεύμα, δημιουργώντας διεθνείς θεσμούς όπως της Κοινωνίας των Εθνών.

Το φάσμα της «πολεμοκρατίας» πλανάται και πάλι πάνω από την Ευρώπη, η οποία πλέον στα ανατολικά και νοτιοανατολικά της σύνορα περιβάλλεται από τυραννικά πολεμοχαρή καθεστώτα. Οι ιαχές του πολέμου της Ρωσίας και της Τουρκίας κρατούν την Ευρώπη σε μια κατάσταση διαρκούς εθνικής απειλής. Συνέπειες αυτής της εμπόλεμης κατάστασης είναι αφενός μεν η ευκολία με την οποία φαίνεται σήμερα να πορεύεται η Ευρώπη στο ενεργειακό μέτωπο αλλά και στο μέτωπο του πληθωρισμού και αφετέρου η διαρκής διολίσθηση των εθνικών εκλογικών σωμάτων προς τις πατριωτικές παρατάξεις και τα εθνικιστικά μορφώματα. Κάτι τέτοιο συντελείται διότι, υπό την απειλή του πολέμου, οι ευρωπαϊκοί λαοί αρχίζουν και πάλι να διαποτίζονται από πολεμικές αρετές, ενώ το πνεύμα του πολέμου δείχνει να υπερισχύει εκείνου του φιλειρηνικού φιλελεύθερου ηδονισμού. Οι ευρωπαϊκές κοινωνίες σύρονται ερήμην τους σε πόλεμο. Αυτό δεν σημαίνει απαραίτητα ότι θα εκστρατεύσουν εναντίον του Πούτιν ή του Ερντογάν, αλλά ότι μεταβάλλεται η συλλογική θυμική τους κατάσταση. Προκρίνονται κοινωνικές αξίες, συλλογικές αρχές και ατομικές θέσεις ικανές να ωθήσουν τους λαούς να υπερασπιστούν σθεναρά τα κεκτημένα τους, τις αξίες τους και τα πάτρια εδάφη τους. Μοιραία, οι πολιτικοί και ιδεολογικοί χώροι που εκπροσωπούν τέτοιες αξίες και ιδανικά δεν είναι ούτε σοσιαλιστικοί ούτε φιλελεύθεροι. Ο πολεμικός παροξυσμός του εχθρού οδηγεί στη δική μας πολεμική στράτευση. Όπως σημειώνει ο Clausewitz, σε κατάσταση πολέμου, ο εχθρός επιβάλλει τον νόμο του. Υπό αυτό το πρίσμα, η Ευρώπη είναι ήδη σε πόλεμο. Το φάσμα της επερχόμενης καταστροφής πλανάται βαρύ πάνω από τις εκλογικές αναμετρήσεις και τις αποφάσεις των κυβερνώντων. Όσο διαρκούν ο πόλεμος και οι απειλές των άλλων, η Ευρώπη θα μετατρέπεται αργά αλλά σταθερά, εν αγνοία των περισσοτέρων και εν γνώσει μερικών, σε πολεμική μηχανή. Όταν αυτή η μηχανή γίνει πλήρως λειτουργική και τεθεί σε επιχειρησιακή ετοιμότητα, θα είναι πολύ δύσκολο μετά να σταματήσει. Οι εθνικές πολεμικές μηχανές, υπό την απειλή του άλλου, στήνονται σχετικά σύντομα, αλλά η αδράνειά τους μπορεί να διαρκέσει δεκαετίες.

Ο κ. Παναγιώτης Χριστιάς είναι αν. καθηγητής πολιτικής και κοινωνικής φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου Κύπρου.

Η Ε.Ε. χρειάζεται συνεκτική στρατηγική

Για τις προεδρικές εκλογές του ’23 ο Λουκάς Φουρλάς λέει στην «Κ» πως ο Νίκος Χριστοδουλίδης έχει επιλέξει τον δρόμο του

Συνέντευξη στην
ΟΡΙΑΝΑ ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ

«Όταν μιλάμε για την Τουρκία, αναφερόμαστε στο καθεστώς Ερντογάν και εκείνους που τον πλαισιώνουν. Οικονομικές κυρώσεις λοιπόν και πλήρης απομόνωσή του. Μόνο αυτό μπορεί να τον ξυπνήσει» λέει στη συνέντευξή του ο ευρωβουλευτής του ΔΗΣΥ Λουκάς Φουρλάς.

«Βεβαίως και έχω εμπλοκή στην προεκλογική. Είμαι υπέρ της ουσίας και στηρίζω την όλη προσπάθεια, βοηθώντας με όποιον τρόπο μπορώ. Δηλώνω παρών όσο το επιτρέπουν οι συνθήκες στην Ευρώπη. Θα διαψευσθούν όλοι όσοι πιστεύουν ότι μπορούν να διχάσουν μια μεγάλη ιστορική παράταξη. Έχουμε υποψήφιο Πρόεδρο της Δημοκρατίας και αυτός είναι ο Αβέρωφ Νεοφύτου, ο οποίος έχει τις δυνατότητες και τις ικανότητες να οδηγήσει τη χώρα σε ακόμα καλύτερες μέρες», λέει σε συνέντευξη του στη «Κ» ο ευρωβουλευτής ΔΗΣΥ & ΕΛΚ Λουκάς Φουρλάς. Προσθέτει ότι η τουρκική προκλητικότητα δεν μπορεί να γίνεται άλλο ανεκτή, σημειώνοντας ότι οι φραστικές καταδίκες δεν αρκούν. Την ίδια ώρα κάνει λόγο για ένα δύσκολο χειμώνα, εξηγώντας ότι στην Ε.Ε. κάνουν τα πάντα ώστε να μην αποβεί καταστροφικός, επισημαίνοντας ότι τα νέα ενεργειακά δεδομένα που δημιουργήθηκαν αναβαθμίζουν τα πολιτικά συγκριτικά πλεονεκτήματα της Κύπρου και δίνουν τη δυνατότητα η χώρα να αποτελέσει μέρος των εξελίξεων.

–Παρά την αλληλεγγύη της Ε.Ε. προς την Ελλάδα και τα αυστηρά μηνύματα απέναντι στις τουρκικές προκλήσεις η κατάσταση διαιωνίζεται. Μήπως θα πρέπει η Ε.Ε. να λάβει δραστικότερα μέτρα κατά της Άγκυρας;

–Έχει έλθει η ώρα για την Ε.Ε., να συζητήσει με ειλικρίνεια και θάρρος το είδος της σχέσης που θέλει να έχει με την Τουρκία. Εκφράζονται ανησυχίες για τη συμπεριφορά της, αλλά όταν φθάνουμε στο διά ταύτα, κάνουμε πίσω. Ένα είναι βέβαιο. Οι φραστικές καταδίκες δεν αρκούν. Η τουρκική προκλητικότητα είτε αυτή εκδηλώνεται μέσα από πολεμικές επιχειρήσεις σε γειτονικές της χώρες είτε εκδηλώνεται μέσα από μία ακραία ρητορική, δεν μπορεί να γίνεται άλλο ανεκτή.

–Η στάση της Τουρκίας να παραβιάζει το διεθνές δίκαιο και να μη σέβεται την κυριαρχία κρατών μελών της Ευρώπης, όπως και οι εμπρηστικές δηλώσεις Ερντογάν δεν είναι ουσιαστικός λόγος για να ληφθούν κυρώσεις εναντίον της χώρας;

–Θέλω να είμαι ξεκάθαρος. Όταν μιλάμε για την Τουρκία, αναφερόμαστε στο καθεστώς Ερντογάν και εκείνους που τον πλαισιώνουν. Οικονομικές κυρώσεις λοιπόν και πλήρης απομόνωση του Ερντογάν. Μόνο αυτό μπορεί να τον ξυπνήσει. Η Κύπρος, η Ελλάδα, η Αρμενία, η Λιβύη και οι Κούρδοι στο Β. Ιράκ αλλά και εντός της Τουρκίας, μας υπενθυμίζουν ότι ως Ε.Ε. δεν μπορούμε να διατηρούμε μια πολιτική ίσων αποστάσεων μεταξύ του θύτη και του θύματος.

–Η θέση του υπουργού Εξωτερικών ότι «ο τουρκικός στρατός βρίσκεται στη χώρα μας, είναι παρών στο νησί μας και φοβόμαστε ότι οποιαδήποτε διένεξη στο Αιγαίο θα έχει άμεση επίδραση σε εμάς, γιατί θα χρησιμοποιηθούμε ως ο αδύναμος κρίκος στην όλη υπόθεση» σας προβληματίζει;

–Είναι φανερό ότι ο Ερντογάν είναι ένας άνθρωπος ο οποίος με ευκολία βάφει τα χέρια του με αίμα, απλά και μόνο για να ικανοποιήσει τη μεγαλομανία του και να γαντζωθεί στην καρέκλα της εξουσίας. Γι’ αυτό λαμβάνουμε σοβαρά υπόψη τις απειλές του, θωρακιζόμαστε, ενημερώνουμε τους Ευρωπαίους εταίρους μας, αξιοποιούμε τις αμυντικές συμμαχίες μας με τρίτες χώρες και λαμβάνουμε προληπτικά μέτρα. Στις 27 Σεπτεμβρίου κατά την έναρξη των εργασιών του Ευρωπαϊκού Λαϊκού Κόμματος στην Κρήτη, τόσο ο Πρωθυπουργός της Ελλάδας όσο και ο Πρόεδρος του ΕΛΚ συμμερίστηκαν τις ανησυχίες μας. Κάλεσαν μάλιστα, τους Ευρωπαίους που ακόμα το πράττουν, να σταματήσουν να πωλούν όπλα στην Τουρκία. Δεν νοείται οποιαδήποτε χρηματοδότηση ή εξοπλιστική αναβάθμιση μιας χώρας που απειλεί καθημερινά δύο κράτη μέλη της Ε.Ε.

> *«Ο φίλος πρόεδρος του ΔΗΣΥ Αβέρωφ Νεοφύτου μού πρότεινε την πραγματικά τιμητική θέση του εκπροσώπου Τύπου, ωστόσο στη ζωή μου έχω ως αρχή ό,τι κάνω να το κάνω καλά και σωστά».*

> *Είναι κατανοητό ότι τα συμφέροντα των χωρών είναι αρκετές φορές συγκρουόμενα, όμως η συνέπεια, η συνεχής παρουσία, η δυναμικότητα όσον αφορά τη διεκδίκηση και η αξιοπιστία, διαδραματίζουν τεράστιο ρόλο.*

–Πιστεύετε ότι σε σχέση με το Κυπριακό θα μπορούσαν επίσης να υπάρξουν περαιτέρω πιέσεις και να μη χρειάζεται οι Κύπριοι ευρωβουλευτές πολλές φορές να τονίζουν τα αυτονόητα;

–Θεωρώ καθήκον μας να τονίζουμε την αδιάλλακτη και προκλητική στάση της Τουρκίας. Είναι γνωστό ότι για να ενεργοποιήσεις τους συμμάχους σου πρέπει ν’ αναδεικνύεις το πρόβλημα. Είναι κατανοητό ότι τα συμφέροντα των χωρών είναι αρκετές φορές συγκρουόμενα, όμως η συνέπεια, η συνεχής παρουσία, η δυναμικότητα όσον αφορά τη διεκδίκηση και η αξιοπιστία, διαδραματίζουν τεράστιο ρόλο. Οι συνέργειες και οι συνεργασίες μεταξύ των πολιτικών ομάδων είναι μείζονος σημασίας.

–Την ίδια ώρα η Ευρώπη έχει να αντιμετωπίσει και την άνοδο της ακροδεξιάς, όπως το πρόσφατο εκλογικό αποτέλεσμα στην Ιταλία. Η τάση αυτή είναι μια αποτυχία της Ένωσης να εδραιώσει τα ιδεώδη της;

–Είναι αλήθεια, ότι η μεγάλη άνοδος ακροδεξιών κομμάτων είναι το κύριο χαρακτηριστικό των ευρωπαϊκών εκλογών τα τελευταία χρόνια. Ένα δεδομένο άκρως ανησυχητικό για την Ε.Ε. Τα οικονομικά προβλήματα που ταλανίζουν τους πολίτες εντός της Ευρώπης, η μαζική άφιξη μεταναστών από την Αφρική και την Ασία, αλλά και οι αδυναμίες και παραλείψεις στους μηχανισμούς της Ε.Ε., ουσιαστικά «ωθούν» τους πολίτες προς ακραίες θέσεις, και εν προκειμένω, στην Ακροδεξιά. Κερδίζει έδαφος, χρησιμοποιώντας λαϊκίστικες τακτικές.

–Δημιουργούνται αυτή την ώρα διαφορετικοί συσχετισμοί και συνεργασίες δυνάμεων που μπορεί να προκαλέσουν μελλοντικά προβλήματα στην εδραίωση κυρίως των κοινωνικών και οικονομικών πολιτικών της Ευρώπης;

–Να σας πω, διαχρονικά έχει φανεί ότι η Ε.Ε. δυσκολεύεται να αντιμετωπίσει συνολικά και ολιστικά όλα τα μείζονα ζητήματα όπως την οικονομία, την προσφυγική κρίση, την πανδημία. Ορισμένοι λανθασμένοι χειρισμοί έχουν οδηγήσει την Ε.Ε. στο να βάλλεται από τους ούτως ή άλλως πολέμιούς της. Πρέπει να εξαπολυθεί μια αντεπίθεση ουσιαστική και επικοινωνιακή. Μια αντεπίθεση που να αποδεικνύει σε όλους ότι η Ευρώπη είναι εδώ, είναι ισχυρή, είναι μία γροθιά και είναι απολύτως πιστή στις ιδρυτικές της αρχές και αξίες.

–Και για τους πολίτες της που μπορεί να βρίσκουν καταφύγιο στα άκρα λόγω και των δύσκολων συνθηκών διαβίωσης τι έχει να προτείνει σήμερα η Ένωση;

–Μετά και την πανδημία, χρειάζεται μία συνεκτική στρατηγική στην ΕΕ για τη στήριξη των προσπαθειών των κρατών μελών να επανέλθουν στην κανονικότητα. Το Ταμείο Ανάκαμψης με 750 δισ., η Διάσκεψη για το Μέλλον της Ευρώπης, αναμένεται να δώσουν και θα δώσουν λύσεις. Είμαι βέβαιος γι’ αυτό, όπως βέβαιος είμαι και για την επιτυχία άλλων προγραμμάτων που ετοιμάζονται.

Δύσκολος χειμώνας

–Ο πιο δύσκολος ενεργειακά χειμώνας και η οικονομική στενότητα θα αφήσει πίσω του ανοιχτές πληγές;

–Δεν είμαι άνθρωπος που κρύβομαι πίσω από το δάχτυλό μου. Θα είναι ένας δύσκολος χειμώνας. Ως Ε.Ε. όμως, κάνουμε τα πάντα ώστε να μην αποβεί καταστροφικός. Η Ευρώπη επενδύει στις ΑΠΕ, στο υδρογόνο και σε νέες αγορές. Ήδη η Πρόεδρος της Κομισιόν έχει ανακοινώσει από το Ευρωκοινοβούλιο τη χορήγηση 140 δισ. για την ενεργειακή ενίσχυση των κρατών μελών και 3 δισ. για επενδύσεις ηλεκτροδότησης με υδρογόνο. Καταβάλλονται μεγάλες προσπάθειες απεξάρτησης από τη ρωσική ενέργεια και εδώ –θεωρώ– είναι η ευκαιρία μας. Τα νέα ενεργειακά δεδομένα που δημιουργήθηκαν, αναβαθμίζουν τα πολιτικά συγκριτικά πλεονεκτήματα της Κύπρου και μας δίνουν τη δυνατότητα να αποτελέσουμε μέρος των εξελίξεων.

–Υπάρχουν τομείς που θα μπορούσε η Κυπριακή Δημοκρατία να κάνει καλύτερη διαχείριση των κονδυλίων του μηχανισμού Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας;

–Εκτιμώ ότι γίνεται μία ουσιαστική και αξιόλογη δουλειά από την κυβέρνηση. Το Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας Κύπρου αντικατοπτρίζει τον ολοκληρωμένο σχεδιασμό της Κυπριακής Δημοκρατίας για αξιοποίηση πόρων ύψους €1,2 δισ. που θα διατεθούν στην Κύπρο για την περίοδο 2021-2026. Είναι γνωστό, ότι προκειμένου η Ε.Ε. να εκταμιεύει τα κονδύλια, πρέπει να της παρουσιάζει η Δημοκρατία άρτια ολοκληρωμένους σχεδιασμούς. Μέχρι τώρα, δεν έχει υπάρξει οποιοδήποτε πρόβλημα. Συνεχίζουμε όλοι μαζί, ώστε η Κύπρος να λάβει όλο το ποσό που της αναλογεί.

–Η κυπριακή οικονομία συγκριτικά με τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές είναι προετοιμασμένη για τις προκλήσεις και τις ευκαιρίες της πράσινης και της ψηφιακής μετάβασης;

–Έχουν γίνει και συνεχίζουν να καταβάλλονται προσπάθειες προς τη σωστή κατεύθυνση. Πάντα θα υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης και κανείς μας δεν πρέπει να εφησυχάζει. Η κλιματική αλλαγή και η υποβάθμιση του περιβάλλοντος αποτελούν απειλή για την ύπαρξη της Ευρώπης και του κόσμου. Για την αντιμετώπιση αυτών των προκλήσεων, η Κύπρος και η Ευρώπη συνολικά, χρειάζεται μια νέα αναπτυξιακή στρατηγική που θα μετατρέψει την Ένωση σε μια σύγχρονη, αποδοτική και ανταγωνιστική οικονομία.

Οσο και να προσπαθούν κάποιοι δεν μπορούν να διχάσουν τον ΔΗΣΥ

–Σας ζητήθηκε από τον πρόεδρο του ΔΗΣΥ να αναλάβετε ενεργό ρόλο στη προεκλογική από το βήμα του εκπροσώπου Τύπου και όμως δεν αποδεχτήκατε. Δεν θέλετε εμπλοκή στην προεκλογική;

–Δεν είναι έτσι τα πράγματα. Ο φίλος πρόεδρος του ΔΗΣΥ Αβέρωφ Νεοφύτου μού πρότεινε την πραγματικά τιμητική θέση του εκπροσώπου Τύπου, ωστόσο στη ζωή μου έχω ως αρχή ό,τι κάνω να το κάνω καλά και σωστά. Τουλάχιστον αυτό προσπαθώ. Σε συζήτησή μας τού εξήγησα ότι καθώς βρίσκομαι πέντε ημέρες την εβδομάδα εκτός Κύπρου, είτε στις Βρυξέλλες είτε στο Στρασβούργο, θα ήταν ανέφικτο να αναλάβω τη θέση. Αυτό δεν σημαίνει όμως ότι δεν είμαι εκεί στην όλη κοινή εκλογική προσπάθεια. Βεβαίως και έχω εμπλοκή στην προεκλογική. Είμαι υπέρ της ουσίας και στηρίζω την όλη προσπάθεια, βοηθώντας με όποιον τρόπο μπορώ. Δηλώνω παρών όσο το επιτρέπουν οι συνθήκες στην Ευρώπη και όσο πλησιάζουν οι εκλογές θα προσπαθώ να είμαι ακόμη πιο κοντά χωρίς να παραμελώ τα καθήκοντά μου στις Βρυξέλλες.

–Σας ενοχλεί που ο ΔΗΣΥ παρουσιάζεται αυτή την ώρα διχασμένος;

–Πιστεύω ότι όσο και να προσπαθούν κάποιοι, δεν μπορούν να διχάσουν τον ΔΗΣΥ. Θα διαψευσθούν όλοι όσοι πιστεύουν ότι μπορούν να διχάσουν μια μεγάλη ιστορική παράταξη. Έχουμε υποψήφιο Πρόεδρο της Δημοκρατίας, αυτός είναι ο Αβέρωφ Νεοφύτου και το θέτω όσο πιο λακωνικά μπορώ, ότι ο Αβέρωφ έχει τις δυνατότητες και τις ικανότητες να οδηγήσει τη χώρα σε ακόμα καλύτερες μέρες.

–Πιστεύετε ότι η επόμενη μέρα των εκλογών θα βρει τον ΔΗΣΥ αποδυναμωμένο;

–Όχι, κάθε άλλο. Έχω την εντύπωση ότι επιχειρείται από κάποιους να διαφανεί προς τα έξω ότι δεν είμαστε ενωμένοι. Θέλω να τους διαψεύσω. Ο ΔΗΣΥ ξέρει από μάχες, έχει δώσει πολλές στην ιστορία του και έχει βγει νικητής. Έχουμε καθήκον ως προς την ιστορία της παράταξης και τους ψηφοφόρους της. Έχουμε καθήκον ως προς την Κύπρο να παραμένουμε ενωμένοι, συμβάλλοντας στην πρόοδο και τη σταθερή ευημερία του τόπου. Πιστεύω ότι η επόμενη μέρα των εκλογών θα βρει την Κύπρο με μια ισχυρή κυβέρνηση που θα μπορεί να διαχειρίζεται κρίσεις.

Για εμένα η πολιτική δεν αποτελούσε ουδέποτε αυτοσκοπό και γι’ αυτό δεν μου αρέσουν οι καρέκλες, λέει ο Λουκάς Φουρλάς.

–Με τον Νίκο Χριστοδουλίδη έχετε μιλήσει μετά την απόφασή του να διεκδικήσει την προεδρία;

–Κοιτάξτε, δεν είναι προσωπικό το θέμα. Στην πολιτική δεν υπάρχουν προσωπικές υποθέσεις. Ο κύριος Χριστοδουλίδης έχει πάρει τις αποφάσεις του και υποστηριζόμενος από άλλα πολιτικά κόμματα, έχει επιλέξει τον δρόμο του.

–Σας στεναχώρησε η απόφασή του;

–Στις 12 Μαρτίου, μέσα από μια ανοικτή, διαφανή και δημοκρατική διαδικασία που διαφυλάσσει την ενότητα και τη σύμπνοια της παράταξης και μας επιτρέπει να παρουσιάσουμε στους συμπολίτες μας μια αξιόπιστη πολιτική πρόταση για την Κύπρο του αύριο, αναδείξαμε ως υποψήφιο τον Αβέρωφ Νεοφύτου. Ο Nikos Χριστοδουλίδης επέλεξε έναν διαφορετικό δρόμο.

–Με τον Αβέρωφ Νεοφύτου συζητάτε; Υπάρχει προβληματισμός σε σχέση με τα αποτελέσματα των δημοσκοπήσεων;

–Φυσικά και βρίσκομαι σε επαφή με τον φίλο πρόεδρο. Βρίσκομαι μάλιστα σε καθημερινή συνεννόηση, συζητώντας όχι τις δημοσκοπήσεις, αλλά κυρίως θέματα ουσίας και χάραξης μιας υλοποιήσιμης πολιτικής γραμμής. Για τα αποτελέσματα των δημοσκοπήσεων θα επικαλεστώ τον αείμνηστο ηγέτη του ΔΗΣΥ και πρώην Πρόεδρο της Δημοκρατίας Γλαύκο Κληρίδη, που είχε πει ότι το αποτέλεσμα θα δείξει η τενέκκα.

–Θα διεκδικήσετε εκ νέου θέση στην Ευρωβουλή ή σκέφτεστε να δοκιμαστείτε στην κυπριακή πολιτική σκηνή;

–Για εμένα η πολιτική δεν αποτελούσε ουδέποτε αυτοσκοπό και γι’ αυτό δεν μου αρέσουν οι καρέκλες και όσοι γαντζώνονται από αυτές. Στη ζωή μου έχω μάθει ότι τίποτα δεν πρέπει να θεωρείται δεδομένο. Όλα μπορούν να αλλάξουν από τη μία στιγμή στην άλλη. Ειλικρινά αυτό που θέλω είναι να με αξιώσει ο Θεός να ολοκληρώσω τη θητεία μου, εκπληρώνοντας την υπόσχεσή μου προς όλους όσοι με τίμησαν με την ψήφο εμπιστοσύνης τους. Από εκεί και πέρα, θα κρίνουν οι πολίτες.

Κόμμα ετών 48 αναζητεί 17χρονους ψηφοφόρους

Πώς η Ν.Δ. θα προσεγγίσει τους νέους

Του **ΣΤΑΥΡΟΥ Γ. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ**

Σε αγώνα επιβίωσης εξελίσσεται για τη Νέα Δημοκρατία η προσπάθεια να επανασυνδεθεί με τα νεανικά κοινά, στα οποία ταξινομούνται οι ηλικίες 18-35, καθώς στο πέρασμα των ετών το κυβερνών κόμμα χάνει διαρκώς ερείσματα στις νεότερες γενιές. Χαρακτηριστικό είναι πως στις εκλογές του 2019, που η Νέα Δημοκρατία σάρωσε σχεδόν σε όλες τις κοινωνικές ομάδες, στις ηλικίες 17-24, ένα πολύ ευαίσθητο target group, ο ΣΥΡΙΖΑ έλαβε 38% έναντι 30% της Ν.Δ., μία διόλου ευκαταφρόνητη διαφορά. Αν αναλογιστεί κάποιος πως αυτές είναι οι ηλικίες που «έρχονται» τα επόμενα χρόνια, τότε το πρόβλημα για τη Νέα Δημοκρατία μεγαλώνει καθώς είναι διπλό: αφορά τόσο τις επόμενες εκλογές όσο και τα επόμενα χρόνια.

Η στέγαση

Σε αυτό το πλαίσιο η κυβέρνηση έριξε το προηγούμενο διάστημα μεγάλο πολιτικό βάρος στο πρότζεκτ της στέγασης για νέους. Οπως έχουν δείξει όλες οι έρευνες πρόκειται για ένα από τα μεγαλύτερα –μαζί με την ανεργία– προβλήματα της νέας γενιάς, καθώς αυτό που φάνταζε αυτονόητο για τις προηγούμενες γενιές, η δυνατότητα απόκτησης ενός δικού τους σπιτιού, μοιάζει σήμερα με όνειρο θερινής νυκτός. «Η απογοήτευση στους νέους για το γεγονός πως δεν έχουν τη δυνατότητα να κάνουν ένα ξεκίνημα στη ζωή τους πάνω σε κάποιες βάσεις είναι μεγάλη», λέει στην «Κ» κυβερνητικό στέλεχος που γνωρίζει τα ποιοτικά στοιχεία των ερευνών που αποτυπώνουν αυτή την πραγματικότητα. Υπό αυτό το πρίσμα προέκυψε και το πρόγραμμα στέγασης για τις ηλικίες 18-39.

Πρόκειται για ένα πρόγραμμα ύψους 1,8 δισ. ευρώ από εθνικούς, κοινοτικούς και ιδιωτικούς πόρους με ωφελούμενους 137.000 νέους και ζευγάρια από 18 έως 39 ετών. Τα στοιχεία δεν αφήνουν περιθώρια παρερμηνείας για τη σοβαρότητα του θέματος, καθώς η ιδιοκατοίκηση στην Ελλάδα παρουσιάζει διαρκώς φθίνουσα πορεία, με πάνω από 770.000 ακίνητα να είναι αχρησιμοποίητα σε όλη τη χώρα.

«Το συγκεκριμένο πρόγραμμα εφόσον φέρει αποτελέσματα, θα είναι κομβικής σημασίας για να επανασυνδεθεί ένα κοινό, όχι απλά με τη Νέα Δημοκρατία, αλλά με την ίδια την πολιτική. Να αντιληφθεί δηλαδή πως οι κεντρικές αποφάσεις βελτιώνουν τη ζωή τους», λένε στην «Κ» οι ίδιες πηγές.

Οι εμφανίσεις

Την ίδια ώρα, η κυβέρνηση βάζει στο επίκεντρο της επικοινωνιακής της μηχανής την ενότητα «νεολαία». Οι τελευταίες εμφανίσεις του πρωθυπουργού δείχνουν πως ο Κυριάκος Μητσοτάκης επιδιώκει να περάσει το μήνυμά του σε μικρότερες ηλικίες που είτε δεν ενδιαφέρονται ιδιαίτερα για την πολιτική, είτε ακόμη χειρότερα την αποστρέφονται.

Αυτή τη στόχευση μαρτυρεί και η παρουσία του στην εκπομπή του Γρηγόρη Αρναούτογλου στον ραδιοφωνικό σταθμό Σφαίρα και αμέσως μετά στο επίσης μουσικό ραδιόφωνο Music στην εκπομπή του κωμικού Φάνη Λαμπρόπουλου με μεγάλη απήχηση στο νεανικό κοινό, αφού στο Instagram έχει μισό εκατομμύριο followers. Η πιο ανάλαφρη συζήτηση, με τα προσωπικά στοιχεία και το χιούμορ είναι κλασική συνταγή, τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό –ιδιαίτερα στις ΗΠΑ– για το πώς ένας πολιτικός μιλάει και σε άλλα κοινά. Αυτή την τακτική ο κ. Μητσοτάκης την ακολούθησε και το 2019 και ήταν, όπως φάνηκε από το αποτέλεσμα, πετυχημένη. Σε αυτή τη λογική ο πρωθυπουργός θα κινηθεί στοχευμένα έως τις εκλογές, εμφανιζόμενος και σε εκπομπές μη πολιτικού περιεχομένου.

ΙΝΤΙΜΕ NEWS/ΓΡΑΦΕΙΟ ΤΥΠΟΥ ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΥ/ ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΠΑΠΑΜΗΤΣΟΣ

Ο Κυριάκος Μητσοτάκης με τον κωμικό Φάνη Λαμπρόπουλο, στο στούντιο του ραδιοφωνικού σταθμού Music. Η ανάλαφρη συζήτηση με προσωπικά στοιχεία και χιούμορ είναι κλασική συνταγή για την προσέγγιση νεανικών κοινών. Σε αυτήν τη λογική ο πρωθυπουργός θα κινηθεί στοχευμένα έως τις εκλογές, εμφανιζόμενος και σε εκπομπές μη πολιτικού περιεχομένου.

420.000

νέοι ψηφοφόροι, 17 έως 20 ετών, θα προστεθούν στο εκλογικό σώμα στην επόμενη αναμέτρηση.

38%

των ψηφοφόρων ηλικίας 17 έως 24 ετών ψήφισαν τον ΣΥΡΙΖΑ έναντι 30% τη Ν.Δ. στις εκλογές του 2019.

Το «μικρό κόμμα» των νέων

Στην εξίσωση που έχει να λύσει η κυβέρνηση πρέπει να προστεθεί ένας ακόμη συντελεστής. Στις επόμενες εκλογές, που θα γίνουν την άνοιξη του 2023, όπως έχει ξεκαθαρίσει σε όλους τους τόνους ο πρωθυπουργός, θα εισρεύσει στο εκλογικό σώμα μια «φουρνιά» ψηφοφόρων που το 2019 δεν είχαν κλείσει τα 17 έτη και δεν είχαν δικαίωμα ψήφου. Πρόκειται για τους γεννηθέντες τα έτη 2003, 2004, 2005 και 2006, που το 2023 θα είναι 20, 19, 18 και 17 χρόνων αντίστοιχα, καθώς πλέον το δικαίωμα ψήφου ξεκινάει από αυτή την ηλικία. Σύμφωνα με πληροφορίες, ο αριθμός των νέων ψηφοφόρων με βάση την «εκκαθάριση» που γίνεται ανά έτος στα δημογραφικά στοιχεία –η επίσημη απογραφή αναμένεται να ολοκληρωθεί τον Νοέμβριο– θα είναι πάνω από 400.000 αγγίζοντας τις 420.000. Πρόκειται ουσιαστικά για ένα «μικρό κόμμα» καθώς στις τελευταίες εκλογές το ΚΚΕ, που εισήχθη στη Βουλή με 5,3%, πήρε κάτω από 400.000 ψήφους πανελλαδικά. Οπως γίνεται αντιληπτό, η προσπάθεια της Ν.Δ. να συνδεθεί εκ νέου με τα νεανικά κοινά είναι ζήτημα κρίσιμο που δεν αποκλείεται να αποτελεί και το κλειδί για την επιτυξη ή όχι της αυτοδυναμίας.

Οι τελευταίες πάντως μετρήσεις που έχουν γίνει στο Μέγαρο Μαξίμου δείχνουν πως η ψαλίδα με τον ΣΥΡΙΖΑ στις ηλικίες 18-35 έχει κλείσει, καθώς αφενός αποδίδει σε κάποιο βαθμό η κυβερνητική προσπάθεια, αφετέρου κομμάτι από τη νεολαία διεκδικεί πλέον με πιο ισχυρές αξιώσεις και ο Νίκος Ανδρουλάκης, ο νεότερος όλων των πολιτικών αρχηγών.

Το προβάδισμα ωστόσο εξακολουθεί να το έχει ο ΣΥΡΙΖΑ. Παράλληλα, στην κυβέρνηση δεν έχουν εξαντλήσει ολόκληρο το οπλοστάσιο μικρών παροχών, όπως ήταν το free pass για τον εμβολιασμό ή το δικαίωμα να λαμβάνει κάποιος δίπλωμα αυτοκινήτου από 17 ετών μετά συνοδού.

Τα ψηφοδέλτια

Η Ν.Δ. θέλει να έχει νέα πρόσωπα και στα ψηφοδέλτιά της. Η αρχή έγινε με την επιλογή του Παύλου Μαρινάκη για τη θέση του γραμματέα του κόμματος, ενός νέου δικηγόρου 34 ετών. Αλλά δεν σταματά εκεί. Το τελευταίο διάστημα οι αρμόδιοι για την κατάρτιση των ψηφοδελτίων, ο υφυπ. Γιάννης Μπρατάκος, ο γραμματέας Παύλος Μαρινάκης και ο παλαιότερος συνεργάτης του πρωθυπουργού Θανάσης Νέζης, μελετούν περιπτώσεις σε όλη την Ελλάδα όπου νέοι κάτω των 40 ετών θα ενταχθούν στα ψηφοδέλτια. Η ΟΝΝΕΔ είναι μία οργάνωση που μπορεί να αποτελέσει αιμοδότη, αλλά δεν είναι ο κανόνας. Σύμφωνα με πληροφορίες, στο Μαξίμου αναζητούν πρόσωπα από την κοινωνία με ερείσματα στον χώρο τους. Τέλος, μία ακόμη σκέψη χωρίς να αποτελεί αυτοσκοπό είναι να υπάρξουν στα ψηφοδέλτια πρόσωπα γνωστά από τον χώρο του αθλητισμού ή του πολιτισμού, που πάντα λειτουργούν ως μαγνήτης.

ΑΠΟΨΗ

Ο μύθος των απολίτικ νέων

Της **ΧΑΡΙΤΙΝΗΣ ΚΑΡΑΚΩΣΤΑΚΗ***

Η ψήφος των νέων έχει αναχθεί εδώ και κάποια χρόνια σε ιερό δισκοπότηρο της πολιτικής. Αφενός, γιατί η αποχή των νέων 18-25 ετών είναι διαχρονικά μεγαλύτερη από ό,τι σε οποιαδήποτε άλλη ηλικιακή ομάδα. Αφετέρου, γιατί η δημοφιλία στους νέους σήμερα μπορεί υπό προϋποθέσεις να εξαργυρωθεί ως στήριξη αύριο. Φυσικό επακόλουθο, λοιπόν, να αναρωτιέται κανείς πώς θα κερδίσει την ψήφο τους, αλλά και πώς θα δημιουργήσει ψήφους εκεί που δεν υπάρχουν, μετατρέποντας την αποχή σε συμμετοχή. Ευγενής πόθος, πλην όμως δύσκολα επιτεύξιμος, ιδίως από τη στιγμή που η κυρίαρχη ανάλυση για τη νεανική πολιτικοποίηση βρίθει από ανακρίβειες και λογικά άλματα.

Ενα τέτοιο λογικό άλμα κάνουν όσοι διατείνονται ότι οι νέοι απέχουν επειδή είναι απαθείς ή αδιάφοροι. Η αντίληψη αυτή έχει τις ρίζες της στις δεκαετίες του ’80 και του ’90, όταν κυριαρχούσε η διάκριση ανάμεσα στους «πολιτικοποιημένους» και στους «απολίτικ». Η πολιτική συμμετοχή είχε ιδεολογική θεμελίωση, έντονη χειραφετητική διάσταση και έπαιρνε σχεδόν αποκλειστικά τη μορφή της κομματικής στράτευσης. Η πολιτική αδιαφορία αντιμετωπιζόταν με περιφρόνηση, αλλά υπήρχε κατανόηση απέναντι σε όσους δέχονταν να φέρουν στην κάλπη το ψηφοδέλτιο σταυρωμένο από το σπίτι. Στην πραγματικότητα, όμως, άνθρωποι με περιορισμένη πρόσβαση στις πηγές ενημέρωσης, ασθενή βαθμό κοινωνικοποίησης και συχνά και χαμηλό μορφωτικό επίπεδο είχαν χαμηλό βαθμό πολιτικοποίησης.

Το εύρημα, το οποίο μοιάζει να ξεγλιστράει από τα κόμματα, είναι ότι οι σημερινοί νέοι εμφορούνται πολύ περισσότερο από μεταϋλιστικές αξίες.

Με τη γενεακή ανανέωση, ωστόσο, η εικόνα αυτή άλλαξε ριζικά. Οι νέοι που σήμερα κατηγορούνται για αδιαφορία, έχουν συνολικά υψηλότερο επίπεδο μόρφωσης, καλύτερη ενημέρωση και βαθύτερη κατανόηση των κωδίκων επικοινωνίας. Ταυτόχρονα, δεσμεύονται σε πρωτοβουλίες της κοινωνίας πολιτών, αναλαμβάνουν κινηματική δράση, εμπλέκονται σε δραστηριότητες αναδιανεμητικού χαρακτήρα, υπογράφουν ψηφίσματα, παίρνουν μέρος σε διαμαρτυρίες, κάνουν δωρεές σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό από ό,τι οι νέοι πριν από είκοσι χρόνια. Οι δράσεις όμως αυτές περνούν απαρατήρητες. Σύμφωνα με την κυρίαρχη αντίληψη, η πολιτική συμμετοχή (πρέπει να) περνάει αποκλειστικά μέσα από τα κόμματα και την ψήφο, με άλλα λόγια τη θεσμική πολιτική δράση. Τη θέση αυτή έχουν προσπαθήσει να διορθώσουν εδώ και κάποια χρόνια πολιτικοί επιστήμονες και θεωρητικοί της πολιτικής κουλτούρας σε ολόκληρη τη Δύση (βλ. ενδεικτικά Pippa Norris), προτείνοντας πιο συμπεριληπτικούς ορισμούς της πολιτικής συμμετοχής. Στην Ελλάδα, όμως, η πραγματικότητα αυτή δεν παύει να σκανδαλίζει μεγάλη μερίδα της κοινωνίας και των επαγγελματιών της πολιτικής, που τους φαίνεται αδιανόητη μια έννοια συμμετοχικής δημοκρατίας που δεν θα έχει στο επίκεντρό της την εκλογική διαδικασία.

Οπως σωστά είχε προβλεφθεί, η γενεακή ανανέωση του εκλογικού σώματος διεύρυνε παγκοσμίως το ρεπερτόριο της πολιτικής δράσης με νέες αντισυμβατικές και εξωθεσμικές πολιτικές συμπεριφορές. Η πρόσφατη ελληνική εμπειρία, ωστόσο, από την περίοδο της κρίσης έδειξε με τον εναργέστερο τρόπο ότι η ύπαρξη ενός διακυβεύματος είναι ικανή να αναζωπυρώσει τόσο τις αντισυμβατικές όσο και τις συμβατικές μορφές πολιτικής δράσης. Την περίοδο της κρίσης οι νέοι στράφηκαν στα κόμματα, έτρεξαν στις κάλπες και επιπλέον ριζοσπαστικοποίησαν την ψήφο τους όσο και η υπόλοιπη κοινωνία τόσο προς τη μία όσο και προς την άλλη κατεύθυνση.

Αυτή είναι άλλη μία απόδειξη για το πόσο ανακριβές είναι να προσεγγίζονται οι νέοι σαν μια συμπαγής, ομοιογενής κατηγορία. Ο λόγος που η δημογραφία, η κοινωνική ιστορία και η πολιτική ανάλυση χρησιμοποιούν μελέτες γενεάς ή κοόρτης δεν είναι για να συγκρίνουν την κουλτούρα νέων και γηραιότερων μια δεδομένη στιγμή, παρά για να εντοπίσουν τις μεταλλάξεις της κοινωνίας έτσι όπως αυτές αντανακλώνται διαχρονικά στις νεανικές ταυτότητες. Στις μελέτες αυτές δεν έχει νόημα να αναζητήσουμε πόσο διαφορετικοί είναι οι Zoomers από τους Boomers –που είναι!– αλλά να δούμε τι σήμαινε να είσαι γυναίκα (ή π.χ. εργάτης) το ’30, το ’40, το ’80 και τι σημαίνει να είσαι γυναίκα το 2020, σε σχέση με τη θέση της στην κοινωνία, στην εργασία, στο ζευγάρι κ.ο.κ.

Το εύρημα λοιπόν, το οποίο πάλι μοιάζει να ξεγλιστράει από τα κόμματα, είναι ότι οι σημερινοί νέοι εμφορούνται πολύ περισσότερο από μεταϋλιστικές αξίες. Τους απασχολούν η κοινωνική ανισότητα, τα δικαιώματα των γυναικών και των ομοφυλοφίλων, η έμφυλη βία, το περιβάλλον, η εκπαίδευση. Τα θέματα αυτά όμως κρίνονται συχνά δευτερεύουσας σημασίας και είναι δύσκολο να διεισδύσουν στον λόγο των κομμάτων. Ο φορέας αυτού του λόγου μπορεί να είναι ένας ηλικιωμένος Μπέρνι Σάντερς ή μια νεαρή Αλεξάντρια Οκάσιο-Κορτέζ. Το βήμα μπορεί να είναι η κωμική εκπομπή που ο Ομπάμα παρουσίασε το Obamacare ή κάποια νεανική εκπομπή του ελληνικού ραδιοφώνου. Αυτό που θα έπρεπε να σκεφτούν τα κόμματα είναι πώς θα εισαγάγουν στον λόγο, αλλά και στην καθημερινή τους στάση, έστω κάποια από τα παραπάνω ζητήματα. Οι νέοι δεν θα έρθουν από το μέσο. Θα έρθουν για το μήνυμα.

* Η κ. Χαριτίνη Καρακωστάκη είναι πολιτική επιστήμων, διδάκτωρ Κοινωνιολογίας στην EHESS.

ΝΙΚΟΣ ΚΟΚΚΑΛΙΑΣ

Η Ντάρια Ζεϊναλί και η Ελι Φαζλολάχ ήρθαν στην Ελλάδα από το Ιράν. Εδώ δεν φορούν χιτζάμπ. Η Ντάρια έχει βάψει τα μαλλιά της ξανθά και τα νύχια της πολύχρωμα, κάτι που στην πατρίδα της ίσως την οδηγούσε στο κρατητήριο. Η Ελι ξύρισε τα μαλλιά της σε ένδειξη αλληλεγγύης προς τις συμπατριώτισσές της. Αλλωστε και η ίδια όσο ζούσε στο Ιράν είχε συχνά προβλήματα με την αστυνομία ηθών.

«Με το που πέρασα τα σύνορα, πέταξα αμέσως το χιτζάμπ»

Δύο Ιρανές και δύο Αφγανές που ζουν στην Ελλάδα εξηγούν την επιλογή τους να φορούν ή να μη φορούν μαντίλα

Της **ΗΛΙΑΝΑΣ ΜΑΓΡΑ**

Το πρώτο πράγμα που έκανε η Ντάρια Ζεϊναλί όταν πέρασε τα σύνορα του Ιράν και έγινε πρόσφυγας ήταν να βγάλει το χιτζάμπ, το κάλυμμα της κεφαλής για τις μουσουλμάνες γυναίκες, το οποίο στο Ιράν είναι υποχρεωτικό. Η 35χρονη κ. Ζεϊναλί κατάγεται από την Κομ, την έβδομη μεγαλύτερη πόλη στο Ιράν, που είναι γνωστή ως «η θρησκευτική πρωτεύουσα» της χώρας. Ζώντας στην Κομ, δεν είχε να αντιμετωπίσει μόνο τους περιορισμούς που της επέβαλλε η κοινωνία, αλλά και μια βαθιά συντηρητική οικογένεια. Χωρίς το χιτζάμπ απαγορευόταν να είναι ακόμα και μέσα στο ίδιο το σπίτι της.

«Είχα πάντα πρόβλημα με το χιτζάμπ, με το πώς το φορούσα, τι χρώμα ήταν, με το να μη βάφομαι ακόμα και στο σπίτι», δηλώνει. Ο πατέρας της τη χτυπούσε με κάθε ευκαιρία – αν αργούσε στον δρόμο από το σχολείο, αν το πρωί έβγαινε από το σπίτι λίγο νωρίτερα απ' ό,τι συνήθως, αν δεν προσευχόταν όσες φορές έπρεπε, και, παρότι δίπλα της δεν υπήρχε κανένα παράδειγμα ή επιρροή φεμινισμού, η Ντάρια Ζεϊναλί άρχισε να αντιδρά.

Η «άμυνά» της αρχικά επικεντρώθηκε στο να μη φοράει σωστά το χιτζάμπ. Αλλά το ποτήρι ξεχείλισε όταν οι γονείς της τής προξένεψαν έναν άνθρωπο που δεν ήθελε να παντρευτεί. «Τότε άρχισα τη διαμαρτυρία μου». Στην αρχή επιχείρησε να τους αλλάξει γνώμη, αλλά έπειτα από ατελείωτους καβγάδες αποφάσισε να φύγει από το σπίτι. Είχε στο μεταξύ γνωρίσει κρυφά έναν πολιτικό ακτιβιστή, συνάδελφό της στη δεύτερη δουλειά της –δούλευε ταμίας σε σούπερ μάρκετ και πλασιέ–, και εκείνος είχε δώσει στις ιδέες της θάρρος.

«Δεν ήθελα να δεχτώ αυτό που μου επέβαλλαν, ήθελα να έχω επιλογή να κάνω αυτό που θέλω, να είμαι ανεξάρτητη», δηλώνει. Και έτσι αποφάσισε να γίνει πρόσφυγας για να έχει την ευκαιρία να ζήσει ελεύθερη. Οταν έφυγε από το Ιράν το 2018, το είπε μόνο στην αδελφή της. «Η αίσθηση εκείνη την ημέρα ήταν πολύ περίεργη», λέει στην «Κ» τέσσερα χρόνια αργότερα. «Γυρίζεις την πλάτη σου σε όλα όσα σε έχουν κρατήσει στο κλουβί και δεν δίνεις σημασία σε τίποτα, λες "μόνο να φύγω από το κλουβί και μετά βλέπουμε"».

Σήμερα η Ντάρια μιλάει με τα μαλλιά της βαμμένα ξανθά και τα νύχια της πολύχρωμα – δύο πράγματα που θα την είχαν οδηγήσει τουλάχιστον στο κρατητήριο στο Ιράν.

Πριν από δύο εβδομάδες η 22χρονη Μαχσά Αμίνι πέθανε για λιγότερα. Τη σκότωσε η αστυνομία ηθών του Ιράν, αφού τη συνέλαβαν επειδή δεν φορούσε σωστά το χιτζάμπ της.

«Γιατί ξύρισα τα μαλλιά μου»

Σε μια διαδήλωση, από τις ατελείωτες που έχουν γίνει παγκοσμίως μετά τον θάνατο της Μαχσά, η Ντάρια έκοψε την ξανθιά πλεξούδα της. Η 31χρονη Ελι Φαζλολάχ ξύρισε το κεφάλι της. «Ξύρισα τα μαλλιά μου γιατί τα μαλλιά των γυναικών είναι στην κουλτούρα μας ιερά, κάποιες φορές ορκιζόμαστε στα μαλλιά μας – η Μαχσά έχασε τη ζωή της για ένα μέρος των μαλλιών της, μπορεί να συμβεί το ίδιο στην αδελφή μου», λέει στην «Κ». Κι εκείνη ήρθε στην Ελλάδα ως πρόσφυγας, το 2019.

Για ενάμιση χρόνο συνεργαζόταν με την ακτιβίστρια Μοζγκάν Κεσαβάρζ, η οποία συνελήφθη το 2019 γιατί, κατά την Ημέρα της Γυναίκας, έβγαλε το χιτζάμπ της και μοίραζε λουλούδια στις γυναίκες που το φορούσαν στην Τεχεράνη. «Φοβήθηκα για τη ζωή μου τότε», λέει στην «Κ» η Ελι, η οποία στο παρελθόν είχε συλληφθεί πολλάκις από την αστυνομία ηθών και είχε βρεθεί στο ίδιο κρατητήριο όπου η Μαχσά έχασε τη ζωή της.

Οπως η Ντάρια και άλλες πολλές γυναίκες στο Ιράν, έτσι και η Ελι την αντίστασή της από μικρή άρχισε να τη δείχνει με το να φοράει το χιτζάμπ στραβά ή αρκετά πίσω στο κεφάλι της. Γι' αυτόν τον λόγο συνελήφθη το 2009 και το 2010, όταν αστυνομικοί τη χτύπησαν και τη βασάνισαν. «Σχεδόν κάθε μέρα είχα πρόβλημα στον δρόμο με την αστυνομία ηθών για το χιτζάμπ», αναφέρει, τονίζοντας πως είχε πληρώσει και πρόστιμο όταν ήταν φοιτήτρια, επειδή είχε βαμμένα νύχια, λόγος για τον οποίον δεν της είχε επιτραπεί ούτε η είσοδος στο πανεπιστημιακό κτίριο.

«Γενικά οι γυναίκες, και ειδικά οι νέες γυναίκες, δεν έχουν πολλούς λόγους να τις κρατούν στη ζωή. Ως γυναίκα στη χώρα μου δεν μπορείς να οδηγήσεις, δεν μπορείς να κάνεις ποδήλατο, δεν μπορείς να τραγουδήσεις, να χορέψεις, δεν μπορείς να διαλέξεις τι να φορέσεις έξω από το σπίτι ή και μέσα», λέει στην «Κ». «Εγώ δεν μπορούσα να βγάλω τη μαντίλα μπροστά στον πατέρα μου ή στον θείο μου», αναφέρει, τονίζοντας πως πιστεύει ότι αυτό το «σύστημα καταπίεσης» δημιουργήθηκε εξαιτίας της ισλαμικής επανάστασης του 1979 και μέσω της εκπαίδευσης πέρασε σε τόσες οικογένειες.

«Το χιτζάμπ ήταν ένα μέσο με το οποίο έκλεισαν τις γυναίκες στα σπίτια και τις έκαναν πολίτες δεύτερης κατηγορίας, για να μη βγαίνουν στην κοινωνία, να μην κάνουν τίποτα», λέει η Ελι. Σήμερα όμως, τονίζει, δίπλα στο πλευρό των γυναικών που διαδηλώνουν για το δικαίωμα να ζήσουν και να ζήσουν ελεύθερες υπάρχουν και άντρες. «Μας βοηθάνε επειδή το θέμα δεν είναι μόνο το χιτζάμπ – το ζήτημα είναι το δικαίωμα στη ζωή, γιατί μας έχουν στερήσει όλα τα δικαιώματα που έχουμε ως άνθρωποι, μας πήραν την ίδια τη ζωή», συμπληρώνει.

Η ίδια σπούδασε σκηνοθεσία και illustration. Οταν ήρθε στην Ελλάδα για οκτώ μήνες ήταν άστεγη – στο Ιράν ήταν πλούσια. «Αλλά εκεί δεν είχα την ελευθερία να είμαι ζωντανή», δηλώνει. Τα κορίτσια πλέον είναι υποχρεωτικό να φορούν το χιτζάμπ από τα 4 χρόνια τους, στο νηπιαγωγείο. «Το φαντάζεσαι;», λέει η Ελι. Κι εκείνη, μόλις πέρασε τα σύνορα του Ιράν, το πρώτο πράγμα που έκανε ήταν να βγάλει το χιτζάμπ. Αλλά ποτέ δεν θα υποστηρίξει να μην το φορούν όσες γυναίκες θέλουν. «Πιστεύω ότι οι γυναίκες έχουν δικαίωμα να φοράνε ό,τι επιθυμούν», τονίζει.

ΝΙΚΟΣ ΚΟΚΚΑΛΙΑΣ

Η Χασίνα Χαϊντάρι στο Αφγανιστάν, από όπου κατάγεται, ήταν δικαστής. Εκεί φορούσε χιτζάμπ «για προστασία». Στην Ελλάδα φοράει ποού και ποού μαντίλα.

Η Αφγανή Καρίμα Γκάνκι στην Ελλάδα δεν φοράει χιτζάμπ. «Η θρησκεία είναι μεταξύ εμού και του Θεού μου, δεν έχει να κάνει με το αν φοράω χιτζάμπ ή όχι».

«Η οργή που έχω προς το καθεστώς πηγάζει από το ότι μου έχει στερήσει όσα αγαπούσα. Την πόλη μου, την οικογένειά μου, τους φίλους μου, την αγαπημένη μου χώρα».

«Οδηγός μου το Κοράνι»

Η 40χρονη Χασίνα Χαϊντάρι στο Αφγανιστάν, απ' όπου κατάγεται, ήταν δικαστής. Καθώς σπούδασε τον ισλαμικό νόμο στο Πανεπιστήμιο της Καμπούλ, γνωρίζει πολύ καλά τους κανόνες που ορίζουν τη ζωή μιας γυναίκας. «Αλλά ως γυναίκα», λέει στην «Κ», πιστεύω πως ό,τι έχει να κάνει με το Ισλάμ το παίρνεις από το Κοράνι».

Το Κοράνι, εξηγεί, είναι ο οδηγός της για το πώς να σέβεται τον εαυτό της και τους άλλους, πώς να είναι καλός άνθρωπος. Πουθενά στο Κοράνι, τονίζει, δεν υπάρχει τίποτα για το χιτζάμπ. Οταν συναντάει την «Κ» στο κτίριο του Δικτύου Μεταναστριών «Μέλισσα», τα μαλλιά της καλύπτει χαλαρά μια μαντίλα. Τη φοράει ακόμα πού και πού από συνήθεια, λέει η ίδια. Στο Αφγανιστάν φορούσε το χιτζάμπ για άλλους λόγους. Παρότι δεν ήταν υποχρεωτικό όσο ζούσε εκεί –έφυγε με την οικογένειά της τον περυσινό Οκτώβριο– ήταν σημαντικό να το φοράει. «Για προστασία», δηλώνει στην «Κ», «το φοράς για να είσαι ασφαλής». Εξηγεί πως η κοινωνία στο Αφγανιστάν είναι πολύ παραδοσιακή – «αν δεν φορούσα το χιτζάμπ, οι συνάδελφοι μου, πολλοί εκ των οποίων είχαν δυσκολία να δεχθούν έτσι κι αλλιώς πως μια γυναίκα ήταν δικαστής, θα θεωρούσαν ότι δεν είμαι καλή γυναίκα», συμπληρώνει. Αν δεν το φορούσε έξω από το σπίτι της στο Αφγανιστάν, θα την έκριναν ακόμα και οι φίλες της.

Από την άλλη, η 32χρονη Καρίμα Γκάνκι, η οποία είναι αφγανικής καταγωγής, αλλά, μέχρι να έρθει στην Ελλάδα το 2016, μεγάλωσε και έζησε στο Ιράν, λέει στην «Κ» ότι ζώντας στην Ελλάδα το χιτζάμπ το έβγαζε για να νιώθει ασφαλής. «Δεν ένιωθα ασφάλεια φορώντας τη μαντίλα όσο δούλευα», δηλώνει, όταν όμως την έβγαζε ένιωθε ενοχές. Η οικογένειά της, εξηγεί, είναι βαθιά θρησκευόμενη – «μου έλεγαν πάντα πως μια γυναίκα χωρίς χιτζάμπ δεν είναι καλή γυναίκα και ότι οι άλλοι θα την κρίνουν», αναφέρει η κ. Γκάνκι. Σκεφτόταν πως αν δεν το φοράει δεν θα είναι πια μουσουλμάνα, μια ιδέα που της είχε περάσει και ο πρώην άντρας της, ο οποίος την καταπίεζε. Το 2017 χώρισαν – το πρώτο πράγμα που έκανε η Καρίμα ήταν να βγάλει το χιτζάμπ και να μην το ξαναφορέσει έξω. «Νηστεύω, προσεύχομαι, καλύπτω τα μαλλιά μου όταν προσεύχομαι – πιστεύω ότι η θρησκεία είναι μεταξύ εμού και του Θεού μου, δεν έχει να κάνει με το αν φοράω το χιτζάμπ ή όχι».

Η κ. Χαϊντάρι λέει πως για εκείνη το χιτζάμπ δεν είναι σύμβολο, είναι απλώς ακόμη ένα ρούχο. Τον χειμώνα το φοράει για να μην κρυώνει. Στο σπίτι της δεν το βάζει ποτέ. Αν δεν ήταν τόσο παραδοσιακή η κοινωνία στο Αφγανιστάν, πιστεύει πως οι περισσότερες γυναίκες δεν θα το φορούσαν. Κάποιες όμως το φοράνε ακόμα και για μόδα.

«Εδώ μιλάω για ό,τι θέλω»

Οσον αφορά την Ντάρια, η οποία τώρα δουλεύει σε ένα γηροκομείο, λέει πως απολαμβάνει την ελευθερία του να είσαι όπως θέλεις – «αν δεν θέλεις να φορέσεις το χιτζάμπ μπορείς, εδώ ως γυναίκα μπορείς να μιλήσεις για ό,τι θέλεις, όμως δεν μπορείς να το κάνεις αυτό στο Ιράν». Τόσο εκείνη όσο και η Ελι δηλώνουν ότι, ενώ η ζωή ως πρόσφυγας ειδικά στην αρχή είχε τεράστιες δυσκολίες, στην Ελλάδα είναι ελεύθερες, αν και ό,τι και να κάνουν σκέφτονται το Ιράν. Καμία τους όμως δεν θα γυρνούσε τώρα πίσω.

«Είναι όνειρό μου να επιστρέψω κάποτε», λέει η Ελι, «αλλά τώρα θα με σκότωναν». Ακόμα κι αν δεν τις σκότωνε η κυβέρνηση, και οι δύο θεωρούν πως θα τους σκότωναν οι πατεράδες τους. «Η οργή που έχω προς το καθεστώς πηγάζει από το ότι μου έχει στερήσει όσα αγαπούσα», δηλώνει στην «Κ». «Την πόλη μου», συμπληρώνει, «την οικογένειά μου, τους φίλους μου, την αγαπημένη μου χώρα». Το μόνο που είχαν ήταν δύο επιλογές. «Ή να αντισταθείς και να σκοτωθείς», λέει η Ελι, «ή να πάρεις τη ζωή σου στα χέρια σου, να περάσεις από βουνά και από θάλασσες, και αν φτάσεις, να βρεις έναν τόπο να πρεμήσεις».

Η Τζόρτζια Μελόνι με τον κηδεμόνα της

Ο Μάριο Ντράγκι έχει αναλάβει στο παρασκήνιο ρόλο καθοδηγητή και μεσολαβητή με τις Βρυξέλλες

Της **ΕΥΡΥΔΙΚΗΣ ΜΠΕΡΣΗ**

Αν το ρεπορτάζ της εφημερίδας «Ρεπούμπλικα» είναι ακριβές, Ευρωπαίοι ηγέτες όπως ο Γάλλος πρόεδρος Εμανουέλ Μακρόν, ο Γερμανός καγκελάριος Ολαφ Σολτς και η πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν λαμβάνουν αυτή την εποχή τηλεφωνήματα από τον απερχόμενο πρωθυπουργό της Ιταλίας, Μάριο Ντράγκι, ο οποίος εγγυάται για την αξιοπιστία της Τζόρτζια Μελόνι.

Ο προκάτοχός της στο τιμόνι της Ιταλίας έχει πάρει τη Μελόνι υπό την προστασία του, ενώ η πρόσφατη νικήτρια των ιταλικών εκλογών έχει δεσμευθεί ότι θα συνεχίσει τους βασικούς άξονες της πολιτικής του: θα εξακολουθήσει να στέλνει όπλα και να παρέχει πλήρη υποστήριξη στην Ουκρανία, δεν θα αμφισβητήσει τη θέση της Ιταλίας στο ΝΑΤΟ και δεν θα υιοθετήσει κοινωνικές ή φορολογικές πολιτικές που μπορεί να αυξήσουν το έλλειμμα και το δημόσιο χρέος.

Το αν η συμφωνία αυτή περιλαμβάνει και μελλοντικά ανταλλάγματα για τον Μάριο Ντράγκι, όπως θα ήταν να τον προτείνει η Τζόρτζια Μελόνι για κάποιο κορυφαίο διεθνές αξίωμα, π.χ. του γενικού γραμματέα του ΝΑΤΟ, δεν είναι της παρούσης.

Για την ώρα, προέχει η μεταβίβαση της εξουσίας από τον Ντράγκι στο επιτελείο του... Ντράγκι, που αναμένεται να παραμείνει αμετακίνητο στη διαχείριση της οικονομικής πολιτικής. Οχι ακριβώς αυτό που ονειρεύονταν όσοι ψήφισαν τη Μελόνι, αναγνωρίζοντάς της ότι ήταν η μοναδική που έκανε αντιπολίτευση στην πολυκομματική κυβέρνηση του πρώην διοικητή της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας.

Το χτίσιμο των γεφυρών

Εκ των υστέρων, φαίνεται ότι οι γέφυρες συνεννόησης του Ντράγκι με τη Μελόνι χτίζονταν πολλούς μήνες, ίσως και πριν από τη δραματική πολιτική κρίση του Ιουλίου, που κατέληξε στην προκήρυξη εκλογών. Στη διάρκεια της προεκλογικής εκστρατείας, ο επικεφαλής του Δημοκρατικού Κόμματος Ενρίκο Λέτα, ο μόνος που είχε απομείνει να στηρίζει τον Ντράγκι, τον κάλεσε πολλές φορές να στηρίξει το «αντιφασιστικό μέτωπο» κατά της Μελόνι, αλλά ο Ντράγκι αρνήθηκε.

Ηταν προφανές πως το κόμμα της Μελόνι, του οποίου ο σκληρός πυρήνας αποτελείται από νοσταλγούς του Μουσολίνι (και είχε ως υποψηφίους απογόνους του Ιταλού δικτάτορα, όπως ο Γάιος Ιούλιος Καίσαρας Μουσολίνι – πραγματικό όνομα), δεν αποτελούσε αιτία ανησυχίας για τον Ιταλό πρωθυπουργό. Ο διευθυντής της συντηρητικής εφημερίδας «Λα Στάμπα», Μάσιμο Τζανίνι, σημείωσε ήδη από τις αρχές Σεπτεμβρίου σε άρθρο με τίτλο «Ο αγνός ντραγκισμός της Αδελφής της Ιταλίας» την αλλαγή του τόνου της Μελόνι και τη σύγκλιση με τον Ντράγκι.

Το επιτελείο Ντράγκι αναμένεται να παραμείνει αμετακίνητο στη διαχείριση της οικονομικής πολιτικής. Οχι ακριβώς αυτό που ονειρεύονταν όσοι την ψήφισαν.

«Προς τι τέτοια επίδειξη θεσμικής υπευθυνότητας εκ μέρους της; Πρόκειται μόνο για πολιτική ωριμότητα ή και για κάτι άλλο;» διερωτήθηκε, βάζοντας στο τραπέζι το σενάριο συνεργασίας της Μελόνι με τον Ντράγκι.

Το πρόβλημα με τη «θεσμική υπευθυνότητα» είναι ότι είναι δύσκολο να εφαρμοστεί σε μια εποχή τεράστιων λαϊκών πιέσεων, με την ύφεση προ των πυλών, τις εκατοντάδες χιλιάδες επιχειρήσεις στα όρια της κατάρρευσης και την ενεργειακή κρίση να ανεβάζει τους ετήσιους λογαριασμούς ρεύματος κατά 1.300 ευρώ για τη μέση ιταλική οικογένεια. Αυτός ήταν και ο λόγος που κατέρρευσε η κυβέρνηση Ντράγκι, καθώς τα κόμματα που ήταν πιο ευαίσθητα στις πιέσεις θεώρησαν ότι πρέπει να πάρουν τις αποστάσεις τους από τη συνετή διαχείριση του πρώην κεντρικού τραπεζίτη, ώστε να μη σαρωθούν από τον ερχόμενο χειμώνα της δυσαρέσκειας.

Σε αυτό το σημείο, έρχεται πολύ βολικά η Μελόνι να πετάξει την μπάλα στην εξέδρα, μεταφέροντας, όσο γίνεται, το αντικείμενο της αντιπαράθεσης σε ζητήματα ταυτότητας, οικογένειας, εθνικής ιδέας κτλ. Κάποιες φορές με τις σημαντικές ρητορικές της ικανότητες, κάποιες φορές με την έκφραση καθαρής λύσσας – όπως όταν είχε απευθυνθεί στο ακροατήριο του ισπανικού κόμματος Vox– επιτυγχάνει αυτόν τον στόχο.

Στο στόχαστρο η «Πέπα»

Ιταλοί σχολιαστές διερωτώντο πώς, δεκαπέντε ημέρες πριν από τις εκλογές, η Μελόνι αφιέρωνε την προσοχή της στην παιδική εκπομπή «Πέπα το γουρουνάκι», ζητώντας από την κρατική τηλεόραση να την αφαιρέσει γιατί σε κάποιο επεισόδιο εμφανιζόταν μία μη παραδοσιακή οικογένεια.

«Ενώ ήταν αντίθετη προς τον Ντράγκι, θα υποχρεωθεί να ακολουθήσει την πολιτική του. Τι θα κάνει; Θα σηκώσει τα θέματα κοινωνικών δικαιωμάτων, ταυτότητας και θα προσπαθήσει να ικανοποιήσει το πολιτικό της ακροατήριο με αυτό τον τρόπο», σχολίασε ο δημοσιογράφος του καναλιού La7, Τζοβάνι Φλόρις.

Η Μελόνι έχει δεσμευθεί ότι θα συνεχίσει να στηρίζει την Ουκρανία, δεν θα αμφισβητήσει τη θέση της Ιταλίας στο ΝΑΤΟ και δεν θα αυξήσει το δημόσιο χρέος.

Αυτό σημαίνει ότι όσο περισσότερο ζορίζουν τα πράγματα στο οικονομικό πεδίο, τόσο περισσότερες σταυροφορίες θα οργανώνει η Μελόνι κατά της εύκολης πρόσβασης σε ασφαλείς αμβλώσεις, κατά του «λόμπι» των ΛΟΑΤΚΙ, κατά των μεταναστών κ.ο.κ. Αυτές οι μάχες θα είναι σφοδρές γιατί η Μελόνι, παρά τη νίκη της, συνεχίζει να εκφράζει μια μειοψηφία. Δεν έφτιαξε κάποιο πλειοψηφικό ρεύμα· αυτό που κατάφερε ήταν να πάρει ψήφους από άλλες δεξαμενές της ιταλικής Δεξιάς.

Είναι χαρακτηριστικό ότι στις εκλογές της 25ης Σεπτεμβρίου οι διάφορες συνιστώσες της ιταλικής Δεξιάς συγκέντρωσαν 12 εκατομμύρια ψήφους, όσες και πριν από τέσσερα χρόνια. Αυτό που έκανε τη διαφορά ήταν οι μετατοπίσεις στο εσωτερικό του δεξιού στρατοπέδου, με τη Λέγκα του Ματέο Σαλβίνι να χάνει κατά κράτος και να προσγειώνεται στο 8%. Αναλύσεις του εκλογικού σώματος από το ιταλικό Κέντρο Εκλογικών Ερευνών δείχνουν ότι το προφίλ των ψηφοφόρων της Λέγκας και των Αδελφών της Ιταλίας είναι παρόμοιο – κυρίως μεσαία στρώματα με χαμηλό μορφωτικό επίπεδο, που «μετακόμισαν» από το ένα πάτωμα της πολυκατοικίας στο άλλο.

Ο αμερικανικός παράγοντας

Αυτή η μετακόμιση έγινε με την πλήρη ενθάρρυνση του αμερικανικού παράγοντα, για τον οποίο ο Σαλβίνι αποτελεί κόκκινο πανί. Οι σχέσεις που είχε αναπτύξει στο παρελθόν ο Σαλβίνι με τον Βλαντιμίρ Πούτιν και η ξεκάθαρη στάση του ότι οι κυρώσεις κατά της Ρωσίας βλάπτουν την ιταλική οικονομία και πρέπει να σταματήσουν το ταχύτερο, τον καθιστούν πιθανό «αδύναμο κρίκο» της ευρωπαϊκής πολιτικής, με κριτήριο τη διατήρηση της πολιτικής των κυρώσεων.

Κατά τον σχηματισμό κυβέρνησης, η Μελόνι απέρριψε το αίτημά του για επάνοδο στο υπουργείο Εσωτερικών και προσανατολίζεται να του δώσει την αντιπροεδρία της κυβέρνησης σε συνδυασμό με το υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης.

Οι παράγοντες που οδηγούν τους εκάστοτε ισχυρούς να ανοίξουν την πόρτα στον φασισμό έχουν αναλυθεί επαρκώς από την Ιστορία. Ως προς την αντίπερα όχθη, στην περίοδο που ξεκινάει, το Κίνημα 5 Αστέρων, που απέσπασε 15%, θα προσπαθήσει να εκφράσει την κοινωνική αντιπολίτευση και το Δημοκρατικό Κόμμα να διαχειριστεί την οδυνηρή διαπίστωση ότι έχει γίνει ο μόνιμος αιμοδότης των άλλων κομμάτων.

GIANNI CIPRIANO / THE NEW YORK TIMES

Ολα δείχνουν ότι η προ των πυλών ύφεση, οι εκατοντάδες χιλιάδες επιχειρήσεις στα όρια της κατάρρευσης και η ενεργειακή κρίση που αναμένεται να πλήξει περαιτέρω τη μέση ιταλική οικογένεια θα «παγώσουν» γρήγορα τα χαμόγελα της Τζόρτζια Μελόνι.

Αναζητώντας τον φασισμό στα σωστά μέρη: στη Ρωσία, όχι στην Ιταλία

Του **ΤΙΜΟΘΙ ΓΚΑΡΤΟΝ ΑΣ***

Τη Δευτέρα το πρωί, το ραδιόφωνο του BBC ενημέρωνε τους ακροατές του ότι η Τζόρτζια Μελόνι, επικεφαλής του πρώτου σε ψήφους κόμματος Fratelli d'Italia, ενδέχεται να γίνει η «πρώτη ακροδεξιά ηγέτις μετά τον Μουσολίνι». Είναι αλήθεια ότι στα νιάτα της η Μελόνι υπήρξε φανατική υποστηρικτής του νεοφασιστικού κόμματος και το 1996 εμφανίσθηκε σε τηλεοπτική εκπομπή για να χαρακτηρίσει τον Μουσολίνι «τον μεγαλύτερο πολιτικό των τελευταίων 50 ετών». Παρά τις καταγεγραμμένες αυτές θέσεις, η Μελόνι δεν πρέπει να θεωρείται ηγετική φυσιογνωμία εθνικής εμβέλειας, στο επίπεδο του Μουσολίνι.

Η πύρινη ρητορική της για «Θεό, πατρίδα και οικογένεια» την κατατάσσει σαφώς στην κατηγορία των ξενοφοβικών δεξιών λαϊκιστών, που υπεραμύνονται των παραδοσιακών αξιών εμφορούμενοι από πνεύμα ευρωσκεπτικιστικού εθνικισμού. Η εκλογή της δημιουργεί δυσοίωνες προοπτικές για τις Βρυξέλλες και για πολλούς επίδοξους μετανάστες. Συγχαρητήρια έστειλε αμέσως η πρόεδρος του Εθνικού Συναγερμού της Γαλλίας, Μαρίν Λεπέν, και οι ιδεολογικοί τους συγγενείς σε Ουγγαρία, Πολωνία και Ισπανία. Η νίκη της φέρνει τις δυνάμεις αυτές ακόμη πιο κοντά στον ποθητό στόχο: την αποδοχή τους από τον πολιτικό κόσμο της Ευρώπης.

Η ιταλική δημοκρατία απειλείται σήμερα λιγότερο από ό,τι η αμερικανική.

Πέρα από αυτό, η Ιταλία διακρίνεται επίσης για την ανεκτική –σχεδόν φιλική– αντιμετώπιση απέναντι στον μουσολινικό φασισμό, ιδιαίτερα από την ιταλική Δεξιά. Ο ιστορικός Πολ Κόρνερ εξερευνά το φαινόμενο αυτό στο νέο βιβλίο του, «Μουσολίνι: Μύθος και Μνήμη». «Ο Μουσολίνι έκανε και πολλά καλά», είχε πει το 2019 ο τότε πρόεδρος του Ευρωκοινοβουλίου Αντόνιο Ταγιάνι. Ο Σίλβιο Μπερλουσκόνι, το κόμμα του οποίου ανήκει στον συνασπισμό υπό τη Μελόνι, είχε δηλώσει σε συνέντευξή του το 2003 ότι «ο Μουσολίνι δεν δολοφόνησε κανέναν». Δύο εγγόνια του «Ντούτσε» έχουν διεκδικήσει έδρα στο παρελθόν με το κόμμα της Μελόνι. Κάτι τέτοιο θα ήταν απλά αδιανόητο στη σύγχρονη γερμανική πολιτική σκηνή.

Τα στοιχεία αυτά δεν επαρκούν για την απόδοση του χαρακτηρισμού «φασιστικό». Η μεταπολεμική Ιταλία συνδύασε άλλωστε επιτυχώς την πολιτική αστάθεια με τη θεσμική σταθερότητα.

Ο διαχωρισμός των εξουσιών λειτουργεί αποτελεσματικά, ενώ η ιταλική δημοκρατία απειλείται σήμερα λιγότερο από ό,τι η αμερικανική. Οσο αντιδραστική και εθνικιστική και να είναι η ιδεολογία της Μελόνι, δεν μοιράζεται την ηρωοποίηση της πολεμικής βίας και της υπέρτατης θυσίας, αναγκαία συστατικά του φασισμού.

Ο Πούτιν

Το «παράσημο» του φασισμού διεκδικεί, όμως, με αξιώσεις άλλος παίκτης: ο Ρώσος πρόεδρος Βλαντιμίρ Πούτιν, που εκμεταλλεύεται συνειδητά πολλά από τα ιστορικά γνωρίσματα του φασισμού. Μεταξύ αυτών συγκαταλέγονται η προώθηση της λατρείας του ηγέτη, η καλλιέργεια αισθήματος αλυτρωτισμού και ιστορικής αδικίας, η προπαγάνδα με αποδέκτη τη νεολαία και η δαιμονοποίηση του εχθρού. Το καθεστώς επιμένει έτσι στο μεγάλο ψέμα (στην περίπτωσή μας ότι οι Ουκρανοί είναι οι φασίστες και όχι το καθεστώς του Κρεμλίνου), στην αλλοίωση της ιστορίας (οι Ουκρανοί δεν αποτελούν ξεχωριστό έθνος, αλλά είναι κάτοικοι ρωσικής επαρχίας), στην αισθητική της πολεμικής αρετής και της ηρωικής σφαγής (θυμηθείτε τους επαίνους του Ρώσου προέδρου για την ταξιαρχία που διέπραξε τη σφαγή στην Μπούτσα), έχοντας υιοθετήσει σκληρή πολιτική καταστολής στο εσωτερικό της χώρας και συνεχίζοντας τη γενοκτονία στο εξωτερικό.

Εδώ και χρόνια απέφευγα να χρησιμοποιήσω τον όρο σύγχρονος φασισμός. Το φαινόμενο υπήρξε πολυπαραγοντικό ακόμη και κατά τη διάρκεια της ακμής του τη δεκαετία του 1930. Η κατηγορία «φασίστας» σήμαινε την εύκολη ταύτιση με τον Χίτλερ, τον πόλεμο και το Ολοκαύτωμα. Η άκρα Αριστερά ευτέλισε τον όρο, εξαπολύοντάς τον εναντίον κάθε εχθρού, από τους εργοδότες μέχρι και εναντίον αυταρχικών εκπαιδευτικών. Ο πουτινισμός έχει σημαντική μετα-σοβιετική διάσταση, ενώ από τη Ρωσία απουσιάζουν άλλα κρίσιμα γνωρίσματα φασιστικών καθεστώτων, όπως η στράτευση του πληθυσμού στο πλευρό του εθνικού σκοπού. Κανένα ιστορικό φαινόμενο δεν επαναλαμβάνεται, όμως, με την αρχική του μορφή. Δεν είναι δυνατόν να κατανοήσουμε το πλήρες φάσμα της σύγχρονης συντηρητικής σκέψης αν απαγορεύουμε στον εαυτό μας να μιλάει για τον φασισμό, όπως και δεν μπορούμε να μιλάμε για την Αριστερά χωρίς να μνημονεύουμε τον κομμουνισμό. Για τον λόγο αυτό, είναι πιο ακριβές να μιλάμε για ρωσικό φασισμό χωρίς να τον εξισώνουμε με άλλες εκδοχές του ιδεολογικού αυτού φαινομένου.

Ο Μπερλουσκόνι, η Μελόνι και ο τρίτος εταίρος τους, ο ηγέτης της Λέγκας του Βορρά, Ματέο Σαλβίνι, έχουν μιλήσει με θαυμασμό για τον Πούτιν. Η εν αναμονή πρωθυπουργός Μελόνι, όμως, έχει ευτυχώς δηλώσει τη στήριξή της στην ευρωπαϊκή πολιτική απέναντι στη ρωσική εισβολή στην Ουκρανία. Ενδεικτικό της παρούσας συγκυρίας πρέπει να θεωρείται το γεγονός ότι είμαστε εξαρτημένοι από δημοκρατικά εκλεγμένη ηγέτιδα μεταφασιστικού κόμματος για να πολεμήσουμε έναν δικτάτορα.

* Ο κ. Τίμοθι Γκάρτον Ας είναι καθηγητής Ευρωπαϊκών Σπουδών στο Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης.

Αμύνεται με προσάρτηση και απειλές για πυρηνικά

Το τελευταίο χαρτί του Πούτιν

Της **ΞΕΝΙΑΣ ΚΟΥΝΑΛΑΚΗ**

Λεωφορεία γεμάτα κόσμο άρχισαν να καταφθάνουν από νωρίς προχθές το πρωί στην Κόκκινη Πλατεία της Μόσχας. Στόχος ήταν να δοθεί η εντύπωση μιας λαοθάλασσας που αποθεώνει την ανακοίνωση της ρωσικής προσάρτησης τεσσάρων ουκρανικών περιοχών (Ντονέτσκ, Λουγκάνσκ, Χερσώνα και Ζαπορίζια) από τον πρόεδρο Βλαντιμίρ Πούτιν. «Ο λαός αποφάσισε και η απόφαση είναι οριστική», είπε αναφερόμενος στα ψευτοδημοψηφίσματα που πραγματοποιήθηκαν σε καιρό πολέμου και χωρίς στοιχειώδεις εγγυήσεις για μια αδιάβλητη διαδικασία. Επικαλούμενη την «κοινή ιστορία» που ενώνει εκατομμύρια κατοίκους της πρώην Σοβιετικής Ένωσης και «την αγάπη τους για τη Ρωσία», η Μόσχα κατάπιε πραξικοπηματικά το 15% της ουκρανικής επικράτειας την Παρασκευή.

Η σπουδή του Πούτιν λίγες εβδομάδες μετά την εντυπωσιακή αντεπίθεση των Ουκρανών και μερικές μόνο μέρες αφότου προχώρησε σε μερική επιστράτευση ερμηνεύεται σαν ένδειξη πανικού από δυτικούς παρατηρητές. Τα παίζει «όλα για όλα» είναι η εξήγηση που δίνουν, έχοντας συνειδητοποιήσει ότι για πρώτη φορά μια τελική νίκη του Κιέβου δεν φαντάζει πλέον αδιανόητη. Η απειλή μιας πυρηνικής επίθεσης σε περίπτωση που πληγούν οι «ρωσικές» αυτές περιοχές είναι άμεση, αφού οι ΗΠΑ δημιούργησαν ιστορικό προηγούμενο βομβαρδίζοντας την Ιαπωνία, όπως είπε χαρακτηριστικά. Πολλοί ωστόσο εκτιμούν ότι δεν αποκλείεται ο Ρώσος πρόεδρος να θέλει να ξεκινήσει μια διαπραγμάτευση από θέση ισχύος και όχι πλήρως αποδυναμωμένος.

«Το Κίεβο πρέπει να επιστρέψει στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων», διακήρυξε προχθές.

Η προσάρτηση παρέχει κι ένα είδος νομιμοποίησης του πολέμου στα μάτια των Ρώσων πολιτών, που παρά την ανελέητη προπαγάνδα έχουν αρχίσει να αμφισβητούν τη σκοπιμότητά του. Παράλληλα, «απαντά» στις κατηγορίες των εθνικιστικών κύκλων που μοιάζουν εξαιρετικά δυσαρεστημένοι από την πορεία των εχθροπραξιών, το χαμηλό ηθικό του πανίσχυρου υποτίθεται ρωσικού στρατού και τα τραγικά λάθη κατά την επτάμηνη σύρραξη. Ο ίδιος ο

Η απειλή μιας πυρηνικής επίθεσης σε περίπτωση που πληγούν οι κατεχόμενες περιοχές είναι άμεση.

Ρώσος πρόεδρος παραδέχθηκε ότι έγιναν σφάλματα κατά την πρόσφατη επιστράτευση και ζήτησε να διορθωθούν. Η κινητοποίηση για την ενίσχυση των στρατευμάτων που έχουν υποστεί δεινές απώλειες οδήγησε σε μαζικό κύμα φυγής από τη χώρα, διαδηλώσεις διαμαρτυρίας κι εκατοντάδες συλλήψεις ακτιβιστών. Μόλις αυτήν την εβδομάδα δημοσιεύθηκε στους New York Times το περιεχόμενο κλήσεων στρατιωτών που βρίσκονταν στο μέτωπο με συγγενείς και φίλους. Διάχυτες είναι οι ύβρεις κατά του Πούτιν («είναι πλίθιος»), των αξιωματικών, αλλά και εναντίον της ίδιας της φύσης του πολέμου («υπάρχουν πτώματα παντού σε όλο τον δρόμο»), καθώς και αποκαλύψεις για μαζικές εκτελέσεις αιχμαλώτων, που επιβεβαιώνουν τις καταγγελίες για εγκλήματα πολέμου.

Πλήρως απομονωμένη από συμμάχους, εχθρούς και διαμεσολαβητές όπως η Τουρκία που δεν αναγνώρισε τις προσαρτήσεις και ζήτησε από τη Μόσχα να επιστρέψει όλα τα εδάφη στην Ουκρανία, η Ρωσία αντιμετωπίζει τώρα και νέο κύμα κυρώσεων από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Παράλληλα, ενθαρρυμένος από τη δυτική βοήθεια και τα πρόσφατα εδαφικά κέρδη, ο Ουκρανός πρόεδρος Βολοντίμιρ Ζελένσκι δεν δείχνει προς το παρόν διάθεση συμβιβασμού και διεκδικεί επιστροφή στα ουκρανικά σύνορα πριν από το 2014, συμπεριλαμβανομένης δηλαδή και της Κριμαίας. Λίγες ώρες μετά την επίσημη τελετή στη Μόσχα, υπέβαλε αίτημα ταχείας ένταξης της χώρας του στο ΝΑΤΟ, δείχνοντας τις υποψηφιότητες Σουηδίας και Φινλανδίας που επισπεύσθηκαν λόγω του πολέμου. Απαντώντας στο αίτημα του Κιέβου ο γ.γ. του ΝΑΤΟ Γενς Στόλτενμπεργκ επισήμανε ότι η Βορειοατλαντική Συμμαχία στηρίζει αταλάντευτα την Ουκρανία αλλά για το συγκεκριμένο ζήτημα θα κληθούν να αποφασίσουν τα 30 μέλη της.

«Οι Ρώσοι έχουν προσφέρει στην Ουκρανία περισσότερα τανκς από τη Γερμανία» είναι το ανέκδοτο που κυκλοφορεί τον τελευταίο καιρό στο Κίεβο. Ο ρωσικός στρατός έχει χάσει 80.000 άνδρες, ανάμεσά τους τουλάχιστον δέκα στρατηγούς, ενώ υπολογίζεται ότι έχει απολέσει από 1.000 έως 2.000 (με βάση ουκρανικές πηγές) άρματα μάχης. Την ίδια στιγμή, η οικονομία αναμένεται να συρρικνωθεί κατά 3%-6%, ενώ αρχικά αναμενόταν ρυθμός ανάπτυξης 6% για το 2022.

Ο Βλαντιμίρ Πούτιν πανηγυρίζει στο Κρεμλίνο με τους ρωσόφωνους ηγέτες Σάλντο (της Χερσώνας), Μπαλίτσκι (της Ζαπορίζια), Πουσίλιν (του Ντονέτσκ) και Πάσετσνικ (του Λουγκάνσκ) τα αποτελέσματα των δημοψηφισμάτων και την προσάρτηση των περιοχών στη Ρωσία. Αρκετοί αναλυτές εκτιμούν ότι ο Ρώσος πρόεδρος προέβη σε αυτή την κίνηση προκειμένου να ξεκινήσει διαπραγμάτευση με το Κίεβο από θέση ισχύος και όχι πλήρως αποδυναμωμένος.

SPUTNIK / DMITRY ASTAKHOV / POOL VIA REUTERS

Η λαϊκή δυσαρέσκεια

Οι επόμενοι μήνες θα είναι κρίσιμοι όχι μόνο για τις εξελίξεις στο πεδίο των μαχών, αλλά για και τη διαφαινόμενη γιγάντωση της λαϊκής δυσαρέσκειας κατά του Πούτιν. «Ο Πούτιν παραβίασε με τον πιο άγριο τρόπο το άγραφο κοινωνικό συμβόλαιο των τελευταίων ετών: οι πολίτες δεν δίνουν σημασία στην κλεπτοκρατία και στους πολέμους της ελίτ του Πούτιν, ενώ η ελίτ σε αντάλλαγμα επιτρέπει στους πολίτες να ζουν ήσυχα τις ιδιωτικές τους ζωές. Ο βαθμός της εσωτερικής αγανάκτησης που συσσωρεύεται εσχάτως είναι δύσκολο να μετρηθεί, με δεδομένη την υψηλή προσαρμοστικότητα του πληθυσμού. Είναι σαφές όμως ότι οι διαμαρτυρίες δεν περιορίζονται πλέον στην αντιπολίτευση και στην κοινωνία των πολιτών, αλλά έχουν ριζώσει βαθιά στον απλό λαό, την κοινωνική βάση του καθεστώτος που μπορεί να περιορίσει κάπως το Κρεμλίνο. Έτσι οι τακτικοί σύμμαχοι εκτός της χώρας και οι Ρώσοι πολίτες που βιώνουν ένα πρωτόγνωρο σοκ, είναι αυτοί που μπορούν να σταματήσουν τον δικτάτορα», εκτίμησε πρόσφατα ο Αντρέι Καλέσνικοφ του ιδρύματος Κάρνεγκι.

Ποιος έκανε το σαμποτάζ στους αγωγούς της Βαλτικής;

Των **ΚΑΤΡΙΝ ΜΠΕΝΧΟΛΝΤ** και **ΝΤΕΪΒΙΝΤ Ε. ΣΑΝΓΚΕΡ**
THE NEW YORK TIMES

Ευρωπαίοι και Αμερικανοί αξιωματούχοι συγκλίνουν στο συμπέρασμα ότι οι μυστηριώδεις υποθαλάσσιες εκρήξεις που προκάλεσαν μεγάλη διαρροή φυσικού αερίου από τους αγωγούς Nord Stream 1 και Nord Stream 2 οφείλονταν σε σαμποτάζ. «Όλες οι διαθέσιμες πληροφορίες συνηγορούν υπέρ της εκδοχής ότι επρόκειτο για δολιοφθορά», δήλωσε ο ύπατος εκπρόσωπος της Ε.Ε. για θέματα Εξωτερικής Πολιτικής, Ζοζέπ Μπορέλ. «Κατά τα φαινόμενα, πρόκειται για σαμποτάζ», αποφάνθηκε ο σύμβουλος Εθνικής Ασφαλείας του Λευκού Οίκου, Τζέικ Σάλιβαν.

Σύμφωνα με εκτιμήσεις ειδικών, θα χρειαστούν μήνες για να επιδιορθωθούν οι ζημιές στους αγωγούς μεταφοράς ρωσικού φυσικού αερίου στην Ευρώπη μέσω Βαλτικής. Τα νέα για τις διαρροές σε τρεις (από τις τέσσερις συνολικά) γραμμές των αγωγών ενίσχυσαν τους φόβους για την ενεργειακή ασφάλεια μιας Ευρώπης που ήδη ατενίζει με ανησυχία τον επικείμενο χειμώνα λόγω των επιπτώσεων από τον πόλεμο στην Ουκρανία και τις κυρώσεις στη Ρωσία. Αλλά το μεγάλο ερώτημα παραμένει αναπάντητο: Ποιος το έκανε και γιατί; Ελλείψει απτών αποδείξεων –Αμερικανοί αξιωματούχοι μάς έλεγαν ότι λόγω των διαρροών είναι πολύ επικίνδυνο να πραγματοποιηθούν αποστολές για συλλογή στοιχείων– οι ΗΠΑ και οι περισσότεροι Ευρωπαίοι σύμμαχοί τους αποφεύγουν να κατονομάσουν υπόπτους. Παρ' όλα αυτά, ορισμένοι αξιωματούχοι κατ' ιδίαν εκμυστηρεύονταν τις εκτιμήσεις τους, κατά τις οποίες η Ρωσία θα μπορούσε να έχει κέρδος από αυτή την εξέλιξη, όσο και αν οι αγωγοί κατασκευάστηκαν για να μεταφέρουν δικό της φυσικό αέριο.

Πολωνία και Ουκρανία κατηγόρησαν από την πρώτη στιγμή τη Μόσχα, η οποία με τη σειρά της κατηγόρησε την Ουάσιγκτον. Ορισμένοι Αμερικανοί αξιωματούχοι και ειδικοί διατύπωσαν την εικασία πως η Ουκρανία και οι χώρες της Βαλτικής, οι οποίες από καιρό έβαλλαν εναντίον των αγωγών Nord Stream, θα μπορούσαν να ωφεληθούν από το σαμποτάζ, ενώ ταυτόχρονα θα έστελναν τα πολιτικά τους μηνύματα.

Τα σενάρια για δάκτυλο Ρωσίας, ΗΠΑ ή Βαλτικών Χωρών στις εκρήξεις σε Nord Stream 1 και Nord Stream 2.

Μόλις ξεκίνησε ο πόλεμος στην Ουκρανία, η Γερμανία ακύρωσε την προγραμματισμένη έναρξη λειτουργίας του Nord Stream 2, η κατασκευή του οποίου μόλις είχε ολοκληρωθεί, ενώ στα τέλη Αυγούστου η Ρωσία σταμάτησε τη ροή φυσικού αερίου μέσω του Nord Stream 1, επικαλούμενη αδυναμία συντήρησης λόγω των δυτικών κυρώσεων. Οι εξελίξεις αυτές ανάγκασαν τους Ευρωπαίους ηγέτες να αποδυθούν σε έναν φρενήρη αγώνα δρόμου για εξεύρεση εναλλακτικών πηγών και εξοικονόμηση ενέργειας ενόψει του χειμώνα. Ωστόσο, Αμερικανοί και Ευρωπαίοι αξιωματούχοι θεωρούν τουλάχιστον πρόωρο να υποστηρίξει κανείς ότι η Ρωσία βρίσκεται πίσω από τις επιθέσεις στους αγωγούς. Σύμφωνα με τη λογική τους, ο Βλαντιμίρ Πούτιν θέλει να δείχνει ότι διαθέτει δύναμη πίεσης στους Ευρωπαίους, αφού μπορεί να ανοιγοκλείνει τις στρόφιγγες του φυσικού αερίου, αλλά αυτό προϋποθέτει οι αγωγοί, που ανήκουν στο ρωσικό μεγαθήριο Gazprom, να βρίσκονται σε καλή κατάσταση. Άλλοι αξιωματούχοι, όμως, αντιτείνουν ότι μία από τις δύο γραμμές του Nord Stream 2 δεν έπαθε καμία βλάβη και θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί από τον Πούτιν ως μέσο πίεσης στη Γερμανία. Σε κάθε περίπτωση, οι νέες εξελίξεις ήρθαν να υπογραμμίσουν πόσο ευάλωτες είναι οι υποδομές της Ευρώπης, κάτι που αφορά όχι μόνο τους αγωγούς φυσικού αερίου, αλλά και υποθαλάσσια καλώδια ηλεκτρισμού και τηλεπικοινωνιών.

Στη Μόσχα, ο εκπρόσωπος Τύπου του Κρεμλίνου Ντμίτρι Πεσκόφ χαρακτήρισε «προβλέψιμα βλακώδεις» τις κατηγορίες εναντίον της χώρας του και έστρεψε τις υποψίες προς την Ουάσιγκτον, δηλώνοντας ότι οι ΗΠΑ έχουν τεράστια κέρδη από την πώληση ακριβού, υγροποιημένου φυσικού αερίου στους Ευρωπαίους. Ρωσικά μέσα ενημέρωσης έσπευσαν να ενισχύσουν αυτό το μήνυμα, ανασύροντας δήλωση του Τζο Μπάιντεν από τις 7 Νοεμβρίου, όταν ο Αμερικανός πρόεδρος προειδοποίησε πως, αν οι Ρώσοι εισβάλουν στην Ουκρανία, «δεν θα υπάρχει πια αγωγός Nord Stream 2. Θα φροντίσουμε γι' αυτό». Αμερικανοί αξιωματούχοι υποστηρίζουν ότι ο Μπάιντεν είχε κατά νουν διπλωματική και πολιτική πίεση στη Γερμανία.

Το tweet του Σικόρσκι

Παραδόξως, ο πρώην υπουργός Εξωτερικών της Πολωνίας Ράντεκ Σικόρσκι, ένας από τους σκληρότερους επικριτές της Μόσχας, μοιάζει να στηρίζει τη ρωσική εκδοχή για το σαμποτάζ. «Σας ευχαριστούμε, ΗΠΑ», έγραψε στο Twitter, κάτω από μια φωτογραφία που έδειχνε τα νερά της Βαλτικής να αναβράζουν λόγω των διαρροών.

Καθώς και οι δύο αγωγοί ήταν ανενεργοί τη στιγμή που συνέβησαν οι διαρροές, δεν υπήρξε άμεση επίπτωση στα ευρωπαϊκά ενεργειακά αποθέματα. Μάλιστα, την επομένη των διαρροών εγκαινιάστηκε ο νέος αγωγός μεταφοράς φυσικού αερίου της Νορβηγίας στην Πολωνία και πολλοί θεωρούν ότι δεν πρόκειται για απλή σύμπτωση. Ο νέος αγωγός κατασκευάστηκε ακριβώς για να μειώσει την εξάρτηση της Ευρώπης από το ρωσικό φυσικό αέριο. Αν και αξιωματούχοι ορισμένων Ευρωπαϊκών χωρών επικαλέστηκαν αυτήν τη συγκυρία για να υποστηρίξουν τα περί ρωσικού δακτύλου, οι Αμερικανοί είναι πιο επιφυλακτικοί. Υπενθυμίζουν, δε, ότι τον περασμένο Ιούλιο υπήρχε έντονη φημολογία που υποστήριζε ότι η Ρωσία βρισκόταν πίσω από εκτεταμένη κυβερνοεπίθεση κατά της Αλβανίας. Αλλά αυτό τον μήνα, η έρευνα που διεξήχθη για το θέμα αυτό κατέληξε στο οριστικό συμπέρασμα ότι πίσω από την επίθεση βρισκόταν το Ιράν.

Κάποιοι αξιωματούχοι στην Ουάσιγκτον εκτιμούν πως το σαμποτάζ θα μπορούσε να έχει πραγματοποιηθεί από μη κρατικούς παράγοντες. Συνάδελφοί τους αντιτείνουν, όμως, ότι οι δονήσεις που κατέγραψαν σεισμογράφοι της Σουηδίας και της Δανίας παραπέμπουν σε εκρήξεις από μαγνητικές νάρκες, που προσκολλήθηκαν στους αγωγούς, ή από επιθέσεις από τον αέρα, κάτι που σαφώς παραπέμπει σε οργανωμένο κράτος.

Νέα απειλή από την Gazprom

Μπορεί οι διαρροές από τους αγωγούς της Βαλτικής να προκάλεσαν κάποια αύξηση στις τιμές του φυσικού αερίου, αλλά οι επιπτώσεις ήταν περιορισμένες, αφού κανένας από τους δύο δεν βρισκόταν σε λειτουργία, ούτε προβλεπόταν να λειτουργήσει άμεσα. Την ίδια στιγμή, όμως, μια άλλη, βραχυπρόθεσμα σοβαρότερη απειλή διαγραφόταν στον ορίζοντα. Το ρωσικό ενεργειακό μεγαθήριο Gazprom απείλησε ότι θα επιβάλει κυρώσεις στην ουκρανική εταιρεία Naftogaz, η οποία διαχειρίζεται μία από τις τελευταίες οδούς μεταφοράς ρωσικού φυσικού αερίου στην Ευρώπη. Ο λόγος είναι ότι η Naftogaz προσέφυγε στη διεθνή διαιτησία υποστηρίζοντας ότι η Gazprom δεν είχε καταβάλει τα οφειλόμενα τέλη μεταφοράς του ρωσικού φυσικού αερίου μέσω Ουκρανίας. Αν κλείσει και η ουκρανική οδός, έπειτα από εκείνη της Βαλτικής, ο μόνος δρόμος μεταφοράς ρωσικού φυσικού αερίου στην Ευρώπη θα είναι ο αγωγός Turkish Stream, προς αγαλλίαση του Ταγίπ Ερντογάν, ο οποίος θα εισπράξει άλλο ένα παράπλευρο κέρδος από την ουκρανική κρίση.

REUTERS

#COCKTAILFESTCY

3RD CYPRUS COCKTAIL FESTIVAL

BY Difford's Guide FOR DISCERNING DRINKERS

DEEJAY 93,5 RADIO

MAIN SPONSOR

αλφαμεγα

17 OCTOBER 2022
TIME: 18:00

NICOSIA MUNICIPALITY GARDENS

CYPRUS LOST + FOUND DRINKERY/ NOTES AND SPIRITS/ UKIYO LISTENING BAR/ BARONYMOUS/ SEVEN MONKEYS THE BAR/ HIGH & WET/ SOUSOURADA BAR/ ΛΑΜΠΑΤΕΡ BISTRO BAR/ LIBRARY BAR / GIN GARDEN/ MASON BAR/ KATHIKAS SQUARE GIN BAR **ITALY** ATRIUM BAR/ 1930 **FRANCE** LE SYNDICAT
GREECE THE CLUMSIES/ BABA AU RUM/ TO ΛΟΚΑΛΙ/ LINE ATHENS/ BARRO NEGRO/ UPUPA EPOPS - THE BAR/ THE BAR IN FRONT OF THE BAR/ 42 BARSTRONOMY

SPONSORS

BELVEDERE VODKA · Naked Malt · El Dorado Demerara Rum · Silent Pool Gin · Johnnie Walker · Bombay Sapphire · Tanqueray · O/Purist · Beefeater London · Volcan de mi Tierra

Πώς τελειώνει ο πόλεμος, κ. Κίσινγκερ;

Διαυγής στα 99 του, ο βετεράνος του Ψυχρού Πολέμου μιλάει για το Ουκρανικό, την Κίνα και τους όρους μιας βιώσιμης ειρήνης

Του **ΝΑΪΑΛ ΦΕΡΓΚΙΟΥΣΟΝ***
The Sunday Times Magazine / News Licensing

Ο Χένρι Κίσινγκερ έκλεισε τα 99 του χρόνια στις 27 Μαΐου. Γεννημένος στη Γερμανία στο αποκορύφωμα του υπερπληθωρισμού της Βαϊμάρης, δεν ήταν ούτε δέκα ετών όταν ο Χίτλερ ήρθε στην εξουσία και ήταν μόλις 15 ετών όταν ο ίδιος και η οικογένειά του αποβιβάστηκαν ως πρόσφυγες στη Νέα Υόρκη. Είναι σχεδόν το ίδιο εκπληκτικό ότι αυτός ο πρώην υπουργός Εξωτερικών των ΗΠΑ και γίγαντας της γεωπολιτικής εγκατέλειψε το αξίωμα πριν από 45 χρόνια.

Καθώς οδεύει προς τα εκατό του χρόνια, ο Κίσινγκερ δεν έχει χάσει ίχνος της διανοητικής δύναμης που τον έκανε να ξεχωρίζει από άλλους καθηγητές και επαγγελματίες της εξωτερικής πολιτικής, τόσο της δικής του όσο και των επόμενων γενεών. Το διάστημα που πέρασα γράφοντας τον δεύτερο τόμο της βιογραφίας του, ο Κίσινγκερ έχει εκδώσει όχι ένα αλλά δύο βιβλία – το πρώτο, σε συνεργασία με τον πρώην διευθύνοντα σύμβουλο της Google Ερικ Σμιντ και τον επιστήμονα πληροφορικής Ντάνιελ Χάτενλοχερ, αφορά την τεχνητή νοημοσύνη, και το δεύτερο είναι μια συλλογή από έξι βιογραφικές μελέτες ηγετικών προσωπικοτήτων.

Συναντιόμαστε στο ησυχαστήριό του, βαθιά μέσα στα δάση του Κονέκτικατ, όπου ο ίδιος και η σύζυγός του, Νάνσι, περνούν τον περισσότερο χρόνο τους από την έναρξη της COVID. Η πανδημία είχε και την καλή της πλευρά για εκείνους. Ήταν η πρώτη φορά στα 48 χρόνια γάμου που ο ψυχαναγκαστικά μετακινούμενος δρ Κίσινγκερ αναγκάστηκε να τραβήξει χειρόφρενο. Αποκομμένος από τους πειρασμούς των εστιατορίων του Μανχάταν και των συμποσίων του Πεκίνου, έχασε βάρος. Παρόλο που βαδίζει με μπαστούνι, φοράει ακουστικό βαρηκοΐας και μιλάει πιο αργά από ό,τι παλιότερα, με τη χαρακτηριστική βαρύτονη χροιά του, είναι όσο οξύνους ήταν πάντα.

Ο Κίσινγκερ είναι ακόμη σε θέση να εξοργίζει τους φιλελεύθερους καθηγητές και τους προοδευτικούς ή «αφυπνισμένους» φοιτητές που κυριαρχούν στο Χάρβαρντ, το πανεπιστήμιο όπου έχτισε τη φήμη του ως ακαδημαϊκός και διανοούμενος τις δεκαετίες του 1950 και του 1960.

Κάθε υπουργός Εξωτερικών και σύμβουλος Εθνικής Ασφαλείας (η πρώτη θέση που κατείχε στην κυβέρνηση) έχει χρειαστεί να επιλέξει μεταξύ κακών και χειρότερων εναλλακτικών. Ο Αντονι Μπλίνκεν και ο Τζέικ Σάλιβαν, οι οποίοι κατέχουν σήμερα αυτές τις θέσεις, εγκατέλειψαν πέρυσι τον λαό του Αφγανιστάν στους Ταλιμπάν και φέτος ρίχνουν όπλα αξίας δεκάδων δισεκατομμυρίων δολαρίων στην εμπόλεμη ζώνη της Ουκρανίας. Για κάποιο λόγο αυτές οι ενέργειες δεν προκαλούν τις ύβρεις που έχουν εξαπολυθεί κατά του Κίσινγκερ όλα αυτά τα χρόνια για τον ρόλο του σε γεγονότα όπως ο πόλεμος του Βιετνάμ (σημαντικό μέρος της κριτικής έχει επίσης προέλθει από τη Δεξιά, αν και για πολύ διαφορετικούς λόγους).

Τίποτα δεν θα μπορούσε να αποτυπώσει καλύτερα την ικανότητά του να εξοργίζει τόσο την Αριστερά όσο και τη Δεξιά από τη διαμάχη που προκάλεσε η σύντομη ομιλία του στο Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ στο Νταβός στις 23 Μαΐου. Ο τίτλος της Telegraph ήταν «Χένρι Κίσινγκερ: Η Ουκρανία πρέπει να παραχωρήσει εδάφη στη Ρωσία» και προκάλεσε σχεδόν ισάριθμα οργισμένα tweets από προοδευτικούς, που έχουν προσθέσει τα μπλε και κίτρινα χρώματα της Ουκρανίας στην τελευταία εκδοχή της pride flag, και νεοσυντηρητικούς που βαυκαλίζονται για μια ουκρανική νίκη και αλλαγή καθεστώτος στη Μόσχα. Σε μια καυστική απάντηση, ο Ουκρανός πρόεδρος, Βολοντίμιρ Ζελένσκι, κατηγόρησε τον Κίσινγκερ ότι ευνοεί τον κατευνασμό της φασιστικής Ρωσίας κατά το πρότυπο του 1938.

Το πιο περίεργο πράγμα στον σάλο που προκλήθηκε ήταν ότι ο Κίσινγκερ δεν είπε τίποτα τέτοιο. Υποστηρίζοντας ότι πρέπει τελικά να διαπραγματευτεί κάποιο είδος ειρήνης, δήλωσε απλώς ότι «η διαχωριστική γραμμή (μεταξύ Ουκρανίας και Ρωσίας) θα πρέπει να είναι η επιστροφή στο status quo ante» – εννοώντας την κατάσταση πριν από τις 24 Φεβρουαρίου, όταν τμήματα του Ντονέτσκ και του Λουγκάνσκ βρίσκονταν υπό τον έλεγχο των φιλορώσων αυτονομιστών και η Κριμαία αποτελούσε μέρος της Ρωσίας, όπως συνέβαινε από το 2014. Ο ίδιος ο Ζελένσκι το έχει αναφέρει σε περισσότερες από μία περιπτώσεις, αν και ορισμένοι Ουκρανοί εκπρόσωποι υποστήριξαν πρόσφατα την επιστροφή στα προ του 2014 σύνορα.

A.P./BOB SCHUTZ

Μολονότι ο Νίξον ήταν ο μοναδικός πρόεδρος των ΗΠΑ που αναγκάστηκε να παραιτηθεί, κατά τον Κίσινγκερ παραμένει ηγετική φιγούρα άξια αναφοράς.

A.P./ANATOLY MALTSEV

«Νόμιζα ότι ήταν στοχαστικός αναλυτής», λέει για τον Πούτιν, εκτιμώντας ότι παλαιότερες απόψεις του Ρώσου προέδρου για την Ουκρανία δεν ισχύουν πια.

Η ατάκα του Μπάιντεν

Τέτοιες παρερμηνείες δεν είναι κάτι καινούργιο για τον Κίσινγκερ. Οταν προσπαθούσε να πείσει τον Μπαράκ Ομπάμα να αποχωρήσει από το Αφγανιστάν, ο αντιπρόεδρος, Τζο Μπάιντεν, έκανε έναν ατυχή παραλληλισμό με τον απαξιωμένο πρώην πρόεδρο των ΗΠΑ Ρίτσαρντ Νίξον. «Πρέπει να ετοιμαστούμε να φύγουμε», είπε στον βετεράνο διπλωμάτη Ρίτσαρντ Χόλμπρουκ, «να κάνουμε ό,τι κάναμε στο Βιετνάμ». Ο Χόλμπρουκ, ειδικός εκπρόσωπος του Ομπάμα για το Αφγανιστάν και το Πακιστάν, απάντησε πως θεωρούσε «ότι είχαμε μια κάποια υποχρέωση απέναντι στους ανθρώπους που μας εμπιστεύτηκαν». Η απάντηση του Μπάιντεν ήταν αποκαλυπτική: «Γ*** το αυτό», φέρεται

> *«Κάποιος ανόητος πήγε στο Οβάλ Γραφείο και έκανε ό,τι του είπαν», λέει για το Γουότεργκεϊτ, εννοώντας ότι κάποιος πήρε κατά γράμμα τα όσα είπε ο Νίξον.*

να είπε στον Χόλμπρουκ. «Δεν χρειάζεται να ανησυχούμε γι' αυτό. Το κάναμε στο Βιετνάμ. Ο Νίξον και ο Κίσινγκερ τη γλίτωσαν».

Ωστόσο, η πραγματικότητα ήταν, και πάλι, εντελώς διαφορετική. Ο Νίξον και ο Κίσινγκερ απέρριψαν πλήρως την ιδέα να εγκαταλείψουν το Νότιο Βιετνάμ στην τύχη του, όπως τους προέτρεπαν οι αντιπολεμικοί διαδηλωτές το 1969. Αντί να το βάλουν στα πόδια, επιδίωξαν να επιτύχουν «ειρήνη εν τιμή». Η στρατηγική τους για τη «βιετναμοποίηση» ήταν στην πραγματικότητα μια εκδοχή αυτού που κάνουν οι ΗΠΑ σήμερα στην Ουκρανία: παροχή όπλων ώστε η χώρα να μπορέσει να πολεμήσει για να διατηρήσει την ανεξαρτησία της, αντί να βασίζεται σε επιτόπου αμερικανικά στρατεύματα.

Οι τύποι του Χάρβαρντ και του Γέιλ θα εκνευριστούν ακόμη περισσότερο όταν δουν τον Νίξον ανάμεσα στα έξι υποδείγματα στην «Ηγεσία» του Κίσινγκερ, δίπλα στον Κόνραντ Αντενάουερ, τον Σαρλ ντε Γκωλ, τον πρώην πρόεδρο της Αιγύπτου Ανουάρ Σαντάτ, τον πρώτο πρωθυπουργό της Σιγκαπούρης Λι Κουάν Γιου και τη Μάργκαρετ Θάτσερ (η συμπερίληψη της οποίας θα κάνει και τους τύπους της Οξφόρδης και του Κέμπριτζ να εκνευριστούν).

Ρωταώ τον Κίσινγκερ πώς γίνεται ο Νίξον –ο μόνος πρόεδρος που αναγκάστηκε να παραιτηθεί– να αξίζει ένα κεφάλαιο δικό του σε ένα βιβλίο για την ηγεσία. Δεν είναι μάλλον η περίπτωση του πώς δεν πρέπει κάποιος να ηγείται; Ο Κίσινγκερ ξεκινά με τη συνοπτική ετυμηγορία για το Γουότεργκεϊτ που έδωσε ο Μπράις Χάρλοου, ο έμπειρος πράκτορας της Ουάσιγκτον που ήταν ο σύνδεσμος του Νίξον με το Κογκρέσο: «Κάποιος αναθεματισμένος ανόητος πήγε στο Οβάλ Γραφείο και έκανε ό,τι του είπαν» – εννοώντας ότι κάποιος στον Λευκό Οίκο πήρε κατά γράμμα τα όσα είπε ο Νίξον.

«Ως γενική αρχή», λέει ο Κίσινγκερ, «οι συνεργάτες οφείλουν στους εντολείς τους στην πολιτική να μη στέκονται σε συναισθηματικές δηλώσεις (για) πράγματα που γνωρίζουν ότι δεν θα έκαναν έπειτα από περαιτέρω σκέψη». Υπήρχαν πολλές φορές που, εν βρασμώ ή για να εντυπωσιάσει την παρούσα παρέα, ο Νίξον έδινε ακατάσχετες προφορικές εντολές. Ο Κίσινγκερ έμαθε γρήγορα να μην ενεργεί κάθε φορά που ο Νίξον τον διέταζε να «βομβαρδίσει μέχρι θανάτου» κάποιον.

«Αν δείτε το Γουότεργκεϊτ», υποστηρίζει, «στην πραγματικότητα ήταν μια διαδοχή παραβάσεων» – ξεκινώντας με τις διαρρήξεις στα κεντρικά γραφεία της Εθνικής Επιτροπής του αντίπαλου Δημοκρατικού Κόμματος, οι οποίες διατάχθηκαν από την εκστρατεία για την επανεκλογή του Νίξον το 1972. Αυτές οι παραβάσεις στη συνέχεια «συγκεντρώθηκαν σε μια έρευνα. Πίστευα τότε και πιστεύω και τώρα ότι άξιζαν μομφή – όχι όμως απομάκρυνση από το αξίωμα».

Από την οπτική γωνία του Κίσινγκερ, το Γουότεργκεϊτ ήταν καταστροφή επειδή γκρέμισε την έξυπνη στρατηγική εξωτερικής πολιτικής που ο ίδιος και ο Νίξον είχαν επινοήσει για να ενισχύσουν τη θέση των Ηνωμένων Πολιτειών, οι οποίες είχαν ουσιαστικά χάσει τον Ψυχρό Πόλεμο όταν εκείνοι ανέλαβαν τα καθήκοντά τους τον Ιανουάριο του 1969.

«Είχαμε ένα μεγαλεπήβολο σχέδιο», θυμάται. «(Ο Νίξον) ήθελε να τερματίσει τον πόλεμο του Βιετνάμ με έντιμους όρους. Ηθελε να δώσει στην Ατλαντική Συμμαχία μια νέα στρατηγική κατεύθυνση. Και πάνω απ' όλα ήθελε να αποφύγει μια (πυρηνική) σύγκρουση (με τη Σοβιετική Ενωση) μέσω της πολιτικής ελέγχου των εξοπλισμών».

«Και έπειτα υπήρχε το ανεξερεύνητο μυστήριο της Κίνας. (Ο Νίξον) διακήρυξε από την πρώτη του ημέρα ότι ήθελε να κάνει άνοιγμα στην Κίνα. Κατάλαβε ότι επρόκειτο για μια στρατηγική ευκαιρία, ότι δύο αντίπαλοι των Ηνωμένων Πολιτειών βρίσκονταν σε σύγκρουση μεταξύ τους» – αναφορά στον συνοριακό πόλεμο που ξέσπασε μεταξύ της Σοβιετικής Ενωσης και της Κίνας το 1969, αφού οι δύο μεγαλύτερες κομμουνιστικές δυνάμεις είχαν χωριστεί για ιδεολογικά ζητήματα οκτώ χρόνια πριν. «Εκ μέρους του έδωσα εντολή να προσπαθήσουμε να έρθουμε πιο κοντά στην Κίνα και στη Ρωσία απ' ό,τι αυτές μεταξύ τους». Αυτές οι κατευθύνσεις, λέει, συνέκλιναν τη χρονιά πριν ξεσπάσει το σκάνδαλο Γουότεργκεϊτ.

«Μέχρι το τέλος (της προεδρίας του Νίξον) υπήρχε μια ειρήνη στο Βιετνάμ, που με τους όρους της ήταν έντιμη και ήταν βιώσιμη από έναν πρόεδρο που είχε εσωτερική υποστήριξη. Είχαμε επανασχεδιάσει την πολιτική για τη Μέση Ανατολή», εκδιώκοντας ουσιαστικά τους Σοβιετικούς από την περιοχή και καθιερώνοντας τις ΗΠΑ ως διαμεσολαβητή ειρήνης μεταξύ Αράβων και Ισραηλινών. «Και είχαμε κάνει άνοιγμα στην Κίνα και (διαπραγματευτήκαμε τον περιορισμό των στρατηγικών όπλων) με τη Ρωσία. Δυστυχώς, η υποστήριξη στο εσωτερικό διαλύθηκε. Αντί να εκμεταλλευτούμε αυτές τις ευκαιρίες, αναγκαστήκαμε από την εσωτερική πανωλεθρία του Νίξον απλώς να αντέξουμε».

Ο Νίξον που αποκαλύπτεται από την «Ηγεσία» του Κίσινγκερ είναι μια τραγική φιγούρα – ένας αριστοτέχνης της στρατηγικής που, συγκαλύπτοντας αδίστακτα το έγκλημα της ομάδας της καμπάνιας για την επανεκλογή του, κατέστρεψε όχι μόνο την προεδρία του, αλλά και καταδίκασε το Νότιο Βιετνάμ σε καταστροφή. Και δεν ήταν μόνον αυτό. Ηταν η ήττα στο Βιετνάμ, υποστηρίζει ο Κίσινγκερ, που έβαλε τις ΗΠΑ σε μια καθοδική τροχιά πολιτικής πόλωσης.

Ρωτάω αν οι ΗΠΑ είναι πιο διχασμένες τώρα από ό,τι την εποχή του Βιετνάμ.

«Ναι, απείρως περισσότερο», απαντά.

Ξαφνιασμένος, του ζητώ να το αναλύσει. Στις αρχές της δεκαετίας του 1970, εξηγεί, υπήρχε ακόμη η δυνατότητα του δικομματισμού. «Το εθνικό συμφέρον ήταν ένας όρος που είχε νόημα, δεν αποτελούσε αντικείμενο αντιπαράθεσης. Αυτό έχει τελειώσει. Κάθε κυβέρνηση αντιμετωπίζει πλέον την αδιάκοπη εχθρότητα της αντιπολίτευσης, και μάλιστα με τρόπο που στηρίζεται σε διαφορετικές αφετηρίες – η ανομο-

> *«Η Αμερική είναι τώρα πιο διχασμένη απ' ό,τι στο Βιετνάμ. Τότε, το εθνικό συμφέρον ήταν ένας όρος που είχε νόημα. Αυτό έχει τελειώσει».*

λόγητη αλλά πολύ πραγματική συζήτηση στην Αμερική αυτή τη στιγμή αφορά το κατά πόσον οι βασικές αξίες της Αμερικής ισχύουν», με τον όρο αυτό εννοεί το ιερό και απαραβίαστο καθεστώς του συντάγματος και την πρωτοκαθεδρία της ατομικής ελευθερίας και της ισότητας ενώπιον του νόμου.

Ρεπουμπλικανός από τη δεκαετία του 1950, ο Κίσινγκερ αποφεύγει να δηλώσει ρητά ότι υπάρχουν στοιχεία στην αμερικανική Δεξιά που φαίνεται τώρα να αμφισβητούν αυτές τις αξίες. Αλλά είναι σαφές ότι δεν ενθουσιάζεται από τέτοιους λαϊκιστές περισσότερο απ' ό,τι επί των ημερών του Μπάρι Γκόλντγουότερ, του υποψηφίου για τις προεδρικές εκλογές της δεκαετίας του 1960, ο οποίος ήταν υπέρμαχος του ατομικισμού και σφοδρός αντικομμουνιστής. Στην προοδευτική Αριστερά, λέει, οι άνθρωποι υποστηρίζουν σήμερα ότι «αν δεν ανατραπούν αυτές οι βασικές αξίες και δεν αλλάξουν οι αρχές της εφαρμογής τους, δεν έχουμε κανένα ηθικό δικαίωμα ούτε καν να ασκούμε την εσωτερική μας πολιτική, πολύ περισσότερο την εξωτερική μας πολιτική». Αυτή «δεν είναι ακόμη διαδεδομένη άποψη, αλλά είναι αρκετά έντονη ώστε να έλκει οτιδήποτε άλλο προς την κατεύθυνσή της και να εμποδίζει την ενοποίηση των πολιτικών – (είναι μια άποψη που υποστηρίζεται) από μια μεγάλη ομάδα της κοινότητας των διανοουμένων, που πιθανώς κυριαρχεί σε όλα τα πανεπιστήμια και σε πολλά μέσα ενημέρωσης».

– Μπορεί κάποιος ηγέτης να το διορθώσει αυτό;

– Δύο πράγματα μπορούν να συμβούν όταν έχεις αγεφύρωτες διαφορές. Είτε η κοινωνία καταρρέει και δεν είναι πλέον ικανή να φέρει εις πέρας τις αποστολές της υπό οποιαδήποτε ηγεσία είτε τις υπερβαίνει...

– Χρειάζεται κάποιο εξωτερικό σοκ ή έναν εξωτερικό εχθρό;

– Αυτός είναι ο ένας τρόπος. Ή θα μπορούσε να υπάρξει μια μη διαχειρίσιμη εσωτερική κρίση.

Τι ρώτησε ο Αντενάουερ

Τον οδηγώ πίσω στον παλαιότερο από τους ηγέτες που παρουσιάζονται στο βιβλίο του, τον Κόνραντ Αντενάουερ, ο οποίος το 1949 έγινε ο πρώτος καγκελάριος της Δυτικής Γερμανίας. Στην τελευταία τους συνάντηση –διότι φυσικά ο Κίσινγκερ γνώριζε και τους έξι ηγέτες προσωπικά– ρώτησε ο Αντενάουερ: «Υπάρχουν ακόμη ηγέτες που είναι σε θέση να ασκούν μια γνήσια μακροπρόθεσμη πολιτική; Είναι ακόμη εφικτή η πραγματική ηγεσία σήμερα;». Αυτό είναι σίγουρα το ερώτημα που θέτει και ο ίδιος ο Κίσινγκερ, σχεδόν έξι δεκαετίες αργότερα.

Η άσκηση της ηγεσίας έχει γίνει πιο δύσκολη, τονίζει, «λόγω του συνδυασμού των κοινωνικών δικτύων, των νέων μορφών δημοσιογραφίας, του Διαδικτύου και της τηλεόρασης, που όλα εστιάζουν στο βραχυπρόθεσμο μέλλον».

Αυτό μας οδηγεί στην πολύ ιδιαίτερη άποψή του για την ηγεσία. Αυτό που είχαν ως κοινό χαρακτηριστικό οι έξι ηγέτες του είναι οι εξής πέντε ιδιότητες: έλεγαν σκληρές αλήθειες, είχαν όραμα και ήταν τολμηροί. Επίσης, μπορούσαν να περνούν χρόνο με τον εαυτό τους, σε απομόνωση. Και δεν φοβούνταν να είναι διχαστικοί.

«Πρέπει να υπάρχουν στη ζωή ενός ηγέτη κάποιες στιγμές περισυλλογής», λέει, επισημαίνοντας το διάστημα της εσωτερικής εξορίας του Αντενάουερ στη ναζιστική Γερμανία· το διάστημα που ο Ντε Γκωλ ήταν αιχμάλωτος των Γερμανών στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο· τα χρόνια της ερημιάς του Νίξον στα μέσα της δεκαετίας του 1960, αφού είχε χάσει τις υποψηφιότητες τόσο για την προεδρία όσο και για τη θέση του κυβερνήτη στην Καλιφόρνια· το διάστημα της φυλακής του Σαντάτ

Ο ταραχώδης αιώνας ενός διπλωμάτη

1923

Γέννηση του Χάιντς Αλφρεντ Κίσινγκερ στο Φουρτ της Γερμανίας, από οικογένεια ορθόδοξων Εβραίων (δεξιά το κτίριο όπου έζησε τα πρώτα χρόνια του). Ως νεαρό αγόρι ξυλοκοπείται από τις συμμορίες της χιτλερικής νεολαίας.

1938

Η οικογένεια Κίσινγκερ διαφεύγει τις ναζιστικές διώξεις και μεταναστεύει, μέσω Λονδίνου, στις ΗΠΑ. Ο Χάιντς αλλάζει το όνομά του σε Χένρι και πολιτογραφείται Αμερικανός υπήκοος το 1943.

1943-46

Υπηρετεί στον αμερικανικό στρατό και συμμετέχει στην απελευθέρωση του στρατοπέδου συγκέντρωσης του Αχλεμ. Το 1945 του απονέμεται το Χάλκινο Αστέρι για τη συμμετοχή του στην εξουδετέρωση ενός πυρήνα της Γκεστάπο.

1949

Παντρεύεται την Αν Φλάισερ. Αποκτούν δύο παιδιά. Παίρνουν διαζύγιο το 1964.

1950

Αποφοιτά από το Χάρβαρντ με άριστα (φωτογραφία από το βιβλίο αποφοιτησάντων). Παίρνει διδακτορικό από το ίδιο πανεπιστήμιο το 1954.

GUERIN BLASK / THE SUNDAY TIMES MAGAZINE / NEWS LICENSING

«Η ηγεσία χρειάζεται για να βοηθήσει τους ανθρώπους να φτάσουν από εκεί όπου βρίσκονται ώς εκεί που δεν έχουν πάει ποτέ και, ενίοτε, δύσκολα μπορούν να φανταστούν να πηγαίνουν. Χωρίς ηγεσία, οι θεσμοί παρασύρονται και τα έθνη αντιμετωπίζουν την αυξανόμενη ασημαντότητα και, τελικά, την καταστροφή», γράφει ο Χένρι Κίσινγκερ.

όταν η Αίγυπτος βρισκόταν ακόμη υπό βρετανικό έλεγχο. Ορισμένα από τα πιο εντυπωσιακά αποσπάσματα του βιβλίου αφορούν αυτές τις περιόδους απομόνωσης. «Το να κυριαρχεί κανείς στον εαυτό του πρέπει να γίνει ένα είδος συνήθειας», έγραψε ο Ντε Γκωλ ως αιχμάλωτος πολέμου, «ένα ηθικό ανακλαστικό που αποκτάται με συνεχή γυμναστική της θέλησης, ιδίως στα πιο μικρά πράγματα: το ντύσιμο, τη συζήτηση, τον τρόπο που σκέφτεται κανείς».

Η «οργισμένη» Θάτσερ

Περνάμε στη Μάργκαρετ Θάτσερ, για την οποία ο Κίσινγκερ προφανώς ανέπτυξε συμπάθεια, αλλά και σεβασμό. Σε ένα πρώιμο στάδιο του πολέμου των Φόκλαντ, έχοντας μόλις ενημερωθεί από τον υπουργό Εξωτερικών της Βρετανίας, Φράνσις Πιμ, ο Κίσινγκερ τη ρώτησε ποια μορφή διπλωματικής λύσης προτιμούσε. «Δεν δέχομαι κανένα συμβιβασμό!» βροντοφώναξε. «Πώς μπορείς, φίλε μου παλιέ; Πώς μπορείς να λες τέτοια πράγματα;».

«Ήταν τόσο οργισμένη», θυμάται ο Κίσινγκερ. «Δεν μου πήγε η καρδιά να της εξηγήσω ότι η ιδέα δεν ήταν δική μου, αλλά του επικεφαλής διπλωμάτη της».

Φέρνει επιμελώς τη συζήτηση στους σημερινούς ηγέτες και προσθέτει: «Δεν θα έλεγα την αλήθεια εάν έλεγα ότι το επίπεδο (της σημερινής ηγεσίας) είναι στο ύψος των περιστάσεων». Αντιτείνω ότι σίγουρα μας δίνεται ένα μάθημα αριστείας στην ηγεσία από τον πρόεδρο της Ουκρανίας, την απίθανη φιγούρα του κωμικού που έγινε ήρωας πολέμου.

«Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι ο Ζελένσκι έχει φέρει εις πέρας μια ιστορική αποστολή», συμφωνεί ο Κίσινγκερ. «Έχει ένα υπόβαθρο που δεν είχε κανείς στην ουκρανική ηγεσία σε καμία περίοδο της Ιστορίας» – αναφορά στο ότι ο Ζελένσκι είναι, όπως και ο Κίσινγκερ, Εβραίος. «Ήταν ένας τυχαίος πρόεδρος λόγω απογοήτευσης από την εσωτερική πολιτική. Και βρέθηκε αντιμέτωπος με την προσπάθεια της Ρωσίας να επαναφέρει την Ουκρανία σε μια εντελώς εξαρτημένη και υποτελή θέση. Και συσπείρωσε τη χώρα του και την παγκόσμια κοινή γνώμη γύρω του με ιστορικό τρόπο. Αυτό είναι το μεγάλο του επίτευγμα».

Το ερώτημα παραμένει, ωστόσο, «μπορεί να το διατηρήσει αυτό στην επίτευξη ειρήνης, ιδίως

«Ο Πούτιν είναι επικεφαλής μιας παρακμάζουσας χώρας και έχει χάσει την αίσθηση του μέτρου σε αυτή την κρίση. Δεν υπάρχει δικαιολογία για όσα έκανε φέτος».

μιας ειρήνης που προϋποθέτει κάποιες περιορισμένες θυσίες;».

Ζητώ τις σκέψεις του για τον αντίπαλο του Ζελένσκι, τον Ρώσο πρόεδρο Βλαντιμίρ Πούτιν, τον οποίο έχει συναντήσει πολλές φορές, αρχής γενομένης από μια τυχαία συνάντηση στις αρχές της δεκαετίας του 1990, όταν ο Πούτιν ήταν αντιδήμαρχος της Αγίας Πετρούπολης.

«Νόμιζα ότι ήταν ένας στοχαστικός αναλυτής», σημειώνει ο Κίσινγκερ, «βασισμένος σε μιαν άποψη για τη Ρωσία ως ένα είδος μυστικιστικής οντότητας που κρατήθηκε ενωμένη πέραν των 11 ζωνών ώρας με ένα είδος πνευματικής προσπάθειας. Και σε αυτό το όραμα η Ουκρανία έπαιξε ιδιαίτερο ρόλο. Οι Σουηδοί, οι Γάλλοι και οι Γερμανοί πέρασαν από αυτό το έδαφος (όταν εισέβαλαν στη Ρωσία) και εν μέρει ντράπηκαν επειδή τους εξάντλησε. Αυτή είναι η άποψή του (του Πούτιν)».

Ωστόσο, η άποψη αυτή έρχεται σε αντίθεση με εκείνες τις περιόδους της ιστορίας της Ουκρανίας που τη διαφοροποίησαν από τη Ρωσική Αυτοκρατορία. Το πρόβλημα του Πούτιν, υπογραμμίζει ο Κίσινγκερ, είναι ότι «είναι επικεφαλής μιας παρακμάζουσας χώρας» και «έχει χάσει την αίσθηση του μέτρου σε αυτή την κρίση». Δεν υπάρχει «καμία δικαιολογία» για όσα έκανε φέτος.

Ο Κίσινγκερ μού θυμίζει το άρθρο που έγραψε το 2014, την εποχή της ρωσικής προσάρτησης της Κριμαίας, στο οποίο επιχειρηματολογούσε κατά της ιδέας της ένταξης της Ουκρανίας στο ΝΑΤΟ, προτείνοντας αντ' αυτού ένα ουδέτερο καθεστώς, όπως αυτό της Φινλανδίας, και προειδοποιώντας ότι η συνέχιση της συζήτησης με όρους ένταξης στο ΝΑΤΟ ενέχει τον κίνδυνο πολέμου. Τώρα, βέβαια, η Φινλανδία είναι αυτή που προτείνει την ένταξή της στο ΝΑΤΟ, μαζί με τη Σουηδία. Μήπως αυτό το διαρκώς διευρυνόμενο ΝΑΤΟ είναι πλέον πολύ μεγάλο;

«Το ΝΑΤΟ ήταν η κατάλληλη συμμαχία για να αντιμετωπίσει μια επιθετική Ρωσία, όταν αυτή ήταν η κύρια απειλή για την παγκόσμια ειρήνη», απαντά. «Και το ΝΑΤΟ έχει εξελιχθεί σε ένα θεσμό που αντανακλά την ευρωπαϊκή και αμερικανική συνεργασία με έναν σχεδόν μοναδικό τρόπο. Επομένως, είναι σημαντικό να διατηρηθεί. Αλλά είναι σημαντικό να αναγνωρίσουμε ότι τα μεγάλα ζητήματα θα τεθούν στις σχέσεις της Μέσης Ανατολής και της Ασίας με την Ευρώπη και την Αμερική. Και σε σχέση με αυτό, το ΝΑΤΟ είναι ένας θεσμός του οποίου οι συνιστώσες δεν έχουν απαραιτήτως συμβατές απόψεις. Ενώθηκαν για την Ουκρανία επειδή αυτό θύμιζε (παλαιότερες) απειλές, και τα κατάφεραν πολύ καλά, και υποστηρίζω αυτό που έκαναν».

«Το ερώτημα θα είναι τώρα πώς θα τερματιστεί αυτός ο πόλεμος. Με τη λήξη του πρέπει να βρεθεί μία θέση για την Ουκρανία και μία θέση για τη Ρωσία – αν δεν θέλουμε η Ρωσία να γίνει ένα προκεχωρημένο φυλάκιο της Κίνας στην Ευρώπη».

Του θυμίζω μια συζήτηση που είχαμε στο Πεκίνο στα τέλη του 2019, όταν τον ρώτησα εάν βρισκόμαστε ήδη στον «Β΄ Ψυχρό Πόλεμο», αλλά με την Κίνα να παίζει πλέον τον ρόλο της Σοβιετικής Ενωσης. Μου απάντησε, αξιομνημόνευτα, «βρισκόμαστε στους πρόποδες ενός ψυχρού πολέμου». Ενα χρόνο αργότερα, το προχώρησε «στα ορεινά περάσματα ενός ψυχρού πολέμου». Πού βρισκόμαστε τώρα;

«Δύο χώρες με την ικανότητα να κυριαρχήσουν στον κόσμο» –οι ΗΠΑ και η Κίνα– «αντιμετωπίζουν η μία την άλλη ως οι απόλυτοι ανταγωνιστές. Κυβερνώνται από ασύμβατα εσωτερικά συστήματα. Και αυτό συμβαίνει την ώρα που η τεχνολογία έχει εφεύρει τέτοια μέσα που ένας πόλεμος θα έφερνε την οπισθοδρόμηση, αν όχι την καταστροφή του πολιτισμού μας».

Με άλλα λόγια, ο Β΄ Ψυχρός Πόλεμος είναι δυνητικά ακόμη πιο επικίνδυνος από τον Α΄ Ψυχρό Πόλεμο; Η απάντηση του Κίσινγκερ είναι πως ναι, διότι και οι δύο υπερδυνάμεις διαθέτουν πλέον συγκρίσιμους οικονομικούς πόρους (κάτι που δεν συνέβαινε στον Α΄ Ψυχρό Πόλεμο) και οι τεχνολογίες καταστροφής είναι ακόμη πιο τρομακτικές, ιδίως με την έλευση της τεχνητής νοημοσύνης. Δεν έχει καμία αμφιβολία ότι η Κίνα και η Αμερική είναι πλέον αντίπαλοι. Το «να περιμένουμε η Κίνα να γίνει δυτική» δεν είναι πλέον μια εύλογη στρατηγική. «Δεν πιστεύω ότι η παγκόσμια κυριαρχία είναι μια κινεζική αντίληψη, αλλά θα μπορούσαν να γίνουν τόσο ισχυροί. Και αυτό δεν είναι προς το συμφέρον μας». Παρ' όλα αυτά, λέει, οι δύο υπερδυνάμεις «έχουν μια ελάχιστη κοινή υποχρέωση να αποτρέψουν (μια καταστροφική σύγκρουση)». Αυτό ήταν στην πραγματικότητα το κύριο θέμα

«Με τη λήξη του πολέμου πρέπει να βρεθεί θέση για την Ουκρανία και τη Ρωσία – αν δεν θέλουμε η Ρωσία να γίνει ένα προκεχωρημένο φυλάκιο της Κίνας στην Ευρώπη».

στο Νταβός, αν και πέρασε σε μεγάλο βαθμό απαρατήρητο.

Ρωτάω αν ο Κίσινγκερ θεωρεί τον εαυτό του ηγέτη. «Οταν ξεκίνησα, μάλλον δεν το πίστευα», απαντά. «Αλλά τώρα ναι. Οχι με την απόλυτη έννοια του όρου – (αλλά) προσπαθώ να είμαι ηγέτης. Ολα τα βιβλία που έχω γράψει έχουν το στοιχείο τού «πώς βαδίζει κανείς προς το μέλλον;».

Σημειώνω ότι πρόκειται για υπερβολική μετριοφροσύνη. Εχοντας ηγηθεί του Συμβουλίου Εθνικής Ασφαλείας, του Στέιτ Ντιπάρτμεντ και, κατά περιόδους στη διάρκεια του Γουότεργκέιτ, ουσιαστικά της κυβέρνησης των ΗΠΑ, είναι ένας απόλυτα καταρτισμένος ηγέτης, έστω και αν δεν εξελέγη ποτέ.

Η ανάγκη για ηγεσία

Ερχεται η ώρα να φύγω. Ο σχεδόν αιωνόβιος συνομιλητής μου μπορεί να εξακολουθεί να λειτουργεί με φουλ τις μηχανές, αλλά εγώ αρχίζω να χάνω τη φόρμα μου και πρέπει να προλάβω το αεροπλάνο μου. Μια τελευταία έμπνευση με ωθεί να αναρωτηθώ για την αναγκαία συνέπεια της ηγεσίας. «Τι γίνεται με όσους είναι διατεθειμένοι να ακολουθούν;» ρωτάω. «Εχει υποχωρήσει κι αυτό; Είναι οι άνθρωποι λιγότερο πρόθυμοι να οδηγηθούν;».

«Ναι», γνέφει. «Το παράδοξο είναι ότι η ανάγκη για ηγεσία είναι μεγαλύτερη από ποτέ».

Υπάρχουν αναμφίβολα κάποιοι που θα συνεχίσουν να δαιμονοποιούν τον Χένρι Κίσινγκερ και να αγνοούν ή να υποτιμούν όσα λέει. Στα 99 του χρόνια, ωστόσο, έχει την πολυτέλεια να αγνοεί όσους τον μισούν. Ωστόσο, δεν έχει χάσει την παρόρμησή του να ηγείται. «Η ηγεσία», γράφει, «χρειάζεται για να βοηθήσει τους ανθρώπους να φτάσουν από εκεί όπου βρίσκονται ώς εκεί που δεν έχουν πάει ποτέ και, ενίοτε, δύσκολα μπορούν να φανταστούν να πηγαίνουν. Χωρίς ηγεσία, οι θεσμοί παρασύρονται και τα έθνη αντιμετωπίζουν την αυξανόμενη ασημαντότητα και, τελικά, την καταστροφή».

* Ο κ. Νάιαλ Φέργκιουσον είναι ανώτερος συνεργάτης της οικογένειας Μίλμπανκ στο Ινστιτούτο Χούβερ του Πανεπιστημίου του Στάνφορντ. Είναι συγγραφέας του βιβλίου «Κίσινγκερ, 1923-1968: Ο ιδεαλιστής». Ο δεύτερος τόμος θα ολοκληρωθεί το 2023.

1954-69

Μέλος του διδακτικού προσωπικού του Χάρβαρντ. Σύμβουλος σε διάφορες υπηρεσίες των ΗΠΑ επί κυβερνήσεων των προέδρων Αϊζενχάουερ, Κένεντι και Τζόνσον.

1969-73

Σύμβουλος Εθνικής Ασφαλείας του προέδρου Ρίτσαρντ Νίξον. Οι επικριτές κατηγορούν αργότερα τον Κίσινγκερ για «εγκλήματα πολέμου» – για τον βομβαρδισμό της Καμπότζης από τις ΗΠΑ, σε μια επέκταση του πολέμου του Βιετνάμ.

1973

Τιμάται με το βραβείο Νομπέλ Ειρήνης από κοινού με τον Βιετναμέζο πολιτικό Λε Ντουκ Θο για τις προσπάθειές τους να τερματίσουν τον πόλεμο στο Βιετνάμ. Ο Λε Ντουκ Θο αρνείται το βραβείο και ο Κίσινγκερ δεν παρίσταται στην τελετή.

1973-77

Υπουργός Εξωτερικών υπό τον Νίξον έως το Γουότεργκέιτ το 1974 και στη συνέχεια υπό τον Τζέραλντ Φορντ.

1974

Παντρεύεται τη Νάνσι Μαγκίνες, βοηθό του κυβερνήτη της Νέας Υόρκης Νέλσον Ροκφέλερ.

A.P./JAMES H. PICKERELL

1984-90

Μέλος του Γνωμοδοτικού Συμβουλίου Εξωτερικών Πληροφοριών του Ρόναλντ Ρέιγκαν (φωτογραφία).

A.P. / WALT ZEBOSKI

2001-20

Μέλος του Συμβουλίου Αμυντικής Πολιτικής, μιας συμβουλευτικής επιτροπής του υπουργείου Αμυνας των ΗΠΑ.

Stoiximan

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ
ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ
ΚΥΡΙΑΚΗ 2 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 2022

Stoiximan

Τα μεγάλα ρεκόρ του Φέντερερ

Ο σπουδαιότερος τενίστας όλων των εποχών άφησε ως «κληρονομιά» αδιανόητες επιδόσεις

Του **ΓΙΩΡΓΟΥ ΠΑΤΤΙΧΗ**

Μπορεί ο χαρισματικός Ρότζερ Φέντερερ να αποσύρθηκε από την ενεργό δράση αλλά οι άθλοι του, τα επιτεύγματά του, το εξαιρετικό παράδειγμά του, ο χαρακτήρας του, έχουν «σφραγίσει» το Τένις. Υπήρξε πηγή έμπνευσης και είδωλο για τους νέους πρωταθλητές. Η προσφορά του στο άθλημα είναι ανεκτίμητη. Για πολλούς ο Ελβετός τενίστας δεν είναι απλά ένας από τους κορυφαίους τενίστες όλων των εποχών αλλά ο σπουδαιότερος όλων των εποχών.

Πέρα από τους 103 τίτλους, τα 20 Grand Slam και τα ρεκόρ που δημιούργησε, κέρδισε την καθολική αναγνώριση. Εκτός από το ταλέντο που είχε, εξέφραζε στο μέγιστο βαθμό όλες τις θετικές αξίες του αθλητισμού: Ταλέντο, αφοσίωση, επιμονή, αποφασιστικότητα, θυσία, νοοτροπία, ικανότητα υπεροχής. Έδειχνε πάντα σεβασμό στον αντίπαλό του. Το ψυχικό του μεγαλείο είναι ανυπέρβλητο. Υπέστη σοβαρούς τραυματισμούς, προχώρησε σε χειρουργικές επεμβάσεις, όμως πάντα σηκωνόταν και επέστρεφε πιο δυνατός.

Ο Φέντερερ αποτέλεσε τον βασικό πυλώνα που μέσα σε δύο δεκαετίες άλλαξε την εικόνα του τένις.

Ο Φέντερερ αποτέλεσε τον βασικό πυλώνα που μέσα σε δύο δεκαετίες άλλαξε την εικόνα του τένις. Το στιλ, η κομψότητά του, ο τρόπος που συνάρπαζε το κοινό, η αξιοπιστία του, το χαμηλό προφίλ, η στάση ζωής, μακριά από κουτσομπολιά και ίντριγκες ήταν το τέλειο προφίλ για μεγαθήρια πολυεθνικών εταιρειών να επενδύσουν στον Φέντερερ και στο χώρο τους τένις. Οι συναθλητές του και όχι μόνο, θα πρέπει να τον ευγνωμονούν.

Ο Φέντερερ στην κυριολεξία πήγε σε άλλο επίπεδο το τένις, τεχνικά ως παιχνίδι. Το απαράμιλλο στιλ στο παιχνίδι του, η αρχοντιά μέσα στο κορτ, το μοναδικό του backhand έφεραν επανάσταση στο άθλημα.

Το τένις κάποτε το θεωρούσαν ένα elite άθλημα για λίγους και τώρα έχει μετατραπεί σε ένα σπορ για όλους και μια τεράστια βιομηχανία. Και αυτό σε ένα τεράστιο βαθμό είναι έργο του Ρότζερ Φέντερερ.

Μια καριέρα 20 και πλέον ετών σε επαγγελματικό επίπεδο, με αριθμούς που προκαλούν ίλιγγο σε έναν κύκλο 103 τίτλων ATP, ανάμεσά τους 20 Grand Slam, μια πορεία με περισσότερα από 1.526 παιχνίδια και με 1.251 νίκες, 2ος στην Open Era, πίσω από τον Τζίμι Κόνορς (1.274), με 301 συνολικά εβδομάδες παραμονή στο No.1. Ο Ρότζερ Φέντερερ στην 20χρονη και πλέον καριέρα του δημιούργησε πολλά ρεκόρ, κάποια στην πορεία του χρόνου καταρρίφθηκαν.

Πέρα από τους 103 τίτλους, τα 20 Grand Slam και τα ρεκόρ που δημιούργησε, κέρδισε την καθολική αναγνώριση.

Επιδόσεις που πολύ δύσκολα θα ξεπεραστούν

7 νίκες στη σειρά στους επτά πρώτους τελικούς σε Grand Slam

Ο Φέντερερ κατέκτησε τον τίτλο στα πρώτα επτά στη σειρά τουρνουά Grand Slam που έφθασε στον τελικό, κάτι που κανένας παίκτης δεν έχει καταφέρει να πετύχει στην Open Era. Συγκεκριμένα αναδείχθηκε κατά σειρά πρωταθλητής: Στο Wimbledon 2003, στο Αυστραλιανό Όπεν το 2004, στο Wimbledon το 2004, στο US Open το 2004, στο Wimbledon το 2005, στο US Open το 2005 και στο Αυστραλιανό Όπεν το 2006. Για την ιστορία, αυτό το 7-0 του Ρότζερ Φέντερερ προσπέρασε το ρεκόρ μιας γυναίκας, της Μόνικα Σέλες, η οποία τη δεκαετία του '90, πετύχαινε το δικό της 6-0 σε τελικούς Grand Slam. Από τις παίκτριες που αγωνίζονται τώρα η Ναόμι Οσάκα πρόλαβε να κάνει ένα 4-0, ενώ η Ίγκα Σβιόντεκ έχει ήδη ρεκόρ στο 3-0.

10 σερί τελικοί Grand Slam

Κι εφόσον αναφερόμαστε σε Grand Slam, ρεκόρ συνέχεια από τον Φέντερερ. Έπαιξε σε 10 διαδοχικούς τελικούς σε Grand Slam, το μεγαλύτερο σερί από άνδρα σε μονό στην ιστορία του τένις. Αυτό συνέβη από το Wimbledon του 2005, μέχρι το US Open του 2007. Ένα σερί που έσπασε χάνοντας από τον Νόβακ Τζόκοβιτς στον ημιτελικό του Αυστραλιανού Όπεν το 2008. Εκείνη ήττα τον πείσμωσε, καθώς δημιούργησε νέο σερί οκτώ παρουσιών σε τελικούς majors, από το Roland Garros του 2008, μέχρι το Αυστραλιανό Όπεν του 2010, το δεύτερο μεγαλύτερο σερί που έχει πετύχει ποτέ παίκτης. Συνολικά δηλαδή, ο Φέντερερ έπαιξε 18 τελικούς σε 19 συμμετοχές σε Grand Slam μεταξύ του 2005 και του 2010. Στα παραπάνω προσθέστε επιπρόσθετα ρεκόρ σε majors, με τους 23 σερί ημιτελικούς (Wimbledon 2004-Αυστραλιανό Όπεν) και τους 36 σερί προημιτελικούς (2004-Roland Garros 2013)!

100 νίκες σε δύο διαφορετικά Majors

Όταν ο Φέντερερ νικούσε το Κέι Νισικόρι με 3-1 σετ στον προημιτελικό του Wimbledon το 2019, το κοντέρ έγραφε 100 νίκες, γινόταν ο πρώτος αθλητής που έφθανε σε τριψήφιο αριθμό νικών στο ίδιο major, καθώς από πλευράς γυναικών είχαν προηγηθεί η Μαρτίνα Ναβρατίλοβα με τις 120 νίκες της, επίσης στο Wimbledon και η Κρις Έβερτ με 101 νίκες στο US Open. Όμως δεν έχει υπάρξει άλλος ή άλλη με 100 νίκες σε δύο διαφορετικά Grand Slam. Ο Φέντερερ το πέτυχε σε ένα δραματικό παιχνίδι στα πέντε σετ με τον Τζον Μίλμαν για τον 3ο γύρο στο Αυστραλιανό Όπεν του 2020. Στο σούπερ tie break των 10 πόντων ο Αυστραλός είχε προηγηθεί με 8-4, όμως ο Φέντερερ με σερί 6-0 έφερε την ανατροπή και την 100ή νίκη του στη Μελβούρνη. Για την ιστορία ο Φέντερερ σήμερα έχει ρεκόρ 105-14 στο Wimbledon και 102-15 στο Australian Open. Από πλευράς ανδρών μόνο ο Ράφαελ Ναδάλ έχει περισσότερες νίκες σε ένα Grand Slam από τον Φέντερερ, στο Roland Garros (112-3).

237 συνεχόμενες εβδομάδες στο No.1

Ο Ρότζερ Φέντερερ ήταν στο No.1 της παγκόσμιας κατάταξης της ATP για 237 συνεχόμενες εβδομάδες, αριθμός απλά αδιανοήτος. Από τις 2 Φεβρουαρίου 2004, μέχρι τις 17 Αυγούστου 2008, δηλαδή για τέσσερα και πλέον χρόνια ο Φέντερερ είχε στρογγυλοκαθίσει στο No.1. Κανείς άλλος, άνδρας ή γυναίκα, από τότε που άρχισε να μετρά η παγκόσμια κατάταξη σε ATP ή WTA δεν έχει πλησιάσει καν αυτό τον αριθμό είτε σε μονό, είτε σε διπλό.

24 διαδοχικές νίκες σε τελικούς στο tour

Να κατακτάς ένα ή δύο τελικούς στο tour για οποιονδήποτε παίκτη είναι ξεχωριστό. Ο Φέντερερ το πήγε σε άλλο επίπεδο, φθάνοντας στην κατάκτηση 24 σερί τουρνουά στο tour, σε ένα ακόμα μοναδικό επίτευγμα για το άθλημα. Έφθασε σε αυτές τις 24 νίκες μεταξύ του 2003 και του 2005. Την εβδομάδα μετά το πρώτο του major στο Wimbledon το 2003, ηττήθηκε στο χώμα από τον Γίρι Νόβακ στα πέντε σετ στο Γκστάαντ της Ελβετίας. Από εκείνο το σημείο άρχισε το τρελό σερί των 24 κατακτήσεων, που σταμάτησε την τελευταία εβδομάδα της σεζόν του 2005, όταν ηττήθηκε με 3-2 από τον Νταβίντ Ναλμπαντιάν στον τελικό των ATP Finals στη Σαγκάη.

ΠΑΡΑΣΚΗΝΙΑ

ΣΔΚ – παραιτήσεις (1): Δεν έφθαναν όλα τ' άλλα προβλήματα στο χώρο, οι παραιτήσεις διαιτητών έχουν δημιουργήσει ακόμη πιο ζοφερό το μέλλον της κυπριακής διαιτησίας. Μαζικές παραιτήσεις οι οποίες δεν φανερώνουν απλά κάποιες διαφωνίες αλλά διάσταση απόψεων σε βαθμό που μπορεί να εξελιχθεί ακόμη και σε σχίσμα. Απορίας άξιο, το γιατί τα μέλη που παραιτούνται μπορούν κανονικά να ορίζονται και να διαιτητεύουν. Από τους ορισμούς και τις πληρωμές των διαιτητών πάντως, ο ΣΔΚ λαμβάνει ποσοστό, ως προμήθεια, από την ΚΟΠ...

ΣΔΚ – παραιτήσεις (2): Η ΚΟΠ πάντως κάθε άλλο παρά αμέτοχη μένει στις τελευταίες εξελίξεις στο χώρο της διαιτησίας. Αν οι πληροφορίες περί δημιουργίας νέου ειδικού μητρώου διαιτητών προκειμένου εκεί να εγγράφονται όσοι αποχωρούν από το Σύνδεσμο Διαιτητών και την ομαλή συνέχιση των πρωταθλημάτων εξασφαλίζει και καλύτερο έλεγχο της κατάστασης από την ΚΟΠ προϋποθέτει...

Θέμα ποιότητας: Ήττα ντροπής για την Κύπρο από το Κόσσοβο. Ο όρος «ντροπή» έχει να κάνει με το σκορ. Το θέμα είναι απλό. Υστερούμε σε ποιότητα. Δεν διαθέτουμε ανταγωνίσιμους ποδοσφαιριστές. Παρά το ότι εντοπίζουμε το πρόβλημα δεν κάνουμε τίποτα για να το αλλάξουμε. Και αυξάνουμε και τον αριθμό των ξένων παικτών στις ομάδες μας.

Μόνο η Ομόνοια: Επί του θέματος μόνο μια ομάδα δουλεύει σωστά. Η Ομόνοια είναι η μόνη ομάδα που εστιάζει και πρακτικά την προσοχή της στη βάση. Δεν είναι τυχαίο το τι έχουμε δει τα τελευταία χρόνια σε σχέση με την προώθηση παικτών. Και κάτι άλλο. Η Ομόνοια ρίχνει λεφτά στις ακαδημίες.

Η ανοχή: Τα δείγματα γραφής από την επιστροφή των οργανωμένων οπαδών είναι άκρως ανησυχητικά. Από την επιστροφή των και μετά σχεδόν κάθε εβδομάδα και σε διαφορετικά αθλήματα σημειώνονται επεισόδια. Και η ανοχή...ανοχή. Η ανοχή είναι η τέλεια μέθοδος για την επανάληψη των επεισοδίων, Ως Κύπριοι την έχουμε αναγάγει σε επιστήμη.

Να ξεκαθαρίσει το θέμα: Με βάση αυτά που λένε τα σωματεία της Λεμεσού η προτεινόμενη συμφωνία για τη χρήση του γηπέδου είναι ετεροβαρής για αυτά. Πάνω από 25 χιλιάδες ευρώ θα στοιχίζει σε κάθε ομάδα κάθε ματς ενώ τα σωματεία θα έχουν και το βάρος της συντήρησης του γηπέδου. Αυτός είναι ο ισχυρισμός που εκφράζεται. Είναι καλό να ξεκαθαρίσει το θέμα. Όσον αφορά το πότε θα δοθεί για χρήση ακόμη δεν ξέρει κανείς.

ΑΠΟΨΕΙΣ

Καλύτερα να γράφεις, παρά να μιλάς

Του **ΧΡΙΣΤΟΥ ΖΑΒΟΥ**

Παράφραση μεν του του διάσημου διαφημιστικού σλόγκαν για τσίχλες, ο τίτλος όμως του κειμένου, ταιριάζει γάντι ως προς την ανάγκη διαφοροποίησης της μεθόδου που ασκείται η επικοινωνία εκ μέρους των ομάδων. Επί τούτου, η πρόσφατη απόφαση του γραφείου τύπου του Απόλλωνα μέσα από την οποία το ρεπορτάζ της ομάδας δίνεται δια ενημερωτικού δελτίου αντί της συμμετοχής του εκπροσώπου σε κάθε λογής Μέσο, μοιάζει να είναι στη σωστή κατεύθυνση και ελπίζουμε ότι θα την ακολουθήσουν και άλλες ομάδες λίαν συντόμως. Στοχευμένη ή όχι, για τους σωστούς ή λανθασμένους λόγους, η υιοθέτηση διαφορετικού τρόπου ενημέρωσης μοιάζει επιβεβλημένη καθότι το φαινόμενο με τους εκπροσώπους τύπου και την υπέρ- προβολή τους, απέχει κατά πολύ απ' αυτό που εννοούμε επίσημη- τυπική ενημέρωση.

Εγκαταλείποντας την κλασσική, κυπριακή πατέντα, όπου οι εκπρόσωποι τύπου μοιάζουν με μιντιακές περσόνες εμφανιζόμενες σε κάθε λογής μέσο, η ενημέρωση- επικοινωνία εκ μέρους των ομάδων αναπόφευκτα εξελίχθηκε σε προπαγανδιστική μηχανή που ενίοτε προκαλεί και την ανάλογη τοξικότητα. Και διατηρεί όντως ένα προπαγανδιστικό υπόβαθρο καθότι όπως διαμορφώθηκε το σκηνικό με τα γραφεία τύπου στην Κύπρο, ο Χ ή Ψ εκπρόσωπος τύπου μοιάζει αντί για καλεσμένος σε εκπομπή, μέρος αυτής. Κακά τα ψέματα η μορφή ενημέρωσης εκ μέρους των ομάδων είναι καιρός ν' αλλάξει. Η παλιομοδίτικη παρέμβαση των εργαζομένων σε ομάδες, πηγάζει από παλιές εποχές όπου τα Μέσα ήταν περιορισμένα, σ' αντίθεση με την σύγχρονη εποχή που παρέχεται κάθε μορφής μέσο για να ασκήσει κανείς την επικοινωνία που επιθυμεί.

Εάν κάποιοι εκ των επαγγελματιών νοσταλγούν τις εποχές που διετέλεσαν δημοσιογράφοι, καλό θα ήταν να σκεφτούν το ενδεχόμενο επιστροφής τους στο χώρο, διεκδικώντας εκπομπές για να λεν ό,τι τραβά η ψυχή τους υπό την ιδιότητα όμως του δημοσιογράφου. Και ως τέτοιοι θα κριθούν. Ως επαγγελματίες όμως, νοουμένου ότι η ιδιότητά τους συνοδεύεται από την βαρύτητα των καθηκόντων που διατηρούν ως εκπρόσωποι ιστορικών ομάδων και χιλιάδων κόσμου να τους ακολουθεί, οι εμφανίσεις στα μίντια θα έπρεπε να ήταν από σπάνιες έως και πολύ σπάνιες.

Πραγματικά εύχομαι ότι η απόφαση του Απόλλωνα θα βρει μιμητές και επιτέλους το επικοινωνιακό κομμάτι που σχετίζεται με το ποδόσφαιρο στην Κύπρο θ' αλλάξει άρδην. Άμα όμως προσεγγίσουμε την κατάσταση ρεαλιστικά, οι ελπίδες για την αλλαγή δεν πρέπει να είναι πολλές. Λίγο το ναρκισσιστικό κομμάτι που ταλαιπωρεί όλους όσοι προβάλλονται στα μίντια, λίγο η στέρηση έμπνευσης, λίγο και η στασιμότητα και ο φόβος για ανατροπές... τα δεδομένα θα παραμείνουν ως έχουν.

Εθνική Κύπρου: Ζητείται ελπίς!

Του **ΓΙΩΡΓΟΥ ΛΟΓΙΔΗ**

Μην ανησυχείτε, λογικά κόντρα στο Γιβραλτάρ, εύκολα ή δύσκολα, θα κερδίσουμε την παραμονή μας στην τρίτη κατηγορία δυναμικότητας. Το ότι πατώσαμε και στις τρεις μέχρι τώρα πορείες μας, σε μια διοργάνωση όπου αντιμετωπίζουμε εθνικές ομάδες περίπου στα μέτρα μας, είναι αυτό που πρέπει να προβληματίζει. Και πιο απογοητευτικό, το γεγονός πως έκπληξη δεν αποτέλεσε η παραμονή μας στην τελευταία θέση του ομίλου, έστω και αν η νίκη επί της Ελλάδας δημιούργησε κλίμα αισιοδοξίας, προτού αποδειχθεί απλά μια σύντομη παρένθεση.

Η πραγματική εικόνα είναι η προβληματική εικόνα της εθνικής και για πολλά χρόνια τώρα. Οι μικρές εξαιρέσεις, όπως η εμφάνιση και η νίκη κόντρα στην Ελλάδα, ούτε σώζουν την κατάσταση, αλλά ούτε και βάση μπορεί να αποτελέσουν για την επόμενη προσπάθεια. Μην το κουράζουμε, χιλιοειπωμένο και πολυσυζητημένο το θέμα εθνικής. Απουσία μακροπρόθεσμου σχεδιασμού και πλάνου, αδυναμία λήψης σωστών αποφάσεων από όλους όσοι έχουν ρόλο και λόγο, λανθασμένες επιλογές προπονητών και γενικότερης διαχείρισης όλων εκείνων που έχουν να κάνουν με το κομμάτι εθνική ομάδα.

Στην πρόσφατη επίσημη παρουσίαση του Τιμούρ Κετσπάγια, ο πρόεδρος της ΚΟΠ παραδέχθηκε λάθη, πήρε τη (μεγάλη) ευθύνη που του αναλογούσε, για τις αποφάσεις των τελευταίων χρόνων που αφορούσαν στην εθνική και ζήτησε πίστωση χρόνου, ως προς τη νέα προσπάθεια που επιχειρείται σ' ένα ακόμη νέο ξεκίνημα, με ένα ακόμη προπονητή. Σαφώς και ο κάθε προπονητής τον οποίο εμπιστεύεται η ΚΟΠ διαδραματίζει σημαντικό ρόλο, αν μόνος του, ωστόσο, αφεθεί, ως ένα χελιδόνι που μόνο του δεν μπορεί να φέρει την άνοιξη θα αποδειχθεί.

Απλά τα πράγματα. Η λογική λέει πως η ΚΟΠ, ο πρόεδρός της και οι συνεργάτες του οι οποίοι εμπλέκονται στις αποφάσεις για την εθνική έβαλαν κάτω τους σχεδιασμούς, τα θέλω και τις απαιτήσεις τους. Έβαλε στο τραπέζι των συζητήσεων και ο Τιμούρ Κετσπάγια τις δικές του σκέψεις, εκτιμήσεις και απαιτήσεις και αφού βρέθηκε η κοινή συνισταμένη, βγήκε ένα μακροπρόθεσμο πλάνο, έπεσαν οι υπογραφές και άρχισε η δουλειά απ΄ όλους.

Αν διαφορετικά εξελίχθηκαν τα πράγματα, αν μετά από τόσα λάθη, το μόνο που έγινε είναι απλά η επιλογή ενός ακόμη προπονητή, υπό το βάρος και των αντιδράσεων για την αποτυχία του... πειράματος Κωστένογλου, αν τα παθήματα δεν έγιναν μαθήματα, τότε πολύ λίγες είναι οι πιθανότητες να βγει κάτι καλό και ανώφελο είναι να ασχοληθεί κάποιος με το θέμα.

EUROBANK
Cyprus

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ
ΚΥΡΙΑΚΗ 2 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 2022

EUROBANK
Cyprus

Μεταβολές εβδομάδας		Dow Jones	Nasdaq	Nikkei	Dax	FTSE 100		Πετρέλαιο	€/$
Χ.Α.Κ. -2,50%	Χ.Α. -0,65%	-1,70%	-0,95%	-4,72%	-4,44%	-3,88%		3,16%	1,41%

ΒΡΕΤΑΝΙΑ
Ενώ η στερλίνα υποχωρεί η Τρας επιμένει σε μείωση φόρων
Σελ. 10

ΔΙΑΒΑΣΤΕ

ΣΕ ΑΝΘΙΣΗ ΟΙ ΠΑΡΑΓΩΓΕΣ

Μύρισε άνοιξη στο ελληνικό Χόλιγουντ

Τα επενδυτικά κίνητρα με επιχορήγηση του 40% των επιλέξιμων δαπανών, από 35% και 25% προηγουμένως, έφεραν τα τελευταία χρόνια την άνοιξη στην βιομηχανία οπτικοακουστικών παραγωγών και ταινιών στην Ελλάδα. Επενδύσεις 207 εκατ. το 2021 δημιούργησαν 21.800 θέσεις εργασίας. **Σελ. 9**

19.400 ΘΕΣΕΙΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Στα 2,2 δισ. η επένδυση της Google στην Ελλάδα

Τα τρία data centers που θα δημιουργήσει η Google στην Αττική θα αποτελέσουν το cloud region της εταιρείας στην Ελλάδα. Εως το 2030 ο αμερικανικός κολοσσός τοποθετεί το αποτύπωμα της επένδυσής του σε 2,2 δισ. ευρώ, ενώ εκτιμά ότι θα δημιουργήσει 19.400 θέσεις εργασίας. **Σελ. 8**

ΕΛΛΑΔΑ

Δύσκολη η αγορά κατοικίας από νέους

Αποκλεισμένοι από την αγορά κατοικίας εμφανίζονται σήμερα οι περισσότεροι νέοι στην Ελλάδα. Οι χαμηλοί μισθοί, το υψηλό κόστος, μετά τις αυξήσεις των τελευταίων ετών, αλλά και η δυσκολία πρόσβασης σε τραπεζική χρηματοδότηση καθιστούν πολύ δύσκολη την αγορά κατοικίας. **Σελ. 12**

Η επίγευση του παραλίγο deal Lone Star - Τράπεζας Κύπρου

Ερωτήματα, που αφορούν την τιμή της μετοχής, το νομοσχέδιο και άλλα

Τέσσερα βασικά ζητήματα εγείρονται από το τέλος της προσπάθειας εξαγοράς της Τράπεζας Κύπρου από τη Lone Star Funds. Το πρώτο ερώτημα που αφήνει πίσω της η μη συναλλαγή των δύο, είναι η τιμή της μετοχής της Τράπεζας Κύπρου. Κατά πόσον δηλαδή θα ανέβει ή αν θα επιστρέψει στα επίπεδα του 1 ευρώ. Από την επόμενη ημέρα που ανακοίνωσε η Lone Star ότι δεν ενδιαφέρεται για την BOC, η τιμή της έχασε 8% και έφτασε στο 1,27 ευρώ. Το δεύτερο σκέλος αφορά τον χειρισμό από το κράτος. Μετά το άκουσμα ότι η Lone Star δεν θα έβαζε νέα προσφορά στο τραπέζι, το νομοσχέδιο που είχε τη μορφή κατεπείγοντος και θα πήγαινε στην Ολομέλεια της Βουλής στις 29 Σεπτεμβρίου, δεν πήγε ποτέ για ψήφιση. Το τρίτο αφορά την πιθανή επιθετική προσέγγιση από άλλο ταμείο και το τέταρτο η ευκαιρία να δείξει η Κύπρος ότι ανήκει στη Δύση. **Σελ. 5**

Κενά αέρος στα κυπριακά αεροδρόμια

Αναταράξεις αφήνει πίσω της η απόρριψη από τη Βουλή της αποδέσμευσης κονδυλίου ύψους 190 εκατ. ευρώ για αγορά συμβουλευτικών υπηρεσιών προκειμένου να προχωρήσουν οι διαβουλεύσεις κυβέρνησης - Hermes για τα αεροδρόμια. Η αντίδραση των Υπουργείων Οικονομικών και Μεταφορών, για διακοπή των διαπραγματεύσεων αλλά και αναστολή της εφαρμογής του νέου σχεδίου κινήτρων σε αεροπορικές εταιρείες δημιουργεί ερωτηματικά την ώρα μάλιστα που εκφράζονται υποψίες για προσπάθεια εξυπηρέτησης της διαχειρίστριας εταιρείας των αεροδρομίων. **Σελ. 4**

Το τυχερό παιχνίδι κρύβει πολλές παγίδες

Συνέντευξη Ιωάννας Φιάκου

Στα ύποπτα στοιχήματα στο ποδόσφαιρο, τις παγίδες για τους παίκτες και τις προσπάθειες για αλλαγή κουλτούρας αναφέρεται μεταξύ άλλων η Πρόεδρος της Εθνικής Αρχής Στοιχημάτων Ιωάννα Φιάκου, με αφορμή την 5η εβδομάδα ασφαλούς παιχνιδιού. **Σελ. 6**

Λιγότεροι αλλά πιο «large» οι τουρίστες

Ανοικτοχέρηδες οι Βρετανοί

Μπορεί φέτος τον Ιούλιο να είχαμε λιγότερους τουρίστες από το 2019, αλλά αποδείχθηκαν πολύ πιο ανοιχτοχέρηδες. Η κατά κεφαλή τουριστική δαπάνη έχει αυξηθεί. Η μεγαλύτερη αύξηση εντοπίζεται στις δαπάνες των Βρετανών τουριστών, που ανήλθαν στα 163,3 εκατ. ευρώ. Οι δαπάνες των Γερμανών ανήλθαν γύρω στα 21,4 εκατ. ευρώ. Αυξήσεις και από Ισραήλ και Σουηδία. **Σελ. 4**

Οι κίνδυνοι για δημοσιονομικά

Ανάγκη συνετής πολιτικής

Την ανάγκη για διατήρηση μιας συνετής οικονομικής πολιτικής, επισημαίνει η έκθεση δημοσιονομικών κινδύνων, που συνοδεύει τον προϋπολογισμό του 2023. Επισημαίνονται δημοσιονομικοί κίνδυνοι από το εσωτερικό αλλά και το εξωτερικό. Μεταξύ αυτών ο πληθωρισμός και η αβεβαιότητα. **Σελ. 6**

Απόδοση δεκαετών ομολόγων

	Απόδοση	Εβδομαδιαία αλλαγή
Κύπρος	**3,76%**	**0,25%**
Γερμανία	1,96%	0,20%
Γαλλία	2,60%	0,29%
Ιταλία	4,15%	0,11%
Ισπανία	3,07%	0,16%
Ιρλανδία	2,60%	0,29%
Ελλάδα	4,46%	0,24%
Ην. Βασίλειο	3,49%	0,33%

Βαθμολογία από οίκους αξιολόγησης

Οίκος Αξιολόγησης	Μακροπρόθεσμο Χρέος	Προοπτικές (outlook)
DBRS	BBB	Σταθερή
Fitch	BBB-	Σταθερή
Moody's	Bal	Θετική
S&P	BBB	Σταθερή

ΑΝΑΛΥΣΗ / *Των* **ΑΝΔΡΕΑ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ** *και* **ΟΜΗΡΟΥ ΠΙΣΣΑΡΙΔΗ**

Τουρκία και ανορθόδοξη οικονομική πολιτική

Η Τουρκική οικονομία, λόγω του μεγέθους της και γεωπολιτικών παραγόντων, εξακολουθεί να προσελκύει το ενδιαφέρον οικονομικών αναλυτών.

Η πρόσφατη απόφαση της Κεντρικής Τράπεζας της χώρας να μειώσει περαιτέρω το επιτόκιο αναφοράς από 13% στο 12% ήταν ενάντια στις προσδοκίες των αγορών και αντίθετη με τις υψηλές αυξήσεις επιτοκίων που καταγράφονται στη συντριπτική πλειοψηφία των χωρών, συμπεριλαμβανομένων των ΗΠΑ και της Ευρωζώνης.

Η ανορθόδοξη νομισματική πολιτική της Τουρκίας δημιουργεί τεράστιες προκλήσεις και αντικατοπτρίζεται σε αλματώδη αύξηση του πληθωρισμού, ο οποίος έχει ανέλθει στο 80%. Ως επακόλουθο, η αξία της τουρκικής λίρας έχει διαβρωθεί, και η ισοτιμία της έναντι του αμερικανικού δολαρίου ξεπέρασε τις 18 τουρκικές λίρες, αυξάνοντας υπέρμετρα, το κόστος των εισαγωγών και επηρεάζοντας δυσμενώς το βιοτικό επίπεδο, ιδιαίτερα των ευάλωτων κοινωνικών ομάδων. Παράλληλα, ενισχύθηκε η τάση «δολαριοποίησης» της οικονομίας και «φυγής» από το εθνικό νόμισμα, δημιουργώντας περαιτέρω αστάθειες στον τραπεζικό και, έμμεσα, στο δημόσιο τομέα. Σημειώνεται συναφώς ότι ο τραπεζικός τομέας στην Τουρκία είναι εκτεθειμένος σε δημοσιονομικό κίνδυνο, λόγω κατοχής υψηλής αξίας κυβερνητικών ομολόγων ενώ, ταυτόχρονα, ο δημόσιος τομέας είναι εκτεθειμένος στον τραπεζικό τομέα, μέσω διαφόρων ειδών κυβερνητικών εγγυήσεων.

Γιατί, όμως, η Τουρκία ακολουθεί αυτή την αδιέξοδη οικονομική πολιτική; Η απάντηση φαίνεται στην ανακοίνωση της Κεντρικής Τράπεζας, που συνόδευε τη μείωση των επιτοκίων. Πιο συγκεκριμένα, αυτό που, πρόδηλα, απασχολεί τις αρχές της Τουρκίας είναι η αναθέρμανση της οικονομίας και η συγκράτηση της ανεργίας, ακόμη και όταν αυτή οδηγεί σε μακροοικονομική και χρηματοοικονομική αστάθεια. Η πολιτική αυτή είναι συνυφασμένη με τις προσπάθειες του Προέδρου Ερντογάν να ικανοποιήσει τους ψηφοφόρους, ενόψει των επικείμενων προεδρικών εκλογών του 2023.

Παρά τις ισχυρές παρενέργειες της συγκεκριμένης πολιτικής, η τουρκική οικονομία εξακολουθεί να παραμένει μια από τις μεγαλύτερες οικονομίες του πλανήτη, με σημαντικά πλεονεκτήματα. Σε πρόσφατη έκθεσή της, η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης (EBRD), αναθεώρησε την πρόβλεψη ανάπτυξης της Τουρκίας προς τα πάνω, στο 4,5%. Η EBRD παραθέτει τρεις θετικούς παράγοντες: (α) την ισχυρότερη, από το αναμενόμενο, εγχώρια ζήτηση, απότοκο των χαμηλών επιτοκίων, (β) την ανάκαμψη των εξαγωγών και του τουρισμού, και (γ) τις τουρκικές τράπεζες, οι οποίες, παρά τα προβλήματα που αναφέρθηκαν πιο πάνω, παραμένουν επαρκώς κεφαλαιοποιημένες και με δείκτη μη εξυπηρετούμενων δανείων κάτω του 3%. Στον αντίποδα, η EBRD αναδεικνύει ως σημαντικά τρωτά σημεία: (α) το διευρυμένο έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών, και (β) το εξωτερικό χρέος της Τουρκίας, το οποίο ανέρχεται σε $180 δισ., και είναι, σε σημαντικό βαθμό, βραχυχρόνιο. Η Τουρκία επωμίζεται σημαντικό συναλλαγματικό κίνδυνο, που είναι ιδιαίτερα προβληματικό στη σημερινή περίοδο ισχυρής ανατίμησης του δολαρίου.

Συμπερασματικά, υπό τις σημερινές συνθήκες, η Τουρκία χαρακτηρίζεται από ικανοποιητική οικονομική ανάπτυξη αλλά, παράλληλα, και από τεράστιες ανισορροπίες, οι οποίες, από μακροπρόθεσμη οπτική, απειλούν τις προοπτικές της.

Ο Ανδρέας Χαραλάμπους είναι οικονομολόγος και πρώην διευθυντής στο Υπουργείο Οικονομικών.
Ο Όμηρος Πισσαρίδης είναι διευθύνων σύμβουλος της Pricewaterhouse-Coopers Investment Services.

pwc
PwC Κύπρου
Annual Review 2022
Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα μας

ΑΝΑΛΥΣΗ

Των **ΝΟΕΛ ΡΑΝΤΓΟΥΙΤΣ, ΤΖΟΝ ΜΑΚΡΑΝΚ** *και* **ΑΛΙΟΥΝ ΤΖΟΝ / REUTERS**

Ακριβό το δολάριο για Ευρωπαίους τουρίστες

Καιρό πριν ταξιδέψουν από το Ηνωμένο Βασίλειο και με προορισμό το Σαν Φρανσίσκο ο Τζεφ Σκίπερ και η σύζυγός του Βάλερι παρακολουθούσαν με δεμένα τα χέρια την εντυπωσιακή άνοδο του δολαρίου έναντι της λίρας Αγγλίας. Η συναλλαγματική ισοτιμία στερλίνας/δολαρίου, η οποία έφθασε σε επίπεδα ναδίρ αυτήν την εβδομάδα, κατέστησε λιγότερο προσιτή την ήδη ακριβή αμερικανική μεγαλούπολη για το ζευγάρι, το οποίο αναγκάστηκε να περικόψει κάποιες πολυτέλειες των διακοπών. «Η συναλλαγματική ισοτιμία είναι το μεγαλύτερο θέμα συζήτησης από τότε που φτάσαμε εδώ», ανέφερε ο Τζεφ

Οι δαπάνες από όσους ξένους μεταβαίνουν στις ΗΠΑ για αναψυχή προβλέπεται να αναρριχηθούν στα 87 δισ. δολάρια φέτος.

Σκίπερ, 50 ετών, ηλεκτρολόγος. «Ολα είναι αρκετά ακριβά για εμάς», είπε η 47χρονη Βάλερι Σκίπερ, διοικητικό στέλεχος πανεπιστημίου. «Αγοράζουμε φαγητό από παντοπωλεία αντί να τρώμε σε εστιατόρια, γιατί όταν κάνεις τη μετατροπή του νομίσματος, δεν φαίνεται να αξίζει τον κόπο. Είναι πραγματικά πολλά τα χρήματα». Το ζευγάρι συγκαταλέγεται ανάμεσα σε πλήθος επισκεπτών στις Ηνωμένες Πολιτείες, που αισθάνονται την πίεση του πανίσχυρου δολαρίου, το οποίο εκτινάχθηκε σε ρεκόρ 20ετίας προσφάτως και αυτό συνέβη ως ένα βαθμό λόγω των αυξήσεων των επιτοκίων της Ομοσπονδιακής Τράπεζας των ΗΠΑ (Fed).

Για τους Βρετανούς τουρίστες στις Ηνωμένες Πολιτείες, ο δυσμενής αντίκτυπος του αχαλίνωτου δολαρίου εκτραχύνθηκε από την κατάρρευση της λίρας, η οποία τελούσε σε σχεδόν ελεύθερη πτώση τη Δευτέρα, αφού η βρετανική κυβέρνηση ανακοίνωσε μη χρηματοδοτούμενες φορολογικές περικοπές. Οι επενδυτές, ως αποτέλεσμα, ετράπησαν σε φυγή, στις αρχές της εβδομάδας. Ειδικότερα, η στερλίνα έφτασε στο ναδίρ των 1,0327 δολαρίων τη Δευτέρα, έχοντας υποχωρήσει κατά 20% έναντι του δολαρίου φέτος. Διαπραγματευόταν ακριβώς πάνω από αυτά τα επίπεδα την Τετάρτη στα 1,0888 δολάρια. «Τώρα είναι ένα δολάριο για μία λίρα», είπε ο Κόλιν Τέιλορ, ένας συνταξιούχος μηχανικός τηλεπικοινωνιών από το Ηνωμένο Βασίλειο που επισκεπτόταν επίσης το Σαν Φρανσίσκο με τη σύζυγό του. «Το πρωινό μας κόστισε 50 λίρες, όταν στην Αγγλία θα κόστιζε το μισό. Επομένως, είναι ένα μεγάλο άλμα για εμάς». Κι ενώ η λίρα γνώρισε πολύ βίαιες αλλαγές τις τελευταίες ημέρες, οι χρηματαγορές σε γενικές γραμμές εμφάνισαν εκτεταμένες διακυμάνσεις λόγω κλιμάκωσης των γεωπολιτικών εντάσεων και αυξήσεων των επιτοκίων από τις κεντρικές τράπεζες για να τιθασεύσουν τον διογκούμενο πληθωρισμό. Η σχετική ισχύς της οικονομίας των ΗΠΑ επέτρεψε στη Fed να αυξήσει τα επιτόκια πιο επιθετικά από τις ομόλογές της, ωθώντας, ωστόσο, ανοδικά το δολάριο έναντι του ευρώ, της στερλίνας και του γιεν, καθώς και μιας σειράς από μικρότερα νομίσματα.

Ο δείκτης του δολαρίου, ο οποίος καταγράφει την αξία του δολαρίου έναντι ενός καλαθιού νομισμάτων, έφθασε στο νέο υψηλό 20ετίας στις 114,78 μονάδες την Τετάρτη. «Το δολάριο είναι πολύ ισχυρό, οπότε ξοδεύουμε, αλλά όχι όπως θα θέλαμε», τόνισε ο Χοσέ Αλβάντο, ένας 48χρονος λογιστής από την Αργεντινή, που επισκεπτόταν τη Νέα Υόρκη με τη σύζυγό του και τις δύο κόρες τους. «Πηγαίνουμε σε φθηνότερα εστιατόρια και στο κατάστημα της Disney δεν επιλέγουμε τα πάντα. Απλώς ρίχνουμε μια ματιά και μετά μπαίνουμε μέσα». Ωστόσο, με την άρση των ταξιδιωτικών περιορισμών για τον κορωνοϊό, οι διεθνείς δαπάνες από όσους ξένους μεταβαίνουν στις ΗΠΑ για αναψυχή (και προσαρμοσμένες στον πληθωρισμό) προβλέπεται να αναρριχηθούν στα 87 δισ. δολάρια φέτος σε σύγκριση με 33 δισ. δολάρια το 2020 και το 2021 και τα 145 δισ. δολάρια το 2019, όπως δήλωσε η Ενωση Ταξιδιωτικών Ομίλων των ΗΠΑ.

ΔΗΚΤΗΣ

diktis@kathimerini.com.cy

Αντίθετη κατεύθυνση

Ιστορική πλέον θεωρείται η παρέμβαση της Τράπεζας τη Αγγλίας (κεντρική τράπεζα) σε μια προσπάθεια να σώσει την οικονομία από την ίδια της την κυβέρνηση. Ο μίνι προϋπολογισμός που παρουσίασε ο νέος υπουργός Οικονομικών υπήρξε αφορμή για την μαζική επίθεση των αγορών κατά της στερλίνας και των αποδόσεων των κρατικών ομολόγων (gilts). Η Τράπεζα της Αγγλίας, στην προσπάθειά της να επαναφέρει την σταθερότητα και να αποτρέψει μια κατάρρευση των συνταξιοδοτικών ταμείων της χώρας, ανακοίνωσε την πρόθεσή της να προβεί σε αγορές των gilts σε ποσό ύψους 65 δισ. στερλίνες για μια περίοδο που θα εκτείνεται μέχρι την 14η Οκτωβρίου. Η Τράπεζα της Αγγλίας ενώ βρίσκεται σε διαδικασία περιορισμού της νομισματικής πολιτικής εξαναγκάζεται εκ των πραγμάτων να εφαρμόσει μέτρα που κινούνται προς την αντίθετη κατεύθυνση.

Κατάρρευση ή ύφεση

Η προηγούμενη 20ετία υπήρξε περίοδος άνθησης της αγοράς ακινήτων της Αγγλίας με αποτέλεσμα πολλοί βρετανοί να βρίσκονται σήμερα αντιμέτωποι με μεγάλα χρέη για στεγαστικά δάνεια σε μια περίοδο αύξησης των επιτοκίων. Η κατάσταση όπως έχει διαμορφωθεί τρομάζει τους βρετανούς οικονομολόγους, φοβούμενοι πτώση στις τιμές των ακινήτων εφόσον οι βρετανοί θα αντιμετωπίσουν δυσκολίες στην εξυπηρέτηση των δανείων για διατήρηση της ιδιοκτησίας των σπιτιών τους. Στο θετικό σενάριο που η αγορά ακινήτων δεν θα περάσει από μια βίαιη διόρθωση, αυτό θα σημαίνει ότι τα νοικοκυριά στην προσπάθειά τους να κρατήσουν τα σπίτια τους θα περιορίσουν την κατανάλωση δημιουργώντας ένα διαφορετικό πρόβλημα, την εμβάθυνση των συνθηκών ύφεσης.

Χωρίς φρένο

Η ενεργειακή κρίση στην Ευρώπη εξελίσσεται χωρίς φρένο. Το 8ο πακέτο κυρώσεων που ετοιμάζει η ΕΕ κατά της Ρωσίας περιλαμβάνει πλαφόν στην τιμή του ρωσικού πετρελαίου, γεγονός που θα προκαλέσει περισσότερη πίεση στην προσφορά και άρα άνοδο των τιμών. Σύμφωνα με τουλάχιστον τρεις αμερικανικές επενδυτικές τράπεζες η τιμή του πετρελαίου κατά τους χειμερινούς μήνες αναμένεται πως θα ξεπεράσει τα 100 δολάρια το βαρέλι από περίπου 80 που βρίσκεται σήμερα. Στο δύσκολο σκηνικό που εξελίσσεται σήμερα κάποιος μπορεί να προσθέσει και την πιθανή μόνιμη καταστροφή του αγωγού Nord stream μετά την δολιοφθορά που εντοπίστηκε στην Βαλτική Θάλασσα.

Με ανακούφιση είδαν οικονομικοί παράγοντες την εν τέλει απόσυρση ενδιαφέροντος του αμερικανικού επενδυτικού ταμείου από την προσπάθεια απόκτησης της μεγαλύτερης τράπεζας στο νησί.

Οριζόντιο πρόβλημα

Ο πληθωρισμός, όπως πολλές φορές έχει αναφερθεί, έχει απλωθεί οριζόντια σε υπηρεσίες και προϊόντα, πέραν της ενέργειας και των τροφίμων που αποδίδονται στην ρωσική εισβολή. Στα πολύ ενδιαφέροντα στοιχεία που παραθέτει ο ΟΟΣΑ για τον βαθμό επηρεασμού των τιμών από τον πληθωρισμό σε διάφορες περιοχές του πλανήτη με βάση ένα ενδεικτικό καλάθι του καταναλωτή προκύπτει ότι το μεγαλύτερο πρόβλημα αντιμετωπίζει η Βρετανία και το λιγότερο η Ιαπωνία, με την Ευρώπη και την Αμερική να βρίσκονται στα ίδια επίπεδα. Στην Βρετανία το 80% του καλαθιού «υποφέρει» από πληθωρισμό άνω του 4% με το αντίστοιχο ποσοστό στην Ιαπωνία να βρίσκεται στο 26%. Για την Ευρώπη και την Αμερική οι τιμές βρίσκονται στο 61% και 62% αντίστοιχα.

Κεντρικές τράπεζες

Η παρέμβαση της Τράπεζας της Αγγλίας εκτός από προβληματισμό προκάλεσε και άνοδο στις αγορές αφού θεωρήθηκε πως η λύση μιας πιθανής κατάρρευσης δόθηκε λόγω της αποφασιστικότητας της κεντρικής τράπεζας. Το θετικό κλίμα ήρθε να χαλάσει μια άλλη κεντρική τράπεζα, στην ΗΠΑ αυτή την φορά, καθώς η FED εμφανίζεται επίσης αποφασισμένη να συνεχίσει την άνοδο των επιτοκίων ακόμα και στη περίπτωση που θα προκληθεί ύφεση στην οικονομία.

Θετικότερο macro

Θετική διαφοροποίηση της Κύπρου σε σχέση με την υπόλοιπη Ευρώπη βλέπει η Τράπεζα Κύπρου. Η εκτίμηση έγινε από τον CEO ο οποίος αναλύοντας τις προοπτικές της τράπεζας αναφέρθηκε σε ένα αναλογικά θετικότερο μακροοικονομικό περιβάλλον για την Κύπριο που θα επιτρέψει στην τράπεζα να εκμεταλλευτεί τα θετικά συστατικά που προκύπτουν από τις μειώσεις των ΜΕΧ και την αύξηση των επιτοκίων.

Η ΛΕΞΗ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΑΣ

Τιμή Διάθεσης Αμοιβαίων Κεφαλαίων

Τιμή Διάθεσης Αμοιβαίων Κεφαλαίων καλείται η τιμή στην οποία ο επενδυτής αγοράζει τα μερίδια Αμοιβαίων Κεφαλαίων, και υπολογίζεται από το άθροισμα της καθαρής τιμής των μεριδίων και της προμήθειας αγοράς των Αμοιβαίων Κεφαλαίων.

Μάριος Χαραλαμπίδης
Καθηγητής Διοίκησης και Οικονομικών
Cyprus Institute of Marketing / The Cyprus Business School

Η κρυφή λάμψη της παλιάς Νέας Υόρκης

Μια ιρλανδέζικη παμπ, με σκαλιστό μπαρ, σύμβολο ενός κόσμου που χάθηκε

Του **ΑΛΕΞ ΒΑΝΤΟΥΚΟΥΛ**

Η ιρλανδέζικη παμπ του Τζιμ Μπρέιντι, στο Μανχάταν, έκλεισε στην αρχή της πανδημίας και έκτοτε μένει κλειστή. Οι πελάτες που απολάμβαναν εκεί το ποτό τους, σήμερα περνούν αδιάφοροι μπροστά της. Μέσα, όμως, από τα σκονισμένα τζάμια της, διακρίνεται ένα μοναδικό ενθύμιο του υπέρλαμπρου παρελθόντος της Νέας Υόρκης του 1950: ένα υπέροχο σκαλιστό μπαρ από μαόνι, που ανήκε στο θρυλικό Stork Club, το φημισμένο νυχτερινό στέκι που κάποτε κοσμούσαν με την παρουσία τους η Γκρέις Κέλι, ο Χάμφρεϊ Μπόγκαρντ, ο Ερνεστ Χέμινγουεϊ , η Ελίζαμπεθ Τέιλορ, ο Τζ. Εντγκαρ Χούβερ, η Μέριλιν Μονρόε και μέλη των οικογενειών Ρούζβελτ και Κένεντι. Ο Τζον Φ. Κένεντι έφερνε τις συντρόφους του, ανάμεσα στις οποίες η μετέπειτα σύζυγός του, Ζακλίν Μπουβιέ, και αργότερα, η Μέριλιν Μονρόε. Εδώ η Γκρέις Κέλι και ο πρίγκιπας Ρενιέ του Μονακό χαίρονταν ανέμελοι τον έρωτά τους, προτού ανακοινώσουν επισήμως τους αρραβώνες τους. Στο Stork Club, επίσης, ο Ερνεστ Χέμινγουεϊ είχε πιαστεί στα χέρια με τον διευθυντή των φυλακών του Σινγκ Σινγκ. Το μπαρκομψοτέχνημα μεταμορφώθηκε σε ιρλανδέζικη παμπ τη δεκαετία του 1970.

Το Stork Club άνοιξε το 1929 και για 40 χρόνια υπήρξε μάρτυρας της σύγχρονης αμερικανικής ιστορίας.

Το Stork Club άνοιξε το 1929 και έκλεισε οριστικά 40 χρόνια αργότερα, αφού υπήρξε μάρτυρας της σύγχρονης αμερικανικής ιστορίας: από το Κραχ του 1929, τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο μέχρι την έλευση του Ελβις και την έναρξη του πολέμου στο Βιετνάμ. Ο ιδιοκτήτης του, Σέρμαν Μπίλινγκσλι, λαθρέμπορος οινοπνευματωδών ποτών από την Οκλαχόμα, αναδείχθηκε σε βασιλιά της νεοϋορκέζικης νύχτας. Ντυμένος στην πένα, με χρυσά μανικετόκουμπα και ρολόι, συζητούσε χαλαρά με τους αστέρες και έστελνε κρυφά μηνύματα στο προσωπικό του, υποδεικνύοντας ποιος από τους θαμώνες «δεν είναι σημαντικό πρόσωπο». Στα ανέκδοτα απομνημονεύματά του, ο Μπίλινγκσλι γράφει: «Είδα μανάδες να κλέβουν τους συντρόφους των θυγατέρων τους, κορίτσια να παντρεύονται τους αρραβωνιαστικούς των αδελφών τους. Γνωρίζω έναν πατέρα που είχε σχέση με τη νύφη του. Ολοι τους ήταν άνθρωποι της υψηλής κοινωνίας».

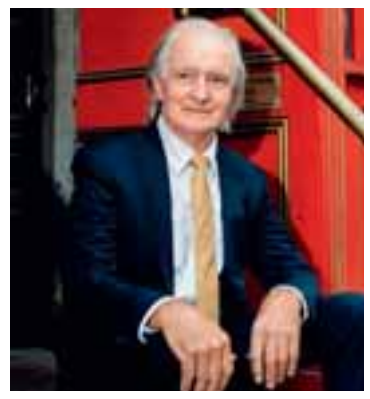

Το μπαρ είναι ένα κομψοτέχνημα από μαόνι και ο ιδιοκτήτης του, Σέρμαν Μπίλινγκσλι (φωτ. επάνω), λαθρέμπορος οινοπνευματωδών ποτών από την Οκλαχόμα, αναδείχθηκε σε βασιλιά της νεοϋορκέζικης νύχτας. Ντυμένος πάντα στην πένα, συζητούσε χαλαρά με τους αστέρες - θαμώνες, όπως η Μέριλιν Μονρόε με τον Τζόε ντι Μάτζιο (δεξιά) και η Λορίν Μπακόλ με τον Χάμφρεϊ Μπόγκαρτ (αριστερά).

Στην ποτοαπαγόρευση

Το Stork Club ξεκίνησε ως παράνομο μπαρ που διακινούσε οινόπνευμα κατά την ποτοαπαγόρευση. Οι Αρχές το έκλεισαν, αλλά ξανάνοιξε σε διαφορετική τοποθεσία και έγινε αγαπημένο στέκι δημοσιογράφων, αλλά και αρχιμαφιόζων. Αργότερα μεταφέρθηκε στην τελευταία, και πιο διάσημη θέση του, τον αριθμό 3 της 53ης οδού. Το σκαλιστό μπαρ, που βρέθηκε στην ιρλανδέζικη παμπ, φαίνεται να προήλθε από το πρώτο Stork Club.

Η τελευταία, εν ζωή, κόρη του Μπίλινγκσλι, ο οποίος απεβίωσε το 1966, Σερμέιν, 77 ετών σήμερα, θυμάται τις επισκέψεις της στο Stork Club. «Δεν πιστεύω ότι υπάρχει σήμερα κάτι παρόμοιο», σχολιάζει. «Ο πατέρας μου έλεγε "Σερμέιν, έλα να σε συστήσω στον Τζακ Γκλίσον ή στον Κάρι Γκραντ ή στον Γιουλ Μπρίνερ". Είχε απίστευτη λάμψη και βαθιά πνευματικότητα». Η Σερμέιν ήταν παρούσα όταν το Stork Club έκλεισε για πάντα.

Κόντρα με συνδικάτα

Η έντονη αντιπαράθεση του ιδιοκτήτη με τα συνδικάτα κατέληξε στην κήρυξη απεργίας, που διήρκεσε ένα χρόνο, και στην παραίτηση πολλών μελών του προσωπικού. Η δημοτικότητα της τηλεόρασης κρατούσε ακόμη και τους πιο κοσμικούς Νεοϋορκέζους στα σπίτια τους, για να παρακολουθήσουν σειρές όπως το «I love Lucy» και το «Gunsmoke», ενώ η χαρτοπαικτική νυχτερινή ζωή μετακόμισε στο Λας Βέγκας, στο Μαϊάμι και στην Αβάνα. Ολα τους υπήρξαν θανατηφόρα πλήγματα για το Stork Club. «Είπαν ότι για το τέλος ευθύνονταν τα συνδικάτα. Η πραγματικότητα, όμως, είναι ότι έφταιγε ο Τζέιμς Ντιν, με τις μαύρες μπότες και τα μπλουτζίν. Εκπροσωπούσε την άφιξη της νέας εποχής», τονίζει μελαγχολικά η Σερμέιν.

ΕΙΔΙΚΟ ΑΦΙΕΡΩΜΑ

Την Κυριακή 9 Οκτωβρίου μαζί με την ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Σκληρό μπρα ντε φερ για τα αεροδρόμια

Ερωτηματικά για τις διαβουλεύσεις υλοποίησης της 2ης φάσης ανάπτυξης και το νέο σχέδιο κινήτρων σε αεροπορικές

Του **ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΤΟΜΑΡΑ**

Η κοινή ανακοίνωση δυο Υπουργών της κυβέρνησης, Οικονομικών και Μεταφορών, να στείλουν στην ελληνικές καλένδες, για άγνωστη χρονική διάρκεια, δυο σοβαρά ανοιχτά ζητήματα που άπτονται της οικονομίας του τόπου, φούντωσε εκ νέου την πολιτική κόντρα δημιουργώντας παράλληλα εύλογα ερωτηματικά για το παρασκήνιο. Η σπίθα που άναψε την φωτιά ήταν πρώτα η ειδική έκθεση του Γενικού Ελεγκτή της Δημοκρατίας Οδυσσέα Μιχαηλίδη για το Υπουργείο Μεταφορών και στη συνέχεια το αίτημα προς την Βουλή για αποδέσμευση ενός κονδυλίου ύψους 190 εκατ. ευρώ για την αγορά συμβουλευτικών υπηρεσιών για επέκταση

Στον απόηχο της αντίδρασης της κυβέρνησης προκαλούνται τρία ερωτηματικά, που παραπέμπουν στο παρασκήνιο των διαβουλεύσεων για συμφωνία πακέτο επέκτασης του χρόνου παραχώρησης και των απαιτήσεων της εταιρείας που εκκρεμούν.

της συμφωνίας διαχείρισης των αεροδρομίων για 5,5 χρόνια. Η Βουλή, που κατ΄αρχάς ήταν θετική, στη συνέχεια απέρριψε το αίτημα, προκαλώντας την οργισμένη αντίδραση της κυβέρνησης. Σε απάντηση οι δυο Υπουργοί (ΥΠΟΙΚ, ΥΠΜΕΤ) εξαπέλυσαν σφοδρή επίθεση κατά των κομμάτων της αντιπολίτευσης αλλά και του Γενικού Ελεγκτή, αποδίδοντας προεκλογικά κίνητρα πίσω από την απόρριψη του αιτήματος. Από την άλλη πλευρά αφέθηκαν να αιωρούνται ζητήματα που παραπέμπουν σε διαπλοκή με την διαχειρίστρια εταιρεία των αεροδρομίων Hermes, με τους δυο Υπουργούς να κάνουν λόγο για τοξικό κλίμα, να τερματίζουν τις διαβουλεύσεις με την Hermes και να αναστέλλουν το νέο σχέδιο κινήτρων σε αεροπορικές εταιρείες, μια πρακτική που εφαρμόζεται από το 2012.

Σε επ' αόριστον πάγωμα έχουν οδηγηθεί δυο σημαντικά έργα για τα αεροδρόμια της Κύπρου με την κυβέρνηση να βάλλεται για εξυπηρέτηση της εταιρείας που τα διαχειρίζεται.

Τα ερωτηματικά

Από την τροπή που προσέλαβε το όλο ζήτημα, εκ των πραγμάτων προκαλούνται ερωτηματικά πολιτικής υφής αλλά και ουσίας για το εύρος του αποτυπώματος της σύγκρουσης σε ένα ευαίσθητο και σημαντικό τομέα της οικονομίας, τις αερομεταφορές. Η πρώτη ανησυχία που εκφράστηκε αφορά το κατά πόσο η αναστολή εφαρμογής του σχεδίου κινήτρων θα ωθήσει αεροπορικές εταιρείες να εγκαταλείψουν την Κύπρο και να μειώσουν ή να αναστείλουν δρομολόγια. Το δεύτερο ζήτημα αφορά τα δυο Υπουργεία και το κατά πόσο η αντίδρασή τους συνιστά έναν καμουφλαρισμένο εκβιασμό υπό το πρίσμα των επιπτώσεων προκειμένου να ξεπαγώσει το κονδύλι για αγορά συμβουλευτικών υπηρεσιών και ως εκ τούτου να προχωρήσουν οι διαβουλεύσεις για συμφωνία στη 2η φάση ανάπτυξης των αεροδρομίων. Το τρίτο ζήτημα προτάσσεται από τα κόμματα της αντιπολίτευσης, τα οποία λένε πως η αντίδραση της κυβέρνησης προκαλεί εύλογες υποψίες συγκάλυψης σκανδάλου.

Νέο Σχέδιο

Από το 2012 η κυβέρνηση σε συνεργασία με την διαχειρίστρια εταιρεία των αεροδρομίων Hermes έδωσαν κίνητρα στις αεροπορικές εταιρείες να χρησιμοποιήσουν την Κύπρο ως βάση τους προκειμένου να αυξήσουν τα δρομολόγια και προορισμούς τους και κατ' επέκταση να αυξηθεί η επιβατική κίνηση. Μια πολιτική που σύμφωνα με τα στοιχεία, από κυβερνητικής πλευράς, φαίνεται πως απέδωσε καρπούς. Συγκεκριμένα την περίοδο 2012-2019 η επιβατική κίνηση από 6,9 εκ. αυξήθηκε σε 11,3 εκ. επιβάτες ενώ την ίδια περίοδο, η συνδεσιμότητα της Κύπρου έχει αυξηθεί με την προσθήκη πέραν των 110 νέων δρομολογίων. Το όλο ζήτημα που έχει προκύψει αφορά την ανανέωση του σχεδίου κινήτρων μέχρι το 2030 και κυρίως τις αλλαγές που προτείνει, κατά την έκθεση του Γενικού Ελεγκτή, η Hermes. Οι αλλαγές κατά την έκθεση αλλάζουν τα ποσοστά συμμετοχής κράτους και διαχειριστριας εταιρείας που ίσχυαν στα προηγούμενα σχέδια κινήτρων. Εν προκειμένω, η έκθεση του Γενικού Ελεγκτή επικαλείται την Έφορο Κρατικών Ενισχύσεων που συστήνει όπως το νέο σχέδιο προτού εφαρμοσθεί τύχει της έγκρισης της Διεύθυνσης Ανταγωνισμού της Κομισιόν προκειμένου η Δημοκρατία να μην διατρέξει τον κίνδυνο το νέο σχέδιο να χαρακτηριστεί κρατική ενίσχυση.

Επιπτώσεις

Ένα μέρος της κυβερνητικής επιχειρηματολογίας αλλά και άλλων κλάδων που σχετίζονται με τις αερομεταφορές στηρίζεται στον κίνδυνο φυγής εταιρειών και μείωση της επιβατικής κίνησης. Με βάση το τελευταίο σχέδιο κινήτρων, συμμετοχή σε αυτό είχαν η Ryan Air, η Wizz και η Tus. Το ερώτημα που προκύπτει είναι: Πόσο πραγματική είναι η προειδοποίηση; Απάντηση δίνουν οι όροι του τελευταίου σχεδίου που είναι αναρτημένο στην ιστοσελίδα της Hermes. Όπως προκύπτει μια αεροπορική εταιρεία για οποιοδήποτε λόγο αυτή κρίνει σκόπιμο μπορεί να αποχωρήσει. Θεωρητικά ομιλούντες δεν υπάρχει χρονικός περιορισμός. Εκεί όπου υπάρχει χρονικό πλαίσιο είναι για τα νέα δρομολόγια όπου τίθεται μια περίοδος πέντε ετών. Ωστόσο, στο χώρο των αερομεταφορών υπάρχουν απόψεις που δεν βλέπουν άμεση αντίδραση αεροπορικών εταιρειών που να δικαιολογεί τις ανησυχίες που εκφράζονται.

«Διαπλοκή»

Το πιο σοβαρό όμως από τα ερωτηματικά που τίθενται είναι τα όσα αφήνονται να αιωρούνται για την στάση των δυο Υπουργείων τόσο για το νέο σχέδιο κινήτρων όσο και για την 2η φάση ανάπτυξης των δυο αεροδρομίων. Για τα κόμματα που μπλόκαραν το κονδύλι για αγορά συμβουλευτικών υπηρεσιών αλλά και για το Γενικό Ελεγκτή το μόνο θέμα που υπάρχει είναι η κυβερνητική στάση στην επέκταση της συμφωνίας παραχώρησης των δυο αεροδρομίων μέχρι το 2036. Η ανάπτυξη της 2ης φάσης των αεροδρομίων, υποστηρίζεται, είναι συμβατική υποχρέωση της διαχειρίστριας εταιρείας παρά τα όσα υποστηρίζει για το κομμάτι των χρηματοδοτήσεων. Η θέση αυτή είναι που ενισχύει τις υποψίες των αντιδρούντων ότι η κυβέρνηση μέσω της επέκτασης της συμφωνίας με την Hermes προσπαθεί να την εξυπηρετήσει. Επιπλέον ο Γενικός Ελεγκτής υποστηρίζει πως η κυβέρνηση έχει συμφωνήσει πριν από το καλοκαίρι με τον οίκο που θα της παρέχει συμβουλευτικές υπηρεσίες χωρίς την απαιτούμενη εξασφάλιση του σχετικού κονδυλίου που ζήτησε την αποδέσμευσή του εκ των υστέρων. Τα στοιχεία αυτά, όπως λέγεται, δημιουργούν οσμή σκανδάλου και πως οι δυο Υπουργοί χρησιμοποίησαν «προφάσεις» προκειμένου να απεγκλωβιστούν.

«Η πέτρα του σκανδάλου» και η στάση της

Το υπόβαθρο των όσων αποδίδονται στην κυβέρνηση πηγάζει και από τη στάση της διαχειρίστριας εταιρείας των αεροδρομίων κυρίως για ανάπτυξη της 2ης φάσης. Σύμφωνα με την έκθεση του Γενικού Ελεγκτή στις «18/1/2021, η εταιρεία παρέπεμψε σε Διαδικασία Ταχείας Επίλυσης Διαφορών (ΔΤΕΔ) το θέμα της τροποποίησης συγκεκριμένης παραμέτρου στη φόρμουλα υπολογισμού του περιθωρίου χωρητικότητας του αερολιμένα Λάρνακας, με σκοπό την επ' αόριστον αναστολή της έναρξης των εργασιών της δεύτερης φάσης υποδομών». Στις 17/6/2021 το όργανο που επιλήφθηκε να λύσει την διαφορά αποφάσισε «ότι η εταιρεία δεν έχει δικαίωμα για αναστολή των εργασιών της δεύτερης φάσης υποδομών, δικαιώνοντας τις θέσεις του Υπουργείου Μεταφορών». Η εταιρεία, με επιστολή της, ημερ. 4/8/2021, αμφισβήτησε την απόφαση αυτή, θεωρώντας ότι μέλη του οργάνου δεν συμμορφώνονταν με τις απαιτήσεις των κριτηρίων αμεροληψίας που είχαν τεθεί στη Συμφωνία Παραχώρησης. Στη συνέχεια, όπως προκύπτει από αλληλογραφία με το Υπουργείο Μεταφορών, η Hermes ενημερώνει ότι καταβάλλει εύλογες προσπάθειες για εξασφάλιση χρηματοδότησης ενώ στη συνέχεια επανέρχεται ενημερώνοντας «για τη μη δυνατότητα εξασφάλισης χρηματοδότησης («Phase 2 Non Funding Notice») των εργασιών για τη δεύτερη φάση υποδομών». Η Hermes με ανακοίνωσή της προτάσσει τις επενδύσεις που πραγματοποίησε στα δυο αεροδρόμια καθώς και τα έσοδα που έχει εισπράξει το κράτος χωρίς να σχολιάζει, επί του παρόντος, τα όσα λέγονται για την 2η φάση. Υποδεικνύει δε πως «οι καθυστερήσεις που δημιουργούνται θα έχουν αρνητικό αντίκτυπο για όλα τα εμπλεκόμενα μέρη και πρωτίστως για την κυπριακή οικονομία».

Λιγότεροι αλλά πιο ανοικτοχέρηδες οι τουρίστες

Περισσότερα τουριστικά έσοδα για Βρετανία, Ισραήλ και Σουηδία, ανέβασαν στροφές Γερμανία, Αυστρία και Πολωνία

Της **ΜΑΡΙΑΣ ΗΡΑΚΛΕΟΥΣ**

Ο φετινός Ιούλιος είναι ο πρώτος μήνας, μετά από δύο χρόνια, που είναι διαθέσιμα τα στατιστικά στοιχεία για την κατά κεφαλή και ημερήσια δαπάνη των τουριστών. Βάσει αυτών, μπορούν να εξαχθούν συγκεκριμένα συμπεράσματα για το ποιες ήταν τελικά οι αγορές

Γύρω στα 21,4 εκατ. ευρώ ήταν οι δαπάνες των Γερμανών τουριστών τον φετινό Ιούλιο σε σχέση με 13 εκατ. ευρώ τον Ιούλιο του 2019.

που ενίσχυσαν τα τουριστικά έσοδα, που διαμορφώθηκαν τον Ιούλιο στα 381,7 εκατ. ευρώ και ήταν γύρω στο 9,5% μειωμένα σε σχέση με τα έσοδα του αντίστοιχου μήνα, το 2019. Συγκρίνοντας μάλιστα τα στοιχεία αφίξεων διαπιστώνεται μεγαλύτερη απόκλιση στα στοιχεία των αντίστοιχων περιόδων του 2019 και του 2022 που κυμαίνεται γύρω στο 17%. Συνεπάγεται λοιπόν ότι είτε ένεκα του ανοίγματος σε νέες αγορές, και της αλλαγής του προφίλ των τουριστών, είτε ένεκα του πληθωρισμού, είτε ένεκα του συνδυασμού των πιο πάνω, η κατά κεφαλή τουριστική δαπάνη έχει αυξηθεί. Μια σύντομη ανάλυση στα διαθέσιμα στοιχεία δίνει πιο ξεκάθαρα την εικόνα, ανά αγορά.

Ποσοτικά και ποιοτικά

Τα στοιχεία επαληθεύουν ουσιαστικά προηγούμενες έρευνες, τα αποτελέσματα των οποίων έδειχναν ότι φέτος οι τουρίστες από Γερμανία ξοδεύουν περισσότερα σε σχέση τουλάχιστον με το 2021. Μόνο για τον μήνα Ιούλιο, οι δαπάνες των Γερμανών τουριστών στην Κύπρο ανήλθαν γύρω στα 21,4 εκατ. ευρώ σε σχέση με 13 εκατ. τον Ιούλιο του 2019. Η μέση ημερήσια δαπάνη τους ήταν 100,75 ευρώ (92,3 Ιούλιο 2019), ενώ κατά κεφαλή 1007,54 αυξημένη κατά 29 ευρώ σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2019. Αυξήθηκαν παράλληλα και οι αφίξεις των Γερμανών τουριστών, από 13.452 σε 21.280 τον Ιούλιο του 2022. Σημαντική αύξηση καταγράφει και η αγορά της Αυστρίας με +57% στις αφίξεις αλλά και τις

Μόλις 9,5% πιο κάτω ήταν τα τουριστικά έσοδα τον Ιούλιο του 2022 σε σχέση με τον Ιούλιο του 2019. Σε επίπεδο επταμήνου η απόκλιση ήταν -14,5%.

δαπάνες να ανέρχονται συνολικά στα 12,4 εκατ. ευρώ (998 ευρώ μέση κατά κεφαλή δαπάνη), σε σχέση με 4,6 εκατ. τον Ιούλιο του 2019. Αυξήθηκε παράλληλα και η μέση διάρκεια παραμονής τους. Χαμηλότερη η κατά κεφαλή δαπάνη των Πολωνών. Αν και καταγράφεται αύξηση στις αφίξεις (+134%) αλλά και στα ημερήσια έξοδα των Πολωνών τουριστών, εντούτοις έχει μειωθεί η μέση διάρκεια παραμονής τους στο νησί. Συνολικά οι δαπάνες Πολωνών τουριστών ανήλθαν στα 13,6 εκατ. ευρώ σε σχέση με 5,5 εκατ. τον Ιούλιο του 2019.

Βρετανία και Ισραήλ

Η μεγαλύτερη αύξηση εντοπίζεται στις δαπάνες των Βρετανών τουριστών.

Τον Ιούλιο του 2019 οι δαπάνες τους ανήλθαν στα 154,7 εκατ. ευρώ, σε σύγκριση με 163,3 εκατ. τον Ιούλιο του 2022, με λιγότερες αφίξεις. Αυτό που άλλαξε, σύμφωνα με τα διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία είναι η μέση διάρκεια παραμονής η οποία αυξήθηκε από 10 σε 11 μέρες, καθώς και η κατά κεφαλή δαπάνη η οποία αυξήθηκε κατά 100 ευρώ. Θετικό πρόσημο εντοπίζεται και στις δαπάνες των τουριστών από Ισραήλ, αφού ξοδεύουν 30 ευρώ περισσότερο την ημέρα στις διακοπές τους. Αν και μείωσαν τη διάρκεια παραμονής τους, τα έσοδα από τους Ισραηλινούς τουρίστες ήταν τον φετινό Ιούλιο αυξημένα (26 εκατ. ευρώ) σε σχέση με το 2019 (25 εκατ. ευρώ).

Λιγότερες αφίξεις αλλά περισσότερες δαπάνες προκύπτουν για τους τουρίστες από Σουηδία. Συγκεκριμένα, τον Ιούλιο του 2019, οι δαπάνες των τουριστών από Σουηδία στην Κύπρο ανήλθαν στα 16,6 εκατ. ευρώ, 1 εκατ. λιγότερο σε σχέση με τον φετινό Ιούλιο (17,6 εκατ. ευρώ). Όπως δείχνουν τα στοιχεία, έχει αυξηθεί η κατά κεφαλή δαπάνη των επισκεπτών από την συγκεκριμένη αγορά κατά 189 ευρώ σε σχέση με το 2019.

New entries

Αυξήσεις εσόδων καταγράφονται βεβαίως και όσον αφορά τις αγορές στις οποίες έχουν γίνει σημαντικές επενδύσεις και προωθητικές ενέργειες, όπως για παράδειγμα, τη Γαλλία και την Ιταλία. Συγκεκριμένα, τον Ιούλιο οι αφίξεις τουριστών από Γαλλία ήταν 10,2 χιλιάδες και η μέση παραμονή τους ήταν 9,4 μέρες.

Η κατά κεφαλή δαπάνη μειώθηκε από τα 746 ευρώ τον Ιούλιο του 2019 όπως και η ημερήσια, ωστόσο η αύξηση των αφίξεων ήταν τέτοια ώστε τα έσοδα από τη συγκεκριμένη αγορά, διπλασιάστηκαν. Ανήλθαν συνολικά στα 6,7 εκατ. ευρώ, σε σχέση με 3 εκατ. τον Ιούλιο του 2019. Όσο αφορά την Ιταλία, τον Ιούλη έφτασαν στην Κύπρο 5,6 χιλιάδες τουρίστες με συνολικές δαπάνες 3,6 εκατ. ευρώ σε σχέση με 2683 αφίξεις και δαπάνες 1,4 εκατ. ευρώ τον Ιούλιο του 2019. Βάσει των στοιχείων βλέπουμε ότι πέραν των αφίξεων, έχει αυξηθεί και η περίοδος διακοπών κατά 2 μέρες.

Τι αφήνει το παραλίγο deal Lone Star - BOC

Τα 4 βασικά ζητήματα: Η τιμή της μετοχής, το νομοσχέδιο, η πιθανή επιθετική προσέγγιση άλλου ταμείου και η Δύση

Του **ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ**

Το «θρίλερ» της προσπάθεια εξαγοράς της Τράπεζας Κύπρου από τη Lone Star Funds έλαβε ένα τέλος. Αίσιο ή μη, θα γίνει αντικείμενο κριτικής στο εγγύς μέλλον, ωστόσο η εικόνα που δημιουργήθηκε στο παραλίγο «deal» μεταξύ τους έσπασε σε τέσσερα κομμάτια. Το 1,51 ευρώ ανά μετοχή είναι η τελευταία καταγεγραμμένη προσφορά της Lone Star για την απόκτηση της μεγαλύτερης τράπεζας της Κύπρου. Όταν τον Μάιο που άρχισε η «πλαγιοκόπησή» της από το Ταμείο και συγκεκριμένα στις 18 Μαΐου 2022, η τιμή της βρισκόταν στο 1 ευρώ. Συνολικά έγιναν τρεις προτάσεις από το Ταμείο. Η πρώτη πρόταση έδινε 25% «premium» στην τιμή (1,25 ευρώ ανά μετοχή), στη δεύτερη έδινε 38% «premium» (1,38 ευρώ ανά μετοχή) και στην τελευταία δόθηκε 51% «premium» (1,51 ευρώ ανά μετοχή). Το Διοικητικό Συμβούλιο της Τράπεζας δεν δέχθηκε καμία, αφού θεώρησε –ενδεχομένως και πολύ καλά να έκανε– ότι ήταν χαμηλές προσφορές σε σχέση με τις προοπτικές της τράπεζας. Κατά τη διάρκεια και των τριών προσφορών η τιμή της μετοχής της Τράπεζας Κύπρου δεν ξεπέρασε το 1,16 ευρώ (από αρχές Μαΐου μέχρι και τέλος Ιουλίου που λήφθηκαν και οι τρεις). Από τη στιγμή που γνωστοποιήθηκε στο κοινό ότι απορρίφθηκαν τρεις προτάσεις από το Ταμείο και ότι θα μπορούσε μέχρι τέλος Σεπτεμβρίου να υποβάλλει άλλη μία, η τιμή της μετοχής έφτασε μέχρι και στο 1,43 ευρώ ανά μετοχή. Το deal μεταξύ των δύο μπορεί να μην έγινε και οι λόγοι να είναι πολύ περισσότεροι από το ότι δεν τα βρήκαν στη σωστή τιμή, ωστόσο προέκυψαν τέσσερα ζητήματα-ερωτήματα.

Η τιμή της μετοχής

Το πρώτο ερώτημα που αφήνει πίσω της η μη συναλλαγή των δύο, είναι η τιμή της μετοχής της Τράπεζας Κύπρου. Κατά πόσον δηλαδή θα ανέβει ή αν θα επιστρέψει στα επίπεδα του 1 ευρώ. Από την επόμενη ημέρα που ανακοίνωσε η Lone Star ότι δεν ενδιαφέρεται για την BOC, η τιμή της έχασε 8% και έφτασε στο 1,27 ευρώ. Ενδιαφέρον θα έχει να δούμε τη διακύμανση της μετοχής της Τράπεζας, όταν την ίδια ώρα έχει πράγματι καλούς δείκτες. Τα τελευταία της αποτελέσματα ήταν πολύ καλά και πλέον έχει και το «ισχυρό χαρτί» που διαφημίζει σε κάθε ευκαιρία πως, αναμένεται να δώσει μέρισμα εντός του 2023. Πάντως, πλέον απομακρύνεται ολοένα και περισσότερο από την καθοδήγηση της τιμής των αναλυτών που δίνουν για την Τράπεζα Κύπρου. Μόλις την Τετάρτη 28 Σεπτεμβρίου η Axia Ventures Group αναθεώρησε προς τα κάτω την καθοδήγηση της τιμής της Τράπεζας Κύπρου (target price), στα 2,2 ευρώ ανά μετοχή. Να σημειωθεί ότι στις 21 Ιουνίου 2022 ο στόχος της Axia για την BOC ήταν στα 3 ευρώ (target price). Η Wood & Company 20 μέρες περίπου πριν από την ανακοίνωση ότι δεν θα προχωρούσε σε νέα προσφορά η Lone Star (συγκεκριμένα στις 2 Σεπτέμβρη), έδινε «price target» στα 2,5 ευρώ ανά μετοχή. Η HSBC στις 20 Μαΐου έδινε στόχο στο 2,95 ευρώ ανά μετοχή και ο προηγούμενος στόχος της ήταν στο 2,25 ευρώ ανά μετοχή.

Κατά τη διάρκεια των τριών προσφορών που πλαγιοκοπούσε η Lone Star, η τιμή της μετοχής της Τράπεζας δεν ξεπέρασε το 1,16 ευρώ.

Από την επόμενη ημέρα που ανακοίνωσε η Lone Star ότι δεν ενδιαφέρεται για την BOC, η τιμή της έχασε 8% και έφτασε στο 1,27 ευρώ.

Ο ρόλος του κράτους

Το δεύτερο σκέλος που προκύπτει δεν αφορά αυτή καθ' αυτή την Τράπεζα, αλλά τον χειρισμό του κράτους. Μετά το άκουσμα ότι η Lone Star δεν θα έβαζε νέα προσφορά στο τραπέζι, το νομοσχέδιο που είχε τη μορφή κατεπείγοντος και θα πήγαινε στην Ολομέλεια της Βουλής στις 29 Σεπτεμβρίου, δεν πήγε ποτέ για ψήφιση. Βάσει των ιρλανδικών κανόνων εξαγοράς η Lone Star είχε υποχρέωση όχι αργότερο από τις 17:00 (ώρα Ιρλανδίας) της 30ής Σεπτεμβρίου, είτε να ανακοινώσει την πρόθεσή της να υποβάλει την τελική της προσφορά, ή να κοινοποιούσε ότι δεν προτίθεται να το πράξει. Το νομοσχέδιο δεν έχει περάσει, ωστόσο τώρα δεν θεωρείται πως θα πρέπει να θωρακιστεί ένας τέτοιος οργανισμός από «μία άλλη» Lone Star; Τώρα που στρέψανε τα βλέμματα στην Τράπεζα, ενδεχομένως να πρέπει να περάσει το νομοσχέδιο, γιατί άλλα Ταμεία και άλλες τράπεζες μπορεί να θέλουν να προσεγγίσουν την BOC και η Κυπριακή Δημοκρατία να «τρέχει» ξανά για το εν λόγω νομοσχέδιο.

Επιθετική προσέγγιση

Τώρα που στρέψανε τα βλέμματα λοιπόν στην Τράπεζα Κύπρου και ο χειρισμός που έγινε μεταξύ κράτους, της Διοίκησης και του Ταμείου, το μήνυμα που δόθηκε είναι ότι η τράπεζα δεν εξαγοράζεται με «scheme of arrangement». Το επενδυτικό κοινό και ένας επενδυτής που το βλέπει «ψυχρά», αντιλήφθηκε πως με σχετικά φιλικές προσεγγίσεις εξαγοράς τύπου «scheme of arrangement» δεν έχουν αποτέλεσμα για την Τράπεζα Κύπρου που θεωρείται ευαίσθητος και κρίσιμος οργανισμός για την Κύπρο. Αν γίνει κατορθωτό να δοθεί, θα πρέπει να πέσουν κορμιά και με εξαγορά τύπου «Hostile takeover». Την ίδια ώρα, ίσως να πρέπει να εξεταστεί το μήνυμα που άφησε και ίδια η Lone Star, δηλαδή ότι μπορεί να κάνει προσφορά ξανά μετά το πέρας των έξι μηνών. Αν δεν ήταν μήνυμα, θα γραφόταν απλά μία ανακοίνωση από τη Lone Star ότι «δεν θα κάνουμε νέα προσφορά». Μετά τους έξι μήνες στην Κύπρο θα υπάρχει νέα κυβέρνηση και διαφορετικά οικονομικά δεδομένα σε ένα περιβάλλον που όλοι βλέπουμε ότι είναι ρευστό.

Με το βλέμμα στη Δύση

Ας αφήσουμε στην άκρη τη Lone Star, τον τρόπο προσέγγισής της για πλήρη έλεγχο της τράπεζας, και την τιμή του 1,51 ευρώ ανά μετοχή που –εκ του αποτελέσματος– θεώρησε το Δ.Σ. πως ήταν μικρή. Μία επένδυση από την Αμερική, μιας άλλης εταιρείας ενδεχομένως –αφού δημιουργήθηκε συγκεκριμένο πρόβλημα με την Lone Star– θα ήταν ευκαιρία για να δείξει η Κύπρος –ιδίως μετά την κατάσταση με τον πόλεμο στην Ουκρανία– πως η Κύπρος είναι με τη Δύση. Θα στελνόταν ένα μήνυμα που θα καθάριζε το όνομά της Κύπρου από το «ρωσικό στοιχείο» για το οποίο κατηγορείται συχνά-πυκνά.

“Σε κάθε μας συνάντηση βλέπω την απόγνωσή σας.
Ακούω τα προβλήματά σας. Νιώθω την αγωνία σας.
Για την ακρίβεια. Για την έλλειψη προσιτής στέγης.
Για τη διαφθορά. Για τον κίνδυνο της διχοτόμησης.
Την έγνοια σας για το μέλλον του τόπου μας.

**Μπορούμε να αλλάξουμε τα πράγματα!
Ελάτε να γυρίσουμε σελίδα.
Έχουμε ρόλο και ευθύνη να αποδείξουμε ότι ναι,
η Κύπρος Μπορεί!**”

Τρίτη 4 Οκτωβρίου 2022
7:30 μ.μ., Πλατεία Ελευθερίας, Λευκωσία

Ο Ανδρέας Μαυρογιάννης παρουσιάζει το όραμά του για την Κύπρο και την πρόταση διακυβέρνησης.

www.mavroyiannis.cy

Ανδρέας Μαυρογιάννης
Ανεξάρτητος Υποψήφιος Πρόεδρος 2023

Στο επίκεντρο ξανά τα τυχερά παιχνίδια

Ιωάννα Φιάκου: Τα ύποπτα στοιχήματα, οι παγίδες για τους παίκτες και οι ενέργειες της Εθνικής Αρχής για ασφαλές παιχνίδι

Συνέντευξη στη
ΜΑΡΙΑ ΗΡΑΚΛΕΟΥΣ

«Το παιχνίδι είναι ασφαλές, μόνο όταν βλέπεις ότι παίζεις σε νόμιμο περιβάλλον» αναγράφεται στην πλατφόρμα που δημιουργήθηκε για τις ανάγκες της 5ης εβδομάδας ασφαλούς παιχνιδιού από την Εθνική Αρχή Στοιχημάτων. Η πρόεδρος της Αρχής, Ιωάννα Φιάκου, μιλά στην «Κ» για τις ενέργειες που γίνονται για προστασία των παικτών αλλά και την προσπάθεια ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης του κοινού σε περιπτώσεις εθισμού, την προβληματική συμπεριφορά με το στοίχημα και τα τυχερά παιχνίδια. Η 5η εβδομάδα ασφαλούς παιχνιδιού εγκαινιάζεται από αύριο και διαρκεί μέχρι τις 9 Οκτωβρίου.

Το 52,5% της ύποπτης στοιχηματικής δραστηριότητας καταγράφεται στην Β΄ κατηγορία ποδοσφαίρου ανδρών και ποσοστό 28,8% στην Α’ κατηγορία.

Μέσω της www.safergambling.gov.cy το κοινό και οι παίκτες μπορούν να ενημερώνονται για τα μέτρα αυτοπροστασίας που πρέπει να λαμβάνουν, ενώ επίκειται η εξέλιξη σε virtual safer gambling centre.

-Η Εβδομάδα Ασφαλούς Παιχνιδιού διοργανώνεται για 5η συνεχή χρονιά φέτος. Με βάση και την εμπειρία και των προηγούμενων χρόνων, πώς αυτές οι δράσεις συμβάλλουν στην επίτευξη των στόχων της Αρχής;

-Η προστασία των παικτών και η πρόληψη της προβληματικής ενασχόλησης με τα τυχερά παιχνίδια, βρίσκονται στο επίκεντρο των στρατηγικών μας επιδιώξεων, επιτυγχάνοντας έτσι τη βιώσιμη ανάπτυξη του τομέα και την ελαχιστοποίηση οποιωνδήποτε αρνητικών συνεπειών. Σ’ αυτό το πλαίσιο έχουμε καθιερώσει και την Εβδομάδα Ασφαλούς Παιχνιδιού, με στόχο την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση σχετικά με τις αρνητικές συνέπειες που ενδέχεται να επιφέρει η υπέρμετρη ενασχόληση με το στοίχημα και τα τυχερά παιχνίδια. Η εμπειρία των προηγούμενων τεσσάρων χρόνων και η ανταπόκριση του κοινού, επιβεβαιώνει ότι η Εβδομάδα Ασφαλούς Παιχνιδιού επιτυγχάνει το στόχο της ευαισθητοποίησης και της εμπλοκής της κοινωνίας στην προσπάθεια καλλιέργειας νοοτροπίας ασφαλούς παιχνιδιού.

-Ποια μέτρα, γενικότερα, λαμβάνει η Αρχή προς διασφάλιση του ασφαλούς παιχνιδιού, αποτρέποντας φαινόμενα προβληματικής ενασχόλησης με το στοίχημα και τα τυχερά παιχνίδια γενικότερα;

-Στο πλαίσιο του στρατηγικού σχεδιασμού της Αρχής και της στρατηγικής επιδίωξης για τη διασφάλιση της προστασίας των παικτών και του ευρύτερου κοινωνικού συνόλου, έχουμε προχωρήσει στην εκπόνηση Σχεδίου Δράσης για το Ασφαλές Παιχνίδι βασισμένο στο μοντέλο της δημόσιας υγείας. Στη βάση του Σχεδίου αυτού υλοποιούμε σειρά πρωτοβουλιών και δράσεων, με κορωνίδα την Εβδομάδα Ασφαλούς Παιχνιδιού. Ανάμεσα σε άλλα, έχουμε δημιουργήσει ιστοσελίδα ειδικά για το Ασφαλές Παιχνίδι (www.safergambling.gov.cy) μέσω της οποίας το κοινό και οι παίκτες μπορούν να ενημερώνονται για τα μέτρα αυτοπροστασίας που πρέπει να λαμβάνουν, ενώ επίκειται η εξέλιξη της εν λόγω ιστοσελίδας σε virtual safer gambling centre. Σύντομα αναμένεται να τεθεί σε λειτουργία και η πλατφόρμα καθολικού αποκλεισμού από τη στοιχηματική δραστηριότητα. Επιπρόσθετα, εντός της τρέχουσας περιόδου τίθενται σε εφαρμογή οι κανονισμοί προστασίας των παικτών, νεαρών ατόμων και παθολογικών παικτών αναβαθμίζοντας, μεταξύ άλλων, τα εργαλεία αυτοπροστασίας προς τους παίκτες και αυξάνοντας την ευθύνη των εταιρειών για περαιτέρω προστασία των παικτών, δημιουργώντας έτσι ένα ασφαλέστερο περιβάλλον για τα άτομα που αποφασίζουν να συμμετέχουν στα τυχερά παιχνίδια.

Νέα στοιχεία για το προφίλ του παίκτη

- Τι ενδείξεις υπάρχουν από την έρευνα που βρίσκεται σε εξέλιξη για τη σχέση των Κυπρίων με τα τυχερά παιχνίδια;

-Ενδείξεις για τα αποτελέσματα θα έχουμε περί τις αρχές του νέου έτους, αφού στο παρόν στάδιο η ανάλυση των αποτελεσμάτων δεν έχει ολοκληρωθεί. Η εν λόγω έρευνα είναι η δεύτερη στη σειρά έρευνα επιπολασμού, αναμένεται ότι θα αποτυπώσει μια πιο ενημερωμένη εικόνα του προφίλ του Κύπριου παίκτη γενικότερα και θα δώσει σημαντικά συμπεράσματα για τη συμμετοχή του κοινού στις υπηρεσίες τυχερών παιχνιδιών. Τα ευρήματα και αυτής της έρευνας θα συμβάλουν στην ανάπτυξη τεκμηριωμένων και αποτελεσματικών προγραμμάτων, πολιτικών και πρωτοβουλιών που ενισχύουν την ασφάλεια και τη δημόσια υγεία, υλοποιώντας έτσι μια εκ των βασικών προτεραιοτήτων της Στρατηγικής μας.

Λίστα φραγής

- Είναι γεγονός ότι το διαδικτυακό στοίχημα αναπτύσσεται με ραγδαίους ρυθμούς. Με ποιους τρόπους η Αρχή διασφαλίζει την πιθανή πάταξη παρανομιών και την προστασία των παικτών;

Είναι γεγονός ότι το διαδικτυακό στοίχημα γνωρίζει άνθηση τα τελευταία χρόνια, καθώς επίσης καταγράφηκε ιδιαίτερη αύξηση κατά την περίοδο της πανδημίας. Ο αποκλεισμός της λειτουργίας παράνομων ιστοσελίδων αποτελεί καθημερινή πρόκληση για την Αρχή, αφού επιφέρουν τεράστια ζημιά στην αγορά, αλλά κυρίως στους ίδιους τους παίκτες. Η πλήρης ενεργοποίηση της λίστας φραγής (Νοέμβριο 2016) σίγουρα αποτέλεσε ένα σημαντικό εργαλείο προς την κατεύθυνση της πάταξης των παρανομιών. Η λίστα φραγής περιλαμβάνει 16.500 μη αδειοδοτημένες ιστοσελίδες παροχής διαδικτυακού στοιχήματος (Κλάση Β), καθώς και ιστοσελίδες παροχής παράνομου στοιχήματος (πόκερ, online casino, κτλ) και ανανεώνεται σε εβδομαδιαία βάση. Είναι σημαντικό, το κοινό πριν στοιχηματίσει σε ιστοσελίδες να προβαίνει σε έλεγχο της νομιμότητάς τους, ανατρέχοντας στη λίστα αδειοδοτημένων ιστοσελίδων που είναι αναρτημένη στην ιστοσελίδα της Αρχής, καθώς επίσης να ελέγχει εάν υπάρχουν οι σημάνσεις της Εθνικής Αρχής Στοιχημάτων στο κάτω μέρος της σελίδας. Σε εξέλιξη βρίσκεται επίσης, η διαχείριση αποκλεισμού της παράνομης παροχής υπηρεσιών στοιχήματος και τυχερών παιχνιδιών μέσω app.

- Τι περιλαμβάνει φέτος η Εβδομάδα Ασφαλούς Παιχνιδιού;

Το έναυσμα της Εβδομάδας Ασφαλούς Παιχνιδιού θα δοθεί με το 5ο Συνέδριο Ασφαλούς Παιχνιδιού. Καθ’ όλη τη διάρκεια της Εβδομάδας θα πραγματοποιηθούν πολυεπίπεδες δράσεις όπως παρουσιάσεις, εκπαιδευτικά σεμινάρια, βιωματικά εργαστήρια, διαδραστικά παιχνίδια, και άλλα πολλά. Το κοινό θα έχει την ευκαιρία να ενημερωθεί και να συζητήσει για τους τρόπους ασφαλούς συμμετοχής στα τυχερά παιχνίδια, τα εργαλεία αυτοπροστασίας που έχει στη διάθεσή του ένας παίκτης, τους κινδύνους της προβληματικής ενασχόλησης και τις επιβλαβείς συνέπειες στην κοινωνία, καθώς επίσης να ενημερωθεί για τρόπους βοήθειας και θεραπείας. Ενδεικτικά να αναφέρουμε ορισμένες από τις δράσεις όπως τα εκπαιδευτικά σεμινάρια προς τους εποπτευόμενους της Αρχής, δράσεις σε στρατόπεδα, εργαστήρι ανοικτού διαλόγου με φοιτητές, σεμινάρια σε συνεργασία με Δήμους. Επίσης, θα πραγματοποιηθεί το διαδραστικό κουίζ γνώσεων Keep the game safe και το ερασιτεχνικό τουρνουά μπάσκετ 3*3 το Σάββατο 8 Οκτωβρίου σε συνεργασία με την Κυπριακή Ομοσπονδία Καλαθοσφαίρισης. Όλες οι δράσεις της εβδομάδας βρίσκονται στην ιστοσελίδα sgw.cy και το κοινό καλείται να κάνει εγγραφή στις δράσεις που το ενδιαφέρουν.

Πού παρατηρούνται ύποπτα στοιχήματα

- Σε τι είδους παιχνίδια παρατηρούνται ύποπτες στοιχηματικές δραστηριότητες;

-Τα στοιχεία που έχει ενώπιόν της η ΕΑΣ, καταδεικνύουν πως ύποπτη στοιχηματική δραστηριότητα καταγράφεται συνήθως στην Α’ και Β΄ κατηγορία ποδοσφαίρου ανδρών. Σύμφωνα με τα διαθέσιμα στατιστικά δεδομένα, τα στοιχεία διαμορφώνονται ως ακολούθως:

- Β’ κατηγορία ποδοσφαίρου ανδρών – 52,5%
- Α’ κατηγορία καλαθόσφαιρας ανδρών – 8,5%
- Α’ κατηγορία ποδοσφαίρου ανδρών – 28,8%
- Γ’ κατηγορία ποδοσφαίρου ανδρών – 1,7%
- Κύπελλο ποδοσφαίρου ανδρών – 6,8%
- Α’ κατηγορία ποδοσφαίρου γυναικών – 1,7%

-Τι διαβήματα κάνετε είτε πριν τον αγώνα, είτε κατά την διάρκεια του, σε περίπτωση που υπάρξει ύποπτη στοιχηματική δραστηριότητα σε έναν αγώνα;

-Μέρος της αποστολής της ΕΑΣ είναι να εντοπίζει ύποπτη στοιχηματική δραστηριότητα, καθώς επίσης να αξιολογεί τυχόν πληροφορίες που ενδεχομένως να λάβει κατά τη διάρκεια αθλητικών γεγονότων.

Σε ενδεχόμενη περίπτωση που διαπιστωθεί ύποπτη στοιχηματική δραστηριότητα, η Αρχή καλεί τους αδειοδοτημένους πάροχους αθλητικού στοιχήματος να αφαιρέσουν τους εν λόγω αγώνες από το στοίχημα. Εν συνεχεία, ακολουθεί παρακολούθηση της εξέλιξης του γεγονότος και αναλόγως λαμβάνονται σχετικές αποφάσεις.

Είναι σημαντικό να αναφέρουμε ότι η πάταξη του φαινομένου χειραγώγησης αγώνων δεν είναι θέμα ενός, αλλά όλων των εμπλεκομένων μερών. Επί τη ευκαιρία, να αναφέρω ότι το επόμενο χρονικό διάστημα προγραμματίζουμε συνάντηση με όλα τα εμπλεκόμενα μέρη, ούτως ώστε να αξιολογήσουμε την υφιστάμενη κατάσταση και να θέσουμε τα επόμενα βήματα.

Οι κυριότεροι δημοσιονομικοί κίνδυνοι του 2023

Επιβάλλεται η διατήρηση μιας συνετούς οικονομικής πολιτικής υιοθετώντας την κατάλληλη περιοριστική πολιτική

Του **ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ**

Εγκρίθηκε από το Υπουργικό Συμβούλιο ο Προϋπολογισμός του 2023, προϋπολογισμός που ετοιμάστηκε μέσα σε κλίμα μεγάλης αβεβαιότητας το οποίο ακροβατεί μεταξύ των επιπτώσεων της πανδημίας του Covid-19, αλλά και του πολέμου που κάνει η Ρωσία στην Ουκρανία. Οι δημοσιονομικοί κίνδυνοι διαχωρίζονται σε κινδύνους από το εσωτερικό και σε κινδύνους από το εξωτερικό. Από πλευράς του εσωτερικού περιβάλλοντος, αρνητικές επιπτώσεις στην οικονομία δύναται να προέλθουν από τις ακόλουθες πηγές σύμφωνα με το Υπουργείο Οικονομικών. Πρώτον, από πιθανή έξαρση της Πανδημίας του κορωνοϊού – Covid-19, και τυχόν επαναφορά περιοριστικών μέτρων διακίνησης για αποτροπή της εξάπλωσης του, πλήττοντας νευραλγικούς τομείς της οικονομίας, όπως είναι ο τουρισμός. Δεύτερον, από τις συνεχιζόμενες προκλήσεις που προκύπτουν από τον υψηλό πληθωρισμό και τις αυξήσεις των επιτοκίων. Τρίτον, από ενδεχόμενες υποχρεώσεις που πηγάζουν από κρατικές εγγυήσεις που παραχωρήθηκαν τα προηγούμενα χρόνια προς εταιρείες. Τέταρτον, από τις ενδεχόμενες υποχρεώσεις σε βάρος της Δημοκρατίας που δύναται να προκύψουν από δικαστικές υποθέσεις που εκκρεμούν ενώπιον της Δικαιοσύνης και αφορούν υποθέσεις σε σχέση με αποφάσεις της Αρχής Εξυγίανσης των Χρηματοπιστωτικών Ιδρυμάτων, καθώς και μισθοδοσίας και επιδομάτων των εργαζομένων του δημόσιου και ευρύτερου δημόσιου τομέα. Πέμπτο, από την επιβάρυνση των δημόσιων οικονομικών από το ΓεΣΥ, κυρίως μέσω μεταφοράς υποχρεώσεων του ΓεΣΥ στον κρατικό προϋπολογισμού ή/και μη ανάληψης υποχρεώσεων που προβλέπεται από το ΓεΣΥ από το σφαιρικό προϋπολογισμό του ΟΑΥ. Σύμφωνα με την έκθεση δημοσιονομικών κινδύνων καταγράφονται επίσης δυνητικοί εξωτερικοί κίνδυνοι, όπως οι πληθωριστικές πιέσεις που είναι αποτέλεσμα τόσο του κορωνοϊού και των ευρωπαϊκών χρηματοδοτικών προγραμμάτων αλλά και της συνεχιζόμενης σύρραξής μεταξύ Ουκρανίας και Ρωσίας, η παγκόσμια κλιματική αλλαγή, η αβεβαιότητα που διακατέχει τους επενδυτές στις κεφαλαιαγορές, καθώς και η πολιτική αστάθεια στην Ανατολική Μεσόγειο.

Σύμφωνα με την έκθεση δημοσιονομικών κινδύνων καταγράφονται επίσης δυνητικοί εξωτερικοί κίνδυνοι, όπως οι πληθωριστικές πιέσεις που είναι αποτέλεσμα τόσο του κορωνοϊού και των ευρωπαϊκών χρηματοδοτικών προγραμμάτων αλλά και της συνεχιζόμενης σύρραξής μεταξύ Ουκρανίας και Ρωσίας.

Από πού προκύπτουν

Οι δημοσιονομικοί κίνδυνοι, όπως αυτοί καταγράφονται και αναλύονται στην Έκθεση, προκύπτουν κυρίως από τα κάτωθι. Πρώτον, από απώλεια δημοσιονομικών εσόδων λόγω μείωσης στην οικονομική δραστηριότητα από πιθανή «αναζωπύρωση» της πανδημίας του κορωνοϊού. Δεύτερον, από αύξηση δαπανών για στήριξη της οικονομίας σε περίπτωση επαναφοράς μέτρων συγκράτησης της εξάπλωσης του κορωνοϊού. Τρίτον, από αύξηση κόστους για τα κατασκευαστικά έργα, τα οποία η Κυπριακή Δημοκρατία έχει δεσμευτικές υποχρεώσεις να διεκπεραιώσει. Τέταρτον, από αύξηση δαπανών για την εξυπηρέτηση του δημόσιου χρέους λόγω αύξησης των επιτοκίων της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ) και της σταδιακής απόσυρσης του προγράμματος ποσοτικής χαλάρωσης της (ΕΚΤ) καθώς και της πολιτικής που θα ακολουθήσει η ΕΚΤ ως προς την αγορά ομολόγων μέσω της επανεπένδυσης χρέους που λήγει στο χαρτοφυλάκιο της και κατ’ επέκταση αύξησης των αποδόσεων των κρατικών ομολόγων. Πέμπτο, από αύξηση Μη Εξυπηρετούμενων Δανείων (ΜΕΔ) λόγω της πρόσφατης αύξησης των επιτοκίων της ΕΚΤ και των οικονομικών αντίκτυπων της εισβολής της Ρωσίας στην Ουκρανία. Έκτο, από την παρατεταμένη περίοδος υψηλού πληθωρισμού και υψηλών επιτοκίων με αρνητικές επιπτώσεις στην ανάπτυξη (κίνδυνος στασιμοπληθωρισμού) λόγω των κυρώσεων που επιβλήθηκαν στη Ρωσία και Λευκορωσία από την Ε.Ε., τις Η.Π.Α. και το Η.Β. και των επιπτώσεων από τις διαταράξεις στην εφοδιαστική αλυσίδα. Έβδομο, από τις αρνητικές μακροοικονομικές εξελίξεις σε διεθνές επίπεδο με αρνητικές επιπτώσεις σε βασικούς παραγωγικούς τομείς της κυπριακής οικονομίας που θα οδηγήσουν σε χαμηλότερο (από τον προβλεπόμενο) ρυθμό ανάπτυξης και, κατά συνέπεια, θα έχουν αρνητικό αντίκτυπο, κατά κύριο λόγο, στις επιδόσεις των δημοσίων οικονομικών. Όγδοο, από την ενεργοποίηση κρατικών εγγυήσεων που δόθηκαν προς τρίτους. Ένατο, από τις αρνητικές οικονομικές επιδόσεις των Κρατικών οργανισμών, των Αρχών Τοπικής Αυτοδιοίκησης και των συμβάσεων που έχουν γίνει στα πλαίσια Συμπράξεων Δημόσιου και Ιδιωτικού Τομέα. Δέκατο, από τις προκλήσεις και υπέρμετρες δαπάνες που ενδέχεται να προκύψουν από τη μη εύρυθμη λειτουργία του Γενικού Συστήματος Υγείας (ΓεΣΥ). Ενδέκατο, από τις προκλήσεις και υπέρμετρες δαπάνες που ενδέχεται να προκύψουν από την αυξημένη ροή μεταναστών. Δωδέκατο, από την απώλεια της χρηματοδότησης από το Ταμείο Ανάκαμψης και Αναδιάρθρωσης απόρροια μη επίτευξης των ορόσημων που τέθηκαν κατά την έγκριση του Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (ΣΑΑ).

Ως εκ τούτου, στην Έκθεση τονίζεται ότι επιβάλλεται η διατήρηση μιας συνετούς οικονομικής πολιτικής, υιοθετώντας την κατάλληλη περιοριστική δημοσιονομική πολιτική για αντιμετώπιση των πληθωριστικών πιέσεων και παράλληλα την προώθηση στοχευμένων μεταρρυθμιστικών και επενδυτικών δράσεων που θα ενισχύσουν την ανθεκτικότητα της κυπριακής οικονομίας, θα δημιουργήσουν νέες θέσεις εργασίας υψηλής προστιθέμενης αξίας και θα απεγκλωβίσουν την οικονομία από τα ορυκτά καύσιμα.

Πανδημία, ακρίβεια μεγαλώνουν την ανισότητα

Οσα ξοδεύει ένα φτωχό νοικοκυριό για τρόφιμα σε ένα μήνα ξοδεύει ένα πλούσιο νοικοκυριό για είδη ένδυσης και υπόδησης

Της **ΔΗΜΗΤΡΑΣ ΜΑΝΙΦΑΒΑ**

Οσα ξοδεύει ένα φτωχό νοικοκυριό για τα είδη διατροφής μέσα σε ένα μήνα ξοδεύει ένα πλούσιο νοικοκυριό για τα είδη ένδυσης και υπόδησης. Οι δαπάνες, δε, για μεταφορές ενός πλούσιου νοικοκυριού αποτελούν το 84% της συνολικής μηνιαίας ισοδύναμης δαπάνης ενός πολύ φτωχού νοικοκυριού. Την ίδια ώρα, τα στοιχεία δείχνουν ότι τα πολύ φτωχά νοικοκυριά στηρίζονται μόνο στη δημόσια δωρεάν εκπαίδευση, καθώς συνολικά στον τομέα της εκπαίδευσης κατευθύνεται μόλις το 0,9% των δαπανών τους, ενώ σε δεύτερη μοίρα έρχονται και οι δραστηριότητες αναψυχής και πολιτισμού.

Η ύπαρξη οικονομικών ανισοτήτων είναι αν μη τι άλλο διαχρονικό φαινόμενο. Ωστόσο, τα στοιχεία της Ερευνας Οικογενειακών Προϋπολογισμών με βάση τα εισοδήματα και τις δαπάνες του 2021 που ανακοίνωσε η Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ) αποκαλύπτουν στην πραγματικότητα ότι ο δεύτερος χρόνος της πανδημίας με τις βαριές οικονομικές συνέπειές του και η απαρχή της πληθωριστικής κρίσης διεύρυναν περαιτέρω την ψαλίδα.

Σύμφωνα, λοιπόν, με αυτά τα στοιχεία, το μερίδιο της μέσης ισοδύναμης δαπάνης (αγορές, τρέχουσες τιμές) του πλουσιότερου 20% του πληθυσμού είναι 5,2 φορές μεγαλύτερο από το μερίδιο της μέσης ισοδύναμης δαπάνης του φτωχότερου 20% του πληθυσμού (4,8 για το 2020).

Αν και η απόσταση μειώνεται σε 4,1 φορές όταν συμπεριληφθούν στην καταναλωτική δαπάνη και οι λεγόμενες τεκμαρτές δαπάνες, όπου περιλαμβάνονται και αγαθά και υπηρεσίες που μπορεί να έχει ένα νοικοκυριό από δική του παραγωγή ή κατάστημα, παραμένει γεγονός ότι είναι και πάλι μεγαλύτερη σε σύγκριση με την αντίστοιχη του 2020 (3,5 φορές). Τα νοικοκυριά του φτωχότερου 20% του πληθυσμού αύξησαν τις δαπάνες τους σε σχέση με το 2020 κατά 2,6%, ενώ τα νοικοκυριά του πλουσιότερου 20% του πληθυσμού κατά 10,7%, με τη μηνιαία ισοδύναμη δαπάνη στην πρώτη περίπτωση να διαμορφώνεται σε μόλις 336 ευρώ και σε 1.744,24 ευρώ στη δεύτερη περίπτωση. Διευκρινίζεται εδώ ότι ισοδύναμη δαπάνη δεν είναι η ακριβής δαπάνη που κάνει ένα νοικοκυριό, αλλά η συνολική δαπάνη του νοικοκυριού μετά τη διαίρεσή της με το ισοδύναμο μέγεθος του νοικοκυριού. Το ισοδύναμο μέγεθος του νοικοκυριού υπολογίζεται με βάση την τροποποιημένη κλίμακα του ΟΟΣΑ, σύμφωνα με την οποία ορίζεται συντελεστής στάθμισης 1 για τον πρώτο ενήλικο, 0,5 για τον δεύτερο ενήλικο και τα παιδιά 14 ετών και άνω, και 0,3 για τα παιδιά κάτω των 14 ετών.

Το ποσοστό του πληθυσμού που αντιμετωπίζει κίνδυνο φτώχειας αυξήθηκε στο 17,1% το 2021 από 15,6% το 2020.

Τα πολύ φτωχά νοικοκυριά δαπανούν πάνω από το 1/3 του μηνιαίου προϋπολογισμού τους (34,8%) για την αγορά τροφίμων, ενώ το αντίστοιχο μερίδιο του πλουσιότερου 20% του πληθυσμού ανέρχεται στο 13,9%. Και μπορεί σε απόλυτα ποσά να είναι υπερδιπλάσιο στη δεύτερη περίπτωση (117 ευρώ έναντι 243 ευρώ σε όρους ισοδύναμης δαπάνης), όμως η επιβάρυνση στην πραγματικότητα, ειδικά από μια αύξηση των τιμών των τροφίμων, είναι πολύ μεγαλύτερη για τα φτωχά νοικοκυριά. Το γεγονός, για παράδειγμα, ότι φέτος οι τιμές των τροφίμων έχουν αυξηθεί κατά 13% θέτει ζήτημα επιβίωσης για τις ευάλωτες οικονομικά ομάδες της ελληνικής κοινωνίας.

Το κόστος στέγασης

Και εάν οι ανατιμήσεις στα τρόφιμα είναι ο ένας «πονοκέφαλος» για τα χαμηλά εισοδήματα, ο άλλος είναι οι δαπάνες για τη στέγαση. Τα πολύ φτωχά νοικοκυριά δίνουν σχεδόν το 23% του προϋπολογισμού τους για δαπάνες στέγασης, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για τα πλουσιότερα νοικοκυριά είναι μόλις 12,2%.

Πού κατευθύνεται το μεγαλύτερο μέρος των δαπανών για τους πλουσιότερους; Στις μεταφορές πηγαίνει το 16,2% της μηνιαίας ισοδύναμης δαπάνης (283 ευρώ), καθώς διαθέτουν συχνά πολλά Ι.Χ., αλλά κάνουν και αεροπορικά ταξίδια για δουλειά ή διασκέδαση, κάτι που απουσιάζει εντελώς από την καθημερινότητα των φτωχών νοικοκυριών. Μεγάλο μέρος των δαπανών των πιο πλούσιων κατευθύνεται στην εστίαση και στα ξενοδοχεία (10,8% του προϋπολογισμού έναντι 4,6% για τους πιο φτωχούς). Σε απόλυτους αριθμούς το χάσμα είναι πολύ μεγαλύτερο: 188 ευρώ στην περίπτωση των πλουσίων, αλλά μόλις κάτι λιγότερο από 16 ευρώ στην περίπτωση των φτωχών.

Η νέα φάση φτωχοποίησης που πιθανόν φέρνουν οι δύο διαδοχικές κρίσεις, η πανδημική και στη συνέχεια η πληθωριστική, φαίνεται και από το γεγονός ότι το 2021 αυξήθηκε το ποσοστό του πληθυσμού που αντιμετωπίζει κίνδυνο φτώχειας στο 17,1% το 2021 από 15,6% το 2020.

Γενικότερα, σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ η μέση ετήσια δαπάνη των νοικοκυριών για αγορές, κατά το έτος 2022, ανήλθε στα 17.037,48 ευρώ (1.419,79 τον μήνα), καταγράφοντας αύξηση σε τρέχουσες τιμές 6,6% και σε σταθερές τιμές 1,4% σε σχέση με το έτος 2020, στοιχείο που δείχνει την επίδραση των ανατιμήσεων, οι οποίες έκαναν την εμφάνισή τους από το δεύτερο εξάμηνο του 2021. Το μεγαλύτερο μερίδιο των δαπανών του μέσου προϋπολογισμού των νοικοκυριών, σε τρέχουσες τιμές, αφορά: τα είδη διατροφής και μη οινοπνευματώδη ποτά (22%), τη στέγαση (14,7%) και τις μεταφορές (12,7%), ενώ το μικρότερο μερίδιο των δαπανών (3,4%) αντιστοιχεί στις υπηρεσίες εκπαίδευσης.

Πόσα ξοδεύουν και πού οι φτωχότεροι και οι πλουσιότεροι στην Ελλάδα

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΙΣΟΔΥΝΑΜΗΣ ΔΑΠΑΝΗΣ *	Το **φτωχότερο 20%** του πληθυσμού	Το **πλουσιότερο 20%** του πληθυσμού
Είδη διατροφής και μη οινοπνευματώδη ποτά	€117,00	€243,00
Οινοπνευματώδη ποτά και καπνός	8,40	55,00
Είδη ένδυσης και υπόδησης	7,00	115,11
Στέγαση	77,00	213,13
Διαρκή αγαθά οικιακής χρήσης	12,00	95,00
Υγεία	27,00	157,00
Μεταφορές	20,20	283,00
Επικοινωνίες	25,20	56,00
Αναψυχή και πολιτισμός	4,00	103,00
Εκπαίδευση	3,02	65,00
Εστιατόρια, καφέ, ξενοδοχεία	15,68	188,00
Διάφορα αγαθά και υπηρεσίες	19,50	171,00
ΣΥΝΟΛΟ	**€336,00**	**€1.744,24**

* Ως «ισοδύναμη δαπάνη» ορίζεται η συνολική δαπάνη του νοικοκυριού μετά τη διαίρεσή της με το ισοδύναμο μέγεθος του νοικοκυριού. Το ισοδύναμο μέγεθος του νοικοκυριού υπολογίζεται με βάση την τροποποιημένη κλίμακα του ΟΟΣΑ, σύμφωνα με την οποία ορίζεται συντελεστής στάθμισης 1 για τον πρώτο ενήλικο, 0,5 για τον δεύτερο ενήλικο και παιδιά 14 ετών και άνω και 0,3 για παιδιά κάτω των 14 ετών.

ΠΗΓΗ: ΕΛΣΤΑΤ

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

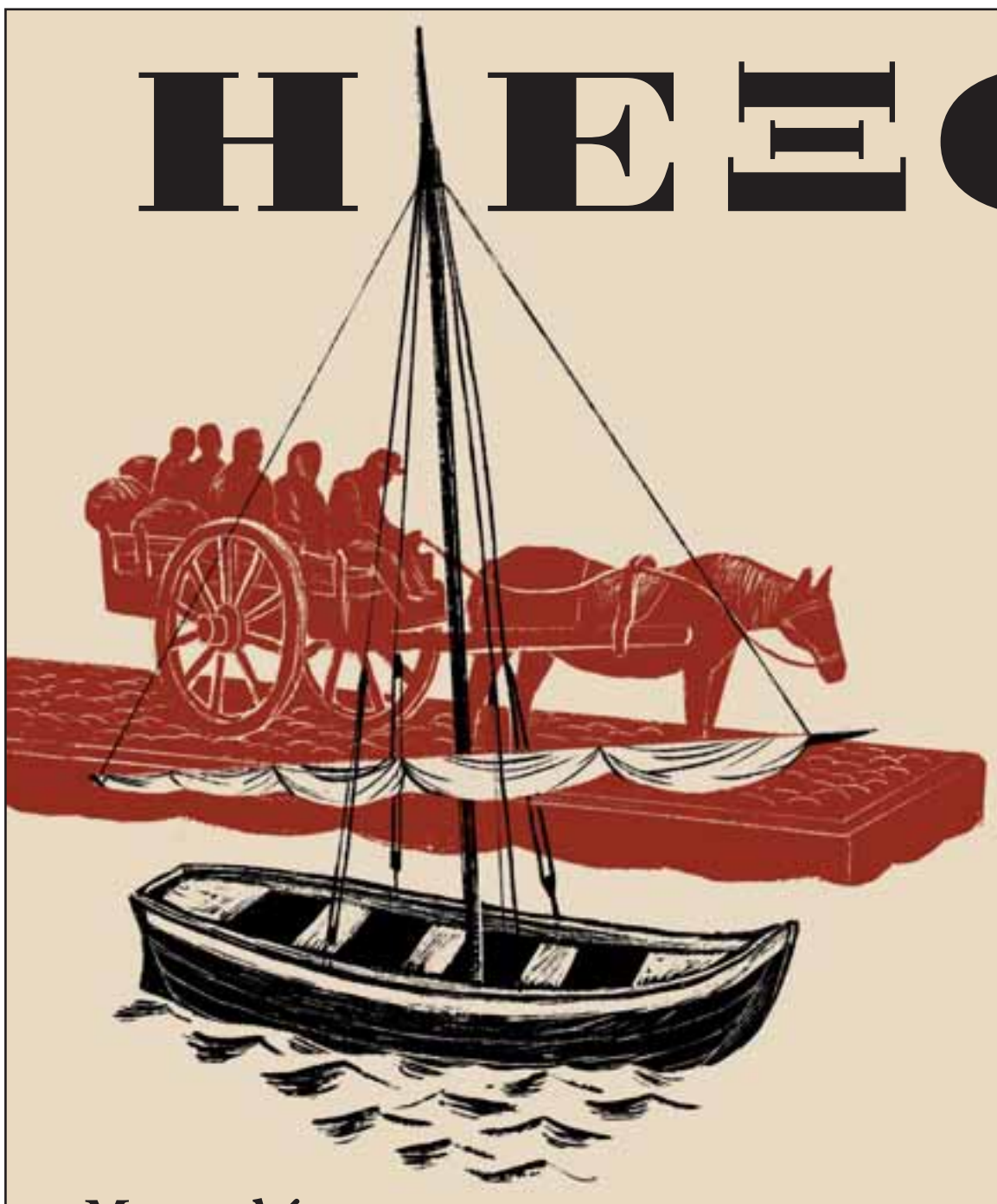

Η ΕΞΟΔΟΣ

Μαρτυρίες από
τον Δυτικό Παράλιο Πόντο
και την Παφλαγονία

10ος τόμος
ΚΥΡΙΑΚΗ
09/10

Μια πολύτομη
έκδοση του Κέντρου
Μικρασιατικών
Σπουδών

1922
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΜΝΗΜΗΣ | Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ
2022

2,2 δισ. ευρώ στο ΑΕΠ έως το 2030 από τη νέα επένδυση της Google

Το cloud region με τρία data centers θα δημιουργήσει 19.400 θέσεις εργασίας

Των **ΔΗΜΗΤΡΗ ΔΕΛΕΒΕΓΚΟΥ** *και* **ΣΑΚΗ ΙΩΑΝΝΙΔΗ**

ΠΗΓΗ: Ανάλυση Alphabeta

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Μπορεί, ίσως, να υπάρχει ευρέως η αντίληψη ότι το ψηφιακό νέφος (cloud) αποτελεί άυλο χώρο αποθήκευσης δεδομένων και πληροφορίας, όμως στην ουσία είναι ένα ή περισσότερα κέντρα δεδομένων εγκατεστημένα σε όλο τον κόσμο. Αυτό σημαίνει ότι οι υπηρεσίες cloud που προσφέρει μια εταιρεία, όπως για παράδειγμα η Google, σε επιχειρήσεις και νοικοκυριά σχετίζονται άμεσα με την τοποθεσία όπου βρίσκονται τα data centers (που αφορούν τις συγκεκριμένες υπηρεσίες). Το πόσο κοντά βρίσκονται τα κέντρα δεδομένων του παρόχου, σε σχέση με το σημείο όπου βρίσκεται ένας καταναλωτής cloud, επηρεάζει άμεσα την ταχύτητα και άρα την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών. Με άλλα λόγια, ο χρόνος απόκρισης, δηλαδή ο χρόνος που απαιτείται για να ταξιδέψει η πληροφορία από το σημείο «Α» στο σημείο «Β» και να επιστρέψει, είναι μικρότερος εάν τα data center του ψηφιακού νέφους (cloud region) όπου διατηρεί τα δεδομένα της μια ελληνική επιχείρηση βρίσκονται στην Αθήνα και όχι, για παράδειγμα, στο Μιλάνο.

Με αυτά τα δεδομένα γίνεται ίσως αντιληπτή η σημασία της απόφασης της Google να δημιουργήσει το πρώτο cloud region στην Ελλάδα. Να δημιουργήσει δηλαδή τρία κέντρα δεδομένων, σε ορίζοντα δύο χρόνων, στην Αττική, με εκτιμώμενο χρονικό ορίζοντα έναρξης λειτουργίας το 2024. Τα εν λόγω data centers θα συνιστούν το cloud region της Google στην Ελλάδα, επιτρέποντας στην εταιρεία να αναβαθμίσει την ποιότητα των υπηρεσιών και των προϊόντων που προσφέρει στους πελάτες της στη χώρα. Με χρονικό ορίζοντα το 2030, ο αμερικανικός τεχνολογικός όμιλος τοποθετεί το αποτύπωμα της επένδυσής του σε 2,2 δισ. ευρώ, ποσό που αντιστοιχεί στη συνεισφορά στο Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ), ενώ εκτιμά ότι θα δημιουργήσει 19.400 θέσεις εργασίας. Η δημιουργία cloud region –η Google διαθέτει παγκοσμίως 34– συνοδεύεται με δαπάνες που σχετίζονται με την απόκτηση του κατάλληλου ακινήτου, την κατασκευή της υποδομής και την ενέργεια.

«Μέσα σε μόλις 40 μήνες η χώρα μετέτρεψε τις δυσκολίες σε ευκαιρίες, ώστε από ουραγός στην κούρσα της ψηφιακής εξέλιξης να γίνει πρωτοπόρος. Το νέο cloud region που δημιουργεί η Google στην Ελλάδα είναι ένας ακόμη κρίκος στην αλυσίδα σημαντικών επιχειρηματικών σχεδίων που έγιναν πράξη την τελευταία τριετία. Δημιουργώντας εθνικό πλούτο και νέες και καλοπληρωμένες θέσεις εργασίας, και αναστέλλοντας τη φυγή Ελλήνων επιστημόνων εκτός συνόρων», ανέφερε, χθες, στην εκδήλωση της Google στο Κέντρο Πολιτισμού Ιδρυμα Σταύρος Νιάρχος ο πρωθυπουργός Κυριάκος Μητσοτάκης.

«Το δικό μας παγκόσμιο δίκτυο cloud regions υποστηρίζει την τεχνολογική υποδομή που προσφέρουμε στους πελάτες μας για να τους βοηθήσουμε να καινοτομούν ταχύτερα και να προσαρμόζονται στις εξελίξεις», δήλωσε η Adaire Fox-Martin, πρόεδρος της Google Cloud International.

«Είναι μια σημαντική ψήφος εμπιστοσύνης στη χώρα μας και μια ευκαιρία να μοιραστούμε το όραμά μας να είμαστε χρήσιμοι, μέσω των τεχνολογιών μας, με κάθε πιθανό τρόπο – για την επιχειρηματικότητα, την εκπαίδευση, τον πολιτισμό, το περιβάλλον», δήλωσε η Πέγκυ Αντωνάκου, διευθύντρια της Google για τη Νοτιοανατολική Ευρώπη.

Παράλληλα, η Google σε συνεργασία με την Deloitte διερευνά τη δημιουργία ενός κέντρου αριστείας αφιερωμένου στη βιωσιμότητα και την τεχνητή νοημοσύνη. Και μέσω του φιλανθρωπικού βραχίονά της Google.org χρηματοδοτεί τον οργανισμό INCO (επενδύει σε επιχειρήσεις βιώσιμες και κοινωνικά υπεύθυνες) και το Impact Hub (προωθεί την καινοτομία και το βιώσιμο επιχειρείν) με 1 εκατ. ευρώ για την υποστήριξη κοινωνικών επιχειρήσεων από υποεκπροσωπούμενες κοινότητες. Οι νέες επενδυτικές κινήσεις του τεχνολογικού ομίλου, κατά πληροφορίες, περιλαμβάνουν και την ψηφιοποίηση των συλλογών τριών ελληνικών μουσείων, οι οποίες θα ανέβουν στην πλατφόρμα «Arts & Culture» της Google. Πρόκειται για συλλογές της Εθνικής Πινακοθήκης, του Εθνικού Μουσείου Σύγχρονης Τέχνης και του MOMus στη Θεσσαλονίκη. Μάλιστα στο τελευταίο οι άνθρωποι της εταιρείας δουλεύουν πάνω από ένα χρόνο φωτογραφίζοντας 150 έργα από κάθε συλλογή του μουσείου (φωτογραφίας, σύγχρονης τέχνης κ.τ.λ.) και τους χώρους του, και σύντομα όλο το ψηφιοποιημένο υλικό θα είναι προσβάσιμο στην εφαρμογή.

Οι τρεις κλάδοι που πρωταγωνιστούν στην αύξηση του ΑΕΠ

Οι κλάδοι του τουρισμού, των μεταφορών και του εμπορίου, χονδρικού και λιανικού, αποτέλεσαν τους κινητήριους μοχλούς της οικονομικής μεγέθυνσης, σημειώνει η Alpha Bank στο Εβδομαδιαίο Δελτίο Οικονομικών Εξελίξεων. Στο δελτίο αναλύεται η συμβολή των επιμέρους κλάδων της οικονομίας στην Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία (ΑΠΑ), στην απασχόληση και στον κύκλο εργασιών το πρώτο εξάμηνο του 2022.

Αναλυτικότερα, το πρώτο εξάμηνο του έτους η ΑΠΑ του κλάδου «εμπόριο, ξενοδοχεία, εστίαση και μεταφορές» αυξήθηκε κατά 20,3% σε ετήσια βάση, συνεισφέροντας 4,8 ποσοστιαίες μονάδες στην αύξηση της ΑΠΑ συνολικά. Το προϊόν του δευτερογενούς τομέα της οικονομίας, σύμφωνα με την ίδια ανάλυση, δηλαδή της βιομηχανίας και των κατασκευών, ακολουθεί ανοδική τροχιά, από το 2018 και μετά, με τη συνολική θετική συμβολή του να αντιστοιχεί στο 17% της ανόδου της ΑΠΑ το πρώτο εξάμηνο του 2022. Τέλος, οι υπηρεσίες, εξαιρουμένου του τουρισμού, επίσης συνέβαλαν στην αύξηση του προϊόντος της οικονομίας στο διάστημα Ιανουαρίου - Ιουνίου 2022, με την ΑΠΑ των κλάδων «τέχνες-διασκέδαση-ψυχαγωγία και επαγγελματικές, επιστημονικές, τεχνικές, διοικητικές και υποστηρικτικές δραστηριότητες» να έχει σημειώσει τις μεγαλύτερες αυξήσεις.

Σε ό,τι αφορά την απασχόληση, το πρώτο εξάμηνο του 2022 αυξήθηκε κατά 8,9%, ή κατά 335.000 άτομα σε ετήσια βάση, έναντι πτώσης κατά 78.000 ατόμα, αντίστοιχα, το ίδιο χρονικό διάστημα του 2021. Το 32% της ανόδου των απασχολούμενων, κατά το πρώτο εξάμηνο του 2022, σε σύγκριση με το ίδιο χρονικό διάστημα του 2021, προήλθε από τον κλάδο «καταλύματα-εστίαση», το 16,3% από το χονδρικό και το λιανικό εμπόριο, και το 14,4% από τη βιομηχανία. Αξίζει να σημειωθεί ότι από την αύξηση των απασχολουμένων στη βιομηχανία σχεδόν το 72% αφορούσε τη μεταποίηση. Παράλληλα, περισσότερο από το 30% της αύξησης της απασχόλησης το πρώτο εξάμηνο του τρέχοντος έτους, σε ετήσια βάση, προήλθε από τις λοιπές υπηρεσίες και πρωτίστως από την εκπαίδευση, τις τέχνες, τη διασκέδαση και την ψυχαγωγία, καθώς και τις επαγγελματικές, επιστημονικές, τεχνικές, διοικητικές και υποστηρικτικές δραστηριότητες. Αντίθετα, η απασχόληση μειώθηκε στον χρηματοπιστωτικό κλάδο και στη δημόσια διοίκηση-άμυνα-υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση. Τέλος, σε όρους κύκλου εργασιών, το πρώτο επτάμηνο του 2022 οι μεγαλύτερες ετήσιες αυξήσεις καταγράφηκαν στους κλάδους: καταλύματα-εστίαση, τέχνες-διασκέδαση-ψυχαγωγία, παροχή νερού, επεξεργασία λυμάτων, διαχείριση αποβλήτων –ο οποίος αποτελεί κλάδο του βιομηχανικού τομέα–, μεταφορά και αποθήκευση, μεταποίηση, καθώς και διοικητικές και υποστηρικτικές δραστηριότητες.

INTIME

Το 32% της ανόδου των απασχολουμένων κατά το πρώτο εξάμηνο του 2022 προήλθε από τον κλάδο «καταλύματα - εστίαση».

Τουρισμός, μεταφορές, εμπόριο αύξησαν την Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία τους κατά 20,3% σε ετήσια βάση.

Ωριμα επενδυτικά πλάνα έχει το 25% των μικρών επιχειρήσεων

Της **ΕΥΓΕΝΙΑΣ ΤΖΩΡΤΖΗ**

Ενεργό ενδιαφέρον για την αξιοποίηση του Ταμείου Ανάκαμψης εμφανίζει ο τομέας των ΜμΕ (με αιχμή τις μεσαίες επιχειρήσεις), οι οποίες σε ποσοστό 55% –μία στις δύο περίπου– δηλώνουν ότι θα συμμετάσχουν στις δράσεις του Ταμείου.

Η διάθεση για επενδύσεις μέσω του Ταμείου Ανάκαμψης από μεσαίες επιχειρήσεις, με βάση τα συμπεράσματα της εξαμηνιαίας έρευνας σε 600 ΜμΕ που πραγματοποιεί η Διεύθυνση Οικονομικής Ανάλυσης της Εθνικής Τράπεζας, είναι αυξημένη κατά 4% σε σχέση με αυτό που είχε παρατηρηθεί στην προηγούμενη έρευνα. Αυξημένο είναι και το εκτιμώμενο ύψος των επενδυτικών τους σχεδίων, το οποίο ανέρχεται στο 5,6 δισ. ευρώ (έναντι 5 δισ. ευρώ το προηγούμενο εξάμηνο), με το 39% αυτών ωστόσο να αντιστοιχεί σε επενδυτικά πλάνα αρχικού σταδίου. Η αυξημένη επενδυτική διάθεση των μεσαίων επιχειρήσεων αντισταθμίζει τη μείωση στην κινητοποίηση των πολύ μικρών επιχειρήσεων (-9% σε σχέση με το προηγούμενο εξάμηνο). Μειωμένο είναι και το εκτιμώμενο ποσό επενδύσεων που τους αντιστοιχεί, το οποίο υπολογίζεται σε 3,7 δισ. ευρώ (έναντι 4,5 δισ. ευρώ το προηγούμενο εξάμηνο), με το 65% αυτών να αφορά σχέδια τα οποία είναι σε αρχικό στάδιο ακόμη. Σταθερό, τέλος, στο 49% είναι το ποσοστό μικρών επιχειρήσεων που σκοπεύουν να κάνουν χρήση των δράσεων του Ταμείου Ανάκαμψης, ενώ αυξημένο είναι το συνολικό ποσό των επενδύσεων, το οποίο εκτιμάται στα 5 δισ. ευρώ (έναντι 4,7 δισ. ευρώ το προηγούμενο εξάμηνο).

Σύμφωνα με τα συμπεράσματα της έρευνας, οι πολύ μικρές επιχειρήσεις προκρίνουν τη συμμετοχή τους σε άλλα επενδυτικά προγράμματα, όπως δράσεις ΕΣΠΑ, αναπτυξιακού νόμου ή λοιπών προγραμμάτων, με το ποσοστό για τις πολύ μικρές επιχειρήσεις μάλιστα να είναι συγκριτικά μεγαλύτερο (34% έναντι 24% των μεσαίων). Κοινό συμπέρασμα, σύμφωνα με την ΕΤΕ, είναι ότι «οι ελληνικές επιχειρήσεις εμφανίζονται αποφασισμένες να επενδύσουν στην επόμενη μέρα, αξιοποιώντας όλο το φάσμα διαθέσιμων πόρων».

Το 15% των εταιρειών δηλώνει ότι επενδύει επειδή έχει πρόσβαση στους ευρωπαϊκούς πόρους, σύμφωνα με την έρευνα της ΕΤΕ.

«Οι δράσεις του Ταμείου Ανάκαμψης βοηθούν, μέσα σε ένα αχαρτογράφητο περιβάλλον, να διαμορφωθεί ένα ιδιαίτερα υψηλό επενδυτικό ενδιαφέρον», σημειώνεται στην ανάλυση της ΕΤΕ, καθώς βάσει της έρευνας, «οι επιχειρήσεις που σκοπεύουν να προχωρήσουν σε έστω μία επένδυση την ερχόμενη πενταετία αντιστοιχούν στο 86% του τομέα ΜμΕ, ποσοστό που είναι κατά 10% υψηλότερο συγκριτικά με τις ΜμΕ που προχώρησαν σε επενδύσεις την προηγούμενη πενταετία. Η κρισιμότητα του Ταμείου στη διατήρηση της επενδυτικής αφύπνισης του ελληνικού επιχειρηματικού τομέα γίνεται εμφανής από το γεγονός ότι το 15% δηλώνει ότι επενδύει ακριβώς επειδή έχει πρόσβαση σε αυτούς τους πόρους (με ένα επιπλέον 32% να δηλώνει ότι διευκολύνεται από την πρόσβαση).

Με βάση τα συμπεράσματα της έρευνας, μία στις τέσσερις επιχειρήσεις που σκοπεύουν να χρησιμοποιήσουν το Ταμείο Ανάκαμψης δηλώνει πως έχει πλέον ώριμα επενδυτικά πλάνα (από 1% το προηγούμενο εξάμηνο), εκτιμώμενης αξίας 3,7 δισ. ευρώ. Οσον αφορά τα υπόλοιπα σχέδια (με τις συνολικές επενδύσεις να εκτιμάται ότι θα μπορούσαν δυνητικά να προσεγγίσουν τα 14 δισ. ευρώ), το 1/5 του τομέα βρίσκεται σε στάδιο κατάρτισης των επενδυτικών του πλάνων (έναντι 17% το προηγούμενο εξάμηνο), ενώ το υπόλοιπο 55% βρίσκεται ακόμη σε πολύ αρχικό στάδιο (αξιολογώντας τις εναλλακτικές του) και αυξάνοντας, όπως παρατηρεί η ΕΤΕ, «την αβεβαιότητα υλοποίησης των συγκεκριμένων σχεδίων».

Με την πλειοψηφία του τομέα να έχει επενδυτικά σχέδια σε αρχικό ακόμη στάδιο, πρέπει να τονιστεί η ανάγκη επιτάχυνσης κατάρτισης και έγκρισης των επενδύσεων, σημειώνει η ΕΤΕ, «αφού στον περιορισμένο χρονικό ορίζοντα των δράσεων του Ταμείου Ανάκαμψης (έως το 2026) πλέον προστίθεται και ο κύκλος αυξήσεων των επιτοκίων αναφοράς της ΕΚΤ, που αναμένεται να οδηγήσει σε αύξηση των επιτοκίων χρηματοδότησης και άρα στο κόστος των επενδύσεων».

Εξετάζοντας συνολικά την πορεία εκταμιεύσεων δανείων του Ταμείου Ανάκαμψης (συμπεριλαμβάνοντας και τις μεγάλες επιχειρήσεις), έχουν υποβληθεί έως τώρα 107 επενδυτικά σχέδια, το 12% των οποίων έχει συμβασιοποιηθεί (συνολικού προϋπολογισμού 1 δισ. ευρώ). Ενθαρρυντικό είναι το γεγονός πως σημαντικό μέρος των σχεδίων (48%) υπεβλήθη την περίοδο Ιουλίου - Αυγούστου, παρά τη διάχυτη αβεβαιότητα, ενώ το μέσο ύψος των επενδυτικών σχεδίων μειώθηκε από 46 εκατ. ευρώ τον Ιούνιο σε 37 εκατ. ευρώ τον Αύγουστο, καταδεικνύοντας πως μετά τις μεγάλες επιχειρήσεις, έχουν πράγματι αρχίσει να υποβάλλονται σχέδια από μικρότερες επιχειρήσεις.

Επενδυτική διάθεση για την επόμενη 5ετία

% τομέα ΜμΕ

Σχεδόν 1/2 των ΜμΕ -κυρίως μεσαίες επιχειρήσεις- επιθυμούν να αξιοποιήσουν το Ταμείο Ανάκαμψης

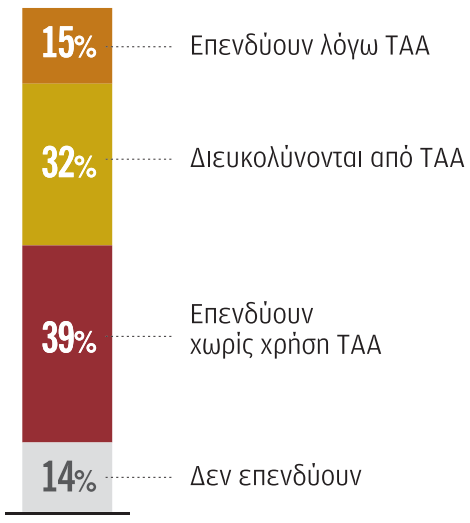

ΠΗΓΗ: ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

Ωριμα επενδυτικά σχέδια

% επενδυτικών σχεδίων

Βελτιώνεται η ετοιμότητα των σχεδίων, ωστόσο με υστέρηση στις κρίσιμες πράσινες επενδύσεις

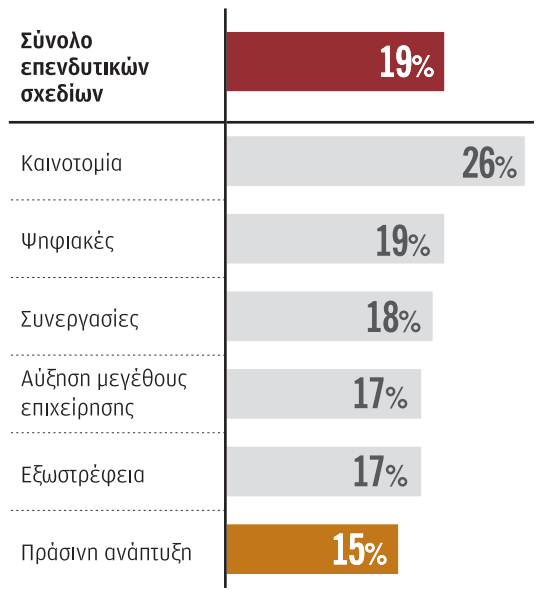

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Σε ρυθμούς... χόλιγουντ η παραγωγή ταινιών

Επενδύσεις 207 εκατ. το 2021 δημιούργησαν περισσότερες από 21.800 θέσεις εργασίας – 273 έργα επιδοτήθηκαν στην 4ετία

Του **ΔΗΜΗΤΡΗ ΔΕΛΕΒΕΓΚΟΥ**

Απόδειξη του πολλαπλασιασμού του αριθμού των ελληνικών και ξένων οπτικοακουστικών παραγωγών, σειρών και ταινιών, που γυρίζονται στην Ελλάδα αποτελεί και η έλλειψη προσωπικού. Η οπτικοακουστική βιομηχανία ανήκει ενδεχομένως, μαζί με τον τουρισμό και τις κατασκευές, στους τομείς όπου η ζήτηση για απασχόληση σε σχέση με την προσφορά εργασίας είναι δυσανάλογα υψηλή. Οπως εξάλλου ανέφερε πρόσφατα, σε εκδήλωση για την ανάπτυξη της οπτικοακουστικής βιομηχανίας στην Ελλάδα, ο παραγωγός της Central Athens Productions Ανδρέας Τσιλιφώνης, οι εταιρείες παραγωγής αδυνατούν να βρουν προσωπικό σχεδόν σε όλες τις ειδικότητες.

Τη μεγάλη άνθηση της παραγωγής οπτικοακουστικού περιεχομένου, λόγω και των επενδυτικών κινήτρων (cash rebate), που αντιστοιχούν σε επιχορήγηση του 40% των επιλέξιμων δαπανών, από 35% και 25% στο πρόσφατο παρελθόν, μαρτυρούν οι αριθμοί. Μόνο πέρυσι, όπως προκύπτει από την οικονομική έκθεση του Εθνικού Κέντρου Οπτικοακουστικών Μέσων και Επικοινωνίας (ΕΚΟΜΕ) για το 2021, υποβλήθηκαν για έγκριση 96 αιτήσεις (οπτικοακουστικών) έργων για ένταξη στο cash rebate.

Από αυτές εγκρίθηκαν 79 (15 αποσύρθηκαν και μία απορρίφθηκε), οι οποίες δημιούργησαν 21.878 θέσεις εργασίας, αντιπροσωπεύοντας επιλέξιμες δαπάνες ύψους 207,3 εκατομμυρίων ευρώ. Οι επιλέξιμες δαπάνες, που δεν πρέπει να υπερβαίνουν το 80% του συνολικού προϋπολογισμού ενός έργου και περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, τις αμοιβές του συνεργείου και των ηθοποιών, αντιστοιχούν σε επιστροφές μέσω του προγράμματος εκπτώσεων μετρητών ύψους 85,3 εκατ. ευρώ για το 2021.

Συνολικά, από το 2018 έχουν ενταχθεί ή βρίσκονται προς υπαγωγή στο cash rebate 273 επενδυτικά σχέδια, από τα οποία 158 αφορούν εγχώριες παραγωγές και 115 διεθνείς, δηλαδή διασυνοριακές συμπαραγωγές μεταξύ ελληνικών εταιρειών παραγωγής και παροχής υπηρεσιών και εταιρειών παραγωγής από την Ευρώπη, την Ασία, τις ΗΠΑ και την Αυστραλία.

Δρομολογούνται δύο επενδυτικά σχέδια για κινηματογραφικά στούντιο σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη.

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Η λίστα των παραγωγών που επιδοτήθηκαν το τελευταίο διάστημα περιλαμβάνει την αμερικανική ταινία «Bricklayer» (5,2 εκατ. από 13 εκατ. ευρώ επιλέξιμων δαπανών), την τηλεοπτική σειρά «Η γέφυρα» (615.000 ευρώ από 1,5 εκατ.) και την ταινία «Ενα καλοκαίρι στην Κρήτη» (460.000 ευρώ από 1,1 εκατ. ευρώ).

Η δραστηριότητα αυτή για το ΕΚΟΜΕ, που αποτελεί νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου εποπτευόμενο από το υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης, συνοδεύτηκε κατά το 2021 με έξοδα 7,6 εκατ. ευρώ, από τα οποία η μερίδα του λέοντος (4,7 εκατ. ευρώ) σχετίζεται με την υλοποίηση των προγραμμάτων cash rebate.

Πέρυσι ο προϋπολογισμός του ΕΚΟΜΕ –έχει εγκριθεί με ΚΥΑ το 2020– υπήρξε αρνητικός και κατ' επέκταση το δημοσιονομικό αποτέλεσμα υπήρξε αρνητικό και ανήλθε σε 235.300 ευρώ. Το ΕΚΟΜΕ, όπως αναφέρει η οικονομική έκθεση του 2021, πάσχει από υποστελέχωση, απασχολώντας 55 εργαζομένους.

Ωστόσο, καμία από τις 71 οργανικές θέσεις δεν καλύπτεται, επειδή το σύνολο των υπαλλήλων του είναι «αποσπασμένοι από άλλους φορείς του Δημοσίου κατά παρέκκλιση των κειμένων διαδικασιών, ενώ ταυτόχρονα διατηρούν το δικαίωμα της άρσης της απόσπασής τους προτού λήξει η θητεία τους στον φορέα».

Ενα ακόμη από τα επιχειρησιακά ζητήματα που καλείται να επιλύσει το ΕΚΟΜΕ περιλαμβάνει τη μετεγκατάστασή του σε κατάλληλο κτίριο, με στόχο να καταστεί δυνατή και η δημιουργία του Εθνικού Αποθετηρίου Οπτικοακουστικών Αρχείων.

Ετσι, η εταιρεία πρόκειται να μετεγκατασταθεί σε κτίριο στην οδό Βουλής 8-10 που ανήκει στον ΕΦΚΑ, αλλά χρήζει ανακαίνισης, γεγονός που σημαίνει ότι θα απαιτηθούν τουλάχιστον τρία χρόνια μέχρι να ολοκληρωθεί το εγχείρημα, επειδή θα πρέπει να εντοπιστούν και να μεταβιβαστούν στο ΕΚΟΜΕ οι απαραίτητοι χρηματικοί πόροι από το εποπτεύον υπουργείο.

Σε κάθε περίπτωση, το ελληνικό οικοσύστημα της οπτικοακουστικής παραγωγής ενισχύεται, με το επόμενο γεγονός-σηματωρό να αποτελεί η δημιουργία κινηματογραφικού στούντιο στην Ελλάδα.

Η εταιρεία, με έδρα τη Βουλγαρία, Nu Boyana Studios, που ελέγχει η αμερικανική Nu Image-Millennium Films, δρομολογεί την ανάπτυξη σε έκταση περίπου 30 στρεμμάτων στη Θέρμη της Θεσσαλονίκης έξι σύγχρονων πλατό, τμημάτων παραγωγής και του συνόλου των απαιτούμενων υποδομών για την υλοποίηση μιας κινηματογραφικής παραγωγής. Πρόκειται για επένδυση 50 εκατ. ευρώ η οποία επιδιώκεται να ενταχθεί στο καθεστώς των εμβληματικών επενδύσεων εξαιρετικής σημασίας, όπως προβλέπει ο αναπτυξιακός νόμος. Υπερσύγχρονα κινηματογραφικά στούντιο επιδιώκει να δημιουργήσει και το αραβικών συμφερόντων MBC Group, που απέκτησε τον περασμένο Μάρτιο το 30% του ομίλου Antenna μέσω αύξησης μετοχικού κεφαλαίου 225 εκατ. ευρώ.

Με στόχο όμως να διατηρηθούν μακροπρόθεσμα υψηλοί ρυθμοί ανάπτυξης στην οπτικοακουστική παραγωγή, παράγοντες του χώρου ζητούν η χρονική ισχύς του προγράμματος cash rebate να επεκταθεί για χρονικό διάστημα μεγαλύτερο των πέντε χρόνων.

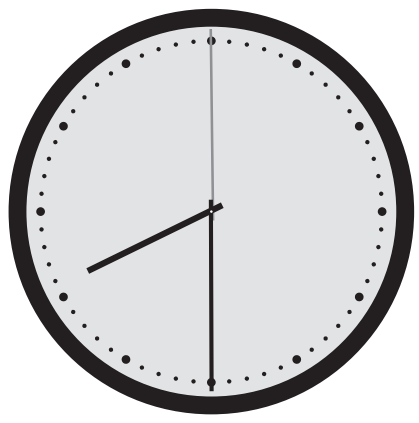

ΧΕΙΜΕΡΙΝΟ ΩΡΑΡΙΟ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ

Ώρες εξυπηρέτησης κοινού από **3 Οκτωβρίου 2022**

ΔΕΥΤΕΡΑ – ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 8:30 – 13:30
ΔΕΥΤΕΡΑ 15:15 – 16:45

Για εύκολη 24/7 εξυπηρέτηση, κάντε τις συναλλαγές σας μέσω του Online Banking & ATM.

Για εγγραφή στο Online Banking επισκεφτείτε το **https://www.hellenicbank.com/connect**

HELLENIC BANK

Υποχωρεί ξανά η στερλίνα, η Τρας επιμένει σε μείωση φόρων

Ρήγματα στους κόλπους των Τόρις προκαλούν τα νέα οικονομικά μέτρα

Σε επίμονες ερωτήσεις σχετικά με τον λόγο που μείωσε τους φόρους στους πλουσιότερους της χώρας παρά τις πληθωριστικές πιέσεις, η Λιζ Τρας απάντησε πως «μειώνουμε τους φόρους σε όλο το φάσμα επειδή έχουμε τους υψηλότερους φόρους που είχε η Βρετανία τα τελευταία 70 χρόνια και η μεγάλη αυτή φορολογική επιβάρυνση ευθύνεται για την απουσία οικονομικής ανάπτυξης».

Πολιτική θύελλα και ρήγματα στους κόλπους του κυβερνώντος κόμματος των Τόρις προκαλεί η οικονομική ατζέντα της νέας πρωθυπουργού της Βρετανίας, Λιζ Τρας, με τις μειώσεις φόρων που προβλέπει και τον συνεπακόλουθο εκτεταμένο δανεισμό για τη χρηματοδότησή τους. Σημαντικός αριθμός μελών του Συντηρητικού Κόμματος εκφράζουν ανοικτά θυμό κατά της πρωθυπουργού και του «παιχνιδιού» της, όπως φέρονται να χαρακτήρισαν τις παράτολμες κινήσεις της, ενώ κάποιοι εξ αυτών προέβλεψαν πως οι αποφάσεις της θα συνθλίψουν τη βρετανική οικονομία. Δημοσιεύματα του βρετανικού Τύπου αναφέρουν, άλλωστε, τις επικρίσεις του Κιθ Μπράουν, αντιπροέδρου του Εθνικού Κόμματος της Σκωτίας, που κατηγόρησε την κ. Τρας ότι «εξαφανίστηκε» όταν βρισκόταν σε ελεύθερη πτώση η στερλίνα. Η Βρετανίδα πρωθυπουργός εξακολουθεί, πάντως, να κωφεύει στις επικρίσεις και στις πανταχόθεν εκκλήσεις για ανάκληση του επίμαχου οικονομικού προγράμματος και επιμένει στις φοροαπαλλαγές και στον εκτεταμένο δανεισμό που ανακοίνωσε προ μιας εβδομάδας ο υπουργός Οικονομικών Κουάζι Κουαρτένγκ. Στο πλαίσιο σειράς συνεντεύξεων που παραχώρησε σε τοπικούς σταθμούς του δικτύου του BBC, η Βρετανίδα πρωθυπουργός τόνισε κατηγορηματικά πως η κυβέρνησή της «έκανε το σωστό». Ενώ υπεραμυνόταν, όμως, του προγράμματός της, η στερλίνα και οι βρετανικοί τίτλοι επέστρεψαν σε πτωτική πορεία και οι αποδόσεις των βρετανικών ομολόγων πήραν και πάλι την ανιούσα παρά την υποχώρηση που είχε προκαλέσει την Τετάρτη η παρέμβαση της Τράπεζας της Αγγλίας.

Ερωτώμενη σχετικά με τις αλλεπάλληλες επικρίσεις που δέχθηκε το οικονομικό της πρόγραμμα από το ΔΝΤ, τον οίκο Moody's, σειρά οικονομολόγων και αναλυτών, αλλά ακόμη και από την κυβέρνηση Μπάιντεν, η Βρετανίδα πρωθυπουργός σχολίασε πως «ασφαλώς κάποιοι θα έχουν αντιρρήσεις σε συγκεκριμένα μέτρα, αλλά πρέπει να το κάνουμε κι ας μην είναι εύκολο». Στις επίμονες ερωτήσεις των παρουσιαστών σχετικά με τον λόγο που μείωσε τους φόρους στους πλουσιότερους της χώρας παρά τις πληθωριστικές πιέσεις, απάντησε πως «μειώνουμε τους φόρους σε όλο το φάσμα επειδή έχουμε τους υψηλότερους φόρους που είχε η Βρετανία τα τελευταία 70 χρόνια και η μεγάλη αυτή φορολογική επιβάρυνση ευθύνεται για την απουσία οικονομικής ανάπτυξης». Απαντώντας μάλιστα σε δηκτική ερώτηση δημοσιογράφου κατά πόσον υιοθετεί ένα ρόλο «αντίθετο του Ρομπέν των Δασών», η κ. Τρας υποστήριξε πως «αυτό δεν είναι αληθές» και επικαλέστηκε τα μέτρα για τη στήριξη νοικοκυριών και επιχειρήσεων ως προς το κόστος της ενέργειας, που «θα μειώσουν τον πληθωρισμό κατά τουλάχιστον 5% και θα αυξήσουν την ανάπτυξη». Προσέθεσε, μάλιστα, ότι όταν μια χώρα διατηρεί υψηλούς φόρους «σε δύσκολες οικονομικά εποχές», τότε οδηγείται στην ύφεση.

Με μπαράζ συνεντεύξεών της η Βρετανίδα πρωθυπουργός υπεραμύνθηκε του οικονομικού σχεδίου της και έκανε λόγο για δύσκολες αποφάσεις.

Ο στόχος

Αυτό που ενδιαφέρει τη νέα πρωθυπουργό είναι «να μείνουν οι άνθρωποι στις θέσεις εργασίας τους», ενώ σε μια επίδειξη πυγμής τόνισε πως «ασφαλώς και ορισμένες αποφάσεις είναι δύσκολες», αλλά προσέθεσε ότι «ως πρωθυπουργός είμαι έτοιμη να λάβω δύσκολες αποφάσεις και να κάνω το σωστό». Μιλώντας στον σταθμό του BBC στο Λάνκασιρ υπογράμμισε μάλιστα πως «σε κάποιους δεν αρέσουν αυτές οι δύσκολες αποφάσεις, αλλά δεν μπορώ να αφήσω την κατάσταση να εκτραπεί, γι' αυτό και η κυβέρνησή μου κινήθηκε εσπευσμένα».

Σε συνέντευξή της στο BBC του Νότιγχαμ τόνισε πως η κυβέρνησή της «σηκώνει όσους μοχλούς μπορεί προκειμένου να δώσει ανοδική ώθηση στην οικονομική ανάπτυξη». Μέχρι στιγμής, πάντως, η επιμονή της Τρας έχει δώσει ανοδική ώθηση στις αποδόσεις των βρετανικών ομολόγων. Οι αποδόσεις των 30ετών ομολόγων του βρετανικού δημοσίου σημείωσαν και πάλι άνοδο 15 μονάδων βάσης στο 4,09%, ενώ μία ημέρα νωρίτερα είχαν κλείσει 100 μ.β. χαμηλότερα μετά την παρέμβαση της Τράπεζας της Αγγλίας. Επίσης, η απόδοση του επιρρεπούς σε αλλαγές πολιτικής βραχυπρόθεσμου χρέους της Βρετανίας, των διετών ομολόγων, σημείωσε άνοδο κατά σχεδόν 0,2 εκατοστιαίες μονάδες στο 4,4%, ενώ του δεκαετούς ομολόγου κατά 0,16 εκατοστιαίες μονάδες στο 4,17%. Νέα πτώση κατά 1,2% σημείωσε, άλλωστε, χθες η στερλίνα υποχωρώντας στο 1,079 δολ., μετά τις διακυμάνσεις που είχε καταγράψει την Τετάρτη από το 1,05 έως το 1,09 δολ. Με τη χθεσινή υποχώρηση του νομίσματος ο Σεπτέμβριος ήταν ο χειρότερος μήνας για τη στερλίνα μετά τον Ιούνιο του 2016 και το δημοψήφισμα του Brexit.

Επικρίσεις

Οι πιέσεις στα ομόλογα του βρετανικού δημοσίου συμπαρέσυραν και χθες τις άλλες αγορές ομολόγων, οδηγώντας σε άνοδο τις αποδόσεις των αμερικανικών ομολόγων και των γερμανικών bunds. Και βέβαια δεν σταματούν οι επικρίσεις από επίσημα χείλη εντός και εκτός Βρετανίας. Ο πρώην διοικητής της Τράπεζας της Αγγλίας Μαρκ Κάρνεϊ επέκρινε τον υπουργό Οικονομικών ότι «παρέκαμψε» θεσμούς όπως το Γραφείο Ευθύνης Προϋπολογισμού, ενώ η Αμερικανίδα υπουργός Εμπορίου Τζίνα Ραϊμόντο τόνισε πως «η πολιτική μείωσης των φόρων και παράλληλης αύξησης των δαπανών δεν πρόκειται να πολεμήσει τον πληθωρισμό βραχυπρόθεσμα, ούτε να δημιουργήσει συνθήκες που ευνοούν τη μακροπρόθεσμη ανάπτυξη». Δεδομένου, δε, ότι πολλοί αναλυτές κάλεσαν την Τράπεζα της Αγγλίας να προχωρήσει σε περαιτέρω επιθετικές αυξήσεις επιτοκίων για να στηρίξει το βρετανικό νόμισμα, ο Στίβεν Μπάροου, επικεφαλής της μονάδας στρατηγικής της G-10 Standard Bank, σχολίασε ότι ούτε μια τέτοια κίνηση θα κατευνάσει τους επενδυτές. Οπως υπογράμμισε σε μήνυμά του προς τους επενδυτές, «ανησυχούμε πως η αγορά θα εξακολουθήσει να αντιμετωπίζει αυτή την κατάσταση κρίσης ως κάτι που προκάλεσε η κυβέρνηση και θα την πιέζει να επανορθώσει με μια ταπεινωτική αντιστροφή των πολιτικών επιλογών της».

BLOOMBERG, REUTERS, THE GUARDIAN, FINANCIAL TIMES

Στο κατώφλι της ύφεσης ήδη η Γερμανία

Η μεγαλύτερη οικονομική δύναμη της Ευρώπης, η Γερμανία, αγκομαχά με την ύφεση προ των πυλών της και με τον πόλεμο στην Ουκρανία να απειλεί να φέρει το τέλος του επιτυχημένου οικονομικού της μοντέλου. Η κυβέρνηση Ολαφ Σολτς ανακοίνωσε ότι το Βερολίνο θα αυξήσει τον δανεισμό του κατά 200 δισ. ευρώ για να χρηματοδοτήσει σειρά μέτρων προκειμένου να προστατεύσει νοικοκυριά και επιχειρήσεις από το αυξανόμενο κόστος της ενέργειας. Επικριτές του προγράμματος εκτιμούν πως το αποτέλεσμα θα είναι να παραμείνει σε υψηλά επίπεδα η κατανάλωση ενέργειας, ενώ η χώρα θα αντιμετωπίζει μεγάλες ελλείψεις ενεργειακών πόρων στη διάρκεια του χειμώνα. Την ίδια στιγμή, τα πρώτα στοιχεία φέρουν τον πληθωρισμό της Γερμανίας σε διψήφιο ποσοστό για πρώτη φορά ύστερα από 70 χρόνια, και συγκεκριμένα στο 10,9%. Σημαντική μερίδα οικονομολόγων εκτιμά πως η μεγαλύτερη ευρωπαϊκή οικονομία βρίσκεται ήδη στο κατώφλι της ύφεσης. Σύμφωνα με τον Γκίντο Μπάλντι, εμπειρογνώμονα του γερμανικού ινστιτούτου Οικονομικών Ερευνών DIW, «δυστυχώς δεν φαίνεται να υπάρχει φως στο βάθος του τούνελ». Σχολιάζοντας στοιχεία του νέου οικονομικού βαρόμετρου που έδωσε στη δημοσιότητα το εν λόγω ινστιτούτο, ο Γκίντο Μπάλντι υπογραμμίζει πως «ο ρωσικός πόλεμος στην Ουκρανία και οι εκτεταμένες συνέπειές του είναι πιθανόν να οδηγήσουν σε απώλεια ανάπτυξης της χώρας το 2022 και το 2023 συνολικά περίπου κατά 5% του ΑΕΠ».

Το Βερολίνο ανακοίνωσε ότι θα αυξήσει τον δανεισμό του κατά 200 δισ. ευρώ για να χρηματοδοτήσει σειρά μέτρων ώστε να προστατεύσει νοικοκυριά και επιχειρήσεις από το αυξανόμενο κόστος της ενέργειας. Την ίδια στιγμή, τα πρώτα στοιχεία φέρουν τον πληθωρισμό της Γερμανίας σε διψήφιο ποσοστό για πρώτη φορά ύστερα από 70 χρόνια και συγκεκριμένα στο 10,9%.

Τι εκτιμούν για την πορεία της ανάπτυξης κατά το τρέχον τρίμηνο και για το επόμενο έτος αναλυτές γερμανικών ινστιτούτων.

Την ανησυχία του εν λόγω οικονομολόγου συμμερίζονται και πολλοί συνάδελφοί του, που προβλέπουν πως όχι μόνον θα μειωθεί η ανάπτυξη στο τρέχον τρίμηνο, αλλά η συρρίκνωση του γερμανικού ΑΕΠ θα συνεχισθεί και μέχρι την άνοιξη του επόμενου έτους. Εκτιμούν μάλιστα πως η ύφεση είναι πιθανόν να είναι βαθύτερη και χειρότερη σε σύγκριση με εκείνη που θα γνωρίσουν πολλές άλλες ευρωπαϊκές χώρες, αν και όχι τόσο βαθιά όσο ήταν την πρώτη χρονιά της πανδημίας όταν το γερμανικό ΑΕΠ συρρικνώθηκε περισσότερο από 4%. Κάποιοι εξ αυτών εκφράζουν, πάντως, ελπίδες πως μπορεί να σημειωθεί μεταστροφή του κλίματος το καλοκαίρι του επόμενου έτους.

Πιο απαισιόδοξος είναι ο Κάρστεν Μπρέτσκι, επικεφαλής της ομάδας οικονομολόγων στην ING, που εκτιμά πως ο πόλεμος στην Ουκρανία έχει εξαφανίσει και τις τελευταίες ελπίδες για ανάκαμψη της γερμανικής οικονομίας μετά τα δύσκολα χρόνια της πανδημίας. «Ο πόλεμος σηματοδοτεί το τέλος του πολύ επιτυχημένου γερμανικού μοντέλου που σχηματικά περιγράφεται ως μια οικονομία που εισάγει φθηνή ενέργεια και ενδιάμεσα αγαθά από τη Ρωσία και εξάγει προϊόντα υψηλής ποιότητας ανά τον κόσμο, ενώ αντλεί οφέλη από την παγκοσμιοποίηση». Παράλληλα, ο Νιλς Γιάνσεν, οικονομολόγος του Ινστιτούτου Παγκόσμιας Οικονομίας (IfW) του Κιέλου, επισημαίνει ότι σε σύγκριση με τις παραγγελίες που παίρνει, η βιομηχανία της χώρας βρίσκεται σε καλή κατάσταση και θα μπορούσε να μετριάσει σημαντικά ή ακόμη και να απορροφήσει τους κλυδωνισμούς. Ο Στέαν Κοχς, όμως, επικεφαλής του κέντρου προγνωστικών στο εν λόγω ινστιτούτο, επισημαίνει ότι «με τα πακέτα διάσωσης η κυβέρνηση θα μπορέσει μόνον να αναδιανείμει τα βάρη και όχι να τα εξαφανίσει». Αιτία βέβαια είναι η εκτόξευση των τιμών της ενέργειας που επηρεάζει πλέον μεγάλα τμήματα της οικονομικής ζωής και τροφοδοτεί τον πληθωρισμό. Το αποτέλεσμα είναι να συμπιέζεται η κατανάλωση, που συνιστά σημαντικό πυλώνα της οικονομίας. Οπως εξηγεί ο Μαρσέλ Φράτσερ, πρόεδρος του Ινστιτούτου DIW, «ο υψηλός πληθωρισμός μειώνει τη διάθεση των καταναλωτών για αγορές, με αποτέλεσμα οι εταιρείες να έχουν λιγότερα κεφάλαια να διαθέσουν για επενδύσεις». Ο ίδιος εκτιμά πως «αυτή η κατάσταση θα μπορούσε να θέσει σε κίνηση μια καθοδική πορεία ασθενών οικονομικών επιδόσεων για ένα ή δύο χρόνια». Εξάλλου οι αυξήσεις των τιμών της ενέργειας επιβαρύνουν τις επιχειρήσεις και ήδη πολλές έχουν διακόψει την παραγωγή ορισμένων αγαθών που δεν είναι πλέον προσοδοφόρα. Σε όλα αυτά προστίθεται το πρόβλημα της παγκόσμιας αλυσίδας εφοδιασμού που έχει διαταραχθεί μετά την κρίση της πανδημίας. Τόσο οι πρώτες ύλες όσο και τα ενδιάμεσα προϊόντα είναι πολλές φορές σπάνια και ακριβά και το αξιοσημείωτο με όλα αυτά είναι ότι ο συνδυασμός αυτών των παραγόντων έχει επηρεάσει ελάχιστα την αγορά εργασίας. Οι οικονομολόγοι δεν αναμένουν σημαντική αύξηση της ανεργίας ούτε για τους επόμενους μήνες παρά την αναμενόμενη ύφεση.

DEUTSCHE WELLE

Ανησυχία για κύμα πτωχεύσεων επιχειρήσεων το επόμενο δωδεκάμηνο

Στη Γερμανία γίνεται πολύς λόγος και για τον κίνδυνο να σημειωθεί κύμα πτωχεύσεων επιχειρήσεων. Τον κώδωνα του κινδύνου έκρουσε η περίπτωση της Hakle, βιομηχανίας παραγωγής χαρτιού τουαλέτας στο Ντίσελντορφ, καθώς η εταιρεία υπήχθη σε καθεστώς εξυγίανσης όταν σημειώθηκε απότομη αύξηση του κόστους των πρώτων υλών και στις αρχές Σεπτεμβρίου ανακοινώθηκε ότι οδεύει προς τη χρεοκοπία. Τα στοιχεία που υπάρχουν μέχρι στιγμής, πάντως, δεν κατατείνουν σε κάποιο επικείμενο κύμα χρεοκοπιών. Αντιθέτως, το πρώτο εξάμηνο του έτους η ομοσπονδιακή στατιστική υπηρεσία κατέγραψε 7.113 χρεοκοπίες εταιρειών, αριθμό κατά 4% μικρότερο από τον αντίστοιχο του περασμένου έτους. Σύμφωνα, όμως, με την ένωση διαχειριστών πτωχεύσεων, δεν μπορεί να αποκλειστεί το ενδεχόμενο να αυξηθεί έως και 40% ο αριθμός των πτωχεύσεων μέσα στους επόμενους δώδεκα μήνες. Η εν λόγω ένωση επισημαίνει, πάντως, ότι είναι τόσο χαμηλός ο αριθμός των πτωχεύσεων, ώστε μια σημαντική αύξησή τους θα ήταν κάτι σαν επιστροφή στην κανονικότητα. Εξάλλου ο επικεφαλής της Commerzbank, Μάνφρεντ Κνοφ, δεν βλέπει κίνδυνο κύματος χρεοκοπιών. Οπως δήλωσε στις αρχές Σεπτεμβρίου, από συνομιλίες με πελάτες καταλαβαίνει ότι «ασφαλώς και ανησυχούν γιατί αντιλαμβάνονται ότι έρχονται δύσκολες ημέρες, αλλά δεν συντρέχει κανένας λόγος να τρομοκρατηθούμε».

Σε ό,τι αφορά τις μακροπρόθεσμες προοπτικές, ο κορυφαίος οικονομολόγος της επενδυτικής Berenberg, Χόλγκερ Σμίεντινγκ, δηλώνει βέβαιος ότι όσο και αν πρόκειται να είναι δύσκολο το επόμενο χρονικό διάστημα, «καμία ύφεση δεν διαρκεί για πάντα και το πρόβλημα που αντιμετωπίζουμε αφορά κυρίως αυτόν τον χειμώνα». Ο ίδιος ευελπιστεί πως υπάρχουν πιθανότητες να σταθεροποιηθεί και πάλι η γερμανική οικονομία την άνοιξη του επόμενου έτους. Προσφώς εξέφρασε την εκτίμηση πως «ύστερα από αυτήν τη δύσκολη περίοδο αναμένουμε και πάλι ανάπτυξη». Ο εν λόγω οικονομολόγος επισημαίνει πως «η γερμανική οικονομία στηρίζεται σε πολύ σταθερά δομικά θεμέλια και το πλεονέκτημά της είναι συχνά η εφευρετικότητα των μικρομεσαίων επιχειρήσεων». Δεν λείπουν, έτσι, οι οικονομολόγοι που ευελπιστούν ότι μετά τη μείωση της παραγωγής, η γερμανική οικονομία θα αναπτυχθεί ξανά στη διάρκεια του επόμενου έτους. Μέχρι τότε θα έχει, άλλωστε, υποχωρήσει αισθητά ο πληθωρισμός, αλλά θα παραμένουν ορισμένα διαρθρωτικά προβλήματα όπως η έλλειψη εξειδικευμένου εργατικού δυναμικού, η εξάρτηση της οικονομίας από τις εισαγόμενες πρώτες ύλες και η γήρανση του πληθυσμού.

Πιθανότητες σταθεροποίησης της οικονομίας την άνοιξη του 2023 βλέπει ο Χόλγκερ Σμίεντινγκ, της Berenberg.

DEUTSCHE WELLE

Σε άνοδο οι τιμές του πετρελαίου λόγω ΟΠΕΚ, τυφώνα και κυρώσεων

Περαιτέρω μείωση της παραγωγής εξετάζει την επόμενη εβδομάδα το διεθνές καρτέλ

Την ώρα που η κρίση του φυσικού αερίου οδηγεί καταναλωτές και χώρες ξανά στο πετρέλαιο, οι τιμές του «μαύρου χρυσού» σημειώνουν άνοδο τις τελευταίες δύο ημέρες, αντιστρέφοντας την προηγούμενη πτωτική πορεία. Αργά το βράδυ της Πέμπτης το αργό Δυτικού Τέξας σημείωνε άνοδο 0,39% στα 82,47 δολ. το βαρέλι, ενώ στη διάρκεια της συνεδρίασης το Brent πλησίασε τα 90 δολ. το βαρέλι.

Αιτία οι πληροφορίες που θέλουν τις ισχυρότερες χώρες-μέλη του ΟΠΕΚ, ή μάλλον του ΟΠΕΚ+ όπως αποκαλείται πλέον το διεθνές καρτέλ πετρελαίου μετά τη συμμαχία του με τη Ρωσία, να προσανατολίζονται σε μείωση της παραγωγής στη συνάντηση της επόμενης εβδομάδας. Εχουν, άλλωστε, προηγηθεί πληροφορίες του Reuters πως η Ρωσία, πλέον άτυπο μέλος του ΟΠΕΚ εδώ και περισσότερο από δύο χρόνια, θα προτείνει μείωση της παραγωγής κατά περίπου ένα εκατ. βαρέλια την ημέρα. Την ίδια στιγμή, όμως, το πέρασμα του τυφώνα «Ιαν» από τον κόλπο του Μεξικού έχει διακόψει προς το παρόν την παραγωγή περίπου 157.706 βαρελιών αμερικανικού αργού την ημέρα. Και στο μεταξύ τα στρατηγικά αποθέματα πετρελαίου των ΗΠΑ μειώθηκαν την περασμένη εβδομάδα, σύμφωνα με στοιχεία που έδωσε στη δημοσιότητα η αμερικανική υπηρεσία ενημέρωσης για θέματα

Το πέρασμα του τυφώνα «Ιαν» από τον κόλπο του Μεξικού έχει διακόψει προς το παρόν την παραγωγή περίπου 157.706 βαρελιών αμερικανικού αργού την ημέρα.

ενέργειας. Στη συγκυρία προστίθεται ο νέος γύρος κυρώσεων που αποφάσισε η Ε.Ε. κατά της Ρωσίας και απαγορεύει εφεξής στις ευρωπαϊκές εταιρείες να μεταφέρουν πετρέλαιο του ΟΠΕΚ σε τρίτες χώρες πουλώντας σε τιμές άνω του πλαφόν.

Συνδυασμός παραγόντων εξωθεί έτσι ανοδικά τις τιμές του πετρελαίου που υποχωρούσαν μέχρι πρότινος, καθώς καλλιεργούν αρνητικές προσδοκίες για την παγκόσμια ζήτηση οι δυσοίωνες προβλέψεις για την παγκόσμια ανάπτυξη και οι αλλεπάλληλες προειδοποιήσεις διεθνών οργανισμών για τον διαφαινόμενο κίνδυνο παγκόσμιας ύφεσης. Τις τιμές του μαύρου χρυσού είχε, άλλωστε, συμπιέσει η εκτόξευση του δολαρίου, στο οποίο τιμολογούνται τόσο το πετρέλαιο όσο και τα σημαντικότερα εμπορεύματα ανά τον κόσμο, που γίνονται λιγότερο ελκυστικά όταν ανατιμάται το αμερικανικό νόμισμα. Στις αρχές της εβδομάδας άρχισαν, πάντως, να ανακάμπτουν οι τιμές τόσο του αργού όσο και του Brent από τα χαμηλότερα επίπεδα των τελευταίων εννέα μηνών, όταν ο δείκτης του δολαρίου υποχώρησε προσωρινά.

Πέραν των κινήσεων του ΟΠΕΚ+, πάντως, η Ευρώπη θα αντιμετωπίσει πιθανότατα άνοδο των τιμών του πετρελαίου εξαιτίας μείωσης της παραγωγής των ευρωπαϊκών διυλιστηρίων πετρελαίου. Στη Γαλλία, απεργίες σε έξι διυλιστήρια έχουν μειώσει την παραγωγή τους κατά 740.000 βαρέλια την ημέρα, που αντιπροσωπεύουν πάνω από το 60% της συνολικής παραγωγικής δυνατότητας των γαλλικών διυλιστηρίων.

Η Exxon Mobil, που διαχειρίζεται τα δύο από τα διυλιστήρια στα οποία έχει διακοπεί η παραγωγή, ανέφερε στο Reuters ότι έχει ήδη θέσει όρια στα αιτήματα των πελατών της για παραδόσεις, όπως, άλλωστε, προβλέπουν οι όροι των συμβολαίων που έχει συνάψει. Την ίδια στιγμή αναμένεται να διακόψουν τη λειτουργία τους για έργα αποκατάστασης διυλιστήρια της Eni στην περιοχή Σανατζάρο της Ιταλίας και της Repsol στην Ταραγόνα της Ισπανίας. Και στο μεταξύ η Ε.Ε. θα διακόψει κάθε αγορά ρωσικού αργού μεταφερόμενου διά θαλάσσης από τον Δεκέμβριο και δύο μήνες αργότερα τίθεται σε ισχύ η απαγόρευση στις εισαγωγές ρωσικών προϊόντων διύλισης. Σύμφωνα με τον Μαρκ Γουίλιαμς, αναλυτή της Woodmac, «οι τιμές θα εκτοξευθούν γύρω στα μέσα Ιανουαρίου, αλλά είναι πιθανή μια άνοδός τους νωρίτερα αν επικρατήσει πανικός στην αγορά»

BLOOMBERG, REUTERS

REUTERS

Η Ρωσία, άτυπο πλέον μέλος του ΟΠΕΚ εδώ και περισσότερο από δύο χρόνια, θα προτείνει μείωση της παραγωγής κατά περίπου ένα εκατ. βαρέλια την ημέρα.

ΚΥΠΡΙΩΤΙΚΑ ΣΚΕΤΣ

Σειρά εποχής αποτελούμενη από αυτοτελείς, απολαυστικές ιστορίες που διαδραματίζονται σε κάποιο χωριό της Κύπρου. Μέσα από τις ιστορίες των χωριανών παρουσιάζεται γλαφυρά η ηθογραφική Κύπρος ενισχύοντας έτσι τον πολιτισμό και την παράδοσή μας. Πόθοι, ανησυχίες, έρωτες, αγάπη, χαρές και απογοητεύσεις... όλα συναισθήματα που αγγίζουν τον τηλεθεατή και τον οδηγούν αναπόφευκτα στην ταύτιση με τους ήρωες.

Αγαπημένοι ηθοποιοί, ξεχωριστοί κάθε Σαββατοκύριακο, παρελαύνουν στις οθόνες μας ενσαρκώνοντας οικείους χαρακτήρες που πλάθουν με αγάπη οι σεναριογράφοι της σειράς.

Μια αυθεντική, κυπριακή πηγή ψυχαγωγίας για όλη την οικογένεια!

Επιμέλεια Παραγωγής – Σκηνοθεσία
Νίκος Θεοφάνους

Σάββατο και Κυριακή
7.30 μ.μ.
ΡΙΚ 1

ΤΡΙΚΥΜΙΑ

Δραματική σειρά εποχής, η οποία εκτυλίσσεται σ' ένα παραθαλάσσιο χωριό στην επαρχία Λάρνακας κατά την περίοδο της τουρκοκρατίας στην Κύπρο. Ένας Τούρκος πλούσιος γαιοκτήμονας και διοικητικός αξιωματούχος της περιοχής έχει ως ασχολία την επίβλεψη των εργασιών στα χωράφια του, στα οποία εργάζονται εξαθλιωμένοι από τη φτώχεια εργάτες. Η περιοχή είναι γεμάτη από επικίνδυνους ληστές και ο κόσμος φοβάται να κυκλοφορεί. Η Κύπρος υποφέρει από μεγάλη ανομβρία και η φτώχεια μαστίζει τον κόσμο.

Πρωταγωνιστούν
Ανδρέας Τσουρής, Αντρούλα Ηρακλέους, Νεοκλής Νεοκλέους, Ζωή Κυπριανού, Σίμος Τσιάκκας, Κύνθια Παυλίδου, Στέλιος Καλλιστράτης, Χριστόφορος Χριστοφόρου, Γιώργος Αναγιωτός, Νίκη Δραγούμη, ΕλεάναΠαπαδοπούλου, Παναγιώτης Κυριάκου, Αθηνά Σάββα, Βάρσια Αδάμου, Κρίστιαν Βλαντέσκου, Σταύρος Ππατσιάς κ.α.

Επιμέλεια σεναρίου – Εποπτεία παραγωγής
Κόριννα Αβρααμίδου

Σενάριο
Σοφία Σοφοκλέους, Δέσποινα Πυρκεττή, Γιάννης Κόκκινος

Σκηνοθεσία
Ναστάζια Χριστοδούλου, Ανδρέας Σεττάνης

Σκηνικά – Κοστούμια
Λάκης Γενεθλής

Δευτέρα - Παρασκευή
9.00 μ.μ.
ΡΙΚ 1

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ
Real Estate
ΚΥΡΙΑΚΗ 2 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 2022

Το ράλι των ενοικίων κρατάει τους νέους στο πατρικό σπίτι

Του **ΝΙΚΟΥ Χ. ΡΟΥΣΑΝΟΓΛΟΥ**

Σχεδόν υποχρεωτική είναι η παραμονή στην οικογενειακή εστία ακόμα και μετά τα 30 χρόνια ζωής για τους σημερινούς νέους. Οι χαμηλοί μισθοί, το υψηλό κόστος ζωής και ασφαλώς οι μεγάλες αυξήσεις των ενοικίων των κατοικιών καθιστούν την εύρεση στέγης «όνειρο θερινής νυκτός» για τους περισσότερους.

Στην περίπτωση των πιο προσιτών διαμερισμάτων, μικρής επιφάνειας από 25 έως 65 τ.μ., η μέση ζητούμενη τιμή ενοικίασης στο κέντρο της Αθήνας έχει αυξηθεί κατά 53% από το 2017 μέχρι σήμερα, σύμφωνα με τα στοιχεία της Geoaxis Property & Valuation Services, εταιρείας πιστοποιημένων εκτιμητών. Μόνο σε σχέση με πέρυσι η αύξηση σε περιοχές όπως του Ζωγράφου ήταν σχεδόν 17% συγκριτικά με πέρυσι.

Από το 2017 μέχρι σήμερα τα μισθώματα για μικρές κατοικίες στο κέντρο της Αθήνας έχουν αυξηθεί κατά 53%.

Ανάλυση του δικτύου ηλεκτρονικών αγγελιών Spitogatos.gr για τα ενοίκια των μικρών διαμερισμάτων, επιφάνειας έως 65 τ.μ., αναφέρει ότι η αύξηση διαμορφώνεται σε 22,4% από πέρυσι, με τη μέση τιμή για ένα στούντιο επί της Πατησίων ή της Αχαρνών να ανέρχεται σε 300 ευρώ/μήνα, ενώ για ένα δυάρι στο Κολωνάκι το κόστος αγγίζει πια τα 800 ευρώ.

Την ίδια στιγμή, με βάση την έρευνα εισοδήματος της ΕΛΣΤΑΤ για το 2021, οι νέοι ηλικίας 25-34 ετών εισπράττουν 760,55 ευρώ κατά μέσον όρο/μήνα, ενώ οι κάτω των 25 ετών μόλις 497,1/μήνα. Κάπως έτσι η Ελλάδα εμφανίζει ένα από τα υψηλότερα ποσοστά νέων ανθρώπων ηλικίας 18-34 ετών που εξακολουθούν να μένουν με τους γονείς τους, καθώς ανήλθε σε σχεδόν 70% το 2019, από 58,4% που ήταν το 2008. Είναι χαρακτηριστικό ότι το 2018 μόλις το 11% των νέων ηλικίας 25-34 ετών έμενε σε ιδιόκτητο ακίνητο. Παρ' όλα αυτά, η ζήτηση για ενοικίαση κατοικίας είναι σήμερα σε ιστορικό υψηλό. «Υπολογίζουμε ότι για κάθε σπίτι που νοικιάζεται σήμερα στην Αττική αντιστοιχούν περίπου πέντε πιθανοί ενοικιαστές. Δηλαδή, ουσιαστικά η ζήτηση είναι πέντε φορές μεγαλύτερη συγκριτικά με την προσφορά», αναφέρει ο κ. Αντώνης Μαρκόπουλος, διευθύνων σύμβουλος της ψηφιακής πλατφόρμας διαχείρισης και αξιοποίησης ακινήτων Prosperty (www.theprosperty.com). Σύμφωνα με τα στοιχεία που έχει συγκεντρώσει και αναλύσει η εταιρεία καταγράφεται μια σημαντική διαφορά ανάμεσα στα χρήματα που ζητούν οι ιδιοκτήτες και αυτά τα οποία μπορούν να διαθέσουν οι ενδιαφερόμενοι ενοικιαστές.

Η απόκλιση αυτή είναι το ίδιο έντονη στα βόρεια και τα νότια προάστια, όσο και στα δυτικά προάστια. Για παράδειγμα, στα βόρεια προάστια το μέσο ζητούμενο ενοίκιο κινείται πέριξ των 1.250 ευρώ/μήνα, όταν ο προϋπολογισμός των ενδιαφερομένων κινείται μεταξύ 640 και 980 ευρώ (το ποσό προκύπτει με βάση τις αναζητήσεις που γίνονται σε ηλεκτρονικές αγγελίες). Αντίστοιχα, στα δυτικά προάστια η μέση ζητούμενη τιμή ενοικίασης αγγίζει τα 600 ευρώ, τη στιγμή που ενοικιαστές ζητούν διαμερίσματα από 350 έως 475 ευρώ. Αντιθέτως, στο κέντρο της Αθήνας η εικόνα είναι λίγο πιο ισορροπημένη, καθώς το μέσο ζητούμενο ενοίκιο διαμορφώνεται σε 650 ευρώ, με τους ενοικιαστές να κινούνται με έναν προϋπολογισμό που κυμαίνεται από 450 έως 750 ευρώ για ακίνητα των 60-90 τ.μ.

Οι 10 περιοχές με την υψηλότερη ζήτηση για ενοικίαση κατοικίας

1. Κυψέλη
2. Μεταξουργείο - Γκάζι - Βοτανικός
3. Κέντρο
4. Εξάρχεια - Νεάπολη
5. Βριλήσσια
6. Παγκράτι
7. Μαρούσι
8. Αγία Παρασκευή
9. Παλαιό Φάληρο
10. Αμπελόκηποι - Πενταγώνο

Τι και πού ψάχνουν οι ενδιαφερόμενοι ενοικιαστές και τι ζητούν οι ιδιοκτήτες;

Πόσα ακίνητα υπάρχουν διαθέσιμα προς ενοικίαση

ΠΕΡΙΟΧΗ	ΜΕΣΟ **ΖΗΤΟΥΜΕΝΟ ΕΝΟΙΚΙΟ** ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΙΔΙΟΚΤΗΤΕΣ	ΜΕΣΟ **ΔΙΑΘΕΣΙΜΟ ΠΟΣΟ** ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΕΝΟΙΚΙΑΣΤΕΣ	ΜΕΣΗ **ΖΗΤΟΥΜΕΝΗ ΕΠΙΦΑΝΕΙΑ**	**ΑΡΙΘΜΟΣ** ΑΚΙΝΗΤΩΝ
Αθήνα - Κέντρο	€650	€450–€750	60 τ.μ. - 90 τ.μ.	3.700–4.000
Ανατολικά προάστια	€850	€400–€530	86 τ.μ. - 140 τ.μ.	270–300
Βόρεια προάστια	€1.250	€630–€980	72 τ.μ. - 110 τ.μ.	2.100–2.400
Νότια προάστια	€1.100	€500–€800	57 τ.μ. - 87 τ.μ.	4.400–4.700
Δυτικά προάστια	€600	€350–€475	60 τ.μ. - 70 τ.μ.	500–600

ΠΗΓΗ: Prosperty (https://theprosperty.com/)

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Δύσκολη η αγορά κατοικίας ακόμα και με επιδότηση του στεγαστικού δανείου

Αποκλεισμένοι από την αγορά κατοικίας εμφανίζονται σήμερα οι περισσότεροι νέοι

Αποκλεισμένοι από την αγορά κατοικίας εμφανίζονται σήμερα οι περισσότεροι νέοι που δεν είχαν την τύχη να κληρονομήσουν κάποιο ακίνητο από τους γονείς τους, είτε για να μείνουν είτε για να το ρευστοποιήσουν και με αυτόν τον τρόπο να χρηματοδοτήσουν την απόκτηση στέγης. Οπως αναφέρουν μεσίτες, πολλά νέα ζευγάρια ξεκινούν με την πρόθεση να αγοράσουν ένα ακίνητο και τελικά καταλήγουν να νοικιάσουν. Οι χαμηλοί μισθοί, το υψηλό κόστος των κατοικιών, μετά τις συνεχείς αυξήσεις των τελευταίων ετών, αλλά και η δυσκολία πρόσβασης σε τραπεζική χρηματοδότηση καθιστούν πολύ δύσκολη την αγορά κατοικίας.

Υψηλές τιμές πώλησης και αδυναμία λήψης δανείου 150.000 ευρώ περιορίζουν αισθητά τις επιλογές των δικαιούχων για την αγορά της κατοικίας τους.

Με βάση τα τελευταία στοιχεία των δεικτών τιμών κατοικιών της Τράπεζας της Ελλάδος (ΤτΕ) προκύπτει ότι οι τιμές στην περιοχή της Αττικής έχουν καταγράψει «ράλι» της τάξεως του 44,6% από το δεύτερο τρίμηνο του 2018 μέχρι και το φετινό δεύτερο τρίμηνο, παρότι μεσολάβησαν η υγειονομική και τώρα η ενεργειακή κρίση. Πλέον υπολείπονται μόλις κατά 18% του υψηλότερου σημείου στο οποίο είχαν βρεθεί το 2008. Σε πανελλαδικό επίπεδο, η αύξηση των τιμών κατά το ίδιο διάστημα διαμορφώνεται σε 31,2%.

Τα στοιχεία καθιστούν ιδιαίτερα δύσκολη «εξίσωση» και την πρόθεση της κυβέρνησης να επιδοτήσει το 75% του επιτοκίου στεγαστικού δανείου, προκειμένου να ωφελήσει έως 10.000 νέους, ηλικίας έως 39 ετών. Το ανώτατο όριο έχει τεθεί σε 715 ευρώ/μήνα για τον άγαμο (10.010 ευρώ ετησίως για 14 μισθούς), 1.724 ευρώ/μήνα για ένα ζευγάρι και 1.928 ευρώ/μήνα για ζευγάρι με ένα παιδί. Από πλευράς ακινήτων θα επιτρέπεται η απόκτηση κατοικιών έως 120 τ.μ., με έτος κατασκευής πριν από το 2007, ενώ το ανώτατο επίπεδο δανεισμού θα είναι τα 150.000 ευρώ.

Με δεδομένο ότι η μέση τιμή πώλησης μεταχειρισμένων κατοικιών στην Αττική διαμορφώθηκε σε περίπου 1.900 ευρώ/τ.μ. στο τέλος του 2021 και σε περίπου 2.100 ευρώ/τ.μ. σήμερα (με βάση την εικόνα από τις πραγματικές αγοραπωλησίες που γίνονται και όχι από τις αγγελίες), οι επιλογές των ενδιαφερομένων δεν είναι πολλές, ιδίως αν συνυπολογιστεί και το ότι οι περισσότεροι δικαιούχοι δεν θα εξασφαλίσουν το μέγιστο ποσό δανειοδότησης των 150.000 ευρώ, αλλά αρκετά χαμηλότερο, πέριξ των 90.000-120.000 ευρώ.

«Σαφώς κάθε τράπεζα θα προχωρήσει στη δική της αξιολόγηση του πιστοληπτικού προφίλ των ενδιαφερομένων. Σημειώνουμε όμως ότι με βάση τον δείκτη διαβίωσης, που αποτελεί βασικό στοιχείο υπολογισμού κάθε τράπεζας, μια τριμελής οικογένεια (με ένα παιδί δηλαδή) χρειάζεται τουλάχιστον 13.500 ευρώ ετησίως για τις ανάγκες της.

Οποιαδήποτε έγκριση δανείου προκύπτει με βάση το πόσο παραπάνω εισόδημα έχει ο υποψήφιος δανειολήπτης και φυσικά εφόσον δεν έχει άλλες υποχρεώσεις, όπως π.χ. ένα καταναλωτικό δάνειο ή οφειλές σε πιστωτικές κάρτες», αναφέρει ο κ. Κυριάκος Καμπούρης, διευθύνων σύμβουλος της εταιρείας IMS (Individual Mortgage Solutions), η οποία ειδικεύεται στην παροχή συμβουλών χρηματοδότησης και συνεργάζεται με όλες τις συστημικές τράπεζες για την έγκριση και χορήγηση στεγαστικών δανείων.

ΑΡΘΡΟ / *Του* **ΑΝΔΡΕΑ Α. ΑΝΔΡΕΟΥ**

Στέγαση... Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης

Το πρόβλημα της στέγασης φοιτητών δεν είναι κυπριακό. Πρόβλημα στέγασης οι φοιτητές αντιμετωπίζουν στις πλείστες χώρες του κόσμου. Μια μικρή μόνο έρευνα αρκεί για να διαπιστώσετε πως πρόβλημα υπάρχει στις περισσότερες πολιτείες των ΗΠΑ, στη Βρετανία, στην Ιρλανδία, στη Γαλλία, στην Ολλανδία, στη Γερμανία, για να αναφέρω μόνο μερικά βαρύγδουπα ονόματα χωρών. Αρκετοί που έχετε παιδιά στο εξωτερικό, γνωρίζετε ακριβώς για τι ύψη ενοικίων μιλάμε.

Το αξιοσημείωτο είναι πως παράλληλα με το πρόβλημα σε αυτές τις χώρες, υπάρχουν και ανοικτές συζητήσεις για το πώς μπορεί να αντιμετωπιστεί. Δεν υπάρχουν όπως βλέπετε μαγικές λύσεις. Τα ίδια τα πανεπιστήμια είναι αδύνατο να στεγάσουν όλους τους φοιτητές τους. Και δεν μπορούν επειδή πρώτον δεν υπάρχει αστείρευτη χρηματοδότηση για να αποκτήσουν ιδιόκτητες εστίες που να τις προσφέρουν στους φοιτητές τους, και δεύτερον, δεν υπάρχει αστείρευτος φυσικός χώρος για να τις ανεγείρουν με τρόπο που να εξυπηρετούν κατά 100% όλους. Μετά είναι και το θέμα πως τα πανεπιστημιακά ιδρύματα δεν είναι εταιρείες real estate για να δεσμεύουν άπλετους πόρους για να διαχειρίζονται τέτοια ογκώδη και απαιτητικά ακίνητα. Αυτό το παράθυρο ευκαιρίας, σε χώρες που προανέφερα, το καλύπτει σε κάποιο βαθμό ο ιδιωτικός τομέας ο οποίος αναπτύσσει κτηριακά συγκροτήματα εξειδικευμένα ως φοιτητικές εστίες. Προσφέρουν όλες τις βασικές ανέσεις στον φοιτητή, σε ένα όμορφα δομημένο περιβάλλον, προσφέροντας παράλληλα την πολυπόθητη ασφάλεια. Όμως είναι αντιληπτό και αυτή η υπηρεσία έχει κάποιο κόστος αφού η τιμολόγηση περιλαμβάνει τα πάντα: από την απόσβεση της επένδυσης, μέχρι λειτουργικά έξοδα, προσφορά υπηρεσιών και ανέσεων, έως και το γεγονός ότι ο φοιτητής δεν θα έχει αυξημένο κόστος διακίνησης επειδή θα πηγαίνει στο πανεπιστήμιο πεζός. Στο τέλος της ημέρας όμως παντού έχουμε την προσφορά και τη ζήτηση. Η προσφορά που είναι σε θέση να ικανοποιήσει κατά το μέγιστον τους φοιτητές και σε λογικό κόστος είναι σαφώς μικρότερη από τη ζήτηση. Όσοι προλάβουν, πρόλαβαν και οι υπόλοιποι τρέχουν μέσα στις γειτονιές για να βρουν ό,τι υπάρχει. Σε αυτό το market πλέον δεν ανταγωνίζεται ο ένας φοιτητής τους άλλους φοιτητές, αλλά υπάρχει και ο πληθυσμός των μη φοιτητών. Άρα τα πράγματα σκουραίνουν.

Ας δοθούν τα κατάλληλα εργαλεία στα δημόσια πανεπιστήμια να μπορούν να αγοράσουν κτήρια για στέγαση φοιτητών, χωρίς να εξαναγκάζονται εκ των πραγμάτων σε δαιδαλώδεις διαδικασίες που παίρνουν δεκαετίες να υλοποιηθούν και πολλαπλάσιο κόστος.

Τα πανεπιστήμιά μας στην Κύπρο είναι σχετικά νεαρά σε ηλικία και συνεχώς μεγαλώνουν σε μέγεθος. Αυτό αναμένεται να συνεχιστεί σε βάθος χρόνου – και μακάρι να γίνει, επειδή η ανάπτυξη στην εκπαίδευση είναι ένα μέλλον που κάθε χώρα που σέβεται τον εαυτό της πρέπει να προσδοκά και να απαιτεί. Όμως παράλληλα αυτό σημαίνει και προβλήματα στέγασης: τόσο σε κτηριακές εγκαταστάσεις των ακαδημαϊκών σχολών, όσο και σε εγκαταστάσεις διοικητικού προσωπικού και φυσικά σε φοιτητικές εστίες. Οι οικονομικοί πόροι, είτε ιδιωτικοί ή δημόσιοι, δεν είναι απεριόριστοι. Τα ιδιωτικά πανεπιστήμια κάνουν κουμάντο του εαυτού τους. Τα δημόσια όμως όπως το ΤΕΠΑΚ και το Πανεπιστήμιο Κύπρου πρέπει να αφεθούν πιο ελεύθερα και να μην είναι έρμαια των αγκυλώσεων που θέτει διαχρονικά η πολιτεία και κυρίως η Βουλή. Πρέπει να αποφασίσουμε επιτέλους τι πανεπιστήμια θέλουμε. Δεν μπορούν αυτά τα ιδρύματα το 2022 να μην μπορούν να προσφέρουν προπτυχιακές σπουδές στην αγγλική γλώσσα. Δεν είναι απαίτηση όλα τα προγράμματα να προσφέρονται ΚΑΙ στην αγγλική, αλλά κάποια δημοφιλή ΠΡΕΠΕΙ. Έτσι θα ελκύσουμε ξένους φοιτητές που θα πληρώνουν σοβαρά δίδακτρα και θα αυξήσουν τα ίδια έσοδα των πανεπιστημίων καθιστώντας τα βιώσιμα. Η ενίσχυση και η απελευθέρωση ιδίων και κρατικών πόρων θα υποβοηθήσει και τα επιδόματα προς οικονομικά ευάλωτους φοιτητές, αλλά και τον ορθολογικό προγραμματισμό της ανάπτυξης των πανεπιστημιουπόλεων.

Περαιτέρω ας δοθούν τα κατάλληλα εργαλεία στα δημόσια πανεπιστήμια να μπορούν να αγοράσουν κτήρια για στέγαση φοιτητών, χωρίς να εξαναγκάζονται εκ των πραγμάτων σε δαιδαλώδεις διαδικασίες που παίρνουν δεκαετίες να υλοποιηθούν και πολλαπλάσιο κόστος. Η συζήτηση που γίνεται στη δημόσια σφαίρα για την ακριβή στέγη, ηθελημένα ή μη περιπλέκει τα πράγματα αναμιγνύοντας την φοιτητική στέγη με όλα τα άλλα είδη στέγης. Σήμερα ας εστιάσουμε στην φοιτητική στέγη. Υπάρχουν τρεις βασικές κατηγορίες μέτρων και πολιτικών που μπορούν να εφαρμοστούν και να έχουν επιτυχία. Αυτά χωρίζονται σε άμεσα, μεσοπρόθεσμα και άλλα μέτρα. Στα άμεσα μέτρα ήδη έγινε μια σοβαρή κίνηση με τη μίσθωση κλινών σε ξενοδοχειακές μονάδες στην περίπτωση στέγασης φοιτητών του ΤΕΠΑΚ. Οφείλω να σημειώσω την θετική πρωτοβουλία του Αβέρωφ Νεοφύτου προς αυτή την κατεύθυνση και συνάμα να επικρίνω τους άλλους υποψήφιους που τήρησαν μια στάση σιωπής στην καλύτερη έως χλευασμού και εκμηδενισμού στην χειρότερη. Θα ήταν καλά να ακούσουμε και από αυτούς τι άμεσα υλοποιήσιμα μέτρα εισηγούνται για το ακαδημαϊκό έτος 2022 – 2023.

Στα άμεσα μέτρα εγώ θα πρόσθετα εισήγηση για έκτακτη κυβερνητική κλιμακωτή χορηγία (subsidy) στο πλαίσιο άσκησης της κοινωνικής της πολιτικής για όσους έχουν βρει ήδη φοιτητική στέγη σε υψηλή τιμή εφόσον υποβάλουν τα σχετικά συμβόλαια αναλόγως ποσού. Το μέτρο θα αφορά επιδότηση 10% του μηνιαίου ενοικίου με ελάχιστο ποσό τα €50 μηνιαίως και μέγιστο ποσό τα €90 μηνιαίως. Το μέτρο θα εφαρμόζεται στη βάση οικονομικών και άλλων κριτηρίων. Μεσοπρόθεσμα, να υποδειχθούν κρατικά τεμάχια γης στα οποία με τη μέθοδο συνεργασίας ιδιωτικού και κρατικού τομέα, PPP (Public Private Partnership), να γίνουν διαγωνισμοί για ανέγερση φοιτητικών εστιών ή / και οικολογικών κατοικιών για κοινωνική στέγαση. Τα έργα θα είναι υψηλής ενεργειακής απόδοσης και θα μπορούν να χρηματοδοτηθούν με καλές αποδόσεις από ταμεία προνοίας και συνταξιοδοτικά ταμεία στο πλαίσιο συμφωνιών με το κράτος για μακροχρόνια διαχείριση. Οι μονάδες θα προσφέρονται με πολύ ανταγωνιστικά ενοίκια σε δικαιούχους.

Κρατικά κίνητρα για δημιουργία φοιτητικών εστιών εκτός αστικού κέντρου με δυνατότητα μεταφοράς με φοιτητικά λεωφορεία από και προς το campus ανά μισή ώρα επιχορηγούμενα από το ΤΕΠΑΚ ή/ και άλλα πανεπιστήμια που θα δηλώσουν συμμετοχή. Κάθε μεγάλη ανάπτυξη εντός των αστικών ορίων (που θα οριστεί με πολεοδομικούς όρους) να συνοδεύεται με την απαίτηση για συνεισφορά σε ταμείο ανέγερσης φοιτητικών εστιών ή/και κοινωνικής στέγης που θα ιδρυθεί ή με άλλες αντιπαροχές προς αυτή την κατεύθυνση. Αυτό το μέτρο έπρεπε να εφαρμοζόταν εδώ και καιρό...

Ο κ. Ανδρέας Α. Ανδρέου, MRICS, είναι CEO της APS Andreou Property Strategy - Chartered Surveyors.

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ
ΤΕΧΝΕΣ & γράμματα
ΚΥΡΙΑΚΗ 2 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 2022

«Ζήτω η ελευθέρα και Ανεξάρτητος Κύπρος»

Τα συγχαρητήρια τηλεγραφήματα των τριών εγγυητριών δυνάμεων και ο Τύπος της εποχής για την ανακήρυξη της Δημοκρατίας

ΑΡΧΕΙΟ ΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΥΠΟΥ ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ

«Το νέον κράτος, το οποίον, διά της θυσίας σας, διά της αγάπης σας, θεμελιούται σήμερον θα αποβεί κράτος ευημερίας και προόδους, ηθικής και δικαιοσύνης, κράτος του Θεού. Ζήτω η ελευθέρα και Ανεξάρτητος Κύπρος!» αναφώνησε ο αρχιεπίσκοπος Μακάριος τον Μάρτιο του 1959.

Του **ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ**

Η 1η Οκτωβρίου είναι ημέρα που εορτάζεται η Ημέρα της Κυπριακής Ανεξαρτησίας. Τα επίσημα όμως έγγραφα δεν υπεγράφησαν τον Οκτώβριο, όπως είναι γνωστό πια, αλλά τον Αύγουστο του 1960 και συγκεκριμένα στις 16 Αυγούστου 1960. Πριν από την υπογραφή της Συνθήκης Ανεξαρτησίας της Κύπρου, ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος και πρώτος πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας, τον Μάρτιο του 1959, από το μπαλκόνι της Αρχιεπισκοπής, απηύθυνε στο συγκεντρωμένο πλήθος τα εξής λόγια: «Κλείσατε αυτό το όραμαν εις την ψυχήν σας και να είστε βέβαιοι, απολύτως βέβαιοι, ότι το νέον κράτος, το οποίον, διά της θυσίας σας, διά της αγάπης σας, θεμελιούται σήμερον θα αποβεί κράτος ευημερίας και προόδους, ηθικής και δικαιοσύνης, κράτος του Θεού. Ζήτω η ελευθέρα και Ανεξάρτητος Κύπρος!».

Προ της ανακηρύξεως είχαν προηγηθεί οι πρώτες προεδρικές εκλογές, τον Δεκέμβριο του 1959, κατά τις οποίες ο αρχιεπίσκοπος Μακάριος εξασφάλισε το 66,85% των ψήφων από την ελληνοκυπριακή κοινότητα, ενώ η τουρκοκυπριακή κοινότητα εξέλεξε στη θέση του αντιπροέδρου τον Φαζίλ Κιουτσούκ χωρίς ανθυποψήφιο.

Ενάμιση χρόνο περίπου μετά, τον Αύγουστο του 1960 εγένετο Δημοκρατία, κράτος ελεύθερο και όπως διαβάζουμε στο ανακοινωθέν που εκδόθηκε: «Το γεγονός της ανακηρύξεως της Κύπρου εις ανεξάρτητον Δημοκρατίαν ανηγγέλθη επισήμως υπό της Α.Μ. του Αρχιεπισκόπου, Προέδρου της Κυπριακής Δημοκρατίας, εις ενενήκοντα εν συνόλω κράτη [...]» και συνεχίζει παραθέτοντας το τηλεγράφημα: «Εχω την τιμήν να σας πληροφορήσω ότι η ανεξαρτησία της Δημοκρατίας της Κύπρου ανεκηρύχθη σήμερον, ώραν 00.01. Επίσημοι εορτασμοί θα λάβουν χώραν μεταγενεστέρως».

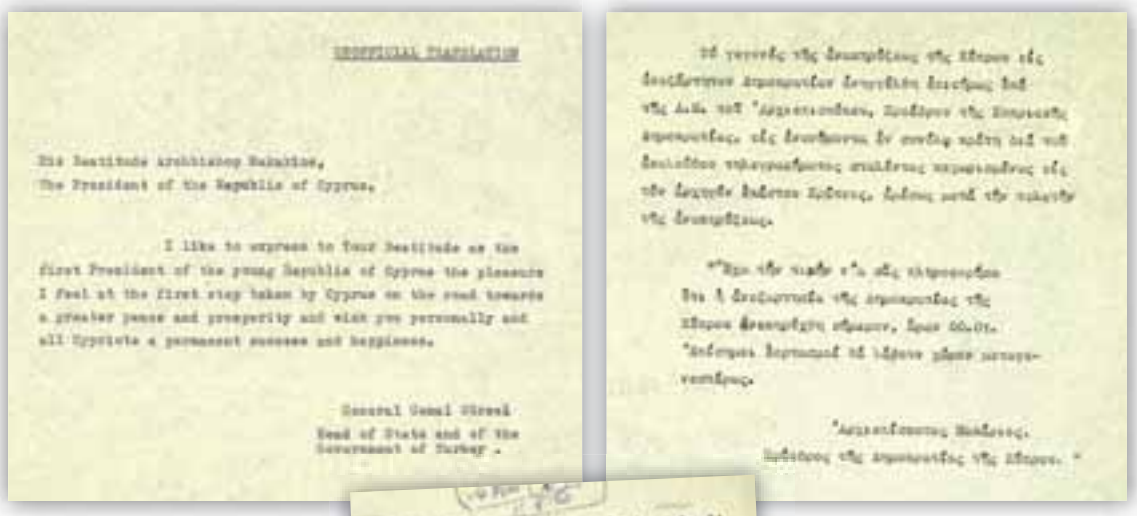

«Εχω την τιμήν να σας πληροφορήσω ότι η ανεξαρτησία της Δημοκρατίας της Κύπρου ανεκηρύχθη σήμερον, ώραν 00.01. Επίσημοι εορτασμοί θα λάβουν χώραν μεταγενεστέρως».

Και όντως, επίσημοι εορτασμοί δεν έλαβαν χώρα, και για τρία μόνο χρόνια εορτάστηκε η Ανεξαρτησία της Κύπρου στις 16 Αυγούστου. Η αλλαγή της ημερομηνίας εορτασμού έγινε στις 11 Ιουλίου 1963, οπότε και με την υπ' αριθμόν 9 απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου αποφασίστηκε η ημέρα αργίας και εορτασμού της Ανεξαρτησίας να γίνεται την 1η Οκτωβρίου και διαβάζουμε: «Κατά την σημερινήν αυτού συνεδρίαν υπό την προεδρίαν της Α.Μ. του Προέδρου της Δημοκρατίας Αρχιεπισκόπου Μακαρίου, το Υπουργικόν Συμβούλιον, μεταξύ άλλων, 1. Ώρισεν ως ημέραν αργίας και εορτασμού της Ανεξαρτησίας την 1ην Οκτωβρίου αντί της 16ης Αυγούστου. [...]».

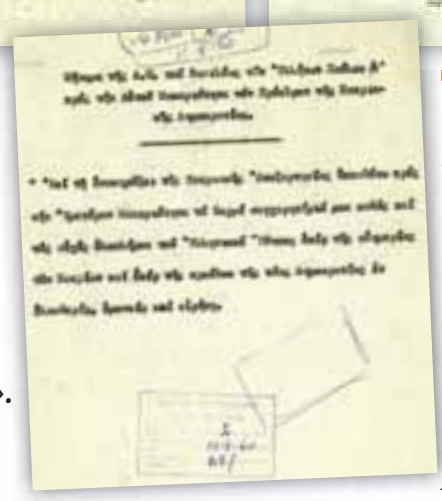

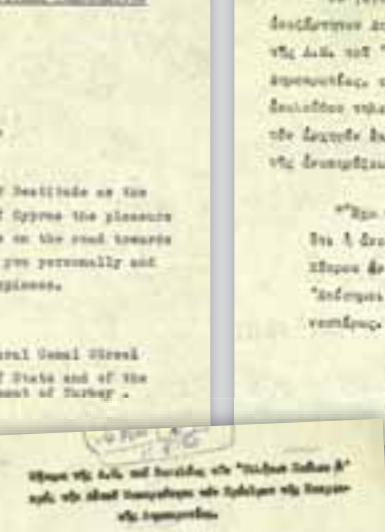

«Τουλάχιστον κατά την 1ην Οκτωβρίου θα έχωμεν μαθητάς να μανδρίζωμεν και καθηγητάς να διατάσσωμεν όπως δίδουν το πρόσταγμα».

Εν ελευθερία και ομονοία...

Τα συγχαρητήρια τηλεγραφήματα ως είθισται δεν άργησαν να φτάσουν στη Λευκωσία. Στον φάκελο FA2/1093, του Υπουργείο Εξωτερικών, που φυλάσσεται στο Κρατικό Αρχείο βρίσκονται τα συγχαρητήρια τηλεγραφήματα των επικεφαλής των τριών εγγυητριών δυνάμεων, της Ελλάδας, του Ηνωμένου Βασιλείου και της Τουρκίας.

Ο βασιλιάς Παύλος Α΄ των Ελλήνων στέλνει: «Επί τη ανακηρύξει της Κυπριακής Ανεξαρτησίας απευθύνω προς την Υμετέραν Μακαριότητα τα θερμά συγχαρητήριά μου καθώς και τας ευχάς όλοκλήρου του Ελληνικού Έθνους υπέρ της ευημερίας των Κυπρίων και υπέρ της προόδου της νέας Δημοκρατίας εν ελευθερία, ομονοία και ειρήνη».

Ο στρατηγός Τζεμάλ Γκιουρσέλ, που είχε αναλάβει πρωθυπουργία από τις 27 Μαΐου 1960 γράφει: «Επιθυμώ να εκφράσω στη Μακαριότητά σας, ως τον πρώτο πρόεδρο της νέας Δημοκρατίας της Κύπρου την ευχαρίστηση που αισθάνομαι για το πρώτο βήμα που έκανε η Κύπρος προς μία μεγαλύτερη ειρήνη και ευημερία και να σας ευχηθώ σε εσάς προσωπικώς και σε όλους τους Κυπρίους μια μόνιμη επιτυχία και ευτυχία» [μετάφραση δική μας].

Ο πρωθυπουργός της Μεγάλης Βρετανίας Χάρολντ Μακ-Μίλλαν έστειλε επίσης μήνυμα συγχαρητηρίων: «Επί τη ανακηρύξει της Ανεξάρτητης Δημοκρατίας της Κύπρου, σας αποστέλλω, εκ μέρους της Κυβέρνησης και του λαού του Ηνωμένου Βασιλείου, την έκφραση της ειλικρινούς μας καλής θέλησης και τις καλύτερες ευχές για τη μελλοντική πρόοδο και ευημερία της χώρας σας» και συνεχίζει:

«Ανά τους αιώνες η Κύπρος διαδραμάτισε τον ρόλο της στη μακρά και ποικίλη ιστορία της Ανατολικής Μεσογείου και προσδοκούμε η Δημοκρατία να γίνει και να παραμείνει κέντρο και σύμβολο συναίνεσης σε αυτή τη σημαντική περιοχή. Σε αυτόν τον ρόλο η Κύπρος θα έχει πάντοτε τη διαβεβαίωση του συνεχούς ενδιαφέροντός και φιλίας του Ηνωμένου Βασιλείου». [μετάφραση δική μας].

Ο Τύπος της εποχής

Για τη μετάθεση της ημέρας εορτασμού στον Τύπο της εποχής δεν άργησαν να καταγραφούν αντιδράσεις. Στην εφημερίδα «Εθνική», στις 14 Ιουλίου 1963 ο συντάκτης γράφει: «Ας μεταθέσωμεν επί τέλους την ημέραν της Ζυρικικής μας Παλιγγενεσίας από την 16ην Αυγούστου προς την 1ην Οκτωβρίου! Ούτω εσκέφθη και ούτως έπραξε το... έξυπνον Υπουργικόν μας Συμβούλιον. Τουλάχιστον κατά την 1ην Οκτωβρίου θα έχωμεν μαθητάς να μανδρίζωμεν και καθηγητάς να διατάσσωμεν όπως δίδουν το πρόσταγμα. Αλλά τι τέλος πάντων θα εορτάζουν οι αθεόφοβοι. Τουλάχιστον να μετετίθοντο οι εορτασμοί κατά την 31ην Δεκεμβρίου ή την 15ην Ιουλίου κάτι θα είχαμεν να εορτάσωμεν. Εις μεν την πρώτην περίπτωσην θα εορτάζαμεν την κατάργησιν των Δήμων, εις δε την δευτέραν την απορφάνωσιν του Συνταγματικού μας Δικαστηρίου». Η εφημερίδα «Μάχη» στις 12 Ιουλίου 1963, δεν δίνει ιδιαίτερη βαρύτητα, σε μονόστηλο στη σελίδα 6 διαβάζουμε: «Ο ΕΟΡΤΑΣΜΟΣ της Ανεξαρτησίας την 1ην Οκτωβρίου» και απλώς στο κείμενο αναγράφεται: «[...] μεταξύ άλλων, ώρισεν ως ημέραν αργίας και εορτασμού της Ανεξαρτησίας την 1ην Οκτωβρίου αντί της 16ης Αυγούστου». Η είδηση, πάντως, δεν φαίνεται να είχε σπουδαία απήχηση στον Τύπο. Στο πρωτοσέλιδο της «Ελευθερίας» την Τετάρτη 2 Οκτωβρίου 1963 δημοσιεύεται ένα καρέ φωτογραφιών με επισήμους υπουργούς, πολιτικούς αρχηγούς, πρεσβευτές ξένων κρατών να δίδουν τα συγχαρητήρια τους στον αρχιεπίσκοπο Μακάριο Γ΄, ως πρόεδρο της Κυπριακής Δημοκρατίας με κύριο τίτλο: «Ο Πρόεδρος εδέχθη χθες τα συγχαρητήρια των επισήμων». Στον «Φιλελεύθερο» το πρωτοσέλιδο φιλοξενεί το ίδιο φωτογραφικό καρέ και κύριος τίτλος: «Ακλόνητον πίστιν και αφοσίωσιν εις την εθνικήν ηγεσίαν του ο κυπριακός λαός εώρτασε την χθεσινήν επέτειον της Ανεξαρτησίας του». Η «Μάχη» στο πρωτοσέλιδό της, στις 2 Οκτωβρίου, γράφει: «Συγχαρητήρια εξ όλης της Γης», με επίτιτλο «Επί τη επετείω της Ανεξαρτησίας». Στην τ/κ εφημερίδα «Devrim», από μία πρόχειρη έρευνά μας διαβάζουμε στην πρώτη της σελίδα στις 2 Οκτωβρίου 1963 αναγράφεται: «Kibris Cumhuriyeti 1 Ekimi Kutladi», δηλαδή: Η Κυπριακή Δημοκρατία εορτάζει την Πρώτη του Οκτώβρη και στον υπότιτλο αναφέρεται στα συγχαρητήρια που δόθηκαν στο Προεδρικό από τουρκικούς (sic) συλλόγους και σχολεία.

Η ΜΑΧΗ

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Ατζέντα

ΕΠΙΛΟΓΕΣ

2.10 -8.10.22

Επιμέλεια: **ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗΣ** *και* **ΛΟΥΙΖΑ ΛΟΥΗ**
kouroupakisa@kathimerini.com.cy
louil@kathimerini.com.cy

ΒΙΒΛΙΟ

«Θάλασσες τα πρωινά μυστικές»

Παρουσιάζεται στο Δημοτικό Μουσείο Χαρακτικής Χαμπή στη Λευκωσία, η ποιητική συλλογή της Νίκης Παπαξενοφώντος «Θάλασσες τα πρωινά μυστικές». Για το βιβλίο θα μιλήσουν οι: Χαμπής Τσαγγάρης, Χαράκτης, Λουίζα Παπαλοΐζου, συγγραφέας και Έρινα Χαραλάμπους, συγγραφέας. Τα ποιήματα της συλλογής, λυρικά στην πλειονότητά τους, συνωθούνται σε ένα ποιητικό σύμπαν με επίκεντρο τη θάλασσα και τη γενέθλια γη. Δημοτικό Μουσείο Χαρακτικής Χαμπή, Αμμοχώστου 55, Λευκωσία. **Δευτέρα 3 Οκτωβρίου, ώρα 7:00 μ.μ.**

ΘΕΑΤΡΟ

«Επείγον email από τον Κύριο Τσέχωφ»

Η παράσταση «Επείγον email από τον Κύριο Τσέχωφ» από το Θέατρο Δέντρο, σε σκηνοθεσία Γιάννη Λεοντάρη είναι βασισμένη σε διηγήματα και θεατρικά έργα του Άντον Τσέχωφ και στο έργο «Ο καλός γιατρός» του Νιλ Σάιμον. Το «Επείγον e-mail του κυρίου Τσέχωφ» προς όλους μας είναι μια αποστομωτική απάντηση στη μονοχρωμία της καθημερινότητας και τη βία. Πέντε ηθοποιοί ξεδιπλώνουν επί σκηνής την κωμική πλευρά του έρωτα και του θανάτου, «βγάζοντας τη γλώσσα» στη σκληρή πραγματικότητα. Μια παρέλαση κωμικοτραγικών ηρώων και καταστάσεων που καταλήγει σε επείγοντα ερωτήματα: τι ακριβώς είναι ο ηθοποιός; Μπορεί η σκηνή του θεάτρου και η κωμωδία να γίνουν ένα ασφαλές καταφύγιο μέσα στην βαναυσότητα του πολέμου; Σκηνοθεσία: Γιάννης Λεοντάρης. Ηθοποιοί επί σκηνής Σταύρος Λούρας, Χριστίνα Παυλίδου, Πολυξένη Σάββα, Μάριος Μεττής, Κατερίνα Λούρα. Παραστάσεις: Λευκωσία - Θέατρο Δέντρο, Ενότητος 44 Παλουριώτισσα. Πρεμιέρα: 2 Οκτωβρίου, 8:30 μ.μ. Τακτικές παραστάσεις στη Λευκωσία 8, 9, 19, 23, 26, 30 Οκτωβρίου. Πάφος- Μαρκίδειο Θέατρο: 15 Οκτωβρίου και Λεμεσός, Θέατρο Ριάλτο 29 Οκτωβρίου. **Πληροφορίες και κρατήσεις τηλέφωνο 99520835.**

ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ

Χώρα, Σε Βλέπω

Το Πολιτιστικό Εργαστήρι Αγίων Ομολογητών σε συνεργασία με την Ελληνική Ακαδημία Κινηματογράφου και το Εθνικό Κέντρο Κινηματογράφου και τη στήριξη των Πολιτιστικών Υπηρεσιών του Υφυπουργείου Πολιτισμού, φιλοξενεί το «Χώρα, Σε Βλέπω - Ο εικοστός αιώνας του Ελληνικού σινεμά», ένα πρόγραμμα διάσωσης, αποκατάστασης και προβολής ταινιών από την πλούσια κληρονομιά του ελληνικού κινηματογράφου του 20ού αιώνα, στο πλαίσιο της επετείου των 200 ετών από την Ελληνική Επανάσταση. Θα προβληθούν συνολικά οκτώ ταινίες, από τις 27 Σεπτεμβρίου έως τις 16 Νοεμβρίου, κάθε Δευτέρα και Τετάρτη. Επόμενη προβολή Τετάρτη 5 Οκτωβρίου, 7:30 μ.μ. της ταινίας «Ευδοκία» (1971) του Αλέξη Δαμιανού. Οι προβολές θα πραγματοποιηθούν στο RIO Premier Cinemas στο Nicosia Mall, με ελεύθερη είσοδο. Οι ταινίες είναι κατάλληλες για άτομα άνω των 18. **Πληροφορίες www.politistiko-ergastiri.org**

ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ

«Χορεύοντας στη Λουνάσα»

Η Θεατρική Ομάδα Persona εγκαινιάζει τη σεζόν 2022-2023 με το βραβευμένο έργο του Brian Friel «Χορεύοντας στη Λουνάσα», σε σκηνοθεσία Λέας Μαλένη. Η θεατρική ομάδα Persona ανεβάζει το «Χορεύοντας στη Λουνάσα», με οκταμελή θίασο και μια επίλεκτη ομάδα συντελεστών και ηθοποιών. Το έργο εκτυλίσσεται στην Ιρλανδία του 1950, όταν ένας νεαρός άντρας, ο Μάικλ, επισκέπτεται το σπίτι που γεννήθηκε και μεγάλωσε στη φανταστική πόλη του Μπάλιμπεγκ στο Ντόνεγκαλ. Εκεί, το μυαλό του ταξιδεύει πίσω, στο καλοκαίρι του 1936, όταν ο ίδιος ήταν μόλις επτά χρονών, και μεγάλωνε περιτριγυρισμένος από την ανύπαντρη μητέρα του και τις τέσσερις γεροντοκόρες θείες του με παντελή απουσία της αρσενικής παρουσίας. Πρόκειται για ένα τρυφερό έργο μνήμης για την αναζήτηση ταυτότητας και τα χαμένα όνειρα, με έντονα αυτοβιογραφικά στοιχεία, κι ένα αλληγορικό ταξίδι στην πολύπαθη ιστορία της Ιρλανδίας. Μετάφραση: Άννα Γιαγκιώζη - Λέα Μαλένη. Σκηνοθεσία: Λέα Μαλένη. Πρωταγωνιστούν: Άννα Γιαγκιώζη, Μικαέλλα Θεοδουλίδου, Χριστιάνα Λάρκου, Αλέξανδρος Μαρτίδης, Μαριλύ Μήλια, Γιάννης Μίνως, Μανώλης Μιχαηλίδης και Παναγιώτα Παπαγεωργίου. Παραστάσεις: Κάθε Τετάρτη, Παρασκευή, Σάββατο και Κυριακή, ώρα 8:30 μ.μ. μέχρι τις 19 Οκτωβρίου, τις Δευτέρες 10 & 17 Οκτωβρίου και την Τρίτη 18 Οκτωβρίου. Wherehaus 612, Μιχαήλ Κουσουλίδη 5, Παλλουριώτισσα, Λευκωσία. **Πληροφορίες και κρατήσεις τηλέφωνο 70000138.**

ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ

«Badly Scripted» του Κυπριανού Δημοσθένους

Η Gallery Κ φιλοξενεί την πρώτη ατομική έκθεση του νέου καλλιτέχνη Κυπριανού Δημοσθένους με τίτλο «Badly Scripted». Η έκθεση συγκεντρώνει περισσότερα από 60 έργα οργανωμένα σε διαφορετικές θεματικές ενότητες. Ο Κυπριανός εστιάζει το καλλιτεχνικό του πάθος στην ανθρώπινη φιγούρα την οποία αποδίδει μέσα από διαφορετικούς ρόλους και ταυτότητες. Όπως λέει ο ίδιος, ένα από τα θέματα που τον απασχολούν είναι η δυαδικότητα της ανθρώπινης ύπαρξης, στοιχείο ιδιαίτερα έντονο στα έργα Witness και Alex για τα οποία θα μπορούσε κανείς να πει ότι διερευνούν την υπέρβαση από τα καθιερωμένα φύλα και την σχέση των τελευταίων με τα παραδοσιακά πολιτιστικά πρότυπα. Την Έκθεση συνοδεύει εικονογραφημένος κατάλογος με τον σχεδιασμό των Εκδόσεων Εν Τύποις υπό την καλλιτεχνική επιμέλεια του Λευτέρη Ιωαννίδη. Gallery Κ, Έβρου 14, Στρόβολος. Διάρκεια έως 28 Οκτωβρίου. **Πληροφορίες τηλέφωνο 22341122.**

ΧΟΡΟΣ

Do you speak dance?

Το εργαστήρι Do You Speak Dance? με τον Χρήστο Πολυμενάκο προσφέρει εργαλεία και καλλιεργεί τις δυνατότητες επικοινωνίας δημιουργικών, ερευνητικών και εκπαιδευτικών δράσεων με επίκεντρο τον χορό και το σώμα, με τη μέθοδο body/word – Performance Writing του Χρήστου Πολυμενάκου. Οι συμμετέχοντες θα έχουν την ευκαιρία να εργαστούν πάνω σε τρέχοντα, μελλοντικά ή παρελθοντικά εγχειρήματά τους, τα οποία αφορούν στην επικοινωνία χορογραφικής έρευνας. Για δήλωση ενδιαφέροντος, μαζί με το βιογραφικό σας, στείλτε και ένα σύντομο σημείωμα απαντώντας στην ερώτηση: Τι με φέρνει σε αυτό το εργαστήρι; στο e-mail info@dancehouselefkosia.com με θέμα DO YOU SPEAK DANCE? **Για πληροφορίες στο info@dancehouselefkosia.com ή στο 22780960 (Δευτ.-Παρ. 10:00-13:00). Τρίτη 4/10 – Σάββατο 8/10 2022, 10:00-14:00 Στέγη Χορού Λευκωσίας.**

ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ | *Του* **ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ**

Στοπ στην προχειρότητα

Νομίζω πως το επίθετο διεθνής χρησιμοποιείται κάπως καταχρηστικά, όπως και τα ουσιαστικά φεστιβάλ, εκδηλώσεις και δράσεις, τουλάχιστον αυτό εγώ αισθάνομαι, όσον αφορά τα πολιτιστικά μας. Για παράδειγμα αναφέρω την πρόσκληση ενδιαφέροντος για το Διεθνές Φεστιβάλ Λευκωσίας. Αντιλαμβάνομαι πως υπάρχει ανάγκη εύρεσης παραστάσεων, αλλά, αν το Διεθνές Φεστιβάλ Λευκωσίας προγραμματίζεται για τον Νοέμβριο, πώς είναι δυνατόν να ψάχνουν οι διοργανωτές ακόμα προτάσεις; Δεν ξέρω πώς ένας επαγγελματίας θα καταφέρει να σκεφτεί, να οργανώσει και φυσικά να εκτελέσει μια καλλιτεχνική δουλειά σ' έναν μήνα, που να μπορεί να σταθεί σε ένα διεθνές φεστιβάλ, πλάι δηλαδή σε παραγωγές που θα έλθουν από το εξωτερικό, και δεν θα μοιάζουν ως οι φτωχοί πλην τίμιοι συγγενείς; Νομίζω πως δεν είναι πολύ εφικτό σενάριο. Επίσης, ένας ακόμη όρος που μου έκανε εντύπωση είναι η δουλειά που θα προταθεί δεν θα πρέπει να έχει παρουσιαστεί ξανά στη Λευκωσία, άρα αυτομάτως αποκλείονται έργα από δημιουργούς της πρωτεύουσας, αλλά δεν υπάρχει κανένας περιορισμός για εκείνους και εκείνες από άλλες επαρχίες, που δεν έφεραν όμως τη δουλειά τους στην πρωτεύουσα... αλλά πόσες τέτοιες δουλειές υπάρχουν; Νομίζω ελάχιστες, και, αν δεν ήλθαν, υποθέτω πως οι λόγοι θα ήταν οικονομικοί.

Δεν το θεωρώ καθόλου σοβαρό στις 16 Σεπτεμβρίου να ανακοινώνεις πρόσκληση ενδιαφέροντος για να διοργανώσεις διεθνές φεστιβάλ τον Νοέμβριο, εκτός και αν υπολογίζεις πως οι Κύπριοι και οι Κύπριοι θα έχουν έτοιμα και δουλεμένα πρότζεκτ, τα οποία τα φυλάνε στα συρτάρια τους και περιμένουν τη δική σου πρόσκληση ενδιαφέροντος.

Μας αρέσει, δεν μας αρέσει ένα φεστιβάλ δεν αρκεί να ονομάζεται Διεθνές, θα πρέπει και να μπορεί να είναι, αλλιώς καλύτερα να μην αυτοβαυκαλίζεται, γιατί είναι και λίγο κοροϊδία πια. Δεν γίνεται να προσκαλούνται καλλιτέχνες της χώρας ν' αναλάβουν υπέρμετρα έξοδα και να καταβάλλουν τόσο πολύ κόπο για μία ή δύο παραστάσεις, με κίνδυνο να μπουν μέσα και οικονομικά.

Και όπως έχω ξαναγράψει, εννοείται πως είμαι υπέρ της ενίσχυσης των εγχώριων παραγωγών και στο να δίνεται βήμα στα δικά μας σχήματα, αλλά όχι όμως να θεωρούμε –ασύνειδα ίσως– ότι θ' αρπάξουν το κάθε ξεροκόμματο που τους δίνεται... όπου ξεροκόμματο, βλέπε θέση σ' ένα φεστιβάλ.

Αλλά φαίνεται πως γενικά στον Δήμο Λευκωσίας έχουν κάπως μπερδέψει τα πράγματα και ζητάνε πολλά από τους καλλιτέχνες, αλλά δίνουν λίγα και ως παράδειγμα σας δίνω την πρόσκληση για φιλοξενία χριστουγεννιάτικων δράσεων / εκδηλώσεων / και για παζαράκια στη Λευκωσία. Βασικά, ο Δήμος Λευκωσίας προσκαλεί όλους τους ενδιαφερόμενους να υποβάλουν τις προτάσεις τους για συμμετοχή και φιλοξενία στις χριστουγεννιάτικες δράσεις της Λευκωσίας, δίνοντας χώρο και ευκαιρία προβολής του έργου τους. Τώρα τι ακριβώς θα φιλοξενηθεί και πώς θα χρηματοδοτηθεί η δράση ουδείς γνωρίζει, μάλλον με αυτοχρηματοδότηση, εκτός και αν έχω καταλάβει λάθος και κάπως θα επιχορηγηθούν χρήματα, οπότε ζητώ συγγνώμη από τον Δήμο, προκαταβολικά.

Πάντως, στο δελτίο Τύπου όπου τονίζεται με κεφαλαία γράμματα η λέξη «Δωρεάν» και μου έκανε εντύπωση, γιατί θα περίμενα να δω ότι θα παραχωρείτο δωρεάν το Δημοτικό Θέατρο, το Κινηματοθέατρο Παλλάς, το Θέατρο Πόλης-ΟΠΑΠ, ή κάποιος άλλος δημοτικός κλειστός χώρος, αλλά όχι, ο Δήμος Λευκωσίας παραχωρεί χωρίς χρέωση την πλατεία Ελευθερίας (θεατράκι, γέφυρα και στεγασμένος ανοικτός χώρος κάτω από τη γέφυρα), τη λεωφόρο Μακαρίου, την οδό Στασικράτους, την πλατεία Φανερωμένης, τους πεζόδρομους Λήδρας – Ονασαγόρου και Άνοιγμα Λήδρας – Ονασαγόρου, την Κωστάκη Παντελίδη, που παραλίγο να μην ήταν πεζόδρομος, άλλο αυτό , την οδό Ερμού και τον Δημόσιο Κήπο και άλλους εξωτερικούς χώρους και πλατείες στην πόλη. Από κλειστούς παραχωρείται δωρεάν το Πολυεργαστηριακό Κέντρο Χρυσαλινιώτισσας, έτσι, γιατί είναι κιμπάρηδες στον Δήμο.

Δίνεται δωρεάν λοιπόν και αυτό διαφημίζεται με κεφαλαία γράμματα, δωρεάν που κατά τη δική μου άποψη εννοείται πως θα έπρεπε να είναι χωρίς καμία χρέωση, διότι αποτελεί δημόσιο χώρο, και ως τέτοιος θα πρέπει να είναι πάντοτε διαθέσιμος σε εκείνα τα πρόσωπα που επιθυμούν να τον χρησιμοποιήσουν για παρόμοιους σκοπούς, αναλαμβάνοντας φυσικά την υποχρέωση της καθαριότητας και της ευταξίας, μετά το πέρας της όποιας εκδήλωσης.

Εν κατακλείδι, φτάνει με τις προχειρότητες και τον εθισμό μας σε αυτές, δεν είναι δίκαιο ούτε για τους καλλιτέχνες, αλλά ούτε και για το κοινό, το οποίο ενίοτε φαίνεται να μη σεβόμαστε. Δεν είναι ανάγκη να ωθούνται οι δημιουργικοί πολιτιστικοί φορείς και πρόσωπα στην οδό αυτού που έλεγε η μάνα μου: «Ποιητής εκ του προχείρου έχει τη μορφή του χοίρου».

kouroupakisa@kathimerini.com.cy

ΑΝΑΓΝΩΣΕΙΣ

Της **ΜΑΡΙΑΣ ΚΑΤΣΟΥΝΑΚΗ**

Ορατόριο για την πτήση και την πτώση

«Η παράσταση "Αντρέι" δεν είναι ούτε συναυλία ούτε όπερα ούτε θεατρικό έργο. Είναι μια τελετουργική "παράσταση ήχου", την οποία μπορεί κανείς να επιλέξει να την παρακολουθήσει είτε με ανοιχτά είτε με κλειστά μάτια». Με τη φράση αυτή η συνθέτρια και σκηνοθέτρια Δήμητρα Τρυπάνη προσφέρει το κλειδί στον θεατή, απελευθερώνοντας και απενοχοποιώντας τον τρόπο που βλέπουμε ή που δεν βλέπουμε ένα θέαμα. Ακόμη περισσότερο όταν οι φωνές, τα μουσικά όργανα, ο λόγος (ιδανικά στη συνύπαρξη και στην αυτοδυναμία τους) επιλέγουν την εσωτερική ανίχνευση από την κινηματογραφική «αναπαράσταση». Πρόκειται για μια ιδιότυπη σύγχρονη «Εξόδιο Λειτουργία» αφιερωμένη στον μεγάλο δημιουργό Αντρέι Ταρκόφσκι, που παρουσιάστηκε την περασμένη εβδομάδα από την Εθνική Λυρική Σκηνή. Και μπορεί οι εικόνες του να έχουν σμιλέψει την 7η Τέχνη, όμως η παράσταση επέλεξε να αναρωτηθεί: «εικονίζεται ο Λόγος;», απευθυνόμενη στην «οθόνη» της σκέψης και των αισθημάτων. Το ποιητικό κείμενο, που το υπογράφει ο Παντελής Μπουκάλας, συνδιαλέγεται με το γερμανικό κείμενο του Λουθηρανικού Ρέκβιεμ, αλλά και με θραύσματα διαλόγων από τις επτά ταινίες του Ρώσου σκηνοθέτη.

Ο ποιητής, συγγραφέας και αρθρογράφος στην «Κ» (αποφεύγω τα επίθετα, περιττά, είμαστε "συγκάτοικοι" σε αυτήν τη σελίδα), κάνει τις δικές του διαδρομές με αποθηκευμένο, μέσα του, «οδηγό» τον Ταρκόφσκι. Οι «εφτά νύχτες», όσες και οι ταινίες του, ισάριθμα κεφάλαια, που αναπτύσσονται με οικονομία λέξεων και αφθονία σκέψεων (το βιβλίο, 65 σελίδων, κυκλοφορεί από την «Αγρα»). Οπως σημειώνει και ο ίδιος, δεν είναι μια βιογραφία του Ταρκόφσκι. «Είναι η βιογραφία της δικής μου ανάγνωσης ενός έργου που το οργάνωσε η αγωνία για τον άνθρωπο ως δυνατότητα: δυνατότητα ήθους, ποιότητας, προσφοράς, αυτοθυσίας, καλοσύνης». Το αποτέλεσμα είναι σαν μια προσευχή. Ενα ορατόριο. Υμνοι/ψαλμοί για την πτήση και την πτώση. Για τις βαθιές ρίζες με τους παράδοξους καρπούς. Για το χώμα, για το νερό και για τον βράχο.

Η θεολογία ωστόσο του Ταρκόφσκι, στην «ανάπλαση» του Π. Μπουκάλα, «δεν αφορά το επέκεινα και το μετέπειτα αλλά το εδώ και το τώρα του ανθρώπινου βίου. Ενός βίου που πληγώνεται όλο και βαθύτερα από το γεγονός ότι χρειάζεται πολύς πόνος ακόμα ώσπου να καταστεί κοινός, οικουμενικός τόπος το "δόγμα" ότι δίχως ηθική και πνευματικότητα η ανθρώπινη ύπαρξη χάνει το νόημά της και καταντάει κενό κέλυφος. Ο,τι ακριβώς αντιπάθησε και πολέμησε ο Αντρέι Ταρκόφσκι». Ο ποιητής κατόρθωσε «εφτά τοκετούς» και τα «τέκνα» του, «ρωμαλέα και εύθραυστα», εγγεγραμμένα στην παρτιτούρα της Δήμητρας Τρυπάνη. Στη μουσική σύνθεση σημαντικό ρόλο παίζουν «οι χρωματικές ετεροφωνικές και πολυφωνικές δομές, η πολυστιλιστικότητα και τα σωματικά κρουστά».

Νύχτα τέταρτη, Καθρέφτης. «(...) Δεν σου γυρίζει αυτό που είσαι ο καθρέφτης./ Αυτό που κρύβεις σου επιστρέφει./ Τις κρυψώνες σου όλες όπου μέσα τους κρύφτηκες (...). Ο,τι στέρησες κι ό,τι στερήθηκες». Ο ήχος του κειμένου με τον ήχο της μουσικής δεν έχουν ραφές. Συμπορεύονται. Εχουν σταθμούς ανεφοδιασμού: Στάλκερ, Νοσταλγία, Ενα παιδί (Θυσία). «Εν αρχή η σιωπή, έτσι έλεγα μέσα μου, στη δοτή σιωπή μου εγκάθειρκτος. Εν αρχή η θυσία της γλώσσας. Η θυσία του λόγου».

Τίποτα δεν είναι μάταιο. Καμία προσπάθεια. Ακόμα κι αν φαίνεται «ότι πορεύονται από ήττα σε ήττα, αν όχι από συντριβή σε συντριβή». Εφυγα από την παράσταση με ανάμεικτα αισθήματα. Είχα ακούσει, δεν είχα «δει»· είχα διαβάσει, δεν είχα απολύτως κατανοήσει. Το αρχιτεκτονικά δομημένο σκηνικό, το κυρίαρχο γκρίζο στα, ίδιας κοπής, κοστούμια των ερμηνευτών, τίποτα να εξέχει, τίποτα να προβάλλεται. Και ο Ταρκόφσκι; Πού είναι ο Ταρκόφσκι, αναρωτιόμουν, αδημονώντας να συναντήσω αυτό που περίμενα, αυτό που γνώριζα, αυτό που ήθελα. Την επόμενη μέρα, διαβάζοντας το κείμενο, αναβίωσε και πάλι η παράσταση, οι ήχοι της, οι εικόνες της. Και τότε, όλα πήραν τη θέση τους. «Το καταπέτασμα του ουρανού εσχίσθη σε μέρη αναρίθμητα». Δεν είχα παρά να διαλέξω. Ανακουφισμένη. «Οτι νερό ο χρόνος./ Και δεν σμιλεύεται./ Σμιλεύει».

Η «κιβωτός» της Μεσογείου

Ενα ντοκιμαντέρ για το θαλάσσιο σύμπαν της γειτονιάς μας, τους κινδύνους και τον κομβικό ρόλο της Ελλάδας

Της **ΛΙΝΑΣ ΓΙΑΝΝΑΡΟΥ**

Εξοπλισμένη με ένα εσωτερικό GPS, μια 25χρονη καρέτα καρέτα ξεκινά από τις ακτές της Γαλλίας με προορισμό τον κόλπο της Κυπαρισσίας, εκεί όπου γεννήθηκε, για να γεννήσει τα αυγά της. Από πάνω της, ένας λευκοπελαργός, έχοντας διασχίσει τη Σαχάρα, επιστρέφει στην Ευρώπη για το καλοκαίρι. Ο στόχος του είναι ιερός: να βρει ταίρι. Την ίδια στιγμή, κοπάδι γαλαζόπτερων τόνων καταφθάνει στη Μεσόγειο από τον Ατλαντικό. Και αυτοί θέλουν να ζευγαρώσουν εκεί όπου γεννήθηκαν. Μια οικογένεια από όρκες κόβει βόλτες στα ίδια κρυστάλλινα νερά, ενώ ένας αρσενικός ιππόκαμπος καταλαμβάνεται από ωδίνες τοκετού. Είναι το μόνο αρσενικό πλάσμα στη Γη που κυοφορεί και γεννάει τα μικρά του (και αμέσως μετά ξεψυχά). Στην επιφάνεια της θάλασσας μια μικρούλα πτεροφάλαινα 8 μηνών, που ήδη ζυγίζει 8 τόνους και έχει μήκος 10 μέτρων, προσπαθεί να μάθει από τη μαμά της πώς να κυνηγάει την τροφή της. Ηρθε η ώρα να απογαλακτιστεί. Λίγο πιο ανατολικά, μια οικογένεια από ρινοδέλφινα φροντίζουν την ηλικιωμένη αρχηγό τους που έχει αρχίσει να αποπροσανατολίζεται. Οχι, το Αλτσχάιμερ δεν χτυπάει μόνο τους ανθρώπους.

Σαστίζεις με το πόση ζωή «κυοφορεί» η Μεσόγειος, αυτό το μικρό άνοιγμα στον φλοιό της Γης, η γειτονιά μας. Ιδίως γνωρίζοντας τις αφόρητες πιέσεις που δέχεται από όλα τα μέτωπα. Με έκταση που δεν ξεπερνά το 1% των ωκεανών, είναι το σπίτι του 10% όλων των θαλάσσιων ειδών, ενώ ταυτόχρονα διασχίζεται από το 30% της παγκόσμιας θαλάσσιας κυκλοφορίας.

Αυτή την αντίθεση αναδεικνύει το ντοκιμαντέρ «Μεσόγειος - πολιορκημένη θάλασσα» (Mediterranean - Life Under Siege), η μεγαλύτερη μέχρι σήμερα κινηματογραφική παραγωγή με θέμα τη ζωή στη Μεσόγειο, το οποίο θα αρχίσει να προβάλλεται στους κινηματογράφους στις 6 Οκτωβρίου. Τα γυρίσματα διήρκεσαν δύο χρόνια και πραγματοποιήθηκαν σε 12 διαφορετικές χώρες με την Ελλάδα να πρωταγωνιστεί (πρόκειται για διεθνή παραγωγή, με τα ελληνικά γυρίσματα να έχει αναλάβει η Anemon με την υποστήριξη του ΕΚΟΜΕ και της ΕΡΤ). Μεταξύ άλλων, πραγματοποιήθηκαν γυρίσματα στον Κυπαρισσιακό Κόλπο, στη Ζάκυνθο, στην Κεφαλονιά, στην Αμοργό, στη Σαντορίνη, στη Μακρόνησο, στην Αλόννησο και στη Γυάρο.

«Πιστεύω ότι το μέλλον της Μεσογείου βρίσκεται στην Ελλάδα», λέει στην «Κ» ο σκηνοθέτης Φρεντερίκ Φουζέα.

«Η Ελλάδα είναι στο επίκεντρο της προστασίας της Μεσογείου», λέει στην «Κ» ο Φρεντερίκ Φουζέα, ο πολυβραβευμένος Γάλλος σκηνοθέτης της ταινίας. «Καμία άλλη χώρα δεν προσφέρει τόσο μεγάλη ακτογραμμή, τόσα ερημικά νησιά, τόσο μεγάλη ποικιλομορφία σε νερά και τοπία. Ηδη οι πιο σοβαρές προσπάθειες προστασίας της Μεσογείου λαμβάνουν χώρα στην Ελλάδα, με τις μεγαλύτερες οργανώσεις να δραστηριοποιούνται εκεί, η MOm για τη φώκια μονάχους μονάχους, ο Αρχέλων για τη θαλάσσια χελώνα κ.ά. Πιστεύω ότι το μέλλον της Μεσογείου βρίσκεται στην Ελλάδα». Η χώρα μας, φυσικά, αποτελεί συνάμα και απειλή για πολλά είδη. Χαρακτηριστική είναι η σεκάνς στο ντοκιμαντέρ με τη θαλάσσια χελώνα που χάνει προσωρινά τον προσανατολισμό της από τα φώτα των μαγαζιών και τη μουσική στην παραλία της Κυπαρισσίας.

Η ιδέα προέκυψε το 2019, αλλά τα γυρίσματα ξεκίνησαν τον Μάιο του 2020, εν μέσω πανδημίας. «Δεν υπήρχαν τουρίστες, βάρκες, φέρι μπόουτ, πλοία. Η θάλασσα και οι ακτές ήταν όπως ήταν τον 15ο αιώνα. Τόσο ήσυχα. Και τα ζώα το διαισθάνθηκαν. Ξαφνικά μπορούσαν να είναι λιγότερο φοβισμένα. Εμφανίζονταν σε αναπάντεχα σημεία. Ηταν μια εποχή ανακούφισης για τη φύση, που μας έδωσε την ευκαιρία να γυρίσουμε σκηνές που ποτέ δεν φανταζόμασταν», σχολιάζει ο Φουζέα.

Τα υποβρύχια γυρίσματα ήταν κάτι νέο γι' αυτόν. «Στη θάλασσα υπάρχουν πολλά προβλήματα. Ο άνεμος μπορεί να δυσκολέψει τα πράγματα, η ίδια η θάλασσα όταν αγριεύει, ακόμη και το πόσο καθαρά είναι τα νερά κάνει μεγάλη διαφορά όταν κινηματογραφείς κάτω από την επιφάνεια της θάλασσας. Οι μεγάλες δυσκολίες, φυσικά, έρχονται όταν κάνεις γυρίσματα σε βάθη 50 ή 70 μέτρων. Κάθε λεπτομέρεια τότε είναι κρίσιμη».

Η Anemon σε συνεργασία με το Cyclades Preservation Fund θα προβάλει την ταινία σε νησιά και σχολεία σε όλη την Ελλάδα. «Προκαλεί ενθουσιασμό αλλά και συγκίνηση όταν συνειδητοποιείς ότι όλα αυτά που βλέπεις στο ντοκιμαντέρ συμβαίνουν δίπλα μας, στη δική μας γειτονιά, ενώ αλληλεπιδρούν με τις δικές μας επιλογές, ως μονάδες αλλά και ως κοινότητες», υπογραμμίζει στην «Κ» η εκτελεστική διευθύντρια του CPF, Αννυ Μητροπούλου. Το φθινόπωρο θα προβληθεί στην ΕΡΤ σειρά έξι επεισοδίων με ακόμη πιο πλούσιο περιεχόμενο.

Μια φάλαινα φυσητήρας στο απέραντο γαλάζιο. Η Μεσόγειος, με έκταση που δεν ξεπερνά το 1% των ωκεανών, είναι το σπίτι του 10% όλων των θαλάσσιων ειδών, ενώ ταυτόχρονα «φιλοξενεί» το 30% της παγκόσμιας θαλάσσιας κυκλοφορίας.

Ενας δύτης «τρέχει» σε υποθαλάσσια λιβάδια. Τα υποβρύχια γυρίσματα του ντοκιμαντέρ «Μεσόγειος - πολιορκημένη θάλασσα» είναι εντυπωσιακά.

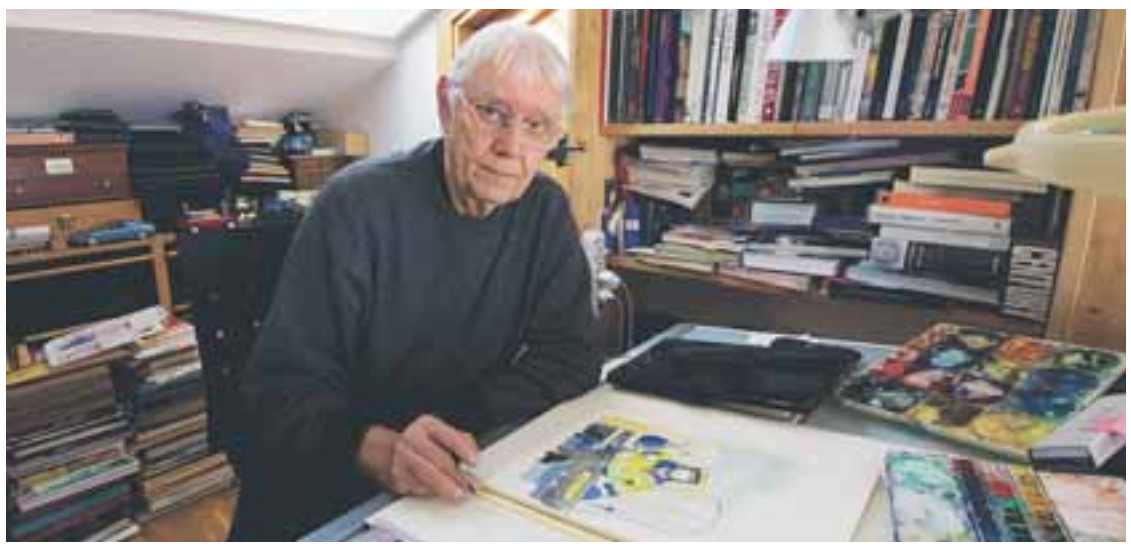

Ο κόσμος ερωτισμού και φαντασίας του Μίλο Μανάρα και του «δασκάλου» Ούγκο Πρατ, σε ένα διόραμα του 2017. Εικονογράφηση για το εξώφυλλο του Giuseppe Bergman Integrale (Ολόκληρος ο Τζουζέπε Μπέργκμαν). Δεξιά, ο Μίλο Μανάρα στο στούντιό του το 2021. Γύρω του βιβλία για την τέχνη, μπροστά του ακουαρέλες και ένα από τα χαρακτηριστικά σκίτσα του εν εξελίξει.

Ελευθερία, γυναίκες και βιβλία

Τα στοιχεία που δημιούργησαν τον διάσημο σκιτσογράφο Μίλο Μανάρα

Εικόνα που σχεδίασε ο Μίλο Μανάρα προς τιμήν του νοσηλευτικού προσωπικού την περίοδο της πανδημίας.

Λάβαρο που σχεδίασε ο Μίλο Μανάρα για τους περίφημους ιππικούς αγώνες στη Σιένα, 2019.

Του **ΔΗΜΗΤΡΗ ΚΑΡΑΪΣΚΟΥ**

Γαλλία, 1968. Τα «ενήλικα» κόμικς είναι παντού. Οι λαοφιλείς ήρωες της γαλλοβελγικής σχολής, ο Αστερίξ και ο Τεντέν, βλέπουν μια γερή δόση Αμερικής να έρχεται σαν καταιγίδα από τη Δύση και να κερδίζει μεγάλο κομμάτι του κοινού τους. Το Φεστιβάλ του Μόντρεϊ, την περασμένη χρονιά, έχει δει τον Τζίμι Χέντριξ να βάζει φωτιά στην κιθάρα του επί σκηνής, το Βιετνάμ έχει δεχθεί περισσότερες αμερικανικές βόμβες ακόμη και από όσες είχε δεχθεί η Ευρώπη στον Β΄ Παγκόσμιο, και το νέο όραμα των νέων της Αμερικής για ειρήνη ποτισμένη με άφθονη ψυχεδέλεια έχει φτάσει στους δρόμους του Παρισιού.

Μέσα σε αυτό το γόνιμο, εκρηκτικό κλίμα, τα γαλλικά κόμικς βιώνουν μια αναγέννηση και εμφανίζονται περιοδικά ανθολογίας όπως το Metal Hurlant, το L'echo des Savanes ή το A Suivre, που έμελλε να γίνουν θρυλικά. Είναι η απαρχή της μεγάλης ακμής του ευρωπαϊκού κόμικς (που θα κορυφωθεί τη δεκαετία του '80) και αντιπροσωπεύεται από Γάλλους δημιουργούς όπως ο Μέμπιους (κατά κόσμο Ζαν Ζιρό) και ο Φιλίπ Ντρουιγιέ, ο δεξιοτέχνης Αγγλος Ντον Λόρενς και ο Ενκι Μπιλάλ, Γιουγκοσλάβος που ζούσε στο Παρίσι. Ολοι τους σκιτσάρουν υποβλητικούς κόσμους επιστημονικής φαντασίας με γενναίες δόσεις σεξ, βίας, και ένα σχέδιο τόσο εικαστικό, τόσο πρωτοποριακό, που δεν είχαν ξαναδεί ποτέ οι αναγνώστες, και στις δύο όχθες του Ατλαντικού.

Σύντομα θα εμφανιστούν και άλλα υποείδη, όπως το δράμα εποχής, με τη μεγάλη του έρευνα πάνω στα ιστορικά δεδομένα (μέγας εκπρόσωπός του ο Ούγκο Πρατ και ο παγκοσμίως διάσημος ήρωάς του, ο ναυτικός Κόρτο Μαλτέζε), και το γουέστερν, με δημοφιλείς ήρωες όπως ο καουμπόι «Μπλούμπερι», σχεδιασμένος από τον Ζαν Ζιρό. Και μετά θα έρθουν τα ερωτικά κόμικς, που ονομάστηκαν «Eurotica» και έγιναν γνωστά κυρίως από δύο Ιταλούς, τον Γκουίντο Κρέπαξ και τον Μίλο Μανάρα. Σήμερα, θα μιλήσουμε εδώ για τον τελευταίο, και αφορμή στέκεται μια πληθωρική, απολαυστική αυτοβιογραφία του, η οποία κυκλοφόρησε πρόσφατα.

Παίρνοντας στα χέρια μας την «Αυτοπροσωπογραφία» του μεγάλου Ιταλού σκιτσογράφου (εκδόσεις ΚΨΜ, 2022), ξέρουμε με αμέσως πως μας περιμένει μια αναγνωστική εμπειρία τόσο πλούσια όσο και η ίδια η ζωή που περιγράφει. Η έκδοση είναι γενναιόδωρη, σαν το περιεχόμενό της. Διαθέτει χοντρό ιλουστρασιόν χαρτί στο εξώφυλλο και βαριές σελίδες με χαρτί «γραφής» στο σώμα της, ενώ η εικονογράφηση (που, σε μεγάλο βαθμό, αντλείται από το ιδιωτικό αρχείο του ίδιου του συγγραφέα) είναι παραπάνω από απλόχερα σκορπισμένη σε όλες τις (κάτι παραπάνω από διακόσιες) σελίδες του περιεχομένου. Είναι και η ροή του κειμένου έτσι δομημένη –σε μικρά, ευανάγνωστα, αυτοτελή κεφάλαια– που, σε συνδυασμό με τον πλούτο των εικόνων, κάνουν την έκδοση να διαβάζεται αδιάκοπα και ξεκούραστα. Οσο για τη μετάφραση του Χρήστου Σιάφκα, είναι αόρατη, άρα επιτυχημένη: ξεχνάμε πως διαβάζουμε ένα κείμενο που έχει γραφτεί στα ιταλικά. Ο «τέταρτος τοίχος» ποτέ δεν πέφτει, και μπαίνουμε για τα καλά μέσα στη ζωή του Μίλο Μανάρα. Τη ζούμε δίπλα του, σε μικρά επεισόδια, ιστορίες απίστευτες και συναρπαστικές, ανέκδοτα περιστατικά μιας ζωής που μοιάζει η ίδια να αποτελεί υλικό για μια μεγάλη ιστορία κόμικς.

«Για μένα, ο ερωτισμός πρέπει να αποτελεί ουσιαστικά μια επεξεργασία του σεξ από πολιτισμική σκοπιά, για να αποκτήσει, έτσι, θετική αξία. Να γίνει συνείδηση», γράφει στην «Αυτοπροσωπογραφία» του.

Καθεδρικοί από βράχους

Κάτι που μας γίνεται φανερό από την αρχή της ανάγνωσης είναι η συγγραφική ευκολία του Μανάρα. Στα πρώτα κεφάλαια των απομνημονευμάτων του, μιλώντας για τον τόπο καταγωγής του, τους Δολομίτες, εξαπολύει, περιγράφοντάς τους, ένα φραστικό πυροτέχνημα, σαν επίδειξη δύναμης: «Καθεδρικοί ναοί λαξευμένοι σε φωτεινούς βράχους, που πάνω τους άνθησαν αρχαίοι μύθοι και εποποιίες φανταστικών λαών και πλασμάτων» θα γράψει εντυπωσιακά. Μιλάει, με έντονες μνήμες γεμάτες αγάπη, για δύο πυλώνες της παιδικής του ηλικίας: τα βιβλία και τις γυναίκες. Τα βιβλία που βρίσκονταν σε αφθονία στο σπίτι του (και που μέσα τους θαύμαζε εικονογραφήσεις από μεγάλους τεχνίτες του Μεσοπολέμου όπως ο Ουκρανό-Ιταλός Βσέβολοντ Νικουλίνι) και η γυναικεία παρουσία. «Ημασταν ισότιμοι και αριθμητικά: τρεις γιοι και τρεις κόρες, ο μπαμπάς και η μαμά. Τέσσερις με τέσσερις», θα πει, προσθέτοντας: «Αλλά πέραν τούτου, η ανδροκρατία ήταν κάτι εντελώς ξένο για εμάς. Εργάζονταν και οι δύο γονείς μου και νομίζω πως η μητέρα μου έβγαζε κάτι παραπάνω από τον πατέρα. Τα δικαιώματα και τα καθήκοντα ήταν μοιρασμένα». Εικόνες και λόγια μέσα σε βιβλία και γυναίκες, ισχυρές γυναίκες: η μαγιά για το δημιουργικό μέλλον του Μίλο Μανάρα –εκεί όπου πρωταγωνιστούν πανίσχυρες ηρωίδες από μελάνι– βρισκόταν όλη εκεί, κάτω από τους Δολομίτες.

Στο εξώφυλλο του βιβλίου, ο Μίλο Μανάρα ποζάρει κάτω από την αφίσα ενός εξωφύλλου του περιοδικού A Suivre, που απεικονίζει τις «νέες περιπέτειες του Τζουζέπε Μπέργκμαν» (1979).

Εκτός όμως από δεινό λυρισμό η γραφή του χρωματίζεται συχνά και με ένα χιουμοριστικό αυτοσαρκασμό: στο κεφάλαιο με τον τίτλο «Πώς να μη γίνεις αρχιτέκτονας» (όπου μας διηγείται την απόπειρά του να σπουδάσει αρχιτεκτονική στη διάσημη Ακαδημία Καλών Τεχνών της Βενετίας), αναφέρει απολαυστικά τα εξής: «Στην αρχή νόμιζα πως όλοι οι αρχιτέκτονες είναι σαν τον Λε Κορμπιζιέ. Οτι εργάζονται για να δημιουργήσουν τις πόλεις του μέλλοντος ή σχεδιάζουν μοναδικά κτίρια. Γρήγορα κατάλαβα πως περνούσαν τις μέρες τους σε συμβούλια με διάφορες οικοδομικές επιτροπές και πως ήταν χωμένοι ώς τον λαιμό στη γραφειοκρατία. Σίγουρα, αυτή δεν ήταν δουλειά για μένα».

Πράγματι, η ανάγκη του για ελευθερία είναι ένα ακόμη στοιχείο που χαρακτηρίζει τις μνήμες του. Η ίδια ελευθερία που αναζήτησε μέσα στις ευρωπαϊκές περιηγήσεις του στο αυτοκινούμενο όχημά του (το πρώτο πράγμα που απέκτησε με τις πρώτες του ικανοποιητικές αμοιβές ως σκιτσογράφος) και που τον είχε, μάλιστα, φτάσει μέχρι και την Ελλάδα, στις ακτές της Χαλκιδικής. Η ελευθερία του να δουλεύει ως αφεντικό του εαυτού του, διαλέγοντας τα ωράριά του, τον χώρο εργασίας του, τις συνεργασίες του, αλλά και η ελευθερία με την οποία μπόλιασε τους δύο κύριους χαρακτήρες του μετέπειτα έργου του –τη Μέλι και τον Τζουζέπε Μπέργκμαν, δύο χαρακτήρες, που μέσα τους είδε τον ίδιο του τον εαυτό.

Η ελεύθερη Μέλι

Γράφοντας για τη Μέλι (την ηρωίδα της ιστορίας του «Αρωμα του Αόρατου» που εξέδωσε στην Ελλάδα η «Βαβέλ» το 1987), αναφέρει χαρακτηριστικά: «Η ελευθερία είναι η μεγαλύτερη αρετή της. Είναι ελεύθερη από προκαταλήψεις, δεν έχει αναστολές. Ζει ελεύθερη τη σεξουαλικότητά της. Είναι υποκείμενο, και όχι αντικείμενο», θα μας πει, συνεχίζοντας με δύο φράσεις που ερμηνεύουν οικουμενικά το στοιχείο του ερωτισμού στο έργο του: «Για μένα, ο ερωτισμός πρέπει να αποτελεί ουσιαστικά μια επεξεργασία του σεξ από πολιτισμική σκοπιά, για να αποκτήσει, έτσι, θετική αξία. Να γίνει συνείδηση».

Και όμως, συχνά νιώθουμε πως δεν είναι ο ίδιος, αλλά δύο άλλοι άντρες που διεκδικούν ρόλο πρωταγωνιστή σε αυτήν την αυτοβιογραφία. Δύο κολοσσοί της μεταπολεμικής καλλιτεχνικής Ιταλίας, που έγιναν γι' αυτόν μέντορες και φίλοι ζωής: ο Ούγκο Πρατ και ο Φεντερίκο Φελίνι. Οι ιστορίες που διαβάζουμε σε σχέση με τον θρυλικό Βενετσιάνο συγγραφέα και σκιτσογράφο (που τον αποκαλούσε πάντοτε «δάσκαλο») είναι συγκλονιστικές, ενώ η περιγραφή του Φελίνι γίνεται με όρους σχεδόν θρησκευτικούς. Ηταν, άλλωστε γι' αυτόν «μια αφηρημένη οντότητα, σχεδόν σαν μια θεότητα που, πότε πότε, από εκεί ψηλά, χάριζε σε εμάς τους κοινούς θνητούς αριστουργήματα», όπως χαρακτηριστικά σημειώνει.

Αλλά οι Ούγκο Πρατ και Φεντερίκο Φελίνι δεν ήταν οι μόνοι σπουδαίοι που βρέθηκαν στο διάβα του. Δούλεψε (μεταξύ άλλων) και με τον Αλεχάντρο Χοδορόφσκι, τον Αντριάνο Τσελεντάνο, τον Λικ Μπεσόν, τον Νιλ Γκέιμαν, τον Νικόλα Πιοβάνι. Ο Μίλο Μανάρα υπήρξε κάποιος που γνώρισε τους πιο σημαντικούς ανθρώπους, που κέρδισε διακρίσεις. Κάποιος που, όπως λέμε, «έκανε τα πάντα». Και όμως, δεν έδωσε ποτέ δεκάρα για τίποτε από όλα αυτά, γιατί αυτό που τον ένοιαζε στ' αλήθεια ήταν να ζωγραφίζει και να λέει ιστορίες.

«Ναι, είδα και γνώρισα τον πλούτο των πραγματικά πλουσίων», θα γράψει στο τελευταίο κεφάλαιο της έκδοσης, συνεχίζοντας: «Δεν μου κάνει πια ούτε κρύο ούτε ζέστη. Δεν με εντυπωσιάζει, ιδιαίτερα αυτός των νεόπλουτων». Και θα κλείσει ηχηρά, με μία φράση που δεν φιγουράρει τυχαία στο οπισθόφυλλο της έκδοσης: «Αν ο πιο πλούσιος άνθρωπος στον κόσμο μού έλεγε "θα σου προσφέρω όλα τα αγαθά μου με αντάλλαγμα τη δυνατότητά σου να σχεδιάζεις" θα του απαντούσα αρνητικά. Θα του έλεγα, "κράτα εσύ τα πλούτη σου, γιατί η ζωή μου είναι το σχέδιο"».

Στη φωτογραφία που συνοδεύει το τελευταίο αυτό κεφάλαιο, ο μεγάλος σκιτσογράφος βρίσκεται στο εργαστήριό του λίγο έξω από τη Βερόνα, στο Βένετο της βόρειας Ιταλίας. Γύρω του βρίσκονται βιβλία για την τέχνη, μπροστά του ακουαρέλες και ένα από τα χαρακτηριστικά σκίτσα του εν εξελίξει. Είναι σήμερα 77 ετών και μοιάζει να θέλει να συνεχίσει να σχεδιάζει. «Το μέλλον μου παραμένει ακόμη μια άσπρη σελίδα», θα πει ο ίδιος.

Γενικό νοσοκομείο 80 κλινών στην παραποτάμια περιοχή της Βεγγάλης στο Μπανγκλαντές (αρχιτέκτονες: Kashef Chowdhury/URBANA).

ASIF SALMAN

Η νέα ξύλινη πτέρυγα του μεγαλύτερου ορθοπεδικού κέντρου της Γερμανίας, κτισμένη μέσα στο δάσος της Θουριγγίας (αρχιτέκτονες: Matteo Thun & HDR).

Ο κοινόχρηστος χώρος της καφετέριας του δημόσιου νοσοκομείου Heatherwood στο Μπέρκσαϊρ της Αγγλίας (αρχιτέκτονες: BDP).

Υπάρχουν κτίρια που θεραπεύουν;

Ο αντίκτυπος της αρχιτεκτονικής και του ντιζάιν στην ψυχική και σωματική υγεία – Η χρήση τους σε νέα νοσοκομεία

Της **ΤΖΙΝΑΣ ΣΩΤΗΡΟΠΟΥΛΟΥ**

Αύριο, πρώτη Δευτέρα του Οκτωβρίου, γιορτάζεται η Παγκόσμια Ημέρα Αρχιτεκτονικής μαζί με την Παγκόσμια Ημέρα Κατοικίας του ΟΗΕ, μια πρωτοβουλία της Διεθνούς Ενωσης Αρχιτεκτόνων (UIA). Φέτος, είναι αφιερωμένη στην «Αρχιτεκτονική της ευεξίας», συνεπικουρώντας στην κήρυξη του 2022 ως «έτους σχεδιασμού για την υγεία». Στις 2 το μεσημέρι (ώρα κεντρικής Ευρώπης) στον ιστότοπο του UIA (www.uia-architectes.org) μπορεί να παρακολουθήσει κανείς τη διαδικτυακή συζήτηση σε συντονισμό της Ρούζικα Μπόζοβιτς Σταμένοβιτς (Σερβία). Περιλαμβάνει εισήγηση του Τιάγκο Χερίκ ντε Σα από το τμήμα κοινωνικών καθοριστικών παραγόντων υγείας του ΠΟΥ για τον καθοριστικό ρόλο της αρχιτεκτονικής στην ευεξία, ενώ η «Αρχιτεκτονική στην υπηρεσία της κοινωνίας» απασχολεί τον Αμερικανό Πασκάλ Σαμπλάν (Adjaye Associates). Το ρυθμιστικό σχέδιο της Λευκωσίας παρουσιάζουν οι Αγνή Πετρίδου και Αλί Γκουράλπ, ο Νοτιοαφρικανός Τζέικο Νάις (Studio Konstruk) μιλάει για «υγιή κτίρια», ο Κινέζος Κοντζγιάν Γιου (Turenscape) δίνει προτεραιότητα στο θεραπευτικό τοπίο σε ανθεκτικό δομημένο περιβάλλον, την ώρα που ο Δανός Γιαν Γκελ εστιάζει στον ανθρωποκεντρικό αστικό σχεδιασμό.

Μπορεί η αρχιτεκτονική να θεραπεύσει; Εχει αντίκτυπο το ντιζάιν στην ταχύτερη ανάρρωση των ασθενών; Τα «αναζωογονητικά» κτίρια ωφελούν σώμα και ψυχή, υποστηρίζει στην «Αρχιτεκτονική της ελπίδας» ο Τσαρλς Τζενκς, αρχιτέκτονας, θεωρητικός του μεταμοντερνισμού και συνιδρυτής των κέντρων φροντίδας καρκίνου Maggie's. Συμπληρωματικά των νοσοκομείων του αγγλικού Εθνικού Συστήματος Υγείας, σχεδιάζονται από σταρ αρχιτέκτονες ως πρωτοποριακές φιλόξενες κατοικίες και όχι ως ψυχρές δομές υγείας. Η ανέγερση στη φύση, οι διαφανείς συνδέσεις μέσω μεγάλων ανοιγμάτων, εξωστών και κήπων, η μικροκλίμακα και ο στοχαστικός ηλιασμός/αερισμός είναι τα βασικά συνθετικά χαρακτηριστικά μιας σειράς υπερσύγχρονων δημόσιων νοσοκομείων όπως το Heatherwood στο Μπέρκσαϊρ (BDP), η κυκλική πτέρυγα Waldkliniken Eisenberg

Η φύση έχει ουσιαστικό ρόλο στη διαδικασία αποκατάστασης των ασθενών, όπως στα αρχαία Ασκληπιεία.

του μεγαλύτερου ορθοπεδικού κέντρου της Γερμανίας στο δάσος της Θουριγγίας (Matteo Thun & HDR) και βέβαια τα τρία νοσοκομεία (Ρέντσο Πιάνο/Betaplan) που θα κατασκευαστούν σε Κομοτηνή, Σπάρτη και Θεσσαλονίκη (σε χορηγία του Ιδρύματος Σταύρος Νιάρχος).

Η φύση έχει ουσιαστικό «θεραπευτικό» ρόλο στη διαδικασία αποκατάστασης των ασθενών, όπως στα αρχαία Ασκληπιεία: «Τόποι ιεροί αλλά και χώροι ιατρικής περίθαλψης», όπως επισήμανε τον Απρίλιο ο Κωνσταντίνος Μωραΐτης, ομότιμος καθηγητής της Σχολής Αρχιτεκτόνων ΕΜΠ, μέλος UIA, στη συζήτηση «Υγιείς πόλεις και δημόσιοι χώροι». Η συζήτηση θα μεταφερθεί στην Κοπεγχάγη, όπου μαζί με τον Νίκο Καζέρο, αρχιτέκτονα, μέλος UIA, θα εκπροσωπήσουν την Ελλάδα στη θεματική «Δημόσιοι χώροι».

Η νέα μονάδα μητρότητας Kachumbala στην Ουγκάντα χρησιμοποιεί τοπικές δομές, όπως διάτρητα πανέλα τερακότας, που επιτρέπουν τη ροή φωτός και αέρα, διατηρώντας τους χώρους δροσερούς χωρίς κλιματισμό (αρχιτέκτονες: HKS).

Σε δύσκολα προσβάσιμους τόπους και κλιματικά σκληρά περιβάλλοντα, όπως αυτά της Αφρικής και της Ασίας, η αρχιτεκτονική επενδύει σε τοπικά υλικά και παραδοσιακές μεθόδους κατασκευής που επιτρέπουν τον αερισμό χωρίς χρήση κλιματιστικών για μέγιστη εξοικονόμηση ενέργειας, ενώ προσαρμόζονται στο θερμό κλίμα με τη χρήση λειτουργικών συστημάτων σκίασης και ημιυπαίθριων χώρων. Εξαιρετικά παραδείγματα «αρχιτεκτονικής της ευεξίας» αποτελούν το Κέντρο Λοιμωδών Νοσημάτων της Γκάνας, ένα νοσοκομείο 100 κλινών στην Ακρα, που κτίστηκε σε χρόνο ρεκόρ 100 ημερών ως απάντηση στην COVID-19, η κλινική στη Σενεγάλη, το Νοσοκομείο Παίδων στο Γιοχάνεσμπουργκ, η Μονάδα Μητρότητας στην Ουγκάντα και τα γενικά νοσοκομεία στη Νιγηρία, στο Μπανγκλαντές, στο Αφγανιστάν και στο Νεπάλ.

Η Παγκόσμια Ημέρα Αρχιτεκτονικής δεν επικεντρώνεται μόνο στον σωστό σχεδιασμό για την αποκατάσταση της υγείας, αλλά θέτει έναν ευρύτερο προβληματισμό για την προστασία και ανάπτυξη καλύτερης υγείας – πριν ακόμη αρρωστήσουμε. Τα υγειονομικά πρωτόκολλα της COVID-19 ασχολήθηκαν τόσο με την κοινωνική απόσταση, όσο και με το αποτελεσματικό φιλτράρισμα του αέρα στο εσωτερικό. Εν μέσω διαδοχικών εγκλεισμών, οι άνθρωποι που ζούσαν σε κακής ποιότητας χώρους βίωσαν περισσότερο τον παραλογισμό της πανδημίας. Τα εργαλεία «αρχιτεκτονικής ευεξίας» είναι πρωτίστως οι καλές υποδομές στους χώρους εργασίας και κατοικίας, όπου περνάμε τον περισσότερο χρόνο: σωστός φωτισμός/αερισμός/προσανατολισμός, επαρκείς «κοινόχρηστοι» χώροι, φιλικά προς το περιβάλλον υλικά και σωστή οργάνωση της κάτοψης. Πόσο ρόλο παίζουν η κλιματική αλλαγή και η ανεξέλεγκτη ανάπτυξη στις επαναλαμβανόμενες πανδημίες; Το κυκλοφοριακό, η ρύπανση, τα απορρίμματα, η έλλειψη πρασίνου, η εγκατάλειψη του δημόσιου χώρου; Η COVID-19 ανέδειξε τις τεράστιες ανισότητες του πλανήτη, που συνέβαλαν στον αυξημένο αριθμό θανάτων από τον ιό. Η παγκόσμια συρρίκνωση του κοινωνικού κράτους έχει ως συνέπεια τις κακές και ανθυγιεινές συνθήκες στέγασης, την έλλειψη ικανών δημόσιων υπαίθριων χώρων σε περιοχές υψηλής πυκνότητας και τη μειωμένη πρόσβαση σε δημόσια υγειονομική περίθαλψη, άθληση και εκπαίδευση. Οι στοχευμένες ανθρωποκεντρικές οικονομικοκοινωνικές πολιτικές με απρόσκοπτη πρόσβαση σε δημόσια αγαθά και υπηρεσίες και η εφαρμογή υγιούς αστικοποίησης θα συμβάλουν σαφώς στη βελτίωση της υγείας «κατασκευάζοντας» πόλεις βιώσιμες, χωρίς αποκλεισμούς.

Ο ρόλος των αρχιτεκτόνων στη διαμόρφωση πολιτικών

Η Φανή Βαβύλη-Τσινίκα, ομότιμη καθηγήτρια του Τμήματος Αρχιτεκτόνων ΑΠΘ και πρόεδρος του Ελληνικού Τμήματος UIA, ασχολείται χρόνια με την αρχιτεκτονική χώρων υγείας, περίθαλψης και κοινωνικής πρόνοιας έχοντας μάλιστα επιμεληθεί βιβλία όπως «Σχεδιάζοντας για τους ηλικιωμένους» και «Κτίρια για την ψυχική υγεία». Πιστεύει πως οι αρχιτέκτονες ως συλλογικότητα πρέπει να εμπλέκονται στη διαμόρφωση των δημόσιων πολιτικών που υπηρετούν τις ανάγκες της κοινωνίας. Το ελληνικό τμήμα της UIA, με την πολύτιμη συνεισφορά των μελών της στη διεθνή αρχιτεκτονική συζήτηση, κάνει ακριβώς αυτό. Βεβαίως, χρειάζεται μεγαλύτερη υποστήριξη από το ΤΕΕ για να αναλάβει περισσότερες πρωτοβουλίες.

Τον Μάιο διοργανώθηκε φόρουμ στη Μαδρίτη με θέμα «Προσιτές οικονομικά κατοικίες», ενώ το πρόγραμμα εργασίας «Κοινωνική Κατοικία» της UIA, όπου συμμετέχει η Τόνια Κατερίνη, τέως πρόεδρος του Συλλόγου Αρχιτεκτόνων, προασπίζει το θεμελιώδες δικαίωμα στη στέγη. «Η Ελλάδα είναι πάντα παρούσα με δράσεις, εισηγήσεις, συμμετοχές σε σεμινάρια και συνέδρια, εντός και εκτός συνόρων», τονίζει η Φανή Βαβύλη-Τσινίκα. «Πέρυσι, το Ελληνικό Τμήμα της UIA και ο Σύλλογος Αρχιτεκτόνων συνδιοργάνωσαν διαδικτυακή συζήτηση για τις επιπτώσεις της COVID-19 στον δημόσιο και ιδιωτικό χώρο. Στις 2-6 Ιουλίου θα παραβρεθούμε στην Κοπεγχάγη, που έχει ανακηρυχθεί "Παγκόσμια Πρωτεύουσα Αρχιτεκτονικής 2023" από την UIA και την UNESCO. Το παγκόσμιο συνέδριο με γενικό θέμα "Βιώσιμα Μέλλοντα – Μην αφήνετε κανέναν πίσω", θα εστιάσει στην ανταπόκριση της αρχιτεκτονικής στις προκλήσεις της εποχής μας, ειδικά στον τομέα του περιβάλλοντος, με ταυτόχρονη αποτίμηση της αξίας του σχεδιασμού στην καθημερινή ζωή», αναφέρει καλώντας τους αρχιτέκτονες να υποβάλουν συμμετοχή –έως τις 8 Φεβρουαρίου– στα «Διεθνή Βραβεία Καινοτόμου Σχεδιασμού Υγείας», με υλοποιημένο ή θεωρητικό έργο.

Το Γενικό Νοσοκομείο της Νιγηρίας προσαρμόζεται στο ζεστό κλίμα χρησιμοποιώντας υπαίθριους χώρους και παραδοσιακές μεθόδους κατασκευής.

ΜΑΤΙΕΣ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ

Επιμέλεια: **ΝΙΚΟΣ ΒΑΤΟΠΟΥΛΟΣ**

LISSON GALLERY

ΛΟΝΔΙΝΟ
Ολγα ντε Αμαράλ

Η Κολομβιανή καλλιτέχνις Ολγα ντε Αμαράλ είναι γνωστή διεθνώς για τον τρόπο που μετατρέπει την ύφανση σε έργο τέχνης. Αυτήν την περίοδο εκθέτει στο Λονδίνο, έπειτα από δέκα χρόνια απουσίας από τη βρετανική πρωτεύουσα, στη Lisson Gallery, και τα έργα της παραπέμπουν στην παράδοση του αργαλειού. Τα υφάσματα αιωρούνται σαν καταρράκτες υφασμένης ύλης και γεννούν ψευδαισθήσεις κίνησης και βάθους.

EMMANUEL WATTEAU

ΝΑΝΣΙ
Αρχιτεκτονική και φαντασία

Στο Μουσείο Καλών Τεχνών του Νανσί μια έκθεση διερευνά την αρχιτεκτονική έξω από τον κόσμο της λογικής. Εστιάζεται στην αρχιτεκτονική ουτοπία και στην αχαλίνωτη φαντασία αρχιτεκτόνων και εικαστικών σε σχέση με την πόλη. Η έκθεση συγκεντρώνει 150 έργα από την Αναγέννηση έως τις μέρες μας, αλλά δεν περιορίζεται στη ζωγραφική – περιλαμβάνει όλα τα μέσα και τις τεχνικές: φωτογραφίες, βίντεο, εγκαταστάσεις, κινηματογράφο, λογοτεχνία.

SALVADOR DALI MUSEUM

ΦΛΟΡΙΝΤΑ
Σαλβαδόρ Νταλί

Στο Σεντ Πίτερσμπουργκ της Φλόριντα, λειτουργεί από το 1982 το Μουσείο Σαλβαδόρ Νταλί. Από το 2011, ωστόσο, οπότε εγκαινιάστηκε το νέο φουτουριστικό κτίριο, το μουσείο έγινε αξιόλογος προορισμός διεθνούς ακτινοβολίας. Από τα πρόσφατα αποκτήματα του μουσείου το εικονιζόμενο μπούστο γυναίκας, που δημιουργήθηκε αρχικά το 1933 και στη σύγχρονη μορφή του το 1976-77, θα αποτελέσει μέρος των συλλογών που μετρούν πάνω από 2.000 έργα του Νταλί.

GIULIO PAOLINI

ΠΑΡΙΣΙ
Αρτε πόβερα

Στο Μουσείο Jeu de Paume στο Παρίσι, η νέα έκθεση φέρνει σε γνώσης μας τον καλλιτεχνικό αναβρασμό στην Ιταλία στα τέλη της δεκαετίας του ’60 και στις αρχές του ’70. Μας μεταφέρει στην καρδιά της άρτε πόβερα και παρουσιάζει μεγάλα ονόματα μαζί με λιγότερο προβεβλημένα, επεκτείνοντας το πεδίο έρευνας σε περιοχές συγγενείς της ίδιας της εικαστικής δημιουργίας, όπως ήταν τα χρόνια εκείνα η τηλεόραση, ο κινηματογράφος, η μουσική, οι κατασκευές.

SIR JOHN SOANE MUSEUM

ΒΕΡΟΛΙΝΟ
Σερ Τζον Σόαν

Στο Βερολίνο, η συνεργασία με το Μουσείο Τζον Σόαν αντανακλάται με μία έκθεση στο Μουσείο Αρχιτεκτονικού Σχεδιασμού της γερμανικής πρωτεύουσας. Ο σερ Τζον Σόαν (1753-1837) ήταν ο μεγαλύτερος αρχιτέκτονας στο Λονδίνο στη διάρκεια της γεωργιανής εποχής. Το σπίτι-εργαστήριό του είναι ένα από τα πιο ενδιαφέροντα, ιδιαίτερα, μουσεία. Πολλά από τα νεοκλασικά σχέδιά του φιλοτεχνούνταν για τις παραδόσεις που έκανε στη Βασιλική Ακαδημία Τεχνών.

MODERNA MUSEET

Εργο της Χίλμα αφ Κλιντ από το 1907. Από τις πρωτοπόρες καλλιτέχνιδες της Σουηδίας.

Η ιδιάζουσα περίπτωση της Χίλμα αφ Κλιντ από το μακρινό 1907

Το πρωτοποριακό έργο της Σουηδέζας ζωγράφου Χίλμα αφ Κλιντ (1862-1944) ανοίγει δρόμους για να στοχαστούμε πάνω στο πώς επηρέασε την εξέλιξη της τέχνης. Αυτή την περίοδο υπάρχει μια μεγάλη και πολλαπλώς σημαντική έκθεση έργων της στη Στοκχόλμη, στο Moderna Museet, όπου έπειτα από παρένθεση μίας δεκαετίας εκτίθεται και πάλι η μνημειακών διαστάσεων ενότητα με τον αινιγματικό τίτλο «Τα Δέκα Μεγαλύτερα». Είναι έργα που φιλοτέχνησε η ίδια σε διάστημα μόλις 40 ημερών το 1907 ολοκληρώνοντας το αποτύπωμα ενός κόσμου, στα όρια του μυστικισμού και της ψυχεδέλειας, χωρίς να γνωρίζει ότι επί της ουσίας άνοιγε ένα σημαντικό κεφάλαιο στην ιστορία της τέχνης. Η Χίλμα αφ Κλιμτ με αυτή την ενότητα εγκαινιάζει την αφαιρετική τέχνη στον ευρωπαϊκό Βορρά με έναν τρόπο συγγενή με την τέχνη, όπως εξελίχθηκε μετά μεταξύ 1940-1960. Είναι πρωτοπόρος ως προς τη χειρονομία, αλλά και ως προς τη σύνθεση, τη φόρμα, τα μοτίβα, τη γεωμετρία, τη σπουδή πάνω στο χρώμα. Η έκθεση στη Στοκχόλμη είναι απόρροια της συνεργασίας του Moderna Museet με το Ιδρυμα Χίλμα αφ Κλιντ και παρότι εστιάζει στα δέκα μεγάλων διαστάσεων αφαιρετικά έργα, πλαισιώνεται και από μια επιλογή άλλων έργων της –ακουαρέλες και επιζωγραφισμένες φωτογραφίες– που δίνουν όψεις ενός ιδιαίτερου σύμπαντος. Τα δέκα μεγάλων διαστάσεων ζωγραφικά έργα θεωρούνται πάντως η κορυφή της τέχνης της. Η ίδια είχε ιδιαίτερη έφεση στον μυστικισμό και υποστήριζε πως μια αθέατη δύναμη την οδηγούσε. Τα έργα που σήμερα εντυπωσιάζουν συμβολίζουν τους κύκλους της ζωής από τη γέννηση έως το γήρας, αν και η Χίλμα αφ Κλιντ ενδιαφερόταν πολύ περισσότερο για την πνευματική εξέλιξη του ανθρώπου παρά για τη σωματική ακμή της νεότητας ή τη φθίνουσα πορεία προς τον θάνατο. Χωρίς αμφιβολία, οι εκ των υστέρων εκτιμήσεις ιστορικών της τέχνης ήταν παντελώς έξω από την κοσμοθεωρία της. Η ίδια δεν θεωρούσε τον εαυτό της σκαπανέα του μοντερνισμού, ούτε επιδίωκε ρήξη με το κατεστημένο. Απλώς επιχειρούσε να δώσει μορφή στο εσωτερικό της κάλεσμα. Στη διάρκεια της ζωής της βασανιζόταν για να βρει ένα χώρο ώστε να μπορεί να εκθέσει τα μεγάλων διαστάσεων έργα της, καθώς συναντούσε αδιαφορία. Είχε καταφέρει να τα δείξει σε μικρό κύκλο εμπίστων και φιλοτέχνων. Σήμερα, η συμβολή της στη μοντέρνα τέχνη του 20ού αιώνα θεωρείται καθοριστική.

Ο ΚΥΡΙΟΣ ΓΚΡΙ

Γράφει ο **ΗΛΙΑΣ ΜΑΓΚΛΙΝΗΣ**

Ο Βέρνερ Χέρτζογκ σε μια ζώνη του λυκόφωτος

Ο κύριος Γκρι ακόμα θυμάται το ντοκιμαντέρ «Επαφές στο τέλος του κόσμου» (Encounters at the End of the World, 2007) που ο Βέρνερ Χέρτζογκ γύρισε στην Ανταρκτική. Δεν ήταν απλώς ντοκιμαντέρ, αλλά στοχαστικό/ποιητικό βλέμμα πάνω σε ένα τοπίο (και μια θάλασσα) όπου όλα μοιάζουν να είναι εξωγήινα και, την ίδια στιγμή, ανασυρμένα από το βαθύ παρελθόν της Γης.

Ο Χέρτζογκ, με ό,τι καταπιάνεται, αποδεικνύει πως είναι κάτι πολύ περισσότερο από σκηνοθέτης ή σεναριογράφος ή φωτογράφος ή συγγραφέας. Γι’ αυτό και ενθουσιάστηκε όταν είδε ότι ο απίθανος αυτός Γερμανός (πόσο ενδιαφέρον θα είχε αν αυτός ο τύπος δοκίμαζε να μεταφέρει στο σινεμά ένα βιβλίο του συμπατριώτη του Ζέμπαλντ) εξέδωσε πριν από λίγους μήνες το πρώτο του

«Σιωπηρό φεγγάρι,
μπορεί να μοιάζω
με αλήτη ή με ζητιάνο/
Εσύ όμως βλέπεις
τη δόξα της ψυχής μου».

μυθιστόρημα (στα ελληνικά ακόμη δεν έχει κυκλοφορήσει). Τίτλος: «Ο κόσμος του λυκόφωτος» (The Twilight World, εκδ. The Bodley Head, Λονδίνο, μτφρ. Μάικλ Χόφμαν, σελ. 134).

Η ιστορία είναι αληθινή, αλλά έχει όλη εκείνη την ευφάνταστη υπερβολή που απαντά στο μυαλό ενός μυθιστοριογράφου: βαθιά μέσα στις ζούγκλες ενός νησιού των Φιλιππίνων, το 1944, ο Ιάπωνας υπολοχαγός Χίρου Ονόντα δέχεται μια εντολή από τον διοικητή του: «Κράτα το νησί έως

Βέρνερ Χέρτζογκ, φωτογραφημένος από τη Λένα Χέρτζογκ. «Η ζούγκλα δεν γνωρίζει χρόνο», γράφει στο μυθιστόρημα «Ο κόσμος του λυκόφωτος».

ότου επιστρέψει ο Αυτοκρατορικός Στρατός». Οι πάντες υποχωρούν. Ο Ονόντα απομένει αμετακίνητος στη θέση του. Μαζί του θα έχει αρχικά άλλους δύο συντρόφους που ξέμειναν πίσω. Ο Ονόντα τους καθιστά σαφές ότι ο πόλεμος δεν έχει τελειώσει.

Μάρτιος 1974: Ο Ονόντα ακόμη κρύβεται, περιμένοντας τη μεγάλη αντεπίθεση του Αυτοκρατορικού Στρατού. Αντ’ αυτού, θα εμφανιστεί με πολιτικά ρούχα ο παλιός του διοικητής. Τον καλεί με τηλεβόα να παραδοθεί. Εκανε το καθήκον του ως στρατιώτης και με το παραπάνω, τώρα πια μπορεί να ησυχάσει. Ο Ονόντα υπακούει.

Η ιστορία μοιάζει εξωπραγματική, αλλά είναι πέρα για πέρα αληθινή και ο Χέρτζογκ αναλαμβάνει να «γεμίσει» αυτό το κενό των τριάντα χρόνων, που μοιάζει να είναι ένα παράλληλο σύμπαν στο οποίο ο πόλεμος δεν έληξε το 1945.

Χαμένος στις μνήμες του πολέμου, αλλά κυρίως της προπολεμικής οικογενειακής του ζωής, βυθισμένος μέσα σε έναν κόσμο ονείρου και εφιάλτη, ο Ονόντα μοιάζει να εξαϋλώνεται μέσα σε ένα φυσικό περιβάλλον αρχετυπικά χερτζογκικό: προέκταση της ψυχής του ήρωα, είναι φωλιά και τάφος ταυτόχρονα, πραγματικότητα και φαντασία, καταδίκη και λύτρωση.

Ο Χέρτζογκ θα προλάβει εν ζωή τον Ονόντα (κορακοζώντος, θα πεθάνει το 2014 στα 91 του). Του διάβασε ένα τραγούδι που έλεγε στον εαυτό του μέσα στη ζούγκλα: «Σιωπηρό φεγγάρι, μπορεί να μοιάζω με αλήτη ή με ζητιάνο/ Εσύ όμως βλέπεις τη δόξα της ψυχής μου».

ΕΞ ΑΦΟΡΜΗΣ

Του ΣΤΑΥΡΟΥ ΖΟΥΜΠΟΥΛΑΚΗ

Επιθυμία και γαλήνη

Η Νότια Κορέα έχει σήμερα πολύ καλό σινεμά. Ενώ μέχρι και τη δεκαετία του 1990 επικρατούσαν τα ηθικοπλαστικά μελό, μια ομάδα νέων σκηνοθετών άλλαξε τον ρουν και επέβαλε το νοτιοκορεατικό σινεμά στο παγκόσμιο κοινό. Ενας από αυτούς είναι αναμφίβολα ο Κιμ Κι-Ντουκ (1960-2020), με την ταραχώδη ζωή, ενίοτε και ποινικώς κολάσιμη, με τις πολλές ταινίες (24 αν μετράω σωστά) και τις πολλές διεθνείς διακρίσεις. Πέθανε στη Ρίγα της Λετονίας, ουσιαστικά εξορισμένος από την πατρίδα του, από επιπλοκές της COVID-19, χωρίς να προλάβει να ολοκληρώσει την τελευταία ταινία του «Κλήση Θεού». Την ολοκλήρωσαν οι φίλοι του και προβλήθηκε εκτός διαγωνισμού στη φετινή Μόστρα της Βενετίας.

Η ταινία του «Ανοιξη, καλοκαίρι, φθινόπωρο, χειμώνας... και πάλι άνοιξη» (2003), που ξαναπροβλήθηκε φέτος στα θερινά σινεμά, διαδραματίζεται σε έναν πλωτό βουδιστικό ναό, μέσα σε μια λίμνη, όπου ένας μοναχός και ο μαθητής του ζουν αποκομμένοι εντελώς από τον υπόλοιπο κόσμο. Κανείς από τους δύο δεν έχει όνομα, όπως και κανένα άλλο από τα πρόσωπα της ταινίας. Δεν πρόκειται για ψυχολογικούς χαρακτήρες. Οι τέσσερις εποχές του έτους, όπως αντίστοιχα συμβολίζονται από διάφορα ζώα, ορίζουν τέσσερα στάδια στη ζωή του ανθρώπου.

Η άνοιξη (σκύλος και χελώνα) ορίζει την προηθική περίοδο της παιδικής αθωότητας. Το παιδί βασανίζει τα ζώα (ψάρι, βάτραχο, φίδι) και το απολαμβάνει ανένοχα. Ο μοναχός που το βλέπει δεν του λέει να πάψει να το κάνει, αλλά θα του δέσει, όταν κοιμάται, μια πέτρα στην πλάτη, όπως έκανε και εκείνο στα ζώα, για να το οδηγήσει στην ηθική συνειδητοποίηση. Η ηθική συνείδηση δεν είναι ενδογενής, χρειάζεται μια φωνή απέξω.

Το καλοκαίρι (κόκορας) ορίζει την περίοδο της αφύπνισης της γενετήσιας ορμής κατά την εφηβεία. Ο νεαρός μοναχός ποθεί το κορίτσι που πηγαίνει εκεί, γιατί πάσχει από μια περίεργη

Σκηνή από την ταινία «Ανοιξη, καλοκαίρι, φθινόπωρο, χειμώνας... και πάλι άνοιξη» (2003) του Νοτιοκορεάτη σκηνοθέτη Κιμ Κι-Ντουκ, που ξαναπροβλήθηκε φέτος στα θερινά σινεμά.

Η αμαρτία αφήνει ανεξίτηλη χαρακιά στην ψυχή του ανθρώπου.

αρρώστια. Ο κόσμος εισβάλλει στο μοναστήρι με τη μορφή μιας γυναίκας. Ο μοναχός θα τη διώξει, αφού γίνει πια καλά, αλλά ο νεαρός θα την ακολουθήσει. Ο δάσκαλος τον προειδοποιεί: το πάθος οδηγεί στη θέληση για εξουσία και μετά στο έγκλημα. Θα επιβεβαιωθεί.

Το φθινόπωρο (γάτα) ο νεαρός, ενήλικος πλέον, επιστρέφει στο μοναστήρι. Δεν επιστρέφει μετανιωμένος, αλλά γεμάτος οργή και (αυτο)καταστροφικό μίσος. Θερίζει ό,τι έσπειρε. Είναι η στιγμή της έκρηξης του πάθους, προτού ακολουθήσουν ο κατευνασμός, η τιμωρία και η εξιλέωση. Η γυναίκα που αγάπησε πήγε με άλλον –ό,τι ποθώ εγώ μπορεί να το ποθεί και ένας άλλος– και εκείνος, αφού δεν μπορούσε να την κατέχει αποκλειστικά, τη σκότωσε. Η ομορφιά αποδείχθηκε θανάσιμη. Ο μοναχός για να του κατευνάσει την οργή θα γράψει με την ουρά της γάτας μία εκτενή σούτρα –θα ήθελα πολύ να ξέρω το περιεχόμενό της– και του ορίζει να τη σκαλίσει με το φονικό μαχαίρι. Ο φονιάς, κατευνασμένος, θα δεχθεί κατόπιν ήρεμα να οδηγηθεί στη φυλακή. Δεν χρειάζεται καν να του φορέσουν χειροπέδες οι αστυνομικοί, που έχουν και αυτοί καταλαγιάσει. Ο μοναχός, ο οποίος έχει φτάσει σε μεγάλα πνευματικά μέτρα (μπορεί να σταματάει και να κινεί τη βάρκα με τη δύναμη του πνεύματός του), θα κλείσει τον κύκλο της ζωής των αισθήσεων και θα αυτοπυρποληθεί μέσα στη βάρκα. Ολοκλήρωση της αποταγής.

Ο χειμώνας (φίδι) είναι η στιγμή της καταλλαγής, μετά την εξιλέωση διά της τιμωρίας και της κακοπάθειας, η στιγμή της αποκατάστασης. Ο άνδρας (τον υποδύεται ο ίδιος ο Κιμ Κι-Ντουκ), μετά την αποφυλάκισή του, επιστρέφει στο ρημαγμένο μοναστήρι και συνεχίζει στα ίχνη του δασκάλου του. Τον περιμένουν προσεκτικά διπλωμένα τα μοναχικά ρούχα. Θα μαζέψει ευλαβικά τα ελάχιστα υπολείμματα του δασκάλου από την καύση. Μια άγνωστη γυναίκα, με καλυμμένο πρόσωπο, θα πάει στο μοναστήρι και θα αφήσει ένα μωρό παιδί. Φεύγοντας θα πνιγεί μέσα στην τρύπα που είχε ανοίξει εκείνος στον πάγο για να αντλεί νερό. Ο μοναχός θα επιβάλει στον εαυτό του να κουβαλήσει στην κορυφή του βουνού το λατρευτικό άγαλμα μιας γυναικείας θεότητας, δεμένος με μια βαριά πέτρα. Εξιλεωτική διαδικασία, για να απαλλαγεί από την πέτρα που του πλακώνει την καρδιά χρόνια και χρόνια, από τότε που διέπραξε την αμαρτία του βασανισμού των ζώων. Η αμαρτία αφήνει ανεξίτηλη χαρακιά στην ψυχή του ανθρώπου.

Ξανάρχεται όμως η άνοιξη και ο μοναχός μεγαλώνει το παιδί που εγκατέλειψε η γυναίκα στο μοναστήρι. Το ίδιο θα είχε γίνει μάλλον και με τον ίδιο. Ισως και με τον πρώτο μοναχό. Μήπως τελικά το μεγαλύτερο αμάρτημα από όλα, για την ταινία, είναι η εγκατάλειψη ενός μικρού παιδιού; Και τούτο το μικρό αγόρι απολαμβάνει να βασανίζει ζωάκια (χελώνα). Και έτσι όλα ξαναρχίζουν από την αρχή, ο τροχός μπαίνει σε κίνηση, όλα είναι τα ίδια, μόνο τα πρόσωπα αλλάζουν. Ο μοναχός, πάντως, φαίνεται τώρα να έχει κατακτήσει τη γαλήνη. Εφυγε δύο φορές από το μοναστήρι και ξαναγύρισε. Εξω στον κόσμο υπέφερε και βασανίστηκε. Η επιθυμία είναι πηγή του κακού και του πόνου. Η δύναμη του κακού, ήγουν της επιθυμίας, είναι δυσπολέμητη, γι' αυτό και η γαλήνη δυσκατόρθωτη.

Η ταινία διαπνέεται από τον βουδισμό, που είναι στον πυρήνα και στην ουσία του ένα κίνημα μοναχών ασκητών. Οποιος δεν έχει άμεση γνώση του βουδισμού, όπως εγώ, είναι βέβαιο ότι παρακολουθεί την ταινία με πολλές απώλειες. Δεν μπορώ να κρίνω επίσης πόσο γνήσια και ακριβής είναι η εικόνα του βουδισμού που παρουσιάζει ο Κιμ Κι-Ντουκ στον δυτικό θεατή, στον οποίο κυρίως απευθύνεται. Το μεγάλο ερμηνευτικό ζήτημα που θέτει η ταινία, όπως και κάθε έργο άλλων πολιτισμών ή ιστορικών περιόδων, δεν είναι πόσα χάνουμε στην κατανόησή του, αλλά αν και πόσο αυτές οι απώλειες μας οδηγούν σε παρερμηνεία. Είναι πιθανό ένας καλός γνώστης του βουδισμού να κρίνει πως και τούτο το κείμενο έχει ξαστοχήσει ερμηνευτικά.

500 ΛΕΞΕΙΣ

ΜΕ ΤΟΝ ΧΡΗΣΤΟ ΓΙΑΝΝΑΚΕΝΑ

Ο Χρήστος Γιαννάκενας γεννήθηκε στην Αθήνα το 1994 και από το 2014 εργάζεται στον χώρο του βιβλίου. Το πρώτο του αστυνομικό μυθιστόρημα με τίτλο «Αίμα στις στάχτες» κυκλοφορεί από τις εκδόσεις Μεταίχμιο.

Ποια βιβλία έχετε αυτόν τον καιρό πλάι στο κρεβάτι σας;
Το ολόφρεσκο «Δεν ήμουν πια άνθρωπος» του Οσάμου Νταζάι (Gutenberg) και το «Nick's Trip» του Τζορτζ Πελεκάνος στα αγγλικά.

Ποιος ήρωας/ηρωίδα λογοτεχνίας θα θέλατε να είστε και γιατί;
Μάλλον ο ντετέκτιβ Φίλιπ Μάρλοου, μιας και είναι ευφυής και σκληρός ταυτόχρονα, δεν αφήνει τίποτα στην τύχη και πάντα ψάχνει την αλήθεια.

Διοργανώνετε ένα δείπνο. Ποιους ποιητές ή συγγραφείς καλείτε, ζώντες και τεθνεώτες;
Σίγουρα θα απολάμβανα μια συζήτηση μεταξύ Καμύ και Κάφκα πάνω στο παράλογο μπροστά από μερικά μπουκάλια κρασί, όμως θα λάτρευα μια μπίρα με τον αδικαιολόγητα άγνωστο στην Ελλάδα συγγραφέα Τζέιμς Κράμλεϊ.

Ποιο ήταν το πιο ενδιαφέρον στοιχείο που μάθατε πρόσφατα χάρη στην ανάγνωση ενός βιβλίου;
Πώς το να παίζεις με τον χρόνο στην αφήγηση είναι μεν ριψοκίνδυνο, όμως μπορεί να αποφέρει τους γλυκύτερους καρπούς.

Ποιο κλασικό βιβλίο διαβάσατε πρόσφατα για πρώτη φορά;
Το «Χρονικό ενός προαναγγελθέντος θανάτου» του Γκαμπριέλ Γκαρσία Μάρκες.

Και ποιο είναι το βιβλίο που έχετε διαβάσει τις περισσότερες φορές;
Το άκρως ψυχαγωγικό και απρόσμενα βαθύ μυθιστόρημα «Pulp» του Τσαρλς Μπουκόφσκι και τον «Μεγάλο ύπνο» του Ρέιμοντ Τσάντλερ, το βιβλίο που με ώθησε να αγαπήσω το νουάρ και να στραφώ στο γράψιμο.

Είναι το «Αίμα στις στάχτες» το κλασικό αστυνομικό μυθιστόρημα που θα λύσει κάποιο γρίφο;
Μόνο στην επιφάνεια, καθώς το «Αίμα στις στάχτες» είναι μια νουάρ ιστορία όπου ο γρίφος είναι περισσότερο το «γιατί» παρά το «ποιος», καθώς τα όρια μεταξύ ηθικής και δικαιοσύνης είναι δυσδιάκριτα και όλοι είναι εξίσου ένοχοι.

Από πού δανειστήκατε στοιχεία για την πλοκή του έργου και ποιος ο σκοπός τους;
Από την πρώτη στιγμή που ξεκίνησα να γράφω ήξερα πως ήθελα να μιλήσω για ένα πολύ ευαίσθητο ζήτημα, αφενός γιατί μόνο έτσι θα εξέφραζα επαρκώς τον προβληματισμό μου και αφετέρου γιατί ήθελα να αποδώσω μια δικαιοσύνη που συναντάς μόνο στα αστυνομικά μυθιστορήματα.

Σκιαγραφήστε με λίγα λόγια τον ήρωα Δημήτρη Κανιάρη.
Ο Δημήτρης Κανιάρης είναι ένας προβληματικός ήρωας που μοιάζει χαμένος από χέρι, όμως στο τέλος είναι αυτός που μπορεί να κάνει την ανατροπή και να τινάξει την μπάνκα στον αέρα.

Επιμέλεια: ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΣΚΑΡΑΚΗ

ΚΡΙΤΙΚΗ

Της ΛΙΝΑΣ ΠΑΝΤΑΛΕΩΝ

Λειτουργήματα μνήμης

ΗΛΙΑΣ Χ. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ
Ο Γενικός Αρχειοθέτης
εκδ. Κίχλη, **σελ.** 128

Οι σπάνιοι, εκλεκτοί συγγραφείς χρειάζονται τη φροντίδα του βιβλιόφιλου χώρου, χρειάζονται την αμέριστη προσοχή εκδοτών, βιβλιογράφων, κριτικών και ασφαλώς των αναγνωστών. Συνεπώς είναι αξιέπαινη η επιμέλεια με την οποία οι εκδόσεις Κίχλη μάς υπενθυμίζουν την παρουσία στα ελληνικά γράμματα ενός σπουδαίου πεζογράφου, του Ηλία Χ. Παπαδημητρακόπουλου. Μετά τις επανεκδόσεις των έργων «Οδοντόκρεμα με χλωροφύλλη» και «Θερμά θαλάσσια λουτρά», σειρά τώρα έχει ο «Γενικός Αρχειοθέτης» (1989), μια συλλογή δώδεκα μικρών πεζών. Στις σελίδες ξαναβρίσκουμε το μελανό χιούμορ, τη διαφυγή στο όνειρο, τον καταιονισμό μνημονικών θρυμμάτων, την αιφνίδια παρείσδυση εξαίσιων εκλάμψεων, τους επισκέπτες από το επέκεινα, «σαν να μην είχε μεσολαβήσει ολόκληρος ο κάτω κόσμος», και πάνω απ' όλα τη λεπτότεχνη γραφή που αντιστέκεται στη φλυαρία αλλά και στη θρηνωδία της νοσταλγίας. Τη χαμηλότονη ατμόσφαιρα των διηγήσεων διαρρηγνύουν άλλοτε η ειρωνεία και άλλοτε η θλίψη. Στο εναρκτήριο πεζό, μια σπαρταριστή επισκόπηση των ποδιών, άκρων ενίοτε ιδιαίτερα δυσωδών, αλλά και ένδειξη, διά του πλυσίματός τους, άκρας χριστιανικής αγάπης, καταλήγει σε μια ξεπλυμένη ερωτική επιθυμία. Στο ομότιτλο της συλλογής πεζό, η αναδίφηση του επαρχιακού Τύπου και ιδιαίτερα δύο εφημερίδων του γενέθλιου Πύργου κατατείνει σε κλίμα ευφρόσυνο στην είδηση της αυτοκτονίας του Ναπολέοντα Λαπαθιώτη. Διαβάζοντας για τις κυρίες των τοπικών αρχόντων, ο Παπαδημητρακόπουλος επισημαίνει τις «τάσεις για γράψιμο στίχων» και «απόπειρες ζωγραφικής», ενώ τέσσερις σελίδες αργότερα θυμάται πως είχε φυλάξει το φύλλο της εφημερίδας που ανήγγειλε την αυτοκτονία του ποιητή. Στα έργα του Παπαδημητρακόπουλου «τα συμβαίνοντα, τα διαδραματιζόμενα, ή, τα επαπειλούμενα» διαγράφονται αχνά, ποντίζοντας σε θολά νερά το πλεόνασμα λύπης. Το πέρασμα, λόγου χάριν, της φιλαρμονικής από τα οδόσημα της γενέτειρας διαχέει επιμνημόσυνες αντηχήσεις μέχρι να σταθμεύσει στο πατρικό σπίτι, απ' όπου λείπει διά παντός ο πατέρας. Εξίσου σπαρακτικό αποβαίνει το πέρασμα του ποδηλάτη στο επιλογικό πεζό, που παίρνοντας ενδότατες, ατελεύτητες στροφές σβαρνίζει, θαρρείς, τον χρόνο του συγγραφέα-παρατηρητή. Ο κατεξοχήν χώρος συμπύκνωσης του χρόνου είναι η γραφική, ηθογραφική αυλή. Καμία σχέση με αυτή που ανακαλεί ο Παπαδημητρακόπουλος, όπου καταμεσής του ανθοστόλιστου σκηνικού έζεχνε ο βόθρος, ανασαίνοντας με βρωμερές «φυσαλίδες αέρος». Ωστόσο, η δυσφορία του αφηγητή έχει άλλη αιτία, είναι ο χρόνος που συσσωρευόμενος λιμνάζει, καθηλώνοντας τους θνητούς στην απόπνοια του γήρατος. Το πένθιμο χτύπημα της καμπάνας ήταν αναστάσιμο για τα παιδιά, που λόγω Κατοχής έκαναν μαθήματα σε μια εκκλησία. Κάθε κηδεία ήταν στιγμή γιορτής και σχόλης, καθώς «ενώ το μάθημα βρισκόταν στο φουλ της πλήξης του, ακούγαμε ξαφνικά μακρόσυρτες ψαλμωδίες και σε λίγο η καμπάνα άρχιζε να χτυπάει σιγανά και πένθιμα πάνω από τα κεφάλια μας». Το στιγμιότυπο είναι ενδεικτικό της τρομερής ζεύξης στην οποία διαπρέπει ο Παπαδημητρακόπουλος, του ζόφου με το ιλαρό. Αυτή η σύμμειξη διαλάμπει στην «Εγχείρηση κήλης», όπου ο φόβος του θανάτου, επικρεμάμενος σε κάθε νοσοκομειακή αίθουσα, συγκρούεται μετωπικά με την οχλοβοή της καθημερινότητας που εγείρει τις δικές της, κατεπείγουσες αιτιάσεις. Τη γραφή του Παπαδημητρακόπουλου αναπάλλει μια αίσθηση αποχαιρετισμού. Ο συγγραφέας δεν πενθεί, επιστρέφει για να αποχαιρετίσει, διαπνεόμενος από την απαντοχή του ανταμώματος. Τα περασμένα είναι πάντοτε εκεί, τον περιμένουν, επίμονα τον «ξαναρυμουλκούν σε εκείνες τις μνήμες». Και η γραφή με την έξοχη λειτουργική της τέχνη μνημειώνει τις επισκέψεις-επιστροφές, που μοιάζουν σαν εκκρεμότητες με το επέκεινα. Ταλαντευόμενα αριστοτεχνικά στη ζυγαριά ζωής και θανάτου, τα έργα του Παπαδημητρακόπουλου γέρνουν με ένα ειρωνικό, θλιμμένο περιγέλασμα προς τη ζωή, αφήνοντας όμως να τα διαταράσσουν και οι τριγμοί στο άλλο ζύγι.

ΨΗΦΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

από τη Read LIBRARY

ΕΛΕΝΑ ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ
«Το κουτί με τα μυστικά»
εικονογρ. Σάντρα Ελευθερίου
επιμέλεια: «Hope for children», CRC Policy Center, Uncrcpc.org.cy

«Το κουτί με τα μυστικά», όπως αναφέρει η συγγραφέας του, γεννήθηκε... Γιατί πρέπει να προλάβουμε την κακοποίηση πριν συμβεί. Πρέπει να μιλήσουμε έγκαιρα πριν από την κρίση. Για να μάθουν, τα παιδιά, να διαφυλάσσουν τον προσωπικό τους χώρο. Να μάθουν να μιλούν για θέματα ταμπού. Να σπάζουν τα στερεότυπα του φύλου. Να προστατεύουν τα ιδιωτικά τους μέρη. Γιατί πρέπει να μάθουν να λένε όχι. Και να το μάθουν έξω από συνθήκες προβληματικές. Έξω και πέρα από συνθήκες κακοποίησης. Και κάπως έτσι γεννήθηκε ο/η Άλεξ. Το μικρό μωβ ανθρωπάκι. Γιατί μωβ; Γιατί το μωβ συνδυάζει τη σταθερότητα του μπλε και την ενέργεια του κόκκινου. Είναι το χρώμα του αναζητητή της αλήθειας. Ξεκαθαρίζει φόβους και καταπιεσμένα συναισθήματα και οδηγεί στη δικαίωση και την ολοκλήρωση. Έτσι τουλάχιστον λένε οι μελετητές των χρωμάτων. Ο/η Άλεξ και το κουτί με τα μυστικά του. Το κλειδί των μυστικών του το έχει κρεμασμένο στον λαιμό του. Απλώνει τα μυστικά του στον ήλιο και στον άνεμο. Αλλά ξέρει πως τα μοιράζεται μόνο με εκείνους που αγαπά και εμπιστεύεται.

Το ηλεκτρονικό βιβλίο διανέμεται από την εφαρμογή Read Library δωρεάν.
Επισκεφθείτε τον ιστότοπο https://www.read-library.com/ για πληροφορίες και περισσότερα βιβλία.
Κατεβάστε δωρεάν την εφαρμογή σε κινητά και tablets, για τεχνολογία iOS για τεχνολογία Android.

Ανδρονίκη Λασηθιωτάκη
lasithiotakisa@sppmedia.com

Οταν η τέχνη εμπνέεται από την αστρονομία

Εκθεση σε συνεργασία με τη NASA

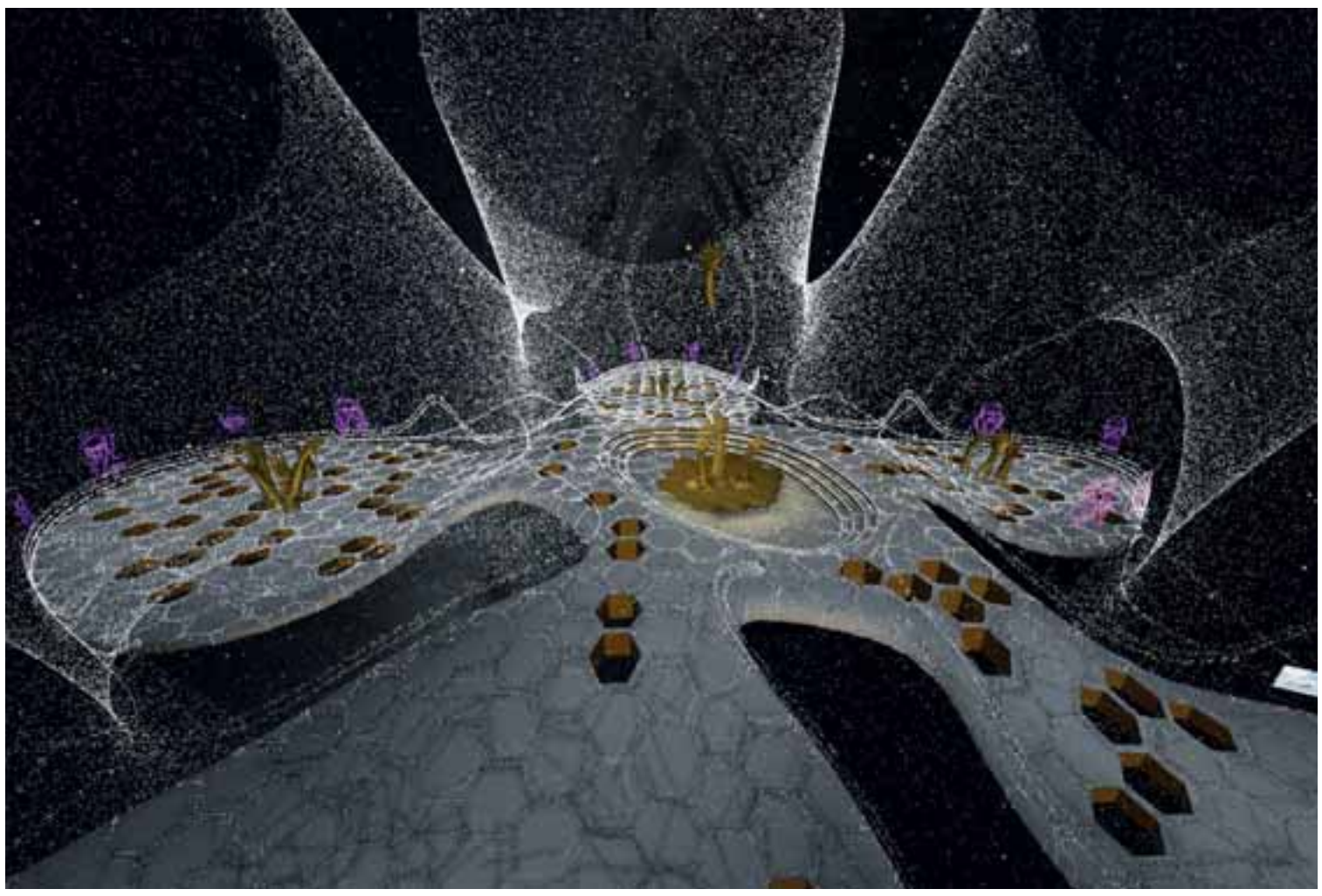

«Unfolding the Universe - NASA Webb VR», ένα από τα έργα της Ασλεϊ Ζελίνσκι.

Συνέντευξη στον **ΗΛΙΑ ΜΑΓΚΛΙΝΗ**

Οταν εμφανίζεται στην οθόνη του υπολογιστή μου ξεχωρίζω το τεχνητό φόντο πίσω της: άστρα, γαλαξίες, νεφελώματα. Ταιριάζει: η εικαστική καλλιτέχνις Ασλεϊ Ζελίνσκι (Ashley Zelisnkie) εργάζεται εδώ και επτά χρόνια όχι σε μουσείο ή γκαλερί αλλά στη NASA. Το τελευταίο μεγάλο της πρότζεκτ αφορά σειρά έργων (εγκαταστάσεις, γλυπτά κ.ά.) εμπνευσμένα από τις πρώτες εικόνες που έστειλε στη Γη το διαστημικό τηλεσκόπιο Τζέιμς Γουέμπ. Την ερχόμενη Πέμπτη, 6 Οκτωβρίου, το ONX Studio σε συνεργασία με το Ιδρυμα Ωνάση, το NEW INC και τα Mozilla Hubs, θα παρουσιάσει την ατομική έκθεση «Ξεδιπλώνοντας το Σύμπαν: Πρώτο Φως» (Unfolding the Universe: First Light) της Ζελίνσκι, σε συνεργασία με την ομάδα επιστημόνων και μηχανικών του James Webb Space Telescope.

Η έκθεση παρουσιάζει και το πρώτο καλλιτεχνικό έργο εικονικής πραγματικότητας (VR) της Ζελίνσκι «Ξεδιπλώνοντας το Σύμπαν: Μια VR εμπειρία της NASA Webb» με κινούμενα γλυπτά και διαδραστικά πορτρέτα μελών της ομάδας του Γουέμπ.

Παραδοσιακά, η NASA δεν έχει καλή σχέση με τους καλλιτέχνες. Αυτό φαίνεται πως άλλαξε με την Ασλεϊ. Πώς ξεκίνησε η δική της σχέση με τον θρυλικό αμερικανικό διαστημικό οργανισμό; «Στην αρχή, με μικρά πρότζεκτ. Αυτό που κάνω είναι να δουλεύω πολύ με τους επιστήμονες, ως προς την επιστημονική επάρκεια των έργων. Εμπνέομαι από την αστρονομία αλλά θέλω αυτό που προκύπτει στο τέλος να είναι και έγκυρο επιστημονικά. Νομίζω, αυτό που έλειπε από παλαιότερες συνεργασίες του οργανισμού με άλλους καλλιτέχνες ήταν αυτή η εμπιστοσύνη και συνεργασία. Πάντως, ένα έργο τέχνης όπως αυτά που δουλεύω εδώ δεν θα λειτουργούσε σε καλλιτεχνικά αν δεν έστεκε και επιστημονικά».

Είναι πάντοτε τόσο απλό όσο το κάνει να ακούγεται; «Ορισμένοι επιστήμονες είναι όντως λιγότερο ευέλικτοι αλλά θα συμβιβαστούν όταν κατανοήσουν ότι δεν βρισκόμαστε σε σχολική τάξη. Κυρίως, ανοίγονται όταν αντιληφθούν ότι ο αντικειμενικός σκοπός της συγκεκριμένης εργασίας είναι ο επισκέπτης να αποχωρήσει με ένα αίσθημα δέους. Είναι μια καλή άσκηση για τους επιστήμονες: μαθαίνουν να αφήνουν ελεύθερη τη φαντασία τους».

Προτού βρεθεί στη NASA, η Ασλεϊ εργάστηκε στο καλλιτεχνικό και τεχνολογικό εκκολαπτήριο του New Museum της Νέας Υόρκης, το οποίο ιδρύθηκε το 2013, αφιερωμένο στις δράσεις που συνδυάζουν την τέχνη, το ντιζάιν και την τεχνολογία. Εκανε ένα πέρασμα από το ραδιοτηλεσκόπιο Χατ Κρικ (Hat Creek Radio Observatory) της Καλιφόρνιας, ενώ συνεργάστηκε με το περίφημο ινστιτούτο SETI που ειδικεύεται στην αναζήτηση εξωγήινης ζωής. Εκεί γνωρίστηκε με επιστήμονες της NASA, κέρδισε την εμπιστοσύνη τους με αποτέλεσμα να την προσκαλέσουν στο Ακρωτήριο Κένεντι και να παρακολουθήσει την εκτόξευση της Αποστολής Osirus Rex («μοναδική εμπειρία»).

Το κορυφαίο τηλεσκόπιο

Από το 2016 συνεργάζεται με την ομάδα που έστησε το διαστημικό τηλεσκόπιο Τζέιμς Γουέμπ, ό,τι τελειότερο διαθέτει αυτή τη στιγμή ο άνθρωπος σε επίπεδο διαστημικής παρατήρησης. Η Ασλεϊ ήταν «φαν του Γουέμπ προτού γίνει κουλ», όπως τονίζει. «Το παρακολουθούσα να χτίζεται αλλά η εκτόξευσή του και οι πρώτες εικόνες του ήταν κάτι το εξωπραγματικό για όλους μας. Ολα αυτά τα χρόνια συνεργαζόμουν με τους τεχνικούς και τους επιστήμονες που δούλευαν σε διαφορετικά τμήματα. Για παράδειγμα, με τους μηχανικούς οι οποίοι πάγωναν κυριολεκτικά το τηλεσκόπιο, το υπέβαλαν σε απίστευτα χαμηλές θερμοκρασίες για να δοκιμάσουν τις αντοχές του όταν θα βγει στο Διάστημα. Τη μία το θέρμαιναν την άλλη το πάγωναν. Απειρες λεπτομέρειες που έπρεπε να λειτουργήσουν στην εντέλεια».

Στο πρότζεκτ της Ασλεϊ Ζελίνσκι που θα παρουσιαστεί στη Νέα Υόρκη την Πέμπτη, συμμετέχει οργανωτικά και το Ιδρυμα Ωνάση.

Κατά την Ασλεϊ, «το Γουέμπ μας ξεπέρασε. Δεν περίμενα να δούμε τόσο καθαρές εικόνες νεφελωμάτων, όχι τόσο γρήγορα. Το Μεγάλο Νεφέλωμα Καρίνα με άφησε με το στόμα ανοιχτό. Ζορίστηκα πολύ μέχρι να το κάνω τέχνη διότι ήταν ήδη από μόνο του τέχνη». Το συγκεκριμένο νεφέλωμα NGC 3372 εκτείνεται σε πάνω από 300 έτη φωτός και είναι μία από τις μεγαλύτερες περιοχές αστρογένεσης του γαλαξία μας.

Ποια μέθοδο ακολουθεί λοιπόν; «Παρατηρώ τις εικόνες, μιλώ με τους επιστήμονες. Στην αρχή κάνω κάποια σκαριφήματα, δισδιάστατα σχέδια, προσπαθώ να αδράξω κάποιες από τις βασικές ιδέες που διέπουν το πρότζεκτ και να αποτυπώσω τη συναισθηματική φόρτιση. Η επιστήμη είναι υπέροχη αλλά χάνεται πίσω από αριθμούς. Τα τεχνικά στοιχεία απωθούν τους ανθρώπους οπότε προσπαθώ να αναδείξω την κρυμμένη ομορφιά της επιστήμης, να φτιάξω κάτι προσιτό σε μικρούς και μεγάλους ακόμη κι αν οι μικροί δεν τα καταλάβουν όλα. Θέλω τα έργα να επικοινωνούν με την ιστορία της τέχνης αλλά την ίδια στιγμή να είναι επιστημονικά έγκυρα. Μεγάλωσα με την έννοια ότι από δω είναι η τέχνη, από εκεί η επιστήμη και αυτό που κάνω όλα αυτά τα χρόνια είναι το αντίθετο: τις φέρνω κοντά. Η επιστήμη θέτει όλες τις μεγάλες ερωτήσεις τις οποίες ποτέ συχνά η τέχνη αναλαμβάνει να τις απαντήσει με τον δικό της τρόπο. Η επιστήμη προσπαθεί να δώσει απαντήσεις με τεκμήρια, η τέχνη σκύβει πάνω από την υπαρξιακή, πιο εσωτερική πλευρά αυτών των ζητημάτων».

Τη ρωτώ για το ερώτημα της εξωγήινης ζωής. «Με ενδιέφερε πάντοτε. Στη NASA, με το Γουέμπ μελετούν πολύ τους εξωπλανήτες συνεπώς το ερώτημα αυτό επανέρχεται διαρκώς. Κατά τη γνώμη μου, είναι απίθανο να μην υπήρξε κάπου εκεί έξω ένας πολιτισμός αλλά μπορεί να μην το μάθουμε ποτέ. Οι αποστάσεις είναι ασύλληπτες και ο χρόνος που απαιτείται για να έρθουμε σε επαφή μαζί τους απαγορευτικός. Ισως η ζωή συνέβη κάπου εκεί έξω και χάθηκε ή βρίσκεται σε εμβρυακή φάση ακόμη. Καθώς το σύμπαν διαστέλλεται συνεχώς, οι γαλαξίες απομακρύνονται μεταξύ τους, συνεπώς γίνεται όλο και πιο απαγορευτικό να προλάβουμε να συναντηθούμε».

Τη ρωτώ τι διαβάζει όσο καιρό συνεργάζεται με τη NASA. «Εχει πλάκα αυτή η ερώτηση διότι όταν έπαιρνα τις πρώτες συνεντεύξεις από τους επιστήμονες και τους μηχανικούς για τα διαδραστικά τους πορτρέτα, μία από τις ερωτήσεις με την οποία έσπαγα τον πάγο μαζί τους ήταν ποιο ήταν το αγαπημένο τους βιβλίο, ή ταινία. Ετσι, συνέταξα μια μεγάλη λίστα με τα αγαπημένα της επιστημονικής ομάδας του Γουέμπ. Αγόρασα όλα όσα ανέφεραν και τα έχω διαβάσει σχεδόν όλα. Κυμαίνονται από την "Επαφή" του Καρλ Σέιγκαν έως την κλασική λογοτεχνία. Νομίζω πως οι περισσότεροι ανέφεραν τον "Αρειανό" του Αντι Γουέιρ. Επίσης διάβασα και βιβλία που έχουν γράψει οι ίδιοι οι επιστήμονες όπως το "The Very First Light" του Τζον Μάδερς».

Η μουσική

Και από μουσική; «Η μουσική μπήκε στο παιχνίδι όταν άρχισα να δουλεύω στο πρότζεκτ εικονικής πραγματικότητας. Τα ψηφιακά μέσα χρειάζονται το σάουντρακ τους. Συνεργάστηκα με έναν φίλο, τον Ju-Eh (https://jueh.com/), ο οποίος είναι συνθέτης και λυρικός τραγουδιστής. Κατασκεύασε ένα πολυκάναλο ηχοτοπίο για τον εικονικό κόσμο που φτιάξαμε».

Μια κάπως φιλοσοφική ερώτηση τώρα: είναι γνωστό πως όταν παρατηρούμε τον νυχτερινό ουρανό στην ουσία κοιτάζουμε πίσω στον χρόνο. Αναρωτιέμαι αν αυτή η σκέψη έχει παίξει κάποιο ρόλο στη δουλειά της. «Ο χρόνος είναι για μένα τεράστια πρόκληση, διανοητικά και σχεδιαστικά. Ο γλυπτός κώνος "Χωρόχρονος" είναι ένα από τα έργα μου εν εξελίξει που σχετίζεται με αυτή την ιδέα. Το συζήτησα με τον Τζον Μάδερς, αλλά ως ιδέα μας υπερβαίνει. Οι άνθρωποι έχουμε πολύ περιορισμένη αντίληψη του χρόνου. Ως έννοια είναι πολύ αφηρημένη για να την αποδώσεις σε σχήμα. Θα μπορούσα να περάσω μια ολόκληρη ζωή προσπαθώντας να φτιάξω ένα έργο το οποίο να ασχολείται με τη σχέση του ανθρώπου με τον χρόνο. Πιθανώς να το ξαναπροσπαθήσω αλλά και πάλι να μην το ολοκληρώσω όπως θέλω. Απλώς δεν έχουμε αρκετό χρόνο!»

Και μια τελευταία ερώτηση: θα πήγαινε ποτέ στο Διάστημα αν της δινόταν η ευκαιρία, για παράδειγμα, στον Διεθνή Διαστημικό Σταθμό; «Ναι! Θα ήθελα πολύ να πάω και έχω ήδη ξεκινήσει την εκπαίδευσή μου. Εκανα μία πτήση μηδενικής βαρύτητας (ZeroG flight). Ετσι ακριβώς παντρεύτηκα κιόλας. Θα σου στείλω να δεις τη φωτογραφία».

«Unfolding the Universe: First Light». ONX Studio, Gallery Level, Olympic Tower, 645 5th Ave, Νέα Υόρκη. 6 με 24 Οκτωβρίου, ελεύθερη είσοδος. Ωρες επισκέψεων: 12-6 μ.μ. καθημερινά εκτός Δευτέρας.

ASHLEY ZELINSKIE

«Εξερεύνηση» (Exploration), γλυπτό της Ασλεϊ Ζελίνσκι εμπνευσμένο από το τηλεσκόπιο Τζέιμς Γουέμπ. Δεξιά (με το νυφικό), με τον άνδρα της (πάνω) και την οικογένειά της την ημέρα του γάμου της σε συνθήκη μηδενικής βαρύτητας.

Ροτ ενάντια στην πολιτική ορθότητα

Μια νουβέλα του σπουδαίου Αυστριακού συγγραφέα, με μπόλικη αυτεπίγνωση για τη ζωή και τη φύση των δύο φύλων

JOSEPH ROTH
Ο θρίαμβος της ομορφιάς
μτφρ.: Μαρία Αγγελίδου - Αγγελος Αγγελίδης
εκδ. Αγρα, **σελ.** 120

Της **ΜΑΡΙΑΛΕΝΑΣ ΣΠΥΡΟΠΟΥΛΟΥ**

Ζούμε επικίνδυνες εποχές. Η επικινδυνότητα της εποχής δεν σχετίζεται μόνον με όλα όσα συμβαίνουν γύρω μας: άνοδος του νεοφασισμού στην Ιταλία, πόλεμος στην Ουκρανία, γυναίκες στο Ιράν, ενεργειακά και άλλα που θα βρούμε σίγουρα μπροστά μας, ο κίνδυνος ελλοχεύει στο γεγονός ότι όσα εξωτερικά συμβαίνουν είναι το αποτέλεσμα μιας εσωτερικής κίνησης που τις περισσότερες φορές αδυνατούμε να αφουγκραστούμε. Είναι δύσκολο άλλωστε να δούμε ότι η σκέψη και το συναίσθημα, η εσωτερική ζωή του ανθρώπου στρέφεται για διάφορους λόγους, μερικοί από τους οποίους είναι κατανοητοί, στην αναζήτηση του καλού ξέχωρα από το κακό και στην απεμπόληση του παρελθόντος, ιδίως όταν αυτό καταδικάζεται ως υπαίτιο για τα σημερινά δεινά μας. Και κάπως έτσι η Ιστορία επαναλαμβάνεται. Μέσα σε αυτήν τη συνθήκη, του #MeToo της γυναικείας πάλης για τα σημαντικά και ουδόλως αμφισβητήσιμα δικαιώματά της, στην ευαισθησία για τους πάσχοντες και για τα πολλά φύλα, πώς θα απολαύσουμε μια νουβέλα του Γιόσεφ Ροτ;

Το περασμένο καλοκαίρι κυκλοφόρησε από τις εκδόσεις Αγρα ένα βιβλίο με εξώφυλλο το γυναικείο όμορφο πρόσωπο μιας γυναίκας. Ο συγγραφέας των δύο ιστοριών που περιλαμβάνονται είναι ο Γιόσεφ Ροτ, που βίωσε στο πετσί του την ευρωπαϊκή Ιστορία, την είδε να αλλάζει με απόγνωση, που έζησε την πτώση της Αυστροουγγαρίας σαν έναν προσωπικό τραύμα. Ο Εβραίος Γιόσεφ Ροτ που έζησε στα καφενεία, που εμπνεύστηκε τον μυθιστορηματικό του κόσμο παράλληλα με την αναγκαία δημοσιογραφική του πορεία, έζησε τις νύχτες πιο πολύ από τις ημέρες, νοσταλγώντας παρά ελπίζοντας.

Σήμερα δεν γνωρίζω τι θέση θα είχε ένας συγγραφέας του μεγέθους του Ροτ που άντεχε να ζει μέσα στο χάος της εποχής, χωρίς να φυλάει καθόλου τα νώτα του, που έγινε ένα με την εποχή του, που εξορίστηκε για να γράψει, φοβούμενος ότι τα πολύτιμα βιβλία του, οι σκέψεις του, ήταν ήδη ιδέες που κινδύνευαν με την πυρά. Και όμως ενάντια και σε εκείνη την εποχή, αψήφησε τα ολοκληρωτικά κελεύσματα και έγραψε ελεύθερα. Εγραψε σύμφωνα με το βάθος της καρδιάς του. Εγραψε περήφανα για την ήττα. Είτε αυτή είναι η ήττα της ανδρικής κυριαρχίας είτε αυτή είναι η ήττα της πατρίδας ως φυσικού χώρου που παρέδωσε τη θέση της στο κατασκεύασμα των εθνικών κρατών.

Εγραψε σύμφωνα με το βάθος της καρδιάς του. Εγραψε περήφανα για την ήττα.

Η θεραπεία στα θερμά λουτρά για την ψυχρότητα της νεαρής γυναίκας ευνοείται από την απουσία του συζύγου. Ο γιατρός δεν κατορθώνει να κάνει πολλά, άλλοι άνδρες μαζί της κάνουν επί της ουσίας περισσότερα...

Αυτά πραγματεύονται οι δύο νουβέλες που κυκλοφόρησαν μαζί υπό τον τίτλο «Ο θρίαμβος της ομορφιάς» και «Η προτομή του αυτοκράτορα», σε μετάφραση Μαρίας και Αγγελου Αγγελίδη από τις καλαίσθητες εκδόσεις Αγρα. Ο «Θρίαμβος» γράφτηκε τον Σεπτέμβριο του 1934 και η «Προτομή» τον Δεκέμβριο του ίδιου χρόνου. Και οι δύο νουβέλες δημοσιεύθηκαν αρχικά στα γαλλικά, ενώ όταν άρχισε ο Ροτ να εκδίδεται πάλι τη δεκαετία του '50, ο «Θρίαμβος της ομορφιάς» που θα μας απασχολήσει σε αυτό το σημείωμα, έπρεπε να μεταφραστεί πίσω στα γερμανικά από τη μετάφραση της Μπλανς Γκιντόν, μεταφράστριας εκείνη την εποχή των έργων του Ροτ στα γαλλικά, στα τέλη του 1934.

Ο «Θρίαμβος της ομορφιάς» γράφτηκε τον Σεπτέμβριο του 1934 και «Η προτομή του αυτοκράτορα» τον Δεκέμβριο του ίδιου χρόνου.

Δεν γνωρίζω εάν ο Ροτ γνώριζε το έργο των Φρόιντ και Μπρόιερ για την υστερία. Πρώτη έκδοση το 1893 και διορθώθηκε το 1895, το περίφημο βιβλίο, που άνοιξε τον δρόμο για την ψυχανάλυση με τίτλο «Μελέτες για την υστερία». Εκεί ο νεαρός νευρολόγος Σίγκμουντ Φρόιντ μαζί με τον εμπνευσμένο φίλο του γιατρό Γιόσεφ Μπρόιερ μελετούν πέντε περιπτώσεις γυναικών που χρήζουν άλλης θεραπευτικής μεθόδου από τις συνηθισμένες. Διάγνωση: υστερία.

Ο Ροτ, με πολλά κοινά στην καταγωγή με τους δύο γιατρούς, γράφει μια νουβέλα στην κόψη της ειρωνείας, της πίκρας και του αυτοσαρκασμού. Ηρωες δύο φίλοι, ο γιατρός, γυναικολόγος σε θερμά ιαματικά λουτρά δρ Σκόβρονεν και ο φίλος του, αφηγητής, που του εμπιστεύεται την ωραία σεμνή και αμόλυντη, πλην ψυχρή του γυναίκα, για να τη θεραπεύσει. Η θεραπεία στα θερμά λουτρά για την ψυχρότητα της νεαρής ευνοείται από την απουσία του συζύγου. Ο γιατρός δεν κατορθώνει να κάνει πολλά, άλλοι άνδρες μαζί της κάνουν επί της ουσίας περισσότερα. Τη ζεσταίνουν με τη σάρκα τους. Αυτό φυσικά γίνεται αντικείμενο συζήτησης ανάμεσα στους δύο άνδρες που προσπαθούν επί ματαίω να ελέγξουν την ακόρταγη φύση μιας κατά τα άλλα ψυχρής γυναίκας.

Το τέλος κρύβει μπόλικη αυτεπίγνωση για τη ζωή και τη φύση των δύο φύλων. Το «ανίσχυρο» φύλο έχει ισχυρές δυνάμεις που κρύβονται βαθιά εντός της σάρκας του, την ώρα που το «ισχυρό» εγκαταλείπει νωρίτερα ηττημένο την πίστα της ζωής. Μόνη ελπίδα για τον Ροτ που αισθάνεται ανίσχυρος απέναντι στην ψυχρολουσία της γυναίκας είναι να της ευχηθεί να τσαλακωθεί από το γήρας. Κείμενο-κέντημα που επιζητά να κλείσουμε απέξω την πολιτική ορθότητα για να συναντήσουμε την αναγνωστική απόλαυση ενός μεγάλου δεξιοτέχνη με συνείδηση στις χαμένες πατρίδες και παρτίδες.

Οι ανίκητες αμαζόνες της Αφρικής

Η ιστορία των Αγκότζι διά χειρός Τζίνα Πρινς-Μπάιθγουντ

Η Γυναίκα Βασιλιάς ★★½
ΔΡΑΣΗΣ (2022)
Σκηνοθεσία: Τζίνα Πρινς-Μπάιθγουντ
Ερμηνείες: Βαϊόλα Ντέιβις, Λασάνα Λιντς, Τζον Μπογιέγκα

Του **ΑΙΜΙΛΙΟΥ ΧΑΡΜΠΗ**

Από τις ηθοποιούς που έχουν παίξει στην καριέρα τους όλων των ειδών τους ρόλους και μάλιστα μετά την πρώτη της νιότη, η Βαϊόλα Ντέιβις πρωταγωνιστεί αυτή την εβδομάδα σε ένα επικού χαρακτήρα φιλμ με έντονες φεμινιστικές αναφορές.

Η σκηνοθέτις της «Παλιάς Φρουράς», Τζίνα Πρινς-Μπάιθγουντ, ταξιδεύει εδώ κάπου ανάμεσα στον μύθο και στην (πολυτάραχη) ιστορία της αφρικανικής ηπείρου· συγκεκριμένα στον 19ο αιώνα στο βασίλειο της Δαχομέης –το σημερινό Μπενίν– όπου οι Αγκότζι, μια ομάδα επίλεκτων πολεμιστριών, αποτελούν το καμάρι του ντόπιου στρατού και φόβητρο αντίστοιχα των εχθρών του. Όταν μια νεαρή κοπέλα θα θελήσει να ενταχθεί στις τάξεις τους, θα πρέπει να περάσει από δύσκολες σωματικές και πνευματικές δοκιμασίες και κυρίως να κερδίσει την εμπιστοσύνη της θρυλικής στρατηγού Νανίσκα (Βαϊόλα Ντέιβις).

«Αυτές οι μαχήτριες ήταν αδίστακτες. Οι αποικιοκράτες τις θεωρούσαν ανδροπρεπείς ή τερατώδεις με βάση τη δική τους άποψη για τις γυναίκες».

Εχοντας πίσω του μια αρκετά πλούσια παραγωγή, το φιλμ αφηγείται με ζωντάνια την ιστορία αυτών των Αφρικανών αμαζόνων, από τη σκληρή εκπαίδευση μέχρι την ίδια τη μάχη, όπου αποδεικνύονται όχι μόνο ισάξιες, αλλά ανώτερες των ανδρών πολεμιστών. Πέρα πάντως από τη δράση και τον πόλεμο, εκείνο που δίνει ακόμη περισσότερο ενδιαφέρον στο σύνολο είναι η απεικόνιση της αποικιοκρατίας και (κυρίως) του δουλεμπορίου. Ευρισκόμενοι σε συνεχείς διαμάχες, οι οποίες υποδαυλίζονται φυσικά από τους Ευρωπαίους, οι Αφρικανοί προσφέρουν τους ιδίους τους ομοεθνείς τους αιχμαλώτους πολέμου, ως εμπόρευμα στους λευκούς.

Με τον θάνατο ή τη σκλαβιά να παραμονεύει, η ένταξη στο περήφανο σώμα των Αγκότζι μοιάζει με υπόσχεση ελευθερίας.

«Αυτές οι μαχήτριες ήταν αδίστακτες. Δεν ταίριαζαν με την εικόνα των γυναικών του καιρού τους ή του καιρού μας. Οι αποικιοκράτες τις θεωρούσαν ανδροπρεπείς ή τερατώδεις με βάση τη δική τους άποψη για τις γυναίκες και για την ίδια την Αφρική. Εν τω μεταξύ, εκείνες ήταν πολύ περήφανες που ήταν μαχήτριες. Ηταν το πεπρωμένο τους».

Αντίθετα με τις Αγκότζι πάντως, η ταινία έχει και αρκετά τρωτά σημεία. Η μεγάλη διάρκειά της –άνω των δύο ωρών– δεν βοηθά στη διατήρηση του ρυθμού, ενώ σε αρκετά σημεία η κοινωνική - εθνολογική της αναφορά παραείναι σχηματική και επιτηδευμένα διδακτική.

Επιπλέον, η αγριότητα και ο πυρετός της μάχης είναι δύσκολο να φανούν πιστευτά, δίχως ίχνος αίματος στην οθόνη, κάτι το οποίο οφείλεται φυσικά στον χαρακτηρισμό «άνω των 13» που συνοδεύει την ταινία.

Τον 19ο αιώνα στο βασίλειο της Δαχομέης –το σημερινό Μπενίν– οι Αγκότζι, μια ομάδα επίλεκτων πολεμιστριών, αποτελούν το καμάρι του ντόπιου στρατού.

HOME CINEMA

Στη σκοτεινή γωνιά του «Πολέμου των Αστρων»

Επάνω, ο Ντιέγκο Λούνα πρωταγωνιστεί στη σειρά του Disney+ «Andor». Κάτω, η Ζιλί Γιακάμπ στην ταινία «Δύση ηλίου», που είναι διαθέσιμη στο ERTFLIX.

Andor
ΦΑΝΤΑΣΙΑΣ (2022)
Δημιουργός: Τόνι Γκίλροϊ
Ερμηνείες: Ντιέγκο Λούνα, Στέλαν Σκάρσγκαρντ, Αλεξ Φερνς

Η παρέλαση σειρών που μας ταξιδεύουν ξανά και ξανά στον φανταστικό κόσμο του «Πολέμου των Αστρων» συνεχίζεται στο Disney+, αυτή τη φορά με μια αρκετά διαφορετικού ύφους και αισθητικής δημιουργία. Οπως δείχνει και ο τίτλος της, η νέα σειρά έχει για πρωταγωνιστή τον Κάσιαν Αντορ (Ντιέγκο Λούνα), χαρακτήρα τον οποίο είχαμε συναντήσει στο επιτυχημένο «Star Wars: Rogue One». Εδώ πάμε κάποια χρόνια πίσω, με τον πρωταγωνιστή μας να βρίσκεται σε κάποιον βιομηχανικό πλανήτη του εξώτερου δακτυλίου, ο οποίος ελέγχεται από μια πανίσχυρη εταιρεία για λογαριασμό της αυτοκρατορίας. Οταν ο Κάσιαν μπλέκει σε έναν καβγά με άσχημη κατάληξη, θα αναγκαστεί να ψάξει τρόπο διαφυγής, ενώ οι Αρχές βρίσκονται στα ίχνη του. Σκοτεινό και δυστοπικό ίσως όσο κανένα επεισόδιο του «Star Wars» μέχρι σήμερα, το «Andor» μας στέλνει σε έναν κόσμο πραγματικά παρηκμασμένο. Εκεί όπου ένα εταιρικό σύστημα ελέγχου κυριαρχεί και οι ήρωες ζουν ανάμεσα σε σκόνη και παλιοσίδερα. Ο βίντατζ χαρακτήρας που συνέβαλε στην επιτυχία των προηγούμενων σχετικών σειρών (π.χ. «The Mandalorian») είναι βέβαια ξανά εδώ, μαζί με μια ευπρόσδεκτη σκληράδα αλλά και τον ενθουσιασμό που φέρνει πάντα μαζί της μια επανάσταση στα σπάργανα.

Δύση ηλίου ★★★½
ΔΡΑΜΑ ΕΠΟΧΗΣ (2018)
Σκηνοθεσία: Λάζλο Νέμεθ
Ερμηνείες: Ζιλί Γιακάμπ, Βλαντ Ιβάνοφ, Ουρς Ρεχν

Από την πλατφόρμα του ERTFLIX επιλέγουμε τη δεύτερη ταινία του δημιουργού του συγκλονιστικού «Γιου του Σαούλ», Λάζλο Νέμεθ. Κι εδώ το πλαίσιο είναι ιστορικό: συγκεκριμένα η Βουδαπέστη του 1913, όπου μια νεαρή κοπέλα, η Ιρις Λάιτερ, καταφθάνει με σκοπό να εργαστεί ως καπελού στο πολυτελές κατάστημα που κάποτε ανήκε στους γονείς της. Οταν ο νέος ιδιοκτήτης θα της το αρνηθεί, εκείνη ξεκινάει μια πεισματική αναζήτηση για τους χαμένους συνδετικούς κρίκους με το παρελθόν της οικογένειάς της. Ταυτόχρονα, το κατάστημα Λάιτερ και η πόλη ετοιμάζονται να υποδεχθούν μερικούς πολύ εκλεκτούς επισκέπτες.

Ο Νέμεθ διατηρεί το χαρακτηριστικό κινηματογραφικό στυλ του, με την κάμερα να κινείται διαρκώς, στοχεύοντας την πλάτη του πρωταγωνιστή του, το προσαρμόζει όμως σε μεγαλύτερη κλίμακα. Εδώ πια δεν έχουμε απλώς το ακαθόριστο σκηνικό και τις μπερδεμένες φωνές που ψιθυρίζουν γύρω από την κάμερα· αντιθέτως υπάρχουν επιπλέον μεγάλου μεγέθους σκηνικά, πλατείες και πλούσια χορογραφημένες σκηνές που μας βάζουν όντως στο κλίμα της εποχής. Εξίσου μεγάλο ενδιαφέρον έχει και θεματικά. Παίρνοντας αφορμή από την απλή ιστορία της κοπέλας, ο Νέμεθ μας βυθίζει στα έγκατα μιας κοινωνίας φαινομενικά λαμπερής, έτοιμης ωστόσο να βυθιστεί στο χάος και στην καταστροφή του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου που παραμονεύει.

ΡΙΚ1 ΤΗΛ.: 22862000

21.30 Παραδοσιακή βραδιά
07.30 Θεία Λειτουργία
10.10 Σε προσκυνώ γλώσσα, ΙΙ
11.00 Σπίτι στη φύση - (Ε) Περιβαλλοντικήεκπομπή.
11.30 Κύπρος, ένα προσκύνημα
12.00 Play List, ΙΙ - (Ε) Μουσική εκπομπή.
13.30 Κοίτα με στα μάτια Εκπομπή για ταζώα.
14.00 **ΕΙΔΗΣΕΙΣ**
14.30 Αμύνεσθαι περί πάτρης Ενημερωτική εκπομπή.
15.00 Μουσικό ραντεβού Μουσική εκπομπή.
15.30 Προσωπογραφίες Εκπομπή πολιτισμού.
16.30 Χρονογράφημα Ντοκιμαντέρ.
17.00 Εκείνη & εκείνοι Μια αλλιώτικη συζήτηση με την Αθηνά Χάλκου.
17.50 Πολιτιστικό ημερολόγιο
18.00 **ΕΙΔΗΣΕΙΣ (νοηματική)**
18.30 Γευστικό ταξίδι στο χωριό Εκπομπή μαγειρικής με την Χρύσω Λέφου.
19.00 Ειρήνη Πάσι Κωμική σειρά εποχής.
19.30 Γαμπρός πάνω κάτω! Κυπριώτικο σκετς. Μέρος Β'.
20.00 **ΕΙΔΗΣΕΙΣ**
21.00 Αθλητική Κυριακή
21.30 Παραδοσιακή βραδιά Ψυχαγωγική εκπομπή με την Άντρη Καραντώνη.
23.00 **ΕΙΔΗΣΕΙΣ**
23.05 Επαναλήψεις

ΡΙΚ2 ΤΗΛ.: 22862000

16.20 Ann with an E
07.00 Μανώλης και Κατίνα - (Ε) Κωμική σειρά.
07.30 Ιστορίες του χωρκού - (Ε) Κωμική σειρά.
08.00 Παιδική ζώνη
α. Μπόμπι και Μπιλ
β. Το θαυμαστό ταξίδι του Νιλς Χόλγκερσον
γ. Γκάρφιλντ
δ. Αστυνόμος Σαΐνης
ε. Όλι
στ. Παιχνίδια στην άμμο
ζ. Η Μπο ταξιδεύει
η. Τα στρουμφάκια
11.05 Στη χώρα του Γιατί - (Ε)
11.35 Παιδική ζώνη
15.30 Wild and me Οικογενειακή σειρά.
16.20 Ann with an E Οικογενειακή σειρά.
17.00 A Window On - (Ε) Σειρά ντοκιμαντέρ.
17.30 Euromaxx Design - (Ε)
18.00 **ΕΙΔΗΣΕΙΣ (νοηματική)**
18.30 **ΕΙΔΗΣΕΙΣ (αγγλική)**
18.40 **ΕΙΔΗΣΕΙΣ (τουρκική)**
19.00 Σπίτι στη φύση - (Ε)
19.30 Κοίτα με στα μάτια - (Ε).
20.00 **ΕΙΔΗΣΕΙΣ**
21.00 Εντιμότατοι διαρρήκτες (The Code). Αστυνομική κωμωδία, με τους Μόργκαν Φρίμαν, Αντόνιο Μπαντέρα, κ.ά.
22.45 Little Murder by Agatha Christie – Γαλλική σειρά ταινιών μυστηρίου.
00.20 Επαναλήψεις

ALPHA ΤΗΛ.: 22212400

21.00 Η γη της ελιάς
06.00 60΄ Ελλάδα - (Ε) Με τον Νίκο Μάνεση.
07.15 Deal - (Ε) Τηλεπαιχνίδι.
08.00 Μην αρχίζεις τη μουρμούρα - (Ε) Κωμική σειρά.
09.00 Επτά θανάσιμες πεθερές Κωμική σειρά.
10.00 Σ/Κ με τον Μάνεση Ενημερωτική εκπομπή.
13.00 Αμφιβολίες Αστυνομικές υποθέσεις που σπείρουν αμφιβολίες.
14.30 The Chase Τηλεπαιχνίδι.
15.15 Στο παρά πέντε Κωμική σειρά.
16.15 Άσε μας ρε μαμά Κωμική σειρά.
17.15 Λούης Night Show - (Ε)
18.00 **ΕΙΔΗΣΕΙΣ (νοηματική)**
18.15 Λούης Night Show - (Ε)
19.15 Μην αρχίζεις τη μουρμούρα Κωμική σειρά.
20.00 **ΕΙΔΗΣΕΙΣ**
21.00 Η γη της ελιάς Δραματική σειρά.
23.00 Κόκκινο σπουργίτι (Red Sparrow). Θρίλερ δράσης, με τους Τζένιφερ Λόρενς, Τζόελ Έτζερτον, κ.ά.
01.10 Singles Ελληνική σειρά.
02.00 Να με προσέχεις - (Ε)
03.00 Σ/Κ με τον Μάνεση - (Ε)

ANT1 ΤΗΛ.: 22200200

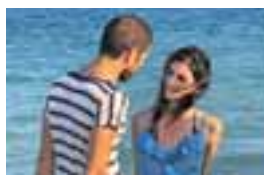

18.15 Σαλώμη
07.10 Ο κόσμος να χαλάσει Κωμική σειρά.
08.00 Santa Γιολάντα Κωμική σειρά.
09.00 Δείξε μου τον φίλο σου Κωμική σειρά.
09.30 Πρώτη σταγόνα - (Ε) Κωμική σειρά.
11.10 Κος και Κα Πελς - (Ε) Κωμική σειρά.
12.00 Υγεία πάνω απ' όλα
12.50 Λίτσα.Com - (Ε) Κωμική σειρά.
14.30 Casa De Mikel 4 - (Ε) Σατιρική εκπομπή.
16.20 Εκείνες κι εγώ - (Ε) Κωμική σειρά.
17.10 Passenger - (Ε) Ταξιδιωτική εκπομπή με τον Μάριο Ιωαννίδη.
18.00 **Τα νέα του ΑΝΤ1 σε 10΄**
18.15 Σαλώμη - (Ε) Δραματική σειρά.
20.15 **Τα νέα του ΑΝΤ1**
21.20 The Fast And The Furious 6. Περιπέτεια με τους Βιν Ντίζελ, Πολ Γουόκερ, κ.ά.
23.00 Supper mammy - (Ε) Κωμική σειρά.
00.10 Fargo - (Ε) Σειρά μυστηρίου.
01.00 Ταμάμ - (Ε) Κωμική σειρά.
02.00 Χωρίς όρια - (Ε) Δραματική σειρά.
02.50 Κλεμμένη ζωή - (Ε) Ελληνική σειρά.

OMEGA ΤΗΛ.: 22477777

22.00 Asia Express
06.00 Τώρα μαζί Ενημερωτική εκπομπή με την Ευλαμπία Ρέβη και τον Γιώργο Σιαδήμα.
09.50 OPEN Weekend Ψυχαγωγική εκπομπή, με την Ελένη Τσολάκη.
13.00 Τροχός της τύχης - (Ε) Τηλεπαιχνίδι.
15.15 Επιπλογκουρμεδιές Εκπομπή μαγειρικής με τον Σταυρή Γεωργίου.
16.15 Τρία μίλια - (Ε) Κοινωνική σειρά.
17.15 Asia Express - (Ε) Ταξιδιωτικό παιχνίδι περιπέτειας.
18.00 **OMEGA NEWS**
18.10 Asia Express - (Ε) (Συνέχεια)
20.10 **OMEGA NEWS**
21.00 Κόκκινο ποτάμι - (Ε) Δραματική σειρά εποχής, με τους Ιωάννη Παπαζήση, Αναστασία Παντούση, κ.ά.
22.00 Asia Express Ταξιδιωτικό παιχνίδι περιπέτειας.
00.00 Οι 100 - (Ε) Με τον Λάμπρο Φισφή.
01.00 OPEN Weekend - (Ε) Ψυχαγωγική εκπομπή, με την Ελένη Τσολάκη.
04.00 Μπάτσο αγάπη μου - (Ε) Κωμική σειρά, με τους Μαρία Ιωάννου, Μιχάλη Σοφοκλέους, κ.ά.

ΣΙΓΜΑ ΤΗΛ.: 22580100

21.00 The Voice of Greece
06.30 Όταν μεγαλώσω - (Ε) Κωμική σειρά.
07.00 Στο χωρκόν μας - (Ε) Κωμική σειρά.
07.30 Θεία Λειτουργία
09.50 Ώρα για φαγητό - (Ε) Μαγειρική με την Αργυρώ Μπαρμπαρίγου.
10.20 Βουράτε γειτόνοι - (Ε) Κυπριακή κωμική σειρά.
11.00 Άλλα λόγια θκειε παπά Κωμική σειρά.
12.00 Η πεθερά - (Ε) Κωμική σειρά.
12.50 Καλό μεσημεράκι (Best Of) Ψυχαγωγική εκπομπή.
14.00 Γλυκάνισος - (Ε) Δραματική σειρά.
15.30 Γεια σου Ψυχαγωγική εκπομπή.
17.30 The greatest showman Δραματική ταινία, με τους Χιου Τζάκμαν, Μισέλ Γουίλιαμς, κ.ά.
18.00 **Γεγονότα σε συντομία**
18.10 Συνέχεια της ταινίας.
19.00 Ανεράδες Κυπριακή κωμική σειρά, με τους Σκεύη Παπαμιλτιάδους, Ελευθερία Ανδρέου κ.ά.
20.00 **Τομές στα γεγονότα**
21.00 The Voice of Greece Μουσικός διαγωνισμός.
00.30 **Γεγονότα σε τίτλους**
00.40 Love Island - (Ε) Ψυχαγωγική εκπομπή.

CAPITAL ΤΗΛ.: 25577577

08.00 Ζωή γεμάτη πόνο Ελληνική ταινία.
09.45 Ματίλντα Οικογενειακή ταινία.
11.30 Τηλεαγορά
13.00 Το θαύμα της Μεγαλόχαρης Ελληνική ταινία.
15.20 Μιας πεντάρας νιάτα Ελληνική ταινία.
19.10 Έρωτας στο Παρίσι Ρομαντική ταινία.
21.00 Ξένη ταινία

PLUS ΤΗΛ.: 22259000

07.50 Παιδικό παραμύθι.
09.00 Έξυπνες γεύσεις - (Ε)
14.00 Αυτό είναι Σ/Κ
18.30 Αόρατος φακός
19.00 Ταξίδι γεύσεων, ΙΙΙ - (Ε)
19.55 Ο καιρός
20.00 Τα καλύτερα της αγοράς
20.35 Fatsa Book
21.35 Το ταξίδι της ζωής
22.30 Ξένη ταινία
23.55 Ξένη ταινία

EXTRA ΤΗΛ.: 25715111

06.00 Παιδικό πρόγραμμα
08.00 Αφιέρωμα στον ελληνικό κινηματογράφο
14.00 Η κόρη μου-Δραμ. σειρά
15.50 Κινημ/φικές επιτυχίες
16.25 Αφιέρωμα στον ελληνικό κινηματογράφο
18.00 **Σύντομο Δελτίο Ειδήσεων - (Νοηματική)**
18.05 Αφιέρωμα στον ελληνικό κινηματογράφο
19.45 **EXTPA News**
20.20 Κινημ/φικές επιτυχίες
21.00 Η βασίλισσα της νύχτας
22.30 Diamonds are forever Ξένη ταινία.

MOVIES BEST

22.45 The Room
06.30 Ordinary Love
08.30 The Devil Has A Name
10.30 Waiting For Anya
12.30 Heaven & Earth
15.00 Jiu Jitsu
17.00 Dangerous Remedy
19.00 Pig
21.00 Dangerous
22.45 The Room
00.30 What's Eating Gilbert Grape
02.30 Dr Bird's Advice For Sad Poets

GREEK CINEMA

09.05 Κοντσέρτο για πολυβόλα
07.35 Ο κυρ-Γιώργης εκπαιδεύεται
09.05 Κοντσέρτο για πολυβόλα
10.55 Η χαρτοπαίχτρα
12.35 Εκείνες που δεν πρέπει ν' αγαπούν
14.00 Ένα έξυπνο έξυπνο μούτρο
15.25 Αναζητώντας την ευτυχία
16.55 Ο ανακατωσούρας
18.30 Ο άνθρωπος του τρένου
20.00 Ο θησαυρός του μακαρίτη
21.35 Ο κυρ-Γιώργης εκπαιδεύεται

Αεροφωτογραφία του ανακτόρου της Ζωμίνθου. Ολα τα στοιχεία υποδηλώνουν τη σπουδαιότητα αυτού του τεράστιου, λαβυρινθώδους κτιρίου, στο οποίο συγκέντρωναν τον πλούτο του Ψηλορείτη.

Τα μυστικά της... Κνωσού του βουνού

Επειτα από τέσσερις δεκαετίες οι ανασκαφές στο εντυπωσιακό ανάκτορο της Ζωμίνθου, σε ύψος 1.200 μέτρων, σταματούν

Της **ΓΙΩΤΑΣ ΣΥΚΚΑ**

Τα λόγια ενός Ανωγειανού βοσκού στην τοπική λαλιά ότι «βόσκευε» τα ζώα του στη Ζώμινθο, κινητοποίησαν το 1983 τον διακεκριμένο αρχαιολόγο Γιάννη Σακελλαράκη να ανασκάψει την περιοχή. Εκείνα τα χρόνια έσκαβε στο Ιδαίον Αντρον, όμως στ' αυτιά του ήχησε μια λέξη προϊστορική, η κατάληξη -νθος. Μια λέξη μινωική. Ο βοσκός Γιαχουντής Ανωγειανός του έδειξε από κοντά τα μέρη και πράγματι ο αρχαιολόγος διέκρινε τοίχους που μόλις φαίνονταν ανάμεσα στους θάμνους, σε εκείνο το οροπέδιο, 10 χιλιόμετρα από τα Ανώγεια. Με το πέρασμα των χρόνων αποκαλύφθηκε ένα κτιριακό συγκρότημα 150 και πλέον δωματίων, διώροφο και σε άλλα σημεία τριώροφο, στο οποίο συγκέντρωναν τον πλούτο του Ψηλορείτη – κάνει τον απολογισμό σήμερα η δρ Σαπουνά-Σακελλαράκη, επίτιμη διευθύντρια αρχαιοτήτων, που συνέχισε την ανασκαφή της Αρχαιολογικής Εταιρείας μετά τον θάνατο του συζύγου της Γ. Σακελλαράκη με επιμονή και υπομονή ακόμη και σε αντίξοες συνθήκες. Φέτος την κλείνει οριστικά για να προχωρήσει στην επιστημονική δημοσίευση.

Ηταν ένα ανάκτορο μικρότερης έκτασης αλλά ανάλογης πολυτέλειας με εκείνα της Κνωσού και της Φαιστού, το πρώτο και μοναδικό έως σήμερα μινωικό ανάκτορο σε βουνό, σε ύψος 1.200 μέτρα, λέει η ίδια στην «Κ». «Το παλάτι της Ζωμίνθου ήταν ένα στιβαρό κτίριο όπου ζούσαν γόνοι της δυναστείας της Κνωσού». Το δαιδαλώδες συγκρότημα χτίστηκε σ' ένα εντυπωσιακό και στρατηγικό σημείο με πλούσια νερά και βλάστηση. Είχε υπόστυλες και τοιχογραφημένες αίθουσες, μεγάλους διαδρόμους και εσωτερικά αίθρια, πλακόστρωτα δάπεδα που διατηρήθηκαν ακόμη και στους άνω ορόφους, ιδιωτικούς χώρους, ράμπες, κλιμακοστάσια, φωταγωγούς, εργαστήρια και αποθήκες, χώρους για πολυπρόσωπες συνάξεις, παντός είδους ιερά κ.ά. Εδώ συγκέντρωναν το μαλλί και το δέρμα των προβάτων, τα εξαιρετικά βότανα και τα αρωματικά φυτά της περιοχής που προορίζονταν για μεγάλες αγορές. Ενα μεγάλο λοιπόν θρησκευτικό, πολιτικό, παραγωγικό και οικονομικό κέντρο που υποκαθιστούσε τους χειμερινούς μήνες τον ρόλο του Ιδαίου Αντρου, το οποίο ήταν απροσπέλαστο.

Το συγκρότημα άρχισε να κατασκευάζεται το 1900 π.Χ. και καταστράφηκε από σεισμό. Πάνω στα ερείπια των παλαιοανακτορικών χρόνων, 1900-1700 π.Χ., οικοδομήθηκε το κτίριο της νεοανακτορικής περιόδου, 1700-1600 π.Χ. «Τα λείψανα που βρήκαμε, όπως το δαχτυλίδι των γεωμετρικών χρόνων, τα όστρακα των κλασικών χρόνων, φυσικά το μεγάλο ρωμαϊκό κτίριο, δείχνουν ότι ήταν σημαντικός χώρος που αξιοποίησαν στο πέρασμα των χρόνων. Το παλαιότερο ήταν και το μεγαλύτερο κτίριο και είχε τα θρησκευτικά στοιχεία που βρίσκουμε στα ιερά κορυφής (ειδώλια, κεραμική κ.ά.), είχε δηλαδή μακρά ιστορία, ενώ το νεώτερο υποκαθιστούσε το Ιδαίον Αντρον». Το ανάκτορο είχε αδιάλειπτη λειτουργία. Το εκμεταλλεύτηκαν ακόμη και οι Βενετσιάνοι. Δεν είναι τυχαίο το νόμισμα του δόγη της Βενετίας Pietro Gradenigo (1289-1311), που συμπίπτει με την 4η Σταυροφορία και την περίοδο της Ενετοκρατίας στην Κρήτη, το οποίο βρήκε η ανασκαφική ομάδα. Ούτε και η λειτουργία του τυροκομείου στην περιοχή με τίτλο «Βενετσιάνικο».

Αρχισε να κατασκευάζεται το 1900 π.Χ., διέθετε περισσότερα από 150 δωμάτια, ήταν διώροφο και σε άλλα σημεία τριώροφο και το χρησιμοποίησαν ώς και οι Βενετσιάνοι!

Πώς αισθάνεται η ανασκαφέας με το κλείσιμο μιας σημαντικής ανασκαφής ύστερα από σχεδόν τέσσερις δεκαετίες; Ο σχεδιασμός ήταν να κλείσει πέρυσι. «Αλλά εκεί που τελειώναμε, κάτω από τις πλάκες της βόρειας αυλής, εντοπίσαμε ένα ανάκτορο κάτω από το άλλο ανάκτορο. Τη συνέχεια του παλαιού ανακτόρου που είχα ήδη αποκαλύψει τμήματά του. Ασφαλώς υπάρχουν και άλλα σημεία, π.χ. στο αλώνι, αλλά είναι κατεστραμμένα. Για μένα δεν κλείνει το κεφάλαιο της Ζωμίνθου, κλείνει το όραμα του Γιάννη Σακελλαράκη».

Η κ. Σαπουνά-Σακελλαράκη δεν πιστεύει στην παράταση των ερευνών για χρόνια. «Θέλω να ολοκληρώσω την τελική δημοσίευση της Ζωμίνθου. Ισως κάποτε μπορεί να ερευνηθούν άλλα σημεία αυτής της πλούσιας περιοχής. Είμαι όμως συγκινημένη που αναγνωρίστηκε η σημασία αυτού του ανακτόρου. Μάλιστα στις 17 Μαΐου του 2023 θα ταξιδέψω στο Λονδίνο για να μιλήσω για τη Ζώμινθο στο πλαίσιο του «Michael Ventris Memorial Lecture. Είναι μια πολύ τιμητική πρόσκληση».

Η ανασκαφέας δρ Εφη Σαπουνά-Σακελλαράκη συνέχισε την ανασκαφή από το 2010 και την ολοκλήρωσε φέτος, με σκοπό τη δημοσίευσή της.

Το σπίτι της καταξιωμένης αρχαιολόγου είναι γεμάτο από μεγάλα ντοσιέ με υλικό για την επιστημονική δημοσίευση της Ζωμίνθου. «Η χαρά που νιώθω βλέποντας όλα αυτά τα ντοσιέ με το πλήθος πληροφοριών, όσο μελετώ στο γραφείο μου, είναι μεγαλύτερη από τη στιγμή της ανασκαφής όπου καταγράφω κάτι που δεν θα το ξαναδεί ποτέ κανείς. Είμαι υποχρεωμένη να κάνω μια πιο πρακτική δουλειά παρά να χαρώ το εύρημα. Αυτό το χαίρομαι και το δουλεύω μετά. Ανασκαφή χωρίς δημοσίευση δεν σημαίνει τίποτα. Μετά τον θάνατο του Γιάννη δημοσίευσα σε πέντε τόμους την ανασκαφή στα Κύθηρα καθώς και το επιστημονικό τρίτομο έργο από την Αρχαιολογική Εταιρεία για το Ιδαίον Αντρον». Οσο ετοιμάζει τη δημοσίευση της ανασκαφής, μια άλλη καλαίσθητη έκδοση, δίγλωσση (ελληνικά και αγγλικά), 128 σελίδων με τίτλο «Ζώμινθος - Ενα ανάκτορο στο βουνό», κυκλοφόρησε σε 500 αντίτυπα με δαπάνη του Ιδρύματος Ψύχα, αλλά δυστυχώς δεν διατίθεται στο εμπόριο.

Κρίμα γιατί είναι άμεση και κατανοητή στον αμύητο αναγνώστη.

Η ύπαρξη νερού στη Ζώμινθο ευνόησε τη χλωρίδα και δημιούργησε το κατάλληλο περιβάλλον για την κτηνοτροφία και τη δημιουργία ενός οικιστικού κέντρου. Σε αυτή την προνομιακή θέση, ένας ευφυής αρχιτέκτων δημιούργησε ένα ανάκτορο που είχε σχέση με την Κνωσό και το Ιδαίον Αντρον. «Η Κνωσός ήλεγχε για μακρά περίοδο το Ιδαίον Αντρον, ένα "διεθνές" κέντρο λατρείας στη Μεσόγειο, χώρος ανατροφής του Κρηταγενούς Δία, που γεννιόταν και πέθαινε κάθε χρόνο, όπως και ο μινωικός νεαρός θεός», σημειώνει η διευθύντρια της ανασκαφής. Το παλάτι στη Ζώμινθο χτίστηκε για να μην ανασταλεί η λατρευτική λειτουργία του Ιδαίου Αντρου τους δύσκολους χειμερινούς μήνες που η πρόσβαση εκεί ήταν αδύνατη. Αλλά και για οικονομικούς λόγους. «Κυρίως για να μη χάνονται τα έσοδα από τους επισκέπτες, τους πιστούς που έφταναν από διάφορα μέρη της Μεσογείου».

Χάλκινο ειδώλιο που βρέθηκε πεσμένο στον «Χώρο 28» από άνω όροφο του ανακτόρου.

Πολλές ήταν οι συγκινήσεις και τα ευρήματα όλα αυτά τα χρόνια για την ανασκαφέα. Οπως το γυναικείο ειδώλιο, η «Κυρά της Ζωμίνθου», ο καμένος κορμός ξύλου επενδυμένος από 90 φύλλα χρυσού, ένα μικρό χρυσό καρφί, ειδώλια ανθρωπόμορφα και ζωόμορφα, μια πήλινη κοτσίδα-αφιέρωση μαλλιών κατά την ενηλικίωση κ.ά.

Ηταν πολιτικό, παραγωγικό και οικονομικό κέντρο, καθώς και θρησκευτικό, με διεθνή απήχηση, που υποκαθιστούσε τους χειμερινούς μήνες το Ιδαίον Αντρον.

Ανεπτυγμένη τεχνογνωσία

Ωστόσο, η καταξιωμένη αρχαιολόγος προτρέπει να μη μένουμε μόνο στα ευρήματα που λάμπουν, αλλά σε όσα αποκαλύπτουν αλήθειες. Για παράδειγμα, στον σχεδιασμό του ανακτόρου με το εξαιρετικό σύστημα αποστράγγισης και απορροής υδάτων. Στο συγκρότημα υπήρχε και ανεπτυγμένη τεχνογνωσία. Τα εργαστήρια μεταλλουργίας που εντοπίστηκαν στα χρόνια της πανδημίας ήταν εντυπωσιακά, όπως και εκείνο της κατεργασίας ορείας κρυστάλλου που είχε εντοπίσει ο Γ. Σακελλαράκης. Αργότερα βρέθηκε και εργαστήριο αρωματοποιίας.

Σίγουρα δεν ήταν μόνο θρησκευτικό κέντρο η Ζώμινθος. Υπήρξαν και άλλοι λόγοι για την ίδρυσή της, υπογραμμίζει στην έκδοση. «Λόγοι πολιτικής εξουσίας και οικονομίας. Στοιχείο της οικονομίας ήταν η συγκομιδή των αρωματικών και ιαματικών φυτών, όπως το δίκταμο, η νευρίδα –την οποία αναφέρει ο Αιλιανός και είναι φωσφορίζον φυτό για την επούλωση τραυμάτων–, ο στύραξ –τον οποίο χρησιμοποιούσαν ως θυμίαμα–, η σημερινή αλουτσά, θαμνώδες φυτό». Βασικός πόρος ήταν η κτηνοτροφία, η εκμετάλλευση του δέρματος, η μελισσοκομία κ.ά. Κοντά στον χώρο κατοίκησης βρέθηκαν κυψέλες.

Οι μέλισσες, άλλωστε, είχαν και θρησκευτική σημασία στη μινωική λατρεία. Η Ζώμινθος, το πρώτο μινωικό ανάκτορο σε βουνό, διαχειρίστηκε όλο τον πλούτο του Ψηλορείτη. «Ηταν λογικό να εγκατασταθεί στον Ψηλορείτη κάποιο μέλος της δυναστείας της Κνωσού, ώστε να διασφαλίζεται ο έλεγχος των πρωτογενών προϊόντων», σημειώνει η ανασκαφέας. «Με την εξειδίκευση του πληθυσμού της Ζωμίνθου (βοσκοί, αγρότες, τεχνίτες, έμποροι) και την ύπαρξη των αντίστοιχων οικονομικών μονάδων, μπορεί να ερμηνευθεί η επιλογή της δημιουργίας ενός μεγάλου κέντρου στα βουνά: ο λόγος είναι η οικονομία και βέβαια, ως εκ τούτου, η πολιτική δύναμη που ο πλούσιος αυτός τόπος ασκεί στις γύρω περιοχές».

Η Εφη Σαπουνά-Σακελλαράκη θυμάται τα βράδια των πρώτων χρόνων που μετά τη δουλειά της ημέρας κάτω από τον καυτό ήλιο, ακολουθούσαν γλέντια, τραγούδια και κρητικοί χοροί, με τον Ψαραντώνη και τον Λουδοβίκο των Ανωγείων. Αλλά και στιγμές στο κατεστραμμένο μιτάτο που ξανάχτισε ο Σακελλαράκης και εκεί έφτιαξε χώρο και για τα αγαπημένα του βιβλία. Στη «χώστρα», την κρυψώνα που έβαζαν τα όπλα τους οι βοσκοί, φύλαγε για αρκετά χρόνια τους «Νόμους» του Πλάτωνα και την ποίηση του Ελύτη που διάβαζαν τα βράδια με το φως ενός κεριού.

«Το παλάτι της Ζωμίνθου το προσεγγίσαμε με ταπεινότητα και μας φανερώθηκε μέσα από τα σπαράγματα, περίλαμπρο». Αλλη μια μεγάλη ιστορία της ζωής της που κλείνει οριστικά. Πώς θα αισθάνεται η άοκνη αρχαιολόγος μακριά από τα ανασκαφικά σκάμματα; «Αυτή τη στιγμή κάνω μια μικρή τομή στις Αρχάνες για να βρω επιπλέον στοιχεία», γελάει με ικανοποίηση. «Λίγο κοπιαστικό, το παραδέχομαι, αλλά έχω κάποια ερωτηματικά για τα οποία αναζητώ τις απαντήσεις»...

digitalagenda
CYPRUS SUMMIT

OCTOBER 17, 2022

BOOK YOUR TICKET
digitalagendacy.com

POWERED BY

JINIUS by Bank of Cyprus | cyta

SUPPORTERS
Deloitte. | Logicom | techisland | Όλοιγιαασφάλεια Χαρ. Πηλακούτας Λτδ.

OFFICIAL CARRIER
AEGEAN A STAR ALLIANCE MEMBER

PARTNERS
UNIVERSITY of NICOSIA | THE CYPRUS INSTITUTE OF NEUROLOGY & GENETICS | Ευρωπαϊκό Πανεπιστήμιο Κύπρου | CYENS CENTRE OF EXCELLENCE | FREDERICK UNIVERSITY | Libertex | LLPO LAW FIRM

A PROJECT ENDORSED BY